timur selçuk - peter green - mahmut erdal - mesut aytunca

ROLL

200 000 TL
kdv dahil

bruce springsteen

U2
the edge

BEAT
allen ginsberg

sayı 7
mayıs '97

gangsta-rap: snoop doggy dogg + ıce-t

The Girl But Everything

Yaralı yürümek

Dışarıda, yaralı yürüyenler arasında, her otobüsteki her yüz sensin ve benim ve o ve o. Hiçbir şey yerini alamaz o eski bizin. Hiçbir şey yerini alamaz o eski bizin. Hiçbir şey yerini alamaz o eski bizin. Seni hiç bırakmayacağım elimden. Biliyorsun seni hiç bırakmayacağım elimden. Şimdi biliyorum ki benim elimdeydi seçmek, ama hiçbir zaman açıkça belli etmedin. Hiçbir zaman çok fazla istemedin sandım. Ve artık seni hiç bırakmayacağım elimden. Biliyorsun seni hiç bırakmayacağım elimden. Sonsuza kadar sevebilirdim seni. Sonsuza kadar sevebilirdim seni. Ne istiyorsun benden? Cezalandırmaya mı çalışıyorsun beni? Seni sevdiğim için mi cezalandırmaya? Sana verdiğim şey için cezalandırmaya mı? Hiçbir şey yapmadım diye cezalandır beni. Hiç için cezalandır beni. Hiç için. Dışarıda, yaralı yürüyenler arasında, her otobüsteki her yüz sensin ve benim ve o ve o. Hiçbir şey yerini alamaz o eski bizin. Hiçbir şey yerini alamaz o eski bizin. Sonsuza kadar sevebilirdim seni. Ya da sonsuza kadar terkedebilirdim seni. Dışarıda, yaralı yürüyenler arasında, her trendeki her yüz sensin ve benim ve o ve o. Bazı günler aklımı kaçıracağım sanıyorum. Bazı günler aklımı kaçıracağım sanıyorum.

Geçen gün

Bahaneler istemiyorum. Gülücüklerini istemiyorum. Birbirimizden binlerce kilometre uzaklaşmışız gibi hissetmek istemiyorum. O tavırlarını istemiyorum. Eşyalarını istemiyorum. Ama hiç çalmayan bir telefon istemiyorum. Aşkını istiyorum, hem şimdi istiyorum. Tarihini istemiyorum. Çeneni kapa istiyorum. O kadar yeter. Buraya eskiden hiç geldin mi gelmedin mi öğrenmek istemiyorum. Anlamıyorsun, bu gece kendimi her şeyin üzerinde hissediyorum, inişe geçmek üzereyim. Aşkını istiyorum, hem şimdi istiyorum. O kadar taş kalpli oldum işte. Geçen gün bunu düşündüm. O kadar taş kalpli oldum işte. Böyle de kalacak sanmıştım, geçen gün. Ama hiç çalmayan bir telefon istemiyorum. Aşkını istiyorum, hem şimdi istiyorum.

İyi polis kötü polis

Kendimi böyle hissetmek istemiyorum. Kendimi böyle hissetmek istemiyorum– almayacak mı biri bu duyguyu benden? Aydınlık gökyüzüne bakıyorum. Tavan yok sanki başımın üzerinde. Kendini böyle hissetmek yanlış. Biliyorum yanlış, biliyorum kötü– sadece varolmayanı görmek, istemek, istemek ama hiç elde etmemek. Ama ben artık eski ben değilim, biliyorsun değil mi? Bana hep siper olacaksın, değil mi? Değil mi? Her şey yarı dolu gibi gelirdi bana. Şimdi kimi günler sanki yarı boş. Bazı günler sanki bomboş. Bir zamanlar hep dopdolu gibiydi oysa. Kendimi böyle hissetmek istemiyorum– almayacak mı biri bu duyguyu benden? Sen iyi polisi oynuyorsun, ben kötü polisi. Gene de, tavan yok sanki başımın üzerinde.

Tek başına

Seni otelden aradım. Bu kodu çevirmemişim hiç. Geç uyuyorum, geç uyanıyorum, az yiyorum, daha çok düşünüyorum. Peki sensiz nasılım? Daha mı çok kendimim, daha mı az kendimim? Kendimi daha genç hissediyorum, daha gürültücü. Sanki bazen kopukmuşum gibi. Sanki hep kopukmuşum gibi. Hoşuna gidiyor mu tek başına olmak? İstiyor musun geri gelmemi, istiyor musun geri gelmemi? Hoşuma gidiyor mu tek başıma olmak? Geliyor muyum geri, geliyor muyum geri? Şimdilik buraya koyacağım bavulumu, TV'yi yatağa çevireceğim, ama hiç kimse telefon etmezse ve bütün gün hiçbir şey söylemezsem, ortadan kayboluverir miyim? Sensiz bana bak, çok gururlanıyorum kendimle, gözükarayım, beceriksizim. Sanki bir hata yapıyorum, çok büyük bir hata. Şimdi biliyorum, her gidişimde, aslında bilmiyorum neler bildiğimi aklımdan geçirdiğimi. Geri istiyor musun beni, geri istiyor musun beni?

Çok dertti

Yolunda gitmeyen ne, onu bilmiyorsun, tek bildiğin, yolunda gitmiyor. Ne zamandan beri, hatırlamıyorsun, ama geceleri gözyaşları içinde uyanıyorsun. Çok dertti. Haftanın dört gününü içindeki çocuğu aramakla geçiriyorsun. Diyelim buldun, ne diyeceksin ona? Diyelim ki o seni sevmiyor, sen de onu. Diyelim, onu uyandırdıktan sonra gidip yatmayacak, geç saatlere kadar TV seyretmek isteyecek? Ama kendini böyle hissetmenin bir nedeni olmalı diyorsun. Çok dertti, hepimiz böyle hissederiz. Çok dertti, sen ne hissetmek istiyorsun? İyileşmek istiyorum diyorsun, kafayı düzeltmek istiyorum diyorsun. Ah, bir de, acıtıyor diyorsun, emin olamıyorum diyorsun. Önce kendinden şüphen var, sonra kızdan. Çok dertti, hepimiz böyle hissederiz. Sen ne hissetmek istiyorsun? Galiba hissetmek istemiyorsun.

Türkçesi: Özgüven Fatih

Roll over Cartel ile Hayyam

Çek bi' Nefes Çek çek bi'nefes

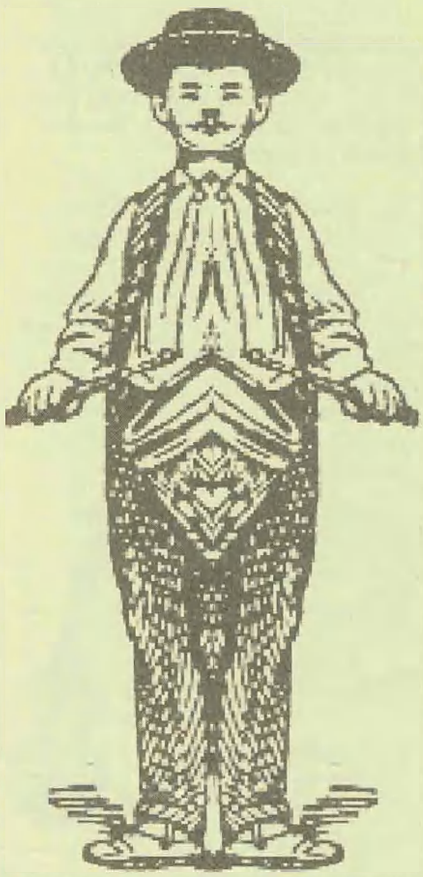

Çek bi'fırt, çek çek bi'fırt, Çek bi'fırt.
Kaç nefes daha alacağın belli değil. Çek bi'fırt.
Çek çek bi'fırt, çek bi'fırt. Derin bi'fırt.
Kaç nefes daha alacağın belli değil. Çek çek.
Çek bi'nefes, çek çek bi'nefes, çek bi'nefes.
Bütün yaşamak macerası bi'nefes.
Çek bi'fırt, çek çek bi'fırt, çek bi'fırt.
Hayyam hay. Hay hayyam high. Hay Hayyam hi. Hay Hayyam. Hay!
Çek bi'fırt, çek çek bi'fırt, çek bi'fırt.
Düşle gerçeğin arası bi'fırt.
Çek bi'nefes, çek çek bi'nefes, çek bi'nefes.
Derin bi'nefes.
Çek.
Çek çek.
Düşle gerçeğin arası bi'nefes.
Çek bi'fırt, çek çek bi'fırt, çek bi'fırt.
Hayyam Hay. Hay Hayyam high. Hay Hayyam hi. Hay Hayyam. Hay!
Çek bi'nefes, çek çek bi'nefes, çek bi'nefes.
Bütün yaşamak macerası bi'fırt.
Çek bi'nefes. Çek çek bi'nefes. Çek bi'nefes.
Nefes. Nefes. Nefes.
Nefs.
Nefs. Nefs. İzzet-i nefs.
Bütün yaşamak macerası nefs. İzzet-i nefs.
Çek bi'nefes, çek çek bi'nefes, çek bi'nefes.
Kaç nefes daha alacağın belli değil. Çek.
Çek bi'fırt, çek çek bi'fırt, çek bi'fırt.
Çek.
Düşle gerçeğin arası bi'nefes.
Hay Hayyam. Hay Hayyam High. High Hayyam hay. Hay Hayyam. Hay!

çek bi'nefes

4 Ajans

9 Beat

13 Allen Ginsberg

15 Bruce Springsteen

20 Gangsta-rap
21 Snoop Doggy Dogg

24 Ice-T

26 Amerikan Sapığı

30 Peter Green

32 The Edge

34 Timur Selçuk

36 Mahmut Erdal

38 Korolar

40 İstanbu Kumpanyası

42 İlk Albümler

44 Leonard Cohen

46 Marcello Mastroianni

48 Elektronik girişim

50 Roll Gayd

56 Liste
57 Mesut Aytunca

61 Barmen
62 Ansiklopedi

ROLL

Abdurrahim Soğan, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hüseyin B. Alptekin, İlker Aksoy, Levent Elpen, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Nejla, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih Nazım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Sid, Siren İdemen, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk
Baskı: Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi 64/3 Taksim İstanbul **Tel** 212 245 29 13 **Yıl** 2, **SAYI** 7 - MAYIS '97
İmtiyaz Hakkı: Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi

AJANS

Yazı getirmişin

6 Mayıs, Hızır günlerinin başlaması (186 gün sürer)

9 Mayıs, Doğu rüzgarlarının esmesi

Elvis mortladığında Türkiye'deydim. Oturduğum barda radyodan bütün plakları çalınmaya başladı. Üç-dört saat sonra tahmin ettim. Bu koca salak tahtalı köyü boylamıştı. MICK JAGGER

Uzmanlar baskıyı kesinlikle yasak ediyor. Çünkü baskı çocuğu ya isyankar yapıyor ya da pısırık hale getiriyor. Ama aşırı serbestlik de kötü. En iyisi orta bir yol bulmak.

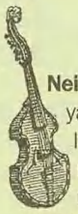

Neil Young, daimi orkestrası Crazy Horse'la birlikte bu yaz yeni bir double konser albümü yayınlıyor. Kayıtlar geçen yılki konserlerden seçilmiş. Büyük ihtimalle bu albümün çıkışıyla aynı sıralarda **Jim Jarmusch** imzalı bir de belgesel film vizyona girecek. Neil Young'ın yeni stüdyo albümü ise ancak 98 yazında gün yüzü görebilir...

Şu an hâlâ yeni albümlerinin kayıtları için Los Angeles'da stüdyoda bulunan **Rolling Stones**, iki şarkının miksajında yeni müziğin yeni dehalarından Dust Brothers'la işbirliğine gidiyor. Dust Brothers'ın bugüne kadar görev aldığı yapıtlar arasında Beastie Boys, Beck ve Eels'in albümleri var.

Plak firması Creation'ın sahibi **Alan McGee**, İşçi Partisi'nin İskoçya'daki seçim çalışmaları için partinin lideri Tony Blair'e 12 milyar TL değerinde bir çek takdim etti.

Haircut 101 grubunun eski solisti **Nick Heyvard**'ın (Geçen yıl "Tangled" isimli albümü Türkiye'de de yayınlanmıştı) yeni single'ı "Today" mayıs ortasında çıkıyor. Creation firması Heyvard'ın yeni albümünden acayip ümitvar.

İngiliz tekno grupları yirmi günlük bir stadyum turnesiyle Amerika çıkarmasına hazır: Katılımcılar, **The Orb**, **Chemical Brothers**, **Prodigy**.

Genç sinemacılara destek olmak amacıyla 1993'den bu yana verilen Cyril Collard ödülünü bu yıl "L'Appartement" filmiyle **Gilles Mimouni** kazandı.

Londralı grup **Sundays**, melankolik tebessümlü solistleri Harriett'le birlikte rock alemine geri dönüyor. Albümlerinin yayın tarihi sene sonuna doğru...

Patricia Arquette ve Gérard Depardieu'nün oynadıkları büyük Hollywood kurdelası "Gizli Ajan"ın müzikleri **Philip Glass**'dan.

Stone Roses'ın gitaristi **John Squire**'ın, yeni grubu **Seahorses**'la birlikte yaptığı ilk albüm "Do It Yourself" mayıs sonunda piyasaya çıkıyor. İlk single "Love Is The Law", kara büyücü şair Aleister Crowley'e göndermelerle dolu... Bu arada, albüm kapağında Stone Roses döneminde olduğu gibi Squire'ın yaptığı bir resim yer alacak: Amerika'nın koca bir kara delik olarak gösterildiği üç boyutlu bir dünya haritası...

Mika Kaurismaki'nin çekmeye başlayacağı yeni filmi "Los Angeles Without A Map"ın kadrosunda **Johnny Depp**, **Jim Jarmusch**, **David Tennant** ve **Seymour Cassel** yer alıyor.

Muhteşem bir geri dönüş: Creedence Clearwater Revival'dan **John Fogerty** mayıs ayı içinde yeni albümünü yayınlıyor. Fogerty'nin on küsur yıldır sesi soluğu çıkmıyordu. "Blue Moon Swamp" adını taşıyan albümde Red Hot Chili Peppers'dan Chad Smith, Otis Redding'in unutulmaz basçısı Duck Dunn ve gospel grubu The Fairfield Four misafirler arasında...

Amerika'nın en genç ama en iyi şarkı yazarları arasında gösterilen **Ron Sexsmith**'in yeni albümü "Other Songs" haziranda yayınlanacak. Prodüktörler Mitchell Froom ve Tchad Blake.

Morrissey'in yeni albümü "Maladjusted"ın çıkışı eylüle kaldı. Ancak ilk single "Alma Matters" ağustosta yayınlana-

RASHİT

Büyük balık - küçük balık meselesi

Gayet radikal şarkı sözleriyle dikkate şayan bir punk yapan Rashit ekibi, solist Adem, davulcu Gökhan, gitarist Tolga'dan oluşuyor. Arkadaşlar Eurovision'da üçüncülük kazandığımız şu tarihi günlerde, yazışma filan gibi yöntemlerle ülkemizi uluslarrarası underground camiada başarıyla temsil ediyorlar. Oralarda 45'likleri bile satıyor. Rashit'le oturduk, toplu halde konuştuk. Soruları Adem cevaplandırdı...

Niye müzik yapmaya karar verdiniz? Neden punk?

Adem: Sıkıntıdan, ve dinleyeceğimiz bir müzik yapan kimsenin olmamasından... Yapanlar da daha sert yapıyorlardı. Popüler olmak için yapıyorlardı. Bu böyle değildir diyorduk. Tam tersine, underground olarak yayılması gerektiğini düşünüyorduk. 1993'de "çalamıyoruz, ama yine de bir şeyler yapalım" diyerek apar topar başladık.

Nasıl bir müzik ortamının içinde buldunuz kendinizi?

Hepimiz Kadıköylüyüz. Ben Kadıköy'ü biraz analiz ettim. Aslında rock her zaman için işçi sınıfının, ezilenlerin müziğidir. Ama Türkiye'ye yansıması, özellikle de Kadıköy ortamına yansıması üst kademelerde oluyor. Aslında bizim dinleyicilerimize bakarsanız çoğu Cadde çocuğudur. Eskiden de punk grupları, hardcore grupları vardı, ama hiçbiri bana zevk vermiyordu. Ben Türk gruplarına hiç yanaşmıyordum. İtici geliyorlardı. Üstten bakıyorlardı. Kabını beğendikleri kitabı okuyan insanlar gibiydiler. Bunu değiştirme zamanının geldiğini düşündüm kendimce. Tolga ve Gökhan'la tanıştıktan sonra, punk'a yöneldim. İlk demoyu çıkardık. Enstrüman çalmayı bilmeden yaptık, işin güzel tarafı zaten buydu. Son derece basit kayıtlardı, sözler son derece vurucu ama hafifti. Aşktan meşkten bahsetmedik. Hani televizyonda kısa anonslar çıkar ya, emniyet kemerinizi bağlayın falan gibi; o tip kısa şeyler vermek istiyorduk insanlara...

Nasıl bir punk sizin yaptığınız?

Hardcore değil, punk'n'roll bile diyebiliriz. Her ne kadar punk grubu gibi görünüyorsak da, aramızda değişik eğilimler var. 90'lara geldik ve artık tür kalmadı. Radyoyu açtığınızda son 30-40 yıllık müzik gelişimini tek bir şarkıda bulabiliyorsunuz. Tek bir şeye bağlı kalamazsınız... Bizim amacımız, sözlerle uğraşmaktı. Ben yazdığım sözlerin hepsini görerek, yaşayarak yazdım. İşin temeli, insanların rock'n'roll rüyalarını bitirmekti. Barlarda çalarım, kızlarla tanışırım gibi bir rüya. Halbuki öyle olmuyor. Bizden önce kimsenin

4→

Sen daha evvel nerdeydin Hakkı abi

Roll'dan 1000 selam

11 Mayıs, Anneler günü

Sizler gibi dantelalı kravat ve pudralı peruka yerine kürk şapka takmakla beraber, kibar kimselerizdir. KAPTAN SWİNG

11 Mayıs, Yağmur mevsiminin sonu

80'lerin sonunda, TRT 3'te, Stüdyo FM'de, Yavuz Aydar ve arkadaşı Şebnem bir anneler günü annelere armağan olarak Pink Floyd'dan "Mother"ı ve Genesis'ten "Mama"yı çalmıştı.

cak. Bu albüm Morrissey'in İngiltere'yi terk edip Dublin'e yerleşmesinden sonraki (bu arada Paris'e taşınmayı da düşünüyormuş) ilk albüm olacak. Üstelik Morrissey şirketini de değiştirip Mercury saflarına katılmış durumda. Bu arada eski şirketi EMI, Morrissey'in ilk solo albümü "Viva Hate"i –sekiz şarkı ilavesiyle– yeniden piyasaya sürdü.

Bir kısım rock grubu "zahmetsiz müzik" kategorisinde yayınlanacak tuhaf bir toplama albüm için harıl harıl çalışıyor şu günlerde. Örneğin **Fun Lovin' Criminals**, "I'm Not In Love" isimli 10 CC şarkısını yine "easy listening" olarak yorumlayacakmış. **Sonic Youth** ise bir Tony Bennet şarkısına el atmış. Albümün adı lounge-music'i ve Lolapalozza'yı çağrıştırır biçimde "**Lounga-pallozer**".

Guns'N'Roses'ın yeni albümünün prodüktörlüğünü "dönek teknocu" **Moby** gerçekleştirecek.

Suede yeni albümünün kayıtları için Tayland'ı seçti. Brett Anderson diyor ki: "Yeni albümümüz, son albüm 'Coming Up'a oranla daha az hastalıklı, daha az soğuk, daha az keskin ve daha az romantik olacak..."

NME dergisi yeni bir müzik tarzı lanse etmeye başladı. Tarzın kendisi değil ismi uydurukk: **The new-wave on the new grave**. Bu yeni tarz, köklerini U2'nun ilk dönemlerinde ve Echo & The Bunnyman, The Cure, New Order gibi gruplarda buluyormuş. Tarzın temsilcileri arasında **Placebo**, **Marion** ve **Mansun** gibi gruplar sayılmış.

House Of Love'ın lideri Guy Chadwick bir solo albüm yayınlama hazırlığında.

Black Sabbath bu yaz "bir avuç dolar için" orijinaline yakın bir kadroyla yeniden bir araya gelecek. Davulcularının yokluğunu Faith No More'dan Bill Ward kapatacak.

Müzikte bir İyi, Kötü ve Çirkin hadisesi yaşanıyor: De La Soul'dan Prince Paul, Dr Octagon'dan Dan Nakamura ve Dust Brothers'dan Mike Simpson bir araya gelerek **The Good, The Bad & The Ugly** adlı bir süpergrup kurdular. Ve eylülde çıkacak albümde şarkı söylemeleri için Amerikan müziğinin en iyilerine davetiye çıkardılar: Beck, Lou Barlow ve Wu-Tang Clan.

Tindersticks'in yeni albümü haziran başında geliyor. Adı: "Curtains"

Wim Wenders "The End Of Violence"ın çekimlerini so-

bahsettiğim sözlere değindiğini zannetmiyorum. Başka işlerle meşguller. Mesela "Hitler'in Köpekleri"ni herkes klasik anti-ırkçı bir parça olarak düşündü. Ama ben onu Sivas'a bağladım, böyle bir paralellik yaptım. "İnsan Pazarı" işçiler için, aşağılanan insanlar için yapılmıştır. "Demiryolu Çocukları" trenlerde satıcılık yapan çocuklar için yapılmıştır. Ben kaç yıldır çalışıyorum, bu insanlarla beraber oluyorum. Liseden sonra sürekli çalıştım. Ofis-boyluk, dağıtım işleri, depo işleri... Sürekli konuştuğum, analiz ettiğim insanlardı. Bu insanların gazete okuduğu zaman, televizyon seyrettiği zaman neler hissettiğini biliyorum. Sex Pistols'ın veya Dead Kennedys'in takıntıları benim takıntım olamaz diye düşündüm. Benim için ucuz anarşi bir çözüm değil. Duvara yazı yazmak veya kamu mallarının camını kırmak benim için bir şey değil. Derdim neyse onu yazarım. Kızlar beni terketti diye aşk şarkısı yazamam ama... Punk'da meşhur laf var: "No future". Aslında bu laf doğru. Ancak belli tuzukuru insanlar için bir gelecek var. Belki şimdi çalışıyorum, para kazanıyorum ama sadece bir dönemi kapatıyorum. Bana bir süre verilmiş, bunu değerlendirmeye çalışıyorum gibi... Ve bunu bağırmak istiyorum. Türkiye'deki insanların yüzde sekseni için gelecek olmadığını biliyorum ve bunu yansıtmak istiyorum.

Enstrüman çalmayı bilmeden işe giriştiğinizi söylediniz. Müziğiniz zaman içinde gelişiyor, ilerliyor mu?

Bir basçımız vardı, "sen çok yeteneklisin, bizde durma" diyerek gönderdik çocuğu. İyi müzik çalmak iyi nota basmakla olmuyor. Sözlerle müzik paralel olunca üç akor da yeter insana. Biz ürettikçe gelişiyoruz, akrobat müzisyenler değiliz. Ben şair de değilim. Ama müzik yapabiliyoruz. Bunu göstermek istiyoruz zaten. "Bunlar yapıyorsa biz de yaparız" demelerini istiyorum herkesten. Bir şekilde kendilerini dışavursunlar. Yaptıktan sonra gerisi geliyor. Bizi seven çok az insan var ama farklı olduğumuz için seviyorlar. Müzisyenler genellikle kompleksli insanlar oluyorlar, farkedilmek istiyorlar. Ben farkedilmek istemiyorum, sadece farkettirmek istiyorum.

Sizi "Cadde çocukları"ndan başka dinleyen olacak mı?

Bugün Sarıgazi'ye gittiğinizde hiç kimsenin sırtında Dead Kennedys tişörtü görmüyorsunuz. 80 darbesinden önceki gidişat sürseydi, o insanın üstünde o tişörtü görebilirdiniz. 80'den sonra her şey sıfıra indikten sonra, çok yabancılaştı herkes. İngiliz toplumu sesini çıkarabilen bir toplum, o yüzden orada punk var. Ama Türk toplumu kaderci olduğu için arabesk yerleşmiş. İstanbul'da göçten sonraki üçüncü, dördüncü kuşağın artık arabeskten, poptan sıyrılıp kendi kaybettiklerini, kendi isteklerini anlatan bir grup bulmalarını istiyorum.

Sizin gibi radikal şeyler söyleyen grupları mı? İlla underground mu?

Aslında sözlerimiz o kadar sert değil. Gazeteyi açtığınız zaman gördüğünüzden ya da otobüs durağında konuşulanlardan farklı değil aslında. Çözüm üreten sözler de değil. Sadece şikayetname gibi bir şey. Underground şimdi yükselen değer oldu. Her gün seni televizyonda görüyorsam, sen nasıl underground olabilirsin ki? Ben kendimi pazarlamak istemiyorum. Müzik grubu olarak değil, fikir birliğinin bir sunumu, bir oluşum olarak değerlendirilsek daha iyi olur. Bulutsuzluk Özlemi gibi safsata insanlar bile underground'uz diyorlar. Bu underground kelimesini de kullanmak istemiyoruz artık... Yeraltı dilebiliriz mesela. Özümüze dönelim...

Grup cepten çok para götürüyor mu?

Çalışıp kazandığımız zamanlarda müziğe yatırıyoruz. Bir keresinde, bateri almak için kaset tezgahları açmıştık. Ben Cağaloğlu'nda iki sene çalıştım. Orası bence açıkhava okulu. Şimdiki düşüncelerimin çoğu oradandır. Her şeyi çok somut olarak görebiliyorsunuz. Büyük balık-küçük balık meselesini orda anlayabiliyorsunuz. Kadıköy'de de müthiş kültürel ayrımlar, uçurumlar var. Bahariye caddesiyle Postane caddesi arasındaki farkı görebilirsin. Herkes kendince bir ses çıkarmayla çalışıyor. Bu iyi.

İsminiz nerden geliyor?

Metin Üstündağ'ın bir esprisi. "Ra" Mısır tanrısı, "shit" de bok. Boklu Mısır Tanrısı gibi bir şey. Grup kurulmadan önce bulduk biz bu ismi. İsme grup kurduk.

5→

AJANS

TEST Verilen dört seçenek içinden "taze" kelimesinin karşıt (zıt) anlamlısını bulunuz.
a) bayat b) yeni c) iyi d) güzel

12 Mayıs, Mevsimsiz soğuklar

16 Mayıs, Filizkıran fırtınası

Hırsızlığa karşı yeni bir cihaz geliştirildi. Bu cihazın özelliği birkaç saniye içinde yoğun bir sis yayması. Bir anda etrafı öyle yoğun bir sis kaplıyor ki, hırsız elinin ucunu bile göremiyor.

Dış ülkelere giden yurttaşımız çok olursa ve bunlar gittikleri yerde çok harcama yaparlarsa yurdumuzdan çok döviz çıkar. Karşılığında ise hiçbir kazancımız olmaz.

nunda bitirebildi de, sıra geldi "The Billion Dollar Hotel" projesini gerçekleştirmeye. Bilindiği gibi projede **Bono**'nun yoğun emeği olacak.

Kim Deal, The Amps projesinin ardından kardeşi Kelley Deal'den yoksun bir kadroyla yeni **Breeders** albümünün kayıtlarına başladı.

Fiona Apple'ın "Tidal" albümünün satışlarının yaz başına kadar sadece Amerika'da bir milyonu aşması bekleniyor.

Neil Hannon mart ayında ilk defa NME'de kapak olunca sevinçten havalara uçmuş.

Fransa'da rock-rap dayanışması: **Kat Onoma**'dan Rudolphe Burger ve **Assassin**'den Doctor L., Egal Zéro ismiyle bir araya gelerek anarşizme temayüllü bir single çıkaracaklar. Bütün geliri de Göçmen İşçilere Destek Fonu'na aktaracaklar.

Ben Harper'ın albümünün eli kulağında. Bu ay sonu.

Fela Kuti, Nijerya emniyetinin narkotik masası polislerince enselendi. Suçu, işlettiği kulüpte esrar bulundurmak. Tutuklandı ve 15 sene hapsi isteniyor.

PJ Harvey yaz sıcağında stüdyoda ter dökecek. Yıl sonu çıkacak albümünün kayıtlarında John Parish'den ve eski davulcusu Rob Ellis'den yardım görüyor.

Duymayan kalmamıştır. **Soundgarden** dağıldı. Elemanların her birinin solo albümler yapmak gibi projeleri varmış.

Gelecek "**Batman**" için **Underworld**, **Michael Stipe**'ın eşliğinde bir şarkı hazırlıyor.

Clint Eastwood'un kontrbasçı kızı **Kyle Eastwood**, kayıtlarına başladığı albümünde **Joni Mitchell**'la beraber çalışacak.

Leonard Cohen'in oğlu **Adam Cohen** yıl sonunda çıkması düşünülen ilk albümü için bu yakınlarda Los Angeles'da stüdyoya girecek.

Cheltenham'lı genç grup **Ideal** daha ilk single'larında ortalığı karıştırdı: Şarkının adı "Richey's Dead". Kısacası Manic Street Preachers'ın hayatından umut kesilen kayıp gitaristi **Richey Edwards**'a gönderme yapıyor.

Manchester sound'un yaratıcısı kabul edilen **Haçienda** kulübü bu yıl 15. yaş gününü kutluyor. 25 Mayıs'taki kutlamada meşhur Fransız **DJ Laurent Garnier** müzik yapacak. Ayrıca çıkarılacak "Viva Haçienda" isimli üçlü albümde geçmişte kulübün "marş"ı haline gelmiş bütün şarkılar yer alacak.

Mayıs sonunda Londra'da düzenlenecek bir müzayedenin misafirleri (yağlı müşterileri) arasında **Eric Clapton**'ın da olması bekleniyor. Satışa sunulacak eserler arasında Degas ve Matisse'in resimleri de yer alacak.

Rock'un kırkıncı doğum günü, **Elvis**'in de yirminci

Efsanevi rock'çu ve solcu **Robert Wyatt** ısrarlara dayanamayarak kutsal sessizliğini bozuyor ve eylül ayında yeni bir albüm çıkarmaya hazırlanıyor. Israrcılardan biri Roxy Music'den tanıdığımız **Phil Manzanera**. Robert Wyatt, Manzenera'nın stüdyosuna sık sık uğruyor ve birlikte şarkılar yazıp kayıt yapıyorlar. Bu albüm için stüdyoya yolu düşenler arasında **Brian Eno** da var. Ayrıca **Paul Weller** birkaç parçada gitar çalacak ve o parçaların prodüksiyonunu üstlenecek. "Genellikle müzikte de siyasette de işbirliğinden ve 'işbirlikçiler'den hoşlanmam, ama bakalım bu sefer ne olacak" gibilerinden demeçler veren Robert Wyatt henüz kendine bir plak şirketi bulabilmiş değil.

Yeniden toparlanan **Echo & The Bunnyman**'in yeni albümleri sonbahara hazır. Sağlam adam Ian McCulloch'un önderliğinde 78-90 arasında güzel müzik yapan ekip bir zamanlar Liverpool'un medar-ı iftiharıydı... Yeni albüme hazırlanırken, hiç değilse "The Cutter" isimli gayet düzgün toplama albümlerini mutlaka edinmenizi tavsiye edelim ve fikir sahibi olmak bakımından Ian McCulloch'un plak deposundan seçtiği referans plaklarının adlarını sıralayalım: **Patti Smith**-Horses, **Leonard Cohen**-Greatest Hits, **The Stone Roses**-The Stone Roses, **Nirvana**-Nevermind, **Jacques Brel**-The Poetic World Of Jacques Brel, **Dawid Bowie**-Low, **James Brown**-Sex Machine, **Talking Heads**-Remain In Light, **The Doors**-Morrison Hotel, **The Velvet Undeground**-Live 1969.

Almanya gebermek zorunda

Geç kalmış bir haber, ama olay mühim. Geçtiğimiz yıl İsviçre'nin Basel kentinde yapılan bir techno festivalinde Atari Teenage Riot (ATR) adlı Alman grup da sahneye çıkmış ve "Deutschland (Has Gotta Die)", yani 'Almanya Gebermek Zorunda' adlı şarkılarını söylemiş. Bu sırada sahneye 15 adet öfkeli skinhead fırlamış, Hitler selamı verip "Sieg Heil" diye slogan atmışlar. ATR'nin lideri Alec Empire da bir amplinin üstünde duran bira şişesini kaptığı gibi skinheadlerden birinin suratının ortasına geçirmiş. Derikafa iki seksen yere uzanırken, topluluk çılgınca alkışlayan dinleyicilerin karşısında çalmayı sürdürmüş. "Bu göt oğlanlarıyla hep böyle olur" demiş Empire. "Seni zayıf bulurlarsa canlı canlı yerler. Ama karşı koyduğunda bu 'güçlü adamlar' toz olurlar. Tipik Alman tavrı. Ama bu tip olaylar bizim konserlerimizin olağan bir parçası". Empire ayrıca şunları söylemiş: "Biz belki punk'tan da daha negatif bir tavra sahibiz. Alman toplumunun faşizmden de beter bir hal alacağını düşünüyorum. Kendimi her geçen gün biraz daha az özgür hissediyorum."
Roll'un ilk sayısından da hatırlayacağınız Alec Empire (ayrıca bkz. bu sayı, s. 48) Nazi toplama kamplarında hayatını yitiren bir sosyalistin torunu. Digital Hardcore Recordings (DHR) isminde bir plak şirketinin de sahibi. Şirkete bağlı topluluklar punk, hardcore ve drum and bass karışımı bir müzik yapıyor. Empire, DHR'yi kurma nedeninin hükümetin istediği 'güdümlü armoni'yi yıkmak olduğunu belirtiyor: "Radyoda bütün gün dinlettikleri, bir duygu uyandırmayan müzikler. Ses çıkarmamamızı istedikleri için bunları çalıyorlar. Yaptıklarım gerçi çok yetersiz ama, bu şirketi kurmasam kendimi suçlu hissedecektim... "

bayat haber

Yurdumuza dış ülkelerden çok turist gelse, bunlar yurdumuzda gezip eğlenirlerken para bırakırlar. Karşılığında da yurdumuzdan bir şey eksilmez. Böylece yurdumuza döviz girer.	17 Mayıs, Aşure günü	Therapy? geliyor Thrapy?
	Yoğurt daima suyuyla birlikte yenmelidir. Zira, vitaminler suyunda bulunur.	
17 Mayıs, Gül mevsimi	Bir elin bakımlı olabilmesi için sabah ve akşam kremle masaj yapılması gerekir. Kremi sürdükten bir süre sonra eller sıcak suyla yıkanmalıdır. Elleriniz pamuk gibi olacaktır.	Seninle başım dertte, ne yapsam bilmiyorum, canımdan bir parçasın, söküp atamıyorum

ölüm yıldönümü vesilesiyle 16 Ağustos'ta Wembley'de ağır misafirler var: **Neil Young**, **David Bowie**, **kd Lang**... Program sonunda Elvis'in şarkılarından oluşan bir medley sunulacak.

Ridley Scott "Citizen Kane"i perdeye birebir aktarmaktan vazgeçti ve **Orson Welles**'e göndermelerle dolu "RKO 281" adında bir film çekmeye karar verdi. Filmin adı Welles'in başyapıtını çekerken kullandığı platodan geliyor.

"A Celebration of Women In Music" projesi kapsamında bu yaz **Suzanne Vega**, **Fiona Apple**, **Victoria Williams**, **The Indigo Girls** ve **Mary Chapin Carpenter** bir araya gelip albüm, konser gibi bir şeyler yapacaklar.

Primal Scream'in yeni albümü "Vanishing Point"in iki versiyonu olacak. Biri normali; öbürü, şarkıların "dub kralı" Adrian Sherwood tarafından remikslenmiş hali... Söylemiş olalım, albüm 91 tarihli "Screamadelica"nın izinden gidiyor. Yani son albümdeki Stones'vari numaralara pek yer yok.

"Mojo" isimli bir film için **Nick Cave**, Talk Talk'tan **Tim Friese-Gren**'le birlikte şarkılar besteliyor. Cave, "The Big Hurt" isimli bir Scott Walker parçasında **Gallon Drunk**'la düet yapacak.

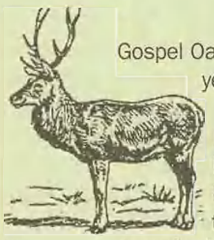

David Byrne'ün yeni albümü mayıs ortasında çıkıyor. Adı: "Feelings".

Jennifer Charles ve grubu **Elysian Fields** ocak 98'de çıkması düşünülen yeni albümleri için stüdyoya girdi.

Sinead O'Connor "The Gospel Oak" adında bir EP çıkardı. Yıl sonundaki yeni albümüne hazırlık mahiyetinde...

Kadri pek bilinmemiş New-York'lu kadın "ozan" **Laura Nyro** 49 yaşında kansere yenildi. Yıllarca süren unutulmanın ardından, ölümünden birkaç gün önce bir "best of" albümü piyasaya çıkarılmıştı.

NATACHA ATLAS

Belki muhafazakarım

Roll'cuların yakinen tanıdığı Natacha Atlas'ın yeni single'ı "Amulet" 14 Nisan'da çıktı. "Halim" adlı albümü ise 12 Mayıs'ta çıkıyor. Söylemedi demeyin... Buyrun size kendisinden üç-beş kelam...

Star olmak

Yapay, imajlardan kurulu şeyler geliyor hep aklıma. Pop star olma fikrinden hoşlanmıyorum. Ben bir şarkıcıyım ama müziğin ciddisiyle ilgileniyorum.

Göbek dansı

Arap gece kulüplerinde dansözlük yaptım. Arap müzik ve dansı çocukluktan beri aşina olduğum bir şeydi. Çok gençken, elimden geldiğince uzak durmaya çalıştım çünkü o yaşlarda insan hep bulunduğu ortama uyum sağlamak ister, ben de Belçika'da yaşıyordum. Zamanla göbek dansı işim oldu. Trans-Global'da dans başlangıçta önemli bir unsurdu. Çünkü bu, oryantal bir olguyu Batılı diinleyicilere dışlamayacakları biçimde sunmanın bir yoluydu. Uzun bir süre, benim dans ederken şarkı söylediğime kimse inanmadı.

Amerika

Amerika'ya dair kafamdaki ilk imaj, nefret ettiğim her şeyle birebir çakışıyordu. Her şey son derece plastikti. Sonra gidip oraları görünce, her şeyi elde etme olanaklarını gördüm, şaşırdım, etkilendim. Gösterişli, çarpıcı imajı olan şeyleri elde etmek için inanılmaz bir hevesle uğraşıyorlardı. Bir keresinde benimle röportaj yapan bir gazeteci, "Biliyor musunuz, son derece cool'sunuz. Çizgi romanlardaki süper kahramanlara benziyorsunuz" demişti! Yapay, gösterişli ve tüketime endeksli toplum yapıları yüzünden, oryantal yönümü atlayıp, beni nasıl gördüklerine bakar mısınız!.. Ama heves ve coşkularına, şeyleri göründüğü gibi kabul etme isteklerine saygı duyuyorum. Mısırlılarda da vardır böyle bir naiflik. Tersini ispatlamadığınız sürece, söylediğiniz her şeye inanırlar. Oysa Avrupa kültüründe güvensizlik, kendini beğenmişlik ve art niyet her yeri kaplamış durumda.

Sansür

Mısır'da sansürlenen bazı şeyler var. Bazen bunun doğru olduğunu düşünüyorum. Örneğin 'Crash' filmini alalım. Ortadoğu'da hiç kimse bu filmi benimseyip içine sindiremez. İnsan doğasının karanlık bir yönü olduğunu tabii ki yadsımıyorum. Ama bunu bu denli çirkin ve sapkınca ifade etmenin de Ortadoğu mentalitesinde yeri yok. Bizim oralarda daha basit, daha düz bir şiddet tercih edilir.

Hukuk ve düzen

Sık sık Mısır'a gidiyorum ve tecavüz ya da gençlerin işlediği suçlar anlamında şiddetin azaldığını görüyorum. Şiddetin İngiltere'de yükseldiğini sanıyorum. Şiddet, Mısırlıların yetiştirilme tarzına uygun değil. Orada kadınlar sokaklarda güvenle yürüyebilirler. Dün akşam haberlerde Kuzey İngiltere'de suç işleyen gençlerin sayısının hızla arttığını duydum. Çünkü burada suç işleyen bir genç ceza almadan önce iki kez uyarılıyor! Mısır'da bu söz konusu bile olamaz. Okullarda fiziksel cezalar hala yürürlüktedir. Polise düştüğünde de 'gerektiği gibi' ilgilenirler seninle! Hem neden böyle olmasın ki? Aslında şiddetin önlenmesi için çözümün ne olduğunu ben de bilimiyorum. Buralarda çoktan yitirilmiş olan, aile değerlerine dayalı kapalı bir toplumun iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum bazen. Beni Muhafazakar sanmayın, politikalarını sevmiyorum. Seçimlerde İşçi Partisi'ne oy vereceğim.

Britpop

Ortaya çıktığından beri aram iyi değil Britpop'la. Son derece milliyetçi bir oluşumdu ve tabii ki sıcak bakamazdım. Britpop, kibirli pop star olayına gaz veriyor. Dünyamızın mantar gibi ortaya çıkan pop starlara yeniden ihtiyaç duyduğunu sanmıyorum.

Oasis

Doğrusu, onlardan hiç hoşlanmıyorum. Belki muhafazakarım ve tipik bir Ortadoğuluyum. Ama Liam Gallagher'in gençliğin önünde çok kötü bir örnek olduğunu düşünüyorum. Bence davranışları bir domuzu andırıyor! İçime kapanık olmadığım dönemlerde kendimi son derece Akdenizli hissediyorum. Ama hiçbir zaman Liam Gallagher gibi davranabileceğim bir ruh haline giremezdim. O, ayyaş piçin teki!

Uyuşturucular

Bir şeyi merak eden ve bir kere denemek isteyen hiç kimseye karşı değilim. En yakın Arap arkadaşlarıma bile bunu söyleyebilirim: 'Bir kere dene ve ne olduğunu gör. Ama alışkanlığa dönüştürürsen, başına bela alırsın.' Kendi adıma, başağrısı haplarına bağımlı olduğumu söyleyebilirim. Ve bu benim ciddi bir problemim. Çok narin ve bıçak sırtında duran bir vücut yapım var. Vücudum, fazla miktarda kimyasal maddeyi kaldıramıyor. Ama sakinleştiricileri seviyorum. Uyarıcılar beni hiperaktif kılıyor. Bu hiperaktiviteyi fiziksel ve zihinsel olarak durduracak sakinleştiriciler istediğim oluyor bazen.

Spice Girls

Çok tatlılar... Ama 'baharatlı' olduklarından emin değilim. Çünkü bu bana Doğu'yu çağrıştıran bir kelime.

→7

AJANS

Eskiden İstanbul'da orta sınıf evlere varıncaya kadar hemen her yerde tesadüf edilen zenciyi şimdi garp hayatının bir icabı gibi büyük otel kapılarında, cazlarda görüyoruz; hayatımıza yabancı modalarla beraber ve yeni baştan girdiği için üzerimizde çok lüks bir ithâlat malı tesiri yapıyor. AHMET HAMDİ TANPINAR, **Beş Şehir**

21 Mayıs, Kokulya fırtınası

23 Mayıs, Bağ çapalama zamanı

"...turn on, tune in & drop out"
timothy leary

Uzaya, insansız ve insanlı, çeşitli araçların gönderilmesiyle insanlık tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. İşte bu yeni döneme uzay çağı denmektedir.

24 Mayıs, Bağı ilaçlama zamanı

Hayal kurmak, bir bakıma uyanıkken rüya görmektir. Uzmanlar bu sayede insanın gençliğini uzun süre koruyabildiğini söylüyorlar. Ama hayallere saplanıp kalmamaya da dikkat etmek gerekir.

Beatles'ın Beatles olduğunu göremeden ölen beşinci Beatle **Stuart Sutcliffe**'ın hayatını konu alan "Backbeat" isimli film için birkaç yıl önce bir alternatif süpergrup toplanmıştı: Dave Grohl (Nirvana), Greg Dulli (Afghan Whigs), Mike Mills (REM), Thurston Moore (Sonic Youth), Dave Pirner (Soul Asylum) ve Don Fleming (Gumball-Dinosour JR)... Bu kez de New Yorklu **Don Fleming**'in önderliğinde yeni bir grup toparlanıyor. "Velvet Goldmine" isimli film için stüdyoya girenler **Sonic Youth**'tan Thurston Moore ve Steve Shelley, **Mudhoney**'den Mark Arm ve bir zamanların **Stooges**'ından Ron Asheton... Filme müzik yapacaklar arasında **Grant Lee Buffalo, Radiohead** ve **Pulp** elemanları da var. Filmi finanse edenler arasında **Michael Stipe**'ın adı geçiyor. Sonuçta, 70'lerdeki glam rock hadisesini Londra merkezli olarak inceleyen bir film çıkacak ortaya. "Trainspotting"den tanıdığımız **Even McGregor**, Bowie ve Iggy Pop'u çağrıştıran bir rock-star rolünde oynayacak. Placebo'dan **Brian Molko** bir nevi Marc Bolan olacak, New York Dolls'u çağrıştıran The Flaming Creatures grubunun şarkıcısı rolünde gözükecek. Grubun diğer elemanları **Placebo** ve **Spacehog**'dan devşirilecek... Suzi Quatro kılığında **Elastica**'dan Donna Mathews'ı izleyeceğiz.

FUN LOVIN' CRIMINALS

Biz penguen miyiz?

New Yorklu sağlam ekip Fun Lovin' Criminals'ın artık burasına kadar gelmiş. Her şeyden şikayetçiler... Mesela?

Huey: Bu ülkede müzisyenlerin bilinçsiz, ruhsuz olduğunu sanan, hepsine birer promosyon gereci gibi bakan insanlar var. Onlara şunu hatırlatmak mecburiyetindeyim: Benim gibi biri ancak şarkı yazabilir ve çalabilir. Bu yüzden kendime bir gitar aldım, bu yüzden toplumun marjında bir hayat sürmeye karar verdim. Televizyon kameralarının ya da bir gazeteci mikrofonunun önünde penguen rolü yapmayı asla istemedim. Bana "şunu yap, bunu yap" diyenlerin olduğu bir hayat bana göre değil. Bir grupta çalmak, hiyerarşi ve düzen içinde bir fabrikada çalışmaya benzeyecekse benden uzak dursun. Plak firmalarında çalışanların büyük çoğunluğu sahiden geri zekalı. Sokakta bir hıyarlık yapıp birini becermeye kalkarsan dayak yersin; ama aynı hıyarlığı plak dünyasında yaptığında adı 'tanıtım' oluyor... Bana sürekli albümümüzün yerinde saydığını, yeterince satmadığını söyletmek istiyorlar. Tam tersine, benim için bir başarı: ABD'de ikiyüz bin, tüm dünyada beşyüz bin plak sattık, bu mu başarısızlık? Ama şu işe bak: Plak şirketi "Come Find Yourself"in bir milyon satmasına karar vermiş, bu rakama ulaşmadan yakamızdan düşmeyecekmiş...

Steve: Amerika'yı fethetmek çok zor, ama hiç değilse elimizde bazı iyi işaretler var: İnsanların bizi hemen benimsediği Avrupa ülkelerindeki deneyimlerimize güveniyoruz. Amerika'daki problem, "günümüzün sesi" takıntısı: Zamanın havasını yakalamak, en son çıkan güzel şeyi dinlemek... Bir süreden beri Nine Inch Nails'den Trent Reznor konserlerimize geliyor. Onun bu ilgisi, hayranlarından bazılarının da bizi takip etmeye başlamasını sağladı. Gayet iyi bir şey ama aynı zamanda çok da aptalca. Amerika'da bu işler böyle dönüyor: Önemli insanlar tarafından seviliyor olmalısın, önemli bir akımın içinde erimelisin, ya da en babası, MTV tarafından desteklenmelisin. Çağdaş müziğin bütün yaratıcılıklarına bu kanalda rastlayacağını sanan bir takım arkadaşlarım var. Oradaki programlar dışında sanki hiçbir şey yok, sıfır! İnsanlar MTV seyrediyorlar ve ona göre seçimlerini yapıyorlar. Onlar için Fun Lovin' Criminals diye bir grup mevcut değil.

Huey: Bizim plak şirketine bir türlü izah edemediğimiz şey şu: Amerikalılarda hiç espri duygusu yok. Ne yapmak istediğimizi anlamıyorlar bile. İroni bu ülkede mevcut değil. İlla bir akıma dahil olmalısın, tek bir blokta kendini ifade etmelisin. Mesela Earth Wind & Fire'ı sevdiğini söyleyenler hemen oğlancı muamelesi görüyorlar, çok saçma... Fun Lovin' Criminals, sınırları belli, hijyenik tasniflere, kategorilere sığmaz. Biz siyaseten doğru değiliz. Mükemmel değiliz. Bu memlekette başarı elde etmek için yakında "biyonik adam" olmak gerekecek: Mükemmel olmak, Alanis Morissette gibi sentez müzisyeni olmak. Resmen milyonlarca plak satmak için yaratılmış böyle insanlar var. Bizim gibi bir grup bunu yapamaz. Sebebi çok basit, çünkü anlamadıkları saçmalıklardan bahseden bir tipin plağı için kimse paracıklarını harcamak istemez.

Steve: Her zaman Fun Lovin' Criminals'ın gerçek şarkıların etrafında toplanan bir grup olduğunu düşündüm ve Huey ve Fast de bence kelimenin gerçek anlamıyla olağanüstü şarkı yazarları. Şarkılar daha rock olmuş, daha groovy olmuş farketmez. Mühim olan melodidir, şarkıdaki fitkirdir, kelimelerdir; yoksa sözümona bir müzikal akıma mensubiyet değil. "Aman, ben daha rock'um, sen daha groovy'sin" şeklinde akıl yürütmeleri aşmaya başlayan ilk kuşağın biz olduğumuzu sanıyorum...

Huey: Belki biz zamanımızı biraz arkada bıraktık. Belki insanların çoğunluğu aynı anda hem rock, hem hip-hop, hem de blues çalan bir grubu kabul etmeye hazır değil. Belki de biz yanılıyoruz...

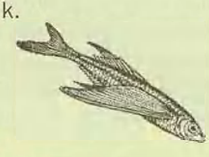

1943: Nazilere karşı izlenecek askeri stratejiyi koordine etmek amacıyla Kazablanka Konferansı toplanır.
Cazın dans edilebilir bir türü olan "jive" modası başlar.
Eisenhower Avrupa'daki müttefik kuvvetlerin başkomutanlığına atanır.
1944: Roosevelt dördüncü kez ABD başkanı seçilir.
Karneyle et satışı uygulamasına son verilir, tüketim maddelerinin üretimine yeniden başlanır.
Amerikan Komünist Partisi kendisini feshederve Komünist Politika Derneği adı altında faaliyetlerini sürdürme kararı alır.
Müttefik Kuvvetler, savaşın dönüm noktalarından biri olan Normandiya çıkarmasını gerçekleştirir.
Yüksek Mahkeme, oy kullanma hakkının ırk farkı gerekçesiyle engellenemeyeceğine karar verir.
Paris ve Brüksel Nazi işgalinden kurtulur.
Eğlence dünyasınınilk beşi: Bing Crosby, Gary Cooper, Bob Hope, Humphrey Bogart, Bette Davis.
Harvard üniversitesinde, İlk bilgisayar üretilir. Bu bilgisayarın kontrol paneli yaklaşık 15 metredir.
Kadın ve erkek giysilerinde vatka modası başlar.
Kağıt sıkıntısı nedeniyle "soft cover" diye adlandırılan cep kitaplarının basımı tecrübe edilir.
1945: 8 Mayıs'ta müttefikler Nazilere karşı nihai zaferi kazanırlar.
ABD ordusu açısından savaşın "bilanço"su: 292 bin ölü, 613 bin yaralı.
San Francisco'da, 91 ülkenin katılımıyla gerçekleşen toplantıda Birleşmiş Milletler sözleşmesi kabul edilir.
Cep kitaplarında patlama.
Bebop cazı popüler olur.
Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atılır.
Robert Rosselini'nin "Açık Şehir"i sinemada neo-realizm dönemini başlatır.
1946: Vietnam savaşı başlar.
Nürnberg duruşmaları sona erer, 14 Nazi savaş suçlusu olarak hüküm giyer.
Churchill "demir perde" deyimini siyasi literatüre kazandırır.
Benjamin Spock'un "Çocuk Bakımı" kitabı yayınlanır ve bir "devrim" olarak nitelenir.
Zenciler ilk kez oy kullanır.
1947: ABD, müttefiği olan ülkelere "Marshall yardımı" yapmaya başlar.

Ginsberg'in "yage" etkisi altındaki kara kalem çalışması (başlığın üstündeki)

Roll over Beat

"ABD'de ya 'sapar'sınız, ya da can sıkıntısından patlarsınız." William Burroughs

Beat: (i). Vurma, çarpma, (davul vb.) çalma, tempo, devir, nöbet.
Beat: (f). Dövmek, vurmak, (kalp) atmak, çarpmak, (kanat) çırpmak, (davul vb.) çalmak, yenmek, mağlup etmek, çalkalamak, hayrette bırakmak, pes dedirtmek.
İngilizce-Türkçe sözlüklerinden pek bir fayda yok. Malum, "beat" bütün bunlarla birlikte, bütün bunlardan fazla, ayrı, farklı, başka bir "şey": Bir hal... Bir tavır... Bir tarz... Bir hayat tarzı... Bir edebiyat... Bir müzik... Bir "çevre", bir "grup", bir "topluluk"... Bir dönem... Bir "kuşak"... Bir tarih... Ve bir coğrafya.
Peki ne? Ne menem bir "şey" bu beat?..
Webster's'ın İngilizce-İngilizce sözlüğündeki "Beatnik" tanımı hayli manidar: "Beatnik: beat + şahıs belirten "nik" eki (İbranice kökenli, Rusça ve Lehçede de kullanılıyor). Mevcut toplumun, kurulu düzenin değerlerini, kurallarını reddeden (yerleşik, genelgeçer anlayıştan farklı tavır, tutum ve kılık-kıyafet içinde olan), egzotik felsefe yapmaya ve kendini ifade etmeye müptela kişi..."
Webster's'ın bu tanımı "beat" hakkında olduğu kadar, "sözlük" kurumunun –ve bu kurumun en saygın üyelerinden Webster's'ın– ideolojik niteliği hakkında da dikkate değer bilgiler veriyor. Webster's'a göre, "beat"çilerin –beatniklerin– yaptıkları felsefe "egzotik". Ayrıca, bu "beat"çiler egzotik felsefeye ve kendilerini ifade etmeye "müptela" insanlar. Her iki sıfat da, "olumsuz" nitelikler imliyor. Ama, bunda şaşılacak bir şey yok, zira beatnikler "mevcut toplumun, kurulu düzenin değerlerini, kurallarını reddeden" kişiler. Dolayısıyla, beat de, beatnik de mevcut toplumun, kurulu düzenin değerlerini, kurallarını kabullenen, benimseyen, onaylayan insanlar tarafından "olumsuz" sıfatlarla anılmaya mahkum.
Gelgelelim, bir başka açıdan, bu sıfatlar hiç de "olumsuz" olmayabilir. İnsanın kendisini ifade etmeye müptela olması bir "erdem" sayılabilir. (Bkz. sayfa 33, Amerikalı rapçi Snoop Doggy Dogg). "Egzotizm"e gelince... O da pekala bir "olumluluk" olabilir. Ben-merkezliliği, etnik-merkezliliği, milliyet-merkezliliği, din merkezliliği, "kültür"-merkezliliği yadsıyan, "öteki"ne ilgi, merak ve sevgi duyan bir olumluluk olarak düşünülebilir.
Allen Ginsberg'in "beat kuşağı"nın ve "beat edebiyatı"nın "kült" ismi Jack Kerouac için söyledikleri bu açıdan oldukça anlamlı: Bir Fransız Kanadalı Hinayana Budist Beat Katolik Bilgin...

Ginsberg, Philip Wahlen, Burroughs. Colarado, 1976

1943: Jack Kerouac, "kayıtsız kişilik" teşhisiyle Deniz Kuvvetleri'nden ihraç edilir. Lucien Carr, "başarısız intihar girişimi"nin ardından Colombia üniversitesine kaydolur. Allen Ginsberg aynı üniversiteye "sendika avukatı" olma amacıyla girer. William Burroughs New York'a taşınır. Kerouac, Carr vasıtasıyla Burroughs'la tanışır. Ginsberg de Carr'la tanışınca "ekibe" dahil olur.
1944: Carr, Kerouac ve Ginsberg "yeni vizyon" adını verdikleri edebi-felsefi teori üzerine kafa yorarlar.
Carr, kendisine "askıntı" olan arkadaşı David Kammerer'i bıçaklar, tutuklanır, cinayetten yargılanır. Kerouac ve Burroughs da cinayet tanıkları olarak tutuklanır. Burroughs'un ailesi kefalet ödeyerek oğullarının serbest bırakılmasını sağlar. Kerouac ise, kız arkadaşı Eddie Parker'ın "kefalet parası karşılığı nikah" teklifini kabul etmek zorunda kalır, evlenir.
Jüri, Carr'ın nefs-i müdafaa yaptığına ikna olur ve Carr sadece bir yıl yattıktan sonra 1946'da tahliye edilir.
1945: Ginsberg ilk ciddi şiirlerini yazmaya başlar. Yurttaki odasının camına, rektör ve Yahudiler aleyhine küfürlü sloganlar yazdığı için bir yıllığına okuldan uzaklaştırılır. Ginsberg, Kerouac ve karısı Eddie Parker, sonradan Mrs. Burroughs olacak olan Joan Vollmer'ın evinde birlikte yaşamaya başlarlar. Kısa bir süre sonra Burroughs da "komün"e katılır. Neal Cassady LuAnne Henderson'la evlenir.
1946: Burroughs, beat'in isim babası Huncke vasıtasıyla eroine başlar. Bu arada Joan Vollmer'la "sevgili" olur. "Yeşil reçete" üzerinde yaptığı tahrifat nedeniyle tutuklanır, dört ay ceza alır, cezası tecil edilir. Burroughs St. Louis'e döner, Joan Vollmer amfetamin iptilası nedeniyle hastaneye yatırılır. Kerouac, ölüm döşeğindeki babasının yanına gider ve böylece komün dağılır. Kerouac, Eddie Parker'dan boşanır.
Burroughs, Joan Vollmer'i hastaneden çıkarır, birlikte Texas'a giderler, bir çiftlik satın alırlar, ziraatle uğraşmaya niyetlenirler, bir çocukları olur.
Neal Cassady karısıyla beraber New York'a gider, orada Kerouac ve Ginsberg'le tanışır. Bu, "beat kuşağı" tarihinde belirleyici rol oynacak bir tanışmadır. Cassady kendisini "oto-erotik" olarak tanımlar. Hayatı boyunca iki zevk peşinde koşar. Biri otomobil hırsızlığı, diğeri cinsel ilişkidir. Cassidy için kadın, erkek farketmez, bir gün içinde birkaç kişiyle cinsel ilişki kurar. Hatta bir dönem, aynı anda iki zevcesinin yanısıra Ginsberg'le de birlikte olur.
1947: Gregory Corso adlı bir sokak çocuğu adi suçlardan üç yıl hüküm giyer, hapiste kendisini okumaya verir, şiir yazmaya başlar.
William Burroughs'u eroinle tanıştıran Herbert Huncke, Burroughs'ların çiftliğine yerleşir ve başlangıçtaki sebze-meyve ziraatinden vazgeçilerek marijuana ekimine karar verilir.
Ginsberg, Neal Cassady'ye gönlünü kaptırır ve ilk eşcinsel birlikteliğini yaşar. Ancak, bir süre sonra Cassady Ginsberg'den ayrılır, Denver'a yerleşir ve Carolyn Robinson'la birlikte yaşamaya başlar. Bir yandan da karısı LuAnne'le evliliğini ve ilişkisini sür-

Carolyn Cassady'nin kalemiyle Neal Cassady (1951)

Paloroid fotoğraf makinesi geliştirilir.
T. Williams'ın "İhtiras Tramvayı" sahnelenir ve Pulitzer ödülünü kazanır.
TV'deki tanıtım sonrasında Kraft peynirlerinin satışındaki geometrik artış üzerine, ekranın ürün pazarlama potansiyeli keşfedilir.
Cadı kazanı günleri: Hollywood'un ünlü sanatçıları komünist faaliyetlerde bulundukları gerekçesiyle sorgulanır, tutuklanır, mahkeme edilir.
Chrysler, Pepsi gibi büyük şirketler sanat patronajlığına soyunur.
İlk LP plak üretilir.
Fransız yazar Genet müebbet hapse mahkum edilince, ünlü ve nüfuzlu yazarlar kampanyaya başlar ve Genet serbest bırakılır.
İsrail devleti kurulur.
Yüksek mahkeme, devlet okullarında dini eğitimin anayasanın temel hükümlerini ihlal ettiğine karar verir.
Soğuk savaş terimi kullanılmaya başlanır.
1949: Orwell'in "1984"ü yayınlanır.
Bikini moda olur.
Arthur Miller'ın oyunu "Satıcının Ölümü" Pulitzer ödülünü kazanır.
NATO kurulur.
Güney Afrika, ırk ayrımı politikasını uygulamaya başlar.
Miles Davis ve Modern Jazz Quartet'in öncülüğünü yaptığı "cool jazz" popüler olur.
1950: ABD Kuzey Kore'yi işgal eder.
Çizgi kahraman Charlie Brown yaratılır.
ABD Başkanı Truman hidrojen bombası üretilmesini onaylar.
Dave Brubeck Quartet kurulur ve en popüler caz topluluğu haline gelir.
ABD'de okuma-yazma bilmeyenlerin oranı 3.2'ye düşer.
Birleşmiş Milletler raporu, dünyadaki 800 milyon çocuktan 480 milyonunun yetersiz beslenmeden muzdarip olduğunu duyurur.
Eşcinsellerin haklarını savunmak için ilk kez bir dernek kurulur.
İlk kez Aort ve böbrek nakli gerçekleştirilir.
1951: Julius ve Ethel Rosenberg, Amerikan askeri sırlarını SSCB'ye verdikleri gerekçesiyle yargılanıp idama mahkum edilirler. Hüküm 1953'te infaz edilir.
UNIVAC I adını taşıyan ilk bilgisayarın seri üretimine başlanır.
Aynı anda ses ve resim kayıdı yapabilen video kamera geliştirilir.

Ginsberg,Burroughs,Orlovski. Tanca 1961.

"On The Road" için Kerouac'in bizzat hazırlayıp yayınevine önerdiği kitap kapağı taslağı

Ama zaten Webster's da, egzotik sözcüğünün karşılığını şöyle veriyor: "Başka bir ülkeden gelen, yerli olmayan, yabancı, çarpıcı veya heyecan verici biçimde farklı veya alışılmadık..." Beat, "bir hal, bir tavır, bir tarz, bir hayat tarzı" demiştik. Webster'ın "beatnik" tanımı, subjektiflikle malul de olsa, beat'in nasıl bir "hal, tavır, tarz, hayat tarzı" olduğu hakkında objektif ipuçları veriyor: Mevcut toplumun değerlerinin, kurulu düzenin kurallarının reddi... Yerleşik, genelgeçer anlayışlara uymama, farklı davranma, yaşama... Felsefe yapmaya ve kendini ifade etmeye düşkün olma...
Bu ipuçları yeni sorular doğuruyor: Hangi toplum, değerler, düzen, kurallar... Ve "nasıl" bir red...
Beat'in içine doğduğu coğrafya ve tarih, anahtar olabilecek cevaplar veriyor: Amerika, İkinci Dünya Savaşı sonrası... Yani: Sanayi kapitalizmi... Burjuva toplumu... Musevi-Hristiyan /Anglo-Amerikan kültür dünyası...
"Beatnik"lerin reddettikleri işte o tarihin ve o coğrafyanın toplumu, düzeni, değerleri, kuralları...
Ne var ki, artık ne o toplum, ne de o düzen, o coğrafyaya ve o tarihe mahsus. Malum, yeryüzü "global köy" oldu olalı, "orası nire, burası nire" diye bir şey kalmadı pek. Her ne kadar kapitalizm post-endüstriyel safhaya geçse de, burjuva toplumu kendisini yenilese de, sonuçta temel nitelikler değişmiyor. Ayrıca, "eşitsiz gelişme" prensibi geçerliliğini koruyor hâlâ ve bambaşka coğrafyalar, tarihler sürat ve ton farklarıyla aynı istikamette yol alıyor. Beatniklerin içine doğdukları toplum, düzen, kurallar, değerler globalleştikçe, haliyle beatniklerin "reddiye"leri de hem "deniz aşırı" bir nitelik kazanıyor, hem de "zaman aşımı"na karşı aşılanıyor.
Ancak, galiba asıl soru, beatniklerin reddinin nasıl bir red olduğu...
Öncelikle "zihinsel" bir red olduğu söylenebilir. Ama, güçlü bir entellektüel boyuta rağmen (daha doğrusu güçlü bir entellektüel boyut sayesinde) "salt entellektüel" değil; fiili bir red. En sıradan, en gündelik faaliyetlerde kendisini ifade eden "yaşamsal" bir red. Ve sadece bir "yadsıma" değil, bir "olumlama": Başka türlü bir hayat. Şiarı "düşündüğün/hissettiğin gibi ol, olduğun gibi yaşa" olan bir hayat...
Söylemesi kolay, yapması zor elbette. Ama zaten, "beat kuşağı" olarak tarihe geçen isimlerin "ölümsüzlük"le ödüllendirilmesi de "zor"u gerçekleştirmiş olmalarından.
Malum, tarihi insanlar yapar, ama keyiflerine göre seçtikleri koşullarda değil, kendilerini içinde buldukları "verili" koşullarda. Beatnik'ler de kendilerini içinde buldukları verili koşullarda bir "tarih" yaptılar; mevcut toplumun, kurulu düzenin dayattığı hayattan başka bir hayat yaşadılar; o başka hayatı yaşarken yaptıklarıyla da mevcut toplumu, kurulu düzeni hafife alınamayacak ölçüde etkilediler, önemli değişimlere önayak oldular.
Oscar Wilde, "hayat sanatı taklit eder" demişti, "beat"in

dürür.
Ginsberg, Cassady'le yeniden birlikte olma emeliyle Denver'a gider. Kerouac da, Ginsberg'in arkasından aynı istikamette yola çıkan Keourac, Denver'de Cassady'lerin evindeki aşk üçgeninden hazzetmez ve uzun bir otobüs yolculuğu yaparak San Francisco'ya gider. Bu yolculuk "On The Road"un ilham kaynağı olur.
Ginsberg kısa bir süre içinde, Cassady'ye duyduğu aşkın "umutsuz" olduğunu görür. Cassady'nin tercihi Carolyn'dir; aşk acısına katlanamayan Ginsberg, gemiyle Dakar'a gider.
Bu arada Burroughs, Huncke ve Cassady marijuana hasadını yüklenip soluğu New York'ta alırlar. Ancak, "ürün" iyi değildir, alıcı bulamazlar ve kilolarca "mal"ı yok pahasına elden çıkarmak zorunda kalırlar. Böylece marijuana ziraati hayalleri son bulur.
1948: Neal Cassady Carolyn Robinson'la evlenir ama LuAnne'den boşanmaz, ilk karısıyla ilişkisini sürdürmeye devam eder. Kerouac, ilk romanı "The Town and The City"nin taslağını yazar.
Burroughs Wilhelm Reich okur ve orgon kutularına merak salar. Kerouac, "On The Road"un ilk versiyonunu kaleme alır.
1949: Neal Cassady ve Cassidy'nin ilk karısı LuAnne, Kerouac'la birlikte "yol"a çıkar. Otomobille Kuzey Carolina'dan New York'a, oradan Texas'a geçerler, Burroughs'ların çiftliğinde uzunca bir istirahat molası verip San Francisco'ya giderler. Bu yolculuktan sonra, Kerouac "On The Road"un ikinci versiyonunu yazmaya koyulur. Romanın başkahramanı Dean Moriarty, Neal Cassady'nin ta kendisidir.
William Burroughs uyuşturucuyla yakalanır, tutuklanır, kefaletle serbest bırakılır. Burroughs'lar Meksika'ya geçip oraya yerleşirler.
Burroughs'ların yanından ayrılan Herbert Huncke, bir süre sonra perişan bir vaziyette Ginsberg'in evine sığınır, Ginsberg yardımını esirgemez, ama kısa bir süre sonra evi çalıntı mallar deposuna dönüşür. Çalıntı malların bir kısmını başka bir yere nakletmek isterken Ginsberg polise enselenir, hapse girmemek için akli dengesinin yerinde olmadığını iddia eder, hapisten "yırtar" ve akıl hastanesine yatar. Orada hastanenin müdavimlerinden Carl Solomon'la tanışır.
Harcourt yayınevi, Kerouac'ın "The Town and The City"sini basmayı kabul eder.
1950: Sonradan beat şairi ve yayıncısı olarak ünlenen Lawrence Ferlinghetti Paris'ten ayrılıp San Francisco'ya yerleşir.
Ginsberg akıl hastanesinden taburcu olur ve "normal" bir hayat yaşamaya karar verir, bir pazarlama şirketinde çalışmaya başlar, hatta uzunca süren bir heteroseksüel ilişki kurar. Bu arada Gregory Corso'yla tanışır, aralarında uzun ömürlü bir dostluk başlar. Kerouac'ın "The Town and The City"si basılır, ancak satışlar berbattır. Carl Solomon'un "Report from the asylum" başlıklı makalesi Neurotica adlı dergide yayınlanır. William Burroughs "Junky" adlı otobiyografik "anlatı"sını yazmaya başlar. Neal Cassady, üçüncü evliliğini yapar. Ancak, düğün gecesinde ikinci karısı Carolyn'in yanına döner. Joan Vollmer Burroughs, William Burroughs'dan boşanmak için mahkemeye başvurur, Kerouac, Joan Haverty adlı bir kadınla ikinci evliliğini yapar. Neal Cassady, "Joan Letter" olarak anılan uzun "itirafname"sini kaleme alır, Kerouac'a gönderir. Kerouac, bu metni

İlk hidrojen bombası patlatılır.
İlk renkli televizyon üretilir.
TV'nin popülerleşmesiyle birlikte spor giyim kitleselleşir.
1952: Beckett'in "Godot'yu Beklerken"i sahnelenir ve "olay" olur.
Eisenhower başkan, Nixon başkan yardımcısı seçilir, Cumhuriyetçiler Kongre'de ezici bir çoğunluk sağlar.
Özel gözlüklerle seyredilen üç boyutlu sinema filmleri yapılır. Başlangıçtaki büyük ilgi kısa zamanda söner
"Dünyanın en çok satan mizah dergisi" ünvanını kazanacak olan Mad'in ilk sayısı çıkar.
1953: Hugh Heffner Playboy'u yayınlamaya başlar.
Sağlık ve eğitim bakanlıkları kurulur.
General Electric, kömünist işçilerin ve memurların tümünün işten çıkarılacağını ilan eder.
Kadın modasına "İtalyan stili" adı verilen "kısa saç" damgasını vurur.
Kore savaşı sona erer, 25 bin Amerikan askeri bu savaşta "şehit" olur.
1954: Plastik kontakt lensler geliştirilir.
Yayıncılar soğuk savaşı konu alan kitaplara ağırlık vermeye başlar.
Çelik İşçileri Sendikası, komünistlerin, faşistlerin ve Ku Klux Klan mensuplarının sendika üyeliğinden çıkarılacağını beyan eder.
Disneyland TV'de dizi olarak yayınlanmaya başlar.
Bir araştırma, yetişkin Amerikalıların yüzde 64'ünün alkol kullandığını, yüzde 45'inin günde en az bir paket sigara içtiğini ortaya koyar.
1955: Zenci Amerikalılar Martin Luther King önderliğinde, ırk ayrımına karşı boykotlar ve sivil direniş eylemleri düzenler.
Transistörlü radyo hızla yaygınlaşır.
James Dean bir otomobil kazasında hayatını kaybeder.
Pizza popülerleşir.
Kontralto Marian Anderson, "Metropolitan Opera'da şarkı söyleyen ilk zenci ünvanını kazanır.
Rock'n'roll, gayrı ahlaki olduğu ve gençliği şuça teşvik ettiği gerekçesiyle muhafazakar çevrelerce yaylım ateşine tutulur.
California'da Disneyland açılır.
İlk kez lezbiyen haklarını savunmak için bir dernek (Daughters of Bilitis) kurulur.
1956: "Heartbreak Hotel"le Elvis "patlar". 16 ay boyunca en az bir şarkısı ilk 10'a girer. "Hound Dog", "Don't Be Cruel" ve "Love Me Tender" dillerde dolaşır.

pirlerinden William Burroughs'un aynı paraleldeki bir sözü de aynı ölçüde dikkate değer: "Değişimin gerçek mimarları sanatçılardır, siyasetçiler ise değişimi yürürlüğe koyar..."
Bugün, İngiltere'de "eşcinsel" olduğunu deklare eden bir milletvekili adayının seçimleri açık arayla kazanmasında, kadınların önceki yıllarla mukayese bile edilemeyecek bir sayıyla parlamentoya girmesinde ve buna benzer birçok pozitif değişimin dinamiği olan zihniyet değişiminde beat kuşağının hatırı sayılır bir katkısı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Söz konusu katkının "aslan payı" hiç kuşkusuz "beat kuşağı" dendiğinde ilk akla gelenler: Allen Ginsberg, Jack Kerouac, William Burroughs, Neal Cassiddy, Gregory Corso, Lawrence Ferlinghetti, Carl Solomon, Gary Snyder...
Afro-Amerikan tarihçi-yazar W.E.B. Du Bois'nın dikkate şayan bir sözü var: "Dünya tarihi bireylerin tarihi değil, grupların tarihidir". Amerikalı romancı Henry James de Du Bois'nın söylediğini tamamlayıcı bir gözlemde bulunuyor: "En iyi şeyler, genel olarak, bir gruba mensup kabiliyetler tarafından ortaya çıkarılır. Her birey daha iyi çalışır; aynı çizgide çaba sarfeden yoldaşların varlığı tavsiyeyi, kıyaslamayı ve gıptayı stimüle eder..."
Beat kuşağının önde gelen isimleri, dünya tarihinin 20. yüzyıl diye anılan dilimine damgasını vuran gruplardan biri. Hatta belki de en kalıcı, en uzun süreli etkiyi bırakan grup. 60'ların çiçek çocukları da, 70'lerin rockçuları da, 80'lerin punk'ları da, 90'ların grunge'ı da "beat"in halefleri olduklarını söylemişlerdi. Söylemekle kalmamışlar, örneğin Beatles, "Sgt. Peppers Lonlely Hearts' Club Band" plağına Willam Burroughs'un fotoğrafını yerleştirmiş, Bob Dylan ve Clash Ginsberg'le stüdyoya girmiş, Tom Waits ve Nirvana William Burroughs'la "jam" yapmıştı. Kerouac'ın adına bir vakıf üniversitesi kurulurken, Ginsberg'in doğum günü olan 3 Temmuz Amerika'da resmen (valiliğin, belediyenin ve üniversitenin organizasyonu ile) her yıl "Ginsberg day" (Ginsberg günü) olarak kutlanıyor.
Peki, nasıl oldu da böyle oldu? Üç-beş kişilik bir grup nasıl oldu da bir tarih yaptı? Neden başkaları değil de onlar ve neden öyle bir tarih de, başka türlü bir tarih değil? Bu soruların cevabı yine "tarih". Dünya tarihinin yanı sıra, beat'lerin kendi tarihleri. Hem bireysel tarihleri, hem de "bir grup olarak" tarihleri. William Burroughs'un en az Du Bois ve H. James'inkiler kadar aydınlatıcı: "Başarılı bir banka soyguncusu, ganster, iş adamı-yönetici, uyuşturucu madde satıcısı, kaşif, matador olabilirdim. Ama, bunlardan biri olabilmem için gerekli koşulların konjektürü mevcut değildi.
Allen Ginsberg, beat kuşağı tarihini dört döneme ayırıyor: 1) Kilit yazarların tanışması, bir araya gelmesi ve ruhen (zihnen) "özgürleşmesi", 2) Edebi ürünlerin kaleme alınması, 3)

Tanca kumsalında, Burroughs (yerde), Orlovski (solda) ve Kerouac

bir "şaheser" olarak niteler. Dahası, yıllardı üzerinde kafa yorduğu, "beat"çe yazma yöntemini Joan Letter'da bulduğunu söyler. Bu, "spontan nesir"dir; kurallara bağlı kalmadan, serbestçe, "içinden geldiği gibi" yazma yöntemidir. Yazılan hiçbir sözcük, cümle üzerinde bir daha oynamamak gerekir, zira Kerouac'a göre yapılan değişiklikler metnin doğallığını bozacak, onu suni, "yapma(cık)" bir hale getirecek, "saf"lığını ve "gerçek"liğini bozacaktır.
1951: Cassady, "The First Third" (İlk üçüncü) adlı otobiyografisini yazmaya koyulur. "İlk üçüncü" basılmak için yirmi yıl bekleyecek, ancak 1971'de yayınlanabilecektir. Burroughs, "Junky"nin taslağını bitirir, "Queer"i yazmaya başlar. Kendi ifadesiyle, Junky'yi o yazmıştır, Queer onu yazmaktadır. Aynı yıl içinde, sevgilisi Lewis Marker'la birlikte, "yage" adlı halüsinatif bir bitkinin peşine düşüp Ekvator'a gider. Ancak, o sihirli bitkiye bir türlü ulaşamaz. Meksika'ya dönüşünde, Giyom Tell'cilik oynarken (rivayet öyle) karısı Joan'u alnından vurur. Anasının gözü bir avukatın marifeti ve Meksika'daki adli sistemin çürüklüğü sayesinde yalnızca 13 gün tutuklu kalarak mahkumiyetten sıyırtır.
Kerouac, "On the Road"un ikinci versiyonunu keşfettiği yeni yöntemle, "spontan nesir"le kaleme alır. Ace yayınevinde editör olarak çalışan Carl Solomon'un –Ginsberg'in de tazyikiyle– ısrarı üzerine, yayınevi "On the Road"u basmaya karar verir.
1952: Kerouac, Cassady'leri ziyaret eder, Carolyn Cassady ile aralarında bir yakınlaşma oluşur, "arkadaşımın aşkısın" buhranları yaşanır, ama sonuçta gönül ferman dinlemez. Yine de kaçınılmaz olan olur, üç çocuk annesi Carolyn evini barkını dağıtıp Kerouac'la "yol"lara düşmeyi göze alamaz, "evli evine köylü köyüne" olur, Kerouac köyüne dönüp "On The Road"un bir başka versiyonunu "Visions of Cody"i yazar, ancak Ace yayınevi bu kitabı basmaya yanaşmaz, bir sürü hırgür çıkar, ruh sağlığı zaten pamuk ipliğine bağlı olan Carl Solomon yayınevi ile dostları arasında tost olunca buhran geçirir, yeniden hastanenin yolunu tutar.
Kerouac, Meksika'ya, Burroughs'un yanına gider, orada "Dr. Sax" adlı yeni bir roman yazmaya başlar. Bu arada, Ace yayınevi "Junky"i basmak üzere Burroughs'la anlaşır.
New York Times Magazine, Holmes'un "beat kuşağı" makalesini yayınlar.
Burroguhs Meksika'yı terkeder, bir kez daha "yage"in peşine düşer.
1953: "Junky" yayınlanır, hiçbir tanıtım, değerlendirme, eleştiri filan olmamasına rağmen 1.13 bin satar.
Amerika'nın ilk cep kitabı yayınevi City Lights, Lawrence Ferlinghetti ve Peter Martin tarafından kurulur.
Burroughs, Güney Amerika'ya yaptığı ikinci "yage" seferinden sonra (sihirli bitkiyi nihayet ele geçirmiş, tecrübe etmiş ve ziyadesiyle memnun kalmıştır) New York'a, Ginsberg'in yanına gider. Ve Ginsberg'e "vurulur". Başlangıçta karşılıklı bir aşk söz konusudur, ama bir süre sonra Ginsberg ayrılmak ister. Burroughs da bavulunu toplayıp önce Venedik'e, sonra Tanca'ya gider ve 1958'e dek orada yaşar.
Kerouac, kız arkadaşı Alene Lee tarafından terkedilir, "refüze Ekrem" halet-i ruhiyesi içinde oturup 72 saatlik bir seansta yeni bir roman yazar: "The Subterraneans" (Yeraltındakiler).

Otomobil üretimi zirveye çıkar. Her sekiz otomobilden biri "steyşın"dır.
İlk kez bir caz müzisyeni hükümet sponsorluğunda turneye çıkar: Dizzy Gillespie'nin "iyi niyet" turnesi.
Amaç, siyah-beyaz gerilimini yumuşatmak.
Eisenhower, açık farkla ikinci kez başkan seçilir.
İlk denizaşırı telefon bağlantısı kurulur.
Drive-in'ler ("oto-park sinemaları") hızla çoğalır.
Alt orta sınıf mensupları kitleler halinde banliyölere taşınır.
1957: "West Side Story" Broadway'de sahnelenir.
Michigan'da dünyanın en uzun asma köprüsü inşa edilir.
SSCB, Sputnik 1 ve 2'yi uzaya gönderir.
Elvis Presley Graceland'i satın alır.
Eğlence endüstrisinin gözdeleri, Rock Hudson, John Wayne, Elvis Presley, Frank Sinatra, Gary Cooper, Jerry Lewis ve Yul Bryner'dir.
1958: İlk fotokopi makinesi Xerox tarafından imal edilir.
Barbie bebekler piyasaya sunulur.
Kiliselere büyük rağbet olur, ABD dini yeniden keşfeder.
Hulla Hoop salgını başlar. Gelmiş geçmiş oyuncak satışı rekorlarını kırar, Japonya'da yasaklanır.
ABD, Explorer 1 adlı ilk uydusunu uzaya gönderir:
Nabokov'un "Lolita"sı yayınlanır ve büyük gürültü koparır.
1959: D.H. Lawrence'ın "Lady Chatterly'nin Aşığı" kitabı otuz yıllık yasaktan sonra serbest bırakılır ve yeniden yayınlanır.
Fransız Yeni Dalga sineması, film dünyasını etkisi altına alır.
Rock'n'roll starlarları Buddy Holy, Ritchie Valens ve Big Bopper bir uçak kazasında hayatlarını yitirir.
Krusçev ABD'yi ziyaret eder, güvenliğin sağlanamayacağı gerekçesiyle Disneyland'e kabul edilmez.
Bir araştırmaya göre, Amerikan ailelerinin yüzde 86'sı televizyon sahibidir ve ortalama bir Amerikan vatandaşı haftada 42 saatini ekran başında geçirir.
1960: Siyahlar, kamusal alanlardaki ırk ayrımını protesto için oturma eylemleri yapar.
Chubby Checker "The Twist" plağıyla twist dansı salgınını başlatır.
Kennedy başkan, Johnson başkan Yardımcısı seçilir. 43 yaşındaki Kennedy ABD tarihindeki en genç ve ve ilk katolik başkandır.

Sansüre karşı mücadele bayrağının açılması, 4) Kötü şöhretin ardından eserlerin yayınlanması.
Tevazuundan olacak, Ginsberg beşinci dönemi es geçiyor: Dünya çapında şöhret ve beat patlaması.
Ginsberg'in sözünü ettiği dönemleri takvime vurursak, birinci dönem 1943-1948 yıllları arasına tekabül ediyor. Kerouac, Ginsberg, Burroughs, Carr 1943'te tanışıyorlar. Burroughs "abi", Carr "fırlama", Ginsberg ve Kerouac edebiyata meraklı "hassas çocuklar". Daha sonra "sokak çocuğu şair" Gregory Corso, "beat"in isim babası Herbert Huncke ve beat kuşağının ilham perisi Neal Cassaddy ekibe katılıyor. Ve ne "macera"lar: Bilumum "aşk-ı memnu"lar, her nevi sağlığa zararlı maddeler, tripler, yolculuklar, marijuana yetiştirmeler, otomobil hırsızlıkları, ufak tefek araklamalar. Tutuklanmalar, mahkemeler... Arada takım elbise-kravat, sabah 9 akşam 6 işler, evlilikler, birlikte yaşamalar, çoluk-çocuk, aile kavgaları, boşanmalar. Bu dönem aynı zamanda hararetli edebi ve felsefi tartışmalar dönemi.
1948'den itibaren ilk ürünler ortaya çıkıyor. 1948-1952 yılları arasında Kerouac, "The Town and The City"yi, "On The Road"u, "Visions of Cody"i ve "Doctor Sax"ı... William Burroughs "Junky" ve "Queer"i... Neal Cassidy "beat şaheseri" olarak tanımlanan ve "Joan Letter" diye anılan uzun metni... Carl Solomon "Report From Asylum-Afterthoughts of a shock patient" (Akıl hastanesinden rapor- Bir şok hastasının sonraki düşünceleri) başlıklı makalesini kaleme alıyor. Ginsberg defterler dolusu şiirlerinden bir seçme yaparak William Carlos Williams'a gönderiyor ve ünlü şairin beğeni ve desteğini kazanıyor.
Ve 1952'nin kasımında "beat kuşağı"nın adı konuyor: New York Times Magazine, Holmes'un "This the beat generation" adlı makalesini yayınlanıyor. Ama beat kuşağının resmen doğumu 1955'te gerçekleşiyor.
"On The Road"un Paris Review'da yayınlanmasının ardından, Ferlinghetti'nin "Pictures of the Gone World" adlı şiir kitabı piyasaya çıkıyor ve 13 Ekim'de "San Francisco Şiir Rönesansı"nın da doğum tarihi olarak adlandırılan şiir okuma gününde, Ginsberg sonradan kült olan şiiri "Howl"u okuyor. O tarihi andan itibaren "Howl", beat'in manifestosu, Ginsberg ise beat kuşağının sözcüsü sayılıyor. "Howl" 1956'nın ekiminde basılıyor, dört ay sonra ahlaka mugayır olduğu gerekçesiyle toplatılıyor, kitabın yayınlayan Ferlinghetti tutuklanıyor. Ginsberg'in "sansüre karşı mücadele bayrağının açıldığı dönem" dediği günler başlıyor, 1957'nin ekiminde "Howl" beraat ediyor, ancak bir yıl sonra bu kez de Burroughs'un "Naked Lunch"ı sansürleniyor. 1959 martında "Naked Lunch"ın bazı bölümleri "Big Table" adıyla yeniden basılıyor ve yeniden yasaklanıyor. Ancak iki ay sonra "Naked Lunch" sansürü deliyor ve on bin adet basılıyor. 1960'a gelindiğinde dünyanın dört bir yanında beat rüzgarı esmeye başlıyor.
Beat kuşağının bu kilometre taşlarının her biri, ayrı bir yazı, ayrı bir inceleme konusu. Bu sayıda genel bir özetle yetiniyoruz, önümüzdeki sayılarda ayrıntılara girmeyi murad ediyoruz. Zaten asıl mevzu da o ayrıntılar, o ayrıntılardaki "şeytan"lar...

Ginsberg'in objektifinden William Burroughs. (1957)

1954: Kerouac Budizme merak sarar, Ginsberg de "çekirge" rolünü üstlenir ve kısa sürede ustanın mertebesine ulaşır. Bu arada, Ginsberg Peter Orlovski'yle tanışır, aşık olur, birlikte yaşamaya başlar. Bu, uzun ömürlü bir ilişkinin başlangıcıdır.
1955: Paris Review dergisi, "On The Road"un "Meksikalı kız" bölümünü yayınlar. Carl Solomon'un akıl hastanesine kapatılmasıyla sarsılan Ginsberg, Solomon'a ithaf ettiği kült şiiri "Howl"u yazmaya başlar. City Lights yayınevi ilk kitabını yayınlar: Ferlinghetti'nin "Pictures of the Gone World".
Ve tarihi gün: 13 Ekim. "San Francisco Şiir Rönesansı"nın mimarı kabul edilen şair Kenneth Rexroth'un ricası üzerine Ginsberg tarafından Six Gallery'de organize edilen şiir okuma seansına, ileride dünya edebiyat tarihine beat şairler olarak geçecek Philip Lamantia, Michael McClure, Gary Snyder, Philip Whalen katılırlar. Ancak, günün kahramanı Ginsberg'dir. Henüz tamamlamadığı Howl'u okuduğunda, orada bulunan topluluk, edebiyat tarihinde yeni bir dönemin başladığını idrak eder.
1956: Burroughs Londra'da eroini bırakmak için hastaneye yatar.
Six Gallery'deki tarihi şiir okuma seansı Berkeley'de yinelenir. Ginsberg bu kez "Howl"un tamamını seslendirir.
Gary Snyder, Zen felsefesini daha yakından incelemek için Japonya'ya gider.
City Lights, Ginsberg'in "Howl ve diğer şiirler"ini yayınlar, kitap kısa sürede tükenir ve ikinci baskısı yapılır.
Ömrünün hatırı sayılır bir bölümünü şizofreni teşhisiyle akıl hastanesinde geçiren Ginsberg'in annesi vefat eder.
1957: Kerouac, Ginsberg ve Orlovski, Burroughs'un daveti üzerine Tanca'ya giderler. Burroughs yeni romanı "Naked Lunch"ı yeni bitirmiştir ve arkadaşlarının yardımlarını ister. Burroughs'un el yazmaları daktiloya çekilir; gerekli düzeltmeler, kısaltmalar, eklemeler yapılır, "Naked Lunch" elbirliğiyle yayınana hazır hale getirilir.
"Howl ve diğer şiirler" ahlaka mugayır bulunarak toplatılır, kitabın yayıncısı Ferlinghetti tutuklanır.
Kerouac, Budizm esinli kitabı "Dharma Bums"ı tamamlar, bu arada "On The Road" nihayet basılır ve kısa sürede çok satanlar listesinde yedinci sıraya yükselir.
1958: Burroughs Tanca'dan ayrılır, Paris'te Beat Hotel'e yerleşir. Kerouac'ın "Subterraneans"ı (Yeraltındakiler) yayınlanır. Herb Caen, San Francisco Chronicle gazetesinde beat kuşağı üzerine yazdığı bir makalede, beat'çiler için "Sputnik"ten mülhem"beatnik" terimini takdim eder. Bu terim jet hızıyla genel kabul görür.
Neal Cassady, üzerinden üç adet marijuanalı sigara çıktığı için San Francisco'da tutuklanır, beş yıl hapse mahkum olur.
Kerouac'ın "The Dharma Bums"ı yayınlanır. Burroughs'un "Naked Lunch"ından bir bölüm, Chicago Review dergisinde yayınlanır ve derhal sansür edilir.
1959: Beat, giderek medyanın ilgi odağı haline gelir. Albert Zugsmith'in rejisörlüğünü yaptığı "The Beat Generation"ın ardından Alfred Leslie'nin yarı-belgeseli, Kerouac ve Ginsberg'in de oynadığı "Pull My Daisy" vizyona girer. Mart '59'da "Naked Lunch"ın bazı bölümlerinden oluşan "Big Table" yayınlanır; o da derhal toplatılır. Aradan dört ay geçtikten sonra "Naked Lunch" bir kez daha yayınlanır, ancak bu sefer toplatılmaz.

Allen Ginsberg

Merhumu nasıl bilirsiniz? Biz iyi biliriz. Kendisini halisane duygularla severiz. Her ne kadar ayrı dünyaların insanları olsak da, sonuçta, Burroughs'un dediği gibi, insan bir isim değildir: Bir sıfattır! Ve Ginsberg bir isim değil, hasından bir sıfattır!.. Ölümünden birbuçuk ay sonra, 90'ların başında yapılmış bir söyleşiyle uğurluyoruz Ginsberg'i...

göğüs tahtasından gelen ses

Allen Ginsberg: Eşcinsel olduğumun bilincine vardığımda aşağı yukarı dokuz yaşındaydım. Yani farklı özlemlerim vardı... *(gülüyor)* Bir kız sevgilim olabileceğini tahayyül edemiyordum. Ayrıca, ben çok küçükken annem bir ruh hastalıkları hastanesine yatmıştı ve onunla meşgul olmam gerekiyordu. Çok erken yaşta ruhi çöküntünün ve tecridin ne demek olduğunu öğrendim. Kendimi ötekilerden biraz daha farklı hissediyordum. Bu, kısmen annemin hastalığından, kısmen babamın tam da olması gerektiği gibi olmasından, ailemdeki komünist ve solcu havadan, şiire, siyasete ve müziğe duyduğum ilgiden kaynaklanıyordu. Ayrıca, Leadbelly ve eski 'blues'cuları ya da New Orleans'lı 'caz'cıları, Bessie Smith'i, Billie Holiday'i, King Oliver'ı çalan bir radyo kanalını dinliyordum. Beethoven ve Bach da dinliyordum, ama blues'a ilgi duymamı New York'un bu belediye radyosuna borçluyum. Siyahların kilisesinin çok yakınında oturuyordum ve sık sık pazar günleri koronun söylediği 'negro spiritual'ları dinlemeye gidiyordum. Afrika müziğiyle çok erken tanıştım.

Annenizin şizofrenisini göğüslemek sizin için çok ağır oldu mu?

Bu durum beni farklı olana ve irrasyonel davranışlara karşı daha hoşgörülü kıldı. Şizofreniyi göğüslemek zorunda kalmış olduğum için belki, kaos beni daha az rahatsız ediyor, çünkü dengemi kaybetmeden kaotik durumlarla başetmek zorundaydım. Bir nevi aşılanma...

Babanız sosyalist, anneniz komünistti...

Evet, bu nedenle de evde tartışmalar, hatta kavgalar çıkardı... *(gülüyor)* Bu yüzden hiçbir zaman komünist olmadım. Solcu olsam da, ben anarşistlere daha yakındım... *(susuyor)* Ayrıca, gençken bende de halüsinasyonlar oluyordu, William Blake'in sesini duyuyordum. Her ne kadar sesini duymuş olsam da, Blake benim en çok etkilendiğim insan olmadı. Beni en çok etkileyenler Poe, Kerouac ve Burroughs, daha sonra da Whitman ve Blake oldu. Bunu daha çok saykodelik bir deneyimle karşılaştırabiliriz, çünkü tıpkı asit atmışım gibi oluyordu; hiçbir uyuşturucu almadan ve de marijuana içmeden bilincimin normal doğasında bir kopuş oluyordu. Saykodelik bir bilinç hissine kapılıyordum, uzayın ne kadar yaşlı, evrenin ne kadar sonsuz olduğunu ve sürekli olarak bir zekanın olduğunu anladığımı hissediyordum. Belki de bu latent fizyolojimin bir kehanetiydi, kim bilir? Kopuk kopuk bir şekilde, göğüs tahtamdan ya da kalbimden gelen bir sesti bu. Şiir okuyan kalbimden... "Sick Rose"u ya da "Sunflower"ı ya da başka bazı şiirleri yüksek sesle okuduğum zaman, şiirin ne derece ciddi olabileceğinin farkına varıyorum. Biraz Artaud ve onun bazı ses titreşimlerinin insan vücuduna girebileceği ve sinir sisteminin molekül yapısını sürekli bir şekilde sarsabileceğini söyleyen teorisi gibi... *(gülümsüyor)* Ne kadar çok çocuk Rimbaud'yu, Artaud'yu ya da Poe'yu okuduktan sonra hayatlarının değiştiğini görmüştür, değil mi? Çekoslovakya'dan Çin'e kadar, en çok insanı psikolojik açıdan etkileyen yazar Poe'dur muhtemelen. Ayrıca, okuduğum ilk yetişkin yazarın Poe olduğunu farkettim, neredeyse herkes için de öyledir galiba: Poe insanı paranoyaklaştıran ilk yazar.

Beni en çok etkileyenler Poe, Kerouac ve Burroughs, daha sonra da Whitman ve Blake oldu. Bunu daha çok saykodelik bir deneyimle mukayese edebiliriz, çünkü tıpkı asit atmışım gibi oluyordu; hiçbir uyuşturucu almadan ve de marijuana içmeden bilincimin normal doğasında bir kopuş oluyordu.

Akıl hastanesine yatmanıza bu halüsinasyonlar, bu sesler mi neden oldu?

Hayır. 1948 yılıydı galiba, Time Square'deki bir sürü junkie'yle ve hırsızla dost olmuştum. Özellikle de içlerinde, daha sonra pek çok kitap yazan ve Burroughs'un ilk junkie teması olan Herbert Hunky vardı. Bir ara nasıl olduysa Hunky, Time Square'in ortamından koptu, açlıktan gebermek üzereydi, hastaydı –öldü ölecek haldeydi–, ben de onu evime aldım. Bereket versin ki, tekrar biraz enerji topladı ve tekrar aşırmaya başladı. Bunu iyiye alamet olarak yorumladım: Çalabildiğine göre, ölümcül bir durumda değildi... *(gülüyor)* Ama sonunda tutuklandı ve polis beni de enseledi, çünkü çaldığı malları eve getiriyordu. Yani önümde iki seçenek vardı: Ya hapse gidecektim ya da tımarhanaye. Bir sinirsel depresyon geçirdim ve kendimi akıl hastanesinde buldum. Yani kısmen tıbbi nedenlerle, kısmen de adli nedenlerle akıl hastanesinde yattım. Orada Carl Salomon'la tanıştım. Bu tımarhanede Jean Genet'yi, "Notre-Dame-des-Fleurs"ü ya da Artaud'yu bana keşfettiren o oldu. Bu tanışma büyük bir zevkti, o güne kadar tanımadığım, bilmediğim bir edebiyatla –ve bu arada gerçeküstücülükle– beni tanıştıran zeki, kültürlü ve "The European Caravan" adlı kocaman bir antolojisi olan bir adamla tanışmanın keyfi... "Howl" şiirimi ona ithaf ettim, çünkü ben hastaneden çok çabuk sıyırttım, oysa o bir girip bir çıkıyordu, bir ara ortadan kaybolmak gibi bir şeydi onun için. Bu ithafla ona duyduğum dostluğu belirti-

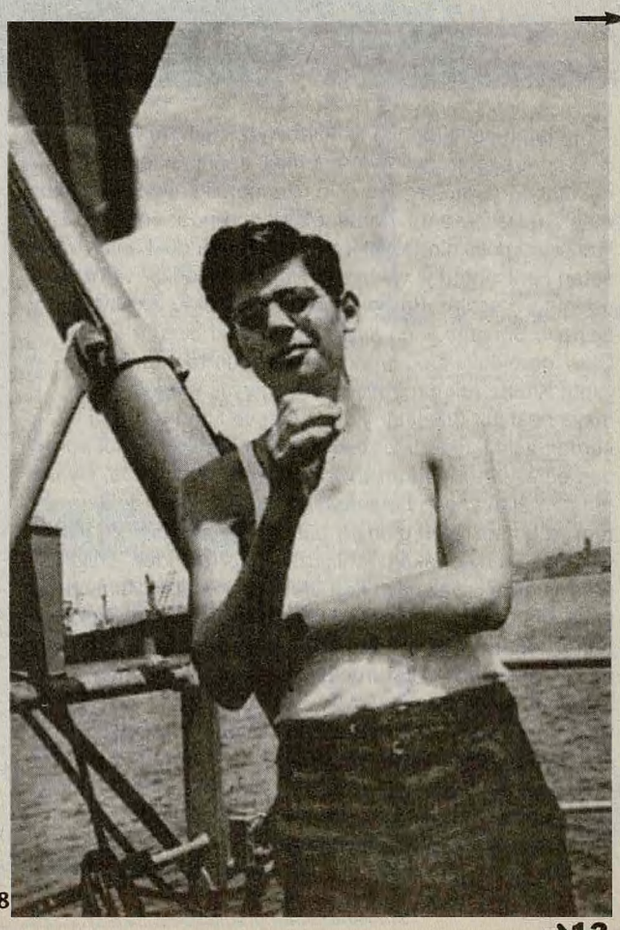

1958

yordum, oysa o hiç kuşkusuz benden daha sağlıklıydı.

"Howl" aynı zamanda korkunç bir acı çığlığı da...

"Howl" bir çığlık değil. Çığlık, göğüsten gelen güçlü bir sestir. "Howl" Jeremie ve İsaie'nin İncil'de geçen bir terimidir: "Howl for the cities and their decline, howl for the ruins of Babylone." Bu histerik bir çığlıktan çok farklı. Fransızların histeriye karşı bir eğilimleri var; demek ki "Howl"u da histerik bir çığlık olarak yorumluyorlar. İnsanların "Howl"da bulduklarından daha tuhaf ve daha komik bu. İlk satır şöyledir: "Gördüm bizim kuşağın en büyük beyinlerinin çılgınlıkla yıkıldığını, histerik, çıplak, açlıktan geberdiğini." Orijinalinde, "mistik, çıplak, açlıktan..."dı, ama bunu fazla duygusal, fazla beatnik, fazla bohem, fazla kendi kendine acıyan bir ifade olarak buldum ve "histerik" yaptım. Bu şiir yanlış anlamalara da maruz kaldı; Amerika'da, bu şiirde ilkin çok fazla öfke, fazla kabalık, sertlik buldular, oysa alaycı bir mesafe ve bananecilik söz konusuydu. Artaud'nun edebi olarak çığlık attığı manada bir çığlık yok orada. Histerinin, gözü kara öfkenin unsuru şiirin akademizmiyle yükseltilmişti. Açık formatlı ve hiçbir engelle karşılaşmayan tek soluklu bir şiir alışkanlığı yoktu. Shelley'de ve pek çok klasik şairde bu soluğa rastlanır.

Sizi "ortaya çıkaran" bu "Howl" kitabı mı oldu?

1972

Tam olarak değil, benim ilk kitabımdı. İngiltere'de sadece 500 adet bastırmıştık, ve Amerikalı sansürcüler kitabın ithalatını durdurdular: "Howl"ın üzerine dikkatleri ilk çeken bu oldu. Daha sonra, serbest bırakıldığında, bu sefer San Francisco polisinin Gençlik masası, kitabı dükkanlarında satan Ferlinghetti'yi ve yardımcısını tutukladılar ve haklarında dava açtılar. Bu da kitaba reklam oldu ve satmaya başladı. Sansürcülerin davranışları, tıpkı bugün "2 Live Crew"da olduğu gibi, onların niyetlerinin tam tersi etki yaptı: Kitaba talep müthiş arttı ve peynir ekmek gibi satmaya başladı. Çıkalı bir yıl olmuştu ve kitaba tek ilgi sansürden gelmişti. Polise teşekkür borçluydum, şimdi buradan ediyorum... *(gülümsüyor)* "Howl"u yazdığımda, piyasa araştırmaları yapan bir şirketteki üçüncü yılımı doldurmuştum ve üç sekreteri olan bir büroda takım elbiseyle çalışıyordum. Bu işi bıraktım ve işsizlik sigortasından aldığım parayla sürekli yazmaya koyuldum. Çok sağlıklıydım, zihinsel açıdan söylersek, teşekkürler... *(gülümsüyor)* Akıl hastanesinden ve ergenlik krizlerinden çıkalı yedi yıl olmuştu.

Bugün hâlâ yeni uyuşturucular deneme konusunda aynı arzuyu duyuyor musunuz?

Her zaman değil. Galiba zayıf bir karaciğerim var. Dolayısıyla da, hep aslında biraz fazla gelmiştir, angarya gibi... Onun için de çok kullanmıyorum. Ayrıca, 72'den beri, kısa 'flash'lardan ziyade birikimle mekan bilinci ve zihinsel açılma sağlayan budist meditasyon yapıyorum. Marijuana, saykodelik droglar, mantarlar ya da kaktüsler almak isteyen insanlara öncelikle meditasyonla kendilerini ortaya koymalarını tercih etmelerini söylerim; böylece kötü triplerden ya da kötü triplere inanmaktan sakınmış olurlar.

Sansürcülerin davranışları, onların niyetlerinin tam tersi etki yaptı: Kitaba talep müthiş arttı ve peynir ekmek gibi satmaya başladı. Çıkalı bir yıl olmuştu ve kitaba tek ilgi sansürden gelmişti. Polise teşekkür borçluydum, şimdi buradan ediyorum...

Meditasyon son büyük tecrübeniz miydi?

Budizm hakkında, teori hakkında bana ilk genel fikirleri keşfettiren Kerouac olmuştu. Bundan da öteye gittiğini, bir meditasyon öğretmeni olduğunu sanmıyorum onun. Ben meditasyonu Japonya'da bir tapınakta Gary Synder'le beraber öğrendim, ama iyi bir hoca eşliğinde her akşam oturmaya başlamam 60'lı yılları buldu. Kesin olarak 72 yılında Shojyan Tronpa'yla. Onunla çok çalıştım ve daha sonra meditasyon 'inzivaları'na başladım.

Hippi kuşağına bütün kapıları siz açtınız aslında...

Evet, muhtemelen bizim kavramsal temalarımızı geliştirdiler, özellikle de fenomenal dünyamıza karşı, kendi kendine ve Tanrı'ya karşı tutum değişikliği alanındaki kavramsal temaları... Diğer söz konusu temalar cinsel özgürleşme; doğanın zararlı şeylerden ve insanın fetih arzusundan özgürleştirilmesi; insanın dış doğasından ziyade kendi insani doğasının özgürleştirilmesi; New York'la ya da Paris'le sınırlı değil de, evrenin geniş, uçsuz bucaksız bir gezegeninde, bir yaşamda, bir tazelik anlamı; gezegenimizin tahrip olarak yok olma ihtimalinin bilincine varma; demokrasinin temeli olarak yurttaşlar arasındaki ilişkilerde rekabet yerine sevgi; Hıristiyan-Yahudi-İslam geleneğimizde varolan ve gezegenin başındaki belalardan biri olan monolitik şovenizmin terk edilmesi; petrokimya bağımlılığının gezegeni zehirleyen bir kabus olduğunun bilincine varılması... İşte temel temalar; zeka duyguyla atbaşı gidiyor, ne bir ideoloji bunu dışlamalı, ne de vücudun, düşlerin ve hayal gücünün muhafazası. Maalesef pek çok ideoloji düşleri dışlıyor: Katoliklik, püritenlik, marksizm, kapitalizm... Ve pek çok ideoloji duyguyu ortadan kaldırmaya çalışıyor: Katoliklik, püritenlik, marksizm, kapitalizm... *(gülüyor)*

Kamusal hayatınızı hep, sanki kendisi bir felsefe ya da sanat eseriymiş gibi yaşamanın yollarını aradığınızı söyleyebilir miyiz?

Hayır, bir felsefe ya da bir eser gibi değil, ama çünkü başka seçim şansım yoktu... Seçenek yoktu... Budizmde öğrenci ile hoca arasında formel bir anlaşma vardır: "Kendi kendime koyduğum engeller sayısızdır, onları aşmayı diliyorum. Nevrozlarım, fobilerim, paranoyam sonsuzdur, onları aşmayı diliyorum. Dharma'nın kapıları yeni durumlara girmek içindir, sonsuzdur, bu girişlerin her birinden geçmeyi diliyorum. Buda'nın yolu sonsuzdur, bu zihnin açılmasının yoludur, bu yolu izlemeyi diliyorum." Bu arada tabii, kimse bu sözleşmeyi, bu sözleri tutamaz, ama en azından bir yön, izlenecek bir idealdir. Hoş karşılanan kozmopolit şiirlerin yürek temizliği ve paranoyayla yazıldığını düşünüyorum. Hem sonra annemden, hiçbir sırrı saklamak gerektiğini öğrendim.

Çeviren: ***Siren İdemen***

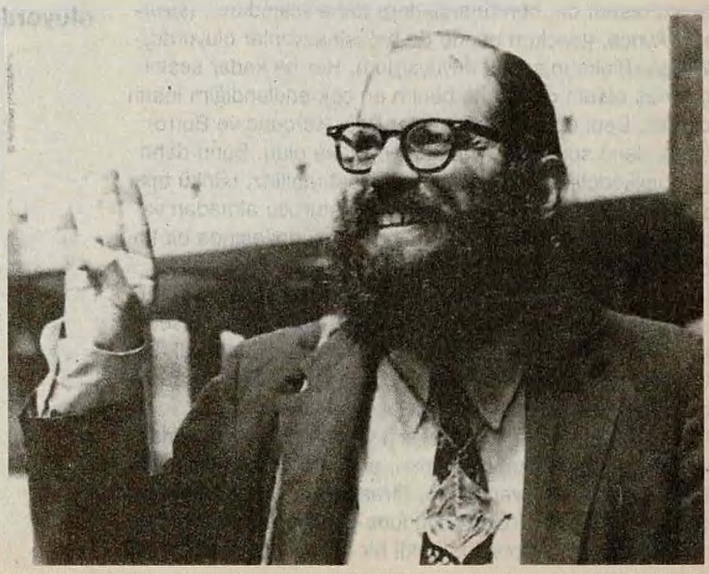

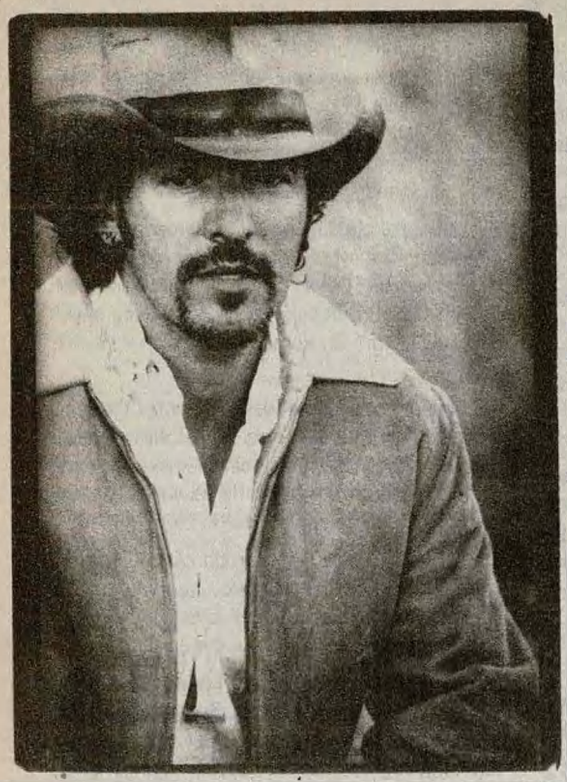

Bruce Springsteen

Amerika'nın en güzel "Patron"u Bruce Springsteen bugünlerde şan şöhret meselelerini gerilerde bırakmış, bir tahta gitar, bir de ağız armonikasıyla dere-tepe turluyor. Onun 25 yıla yaklaşan namuslu yolculuğunun şerefine Bruce macerasına "yılların içinden" bakıyoruz... Bu arada Bruce hakkında kim ne demiş, ne laflar etmiş, tekmili birden Roll'da...

Takım elbise suratı yok bende

New Jersey

Ailemin Batıya taşınmasıyla, 17 yaşımda yalnız yaşamaya başlamamdan 24 yaşıma kadar bir pikabım olmadı. Bu yüzden 1967'den sonra çıkan albümlerin hiçbirini dinlemedim diyebilirim. 1974

Altı yıl boyunca annem, babam, kızkardeşim sürekli benim peşimde dolanıp eve dönmeye razı etmeye çalıştılar. Ne zaman eve gitsem 'hâlâ geç sayılmaz, üniversiteye geri dönebilirsin' derlerdi. 1978

Babam her zaman bana zorluk çıkartır, hiç rahat bırakmazdı. Her zaman 'Şunun sesini kıs, sesini kıs' deyip dururdu. Bugün ise üç milyon watt gücünde çalıyorum, müzik setimin çıkardığı sesten yüz kat daha gürültülü çalıyorum ve beni izlemeye geliyor. 1978

Üçüncü sınıftayken bir rahibe beni masasının altındaki çöp kutusuna tıkmıştı, çünkü dediğine göre oraya aitmişim. Ayrıca bir pazar ayini sırasında rahip tarafından yumruklanan yegane çocuk olma ayrıcalığına da sahiptim. Yaşlı rahip çıldırmıştı. 1978

Sahnede, çaldığım tek bir nota yoktur ki, kökeni doğrudan anne ve babama gitmesin. 1978

Burada dinin kokusu vardır, manastırlardaki koku, ne zaman oraya gitsem (Katolik Okulu) midem bulanır, kusacak gibi olurum. 1978

Fazla kitap okunmayan bir evde yetiştim. Televizyonla büyüdüm. William Burroughs kimdi? Altmışlarda lisede bahsedilen bir yazar değildi o –eğer o tür bir grupla takılmıyorsanız. Ve ben de William Burroughs hakkında muhabbet eden bir gruba dahil değildim. 1981

Yazın hava çok sıcak olduğunda şiltemi pencereden dışarı çıkarır ve benzin istasyonun yanıbaşındaki damda uyurdum. Ve bu garip herifleri gözlerdim –istasyon saat birde kapanır, ama bu herifler tüm gece oraya girip çıkarlardı. Otoyolda soygun yaparlardı. 1981

Annem daha hassastır. Benim bir yazar olmam gerektiğini düşünürdü. Ama ben gitar çalmak istiyordum. Annemin İtalyan tarafı çok güçlüdür, bu yüzden bana 'bu büyük bir mesele, gidip rahibi görmelisin' dedi. 1981

Sınıfın soytarısı bile değildim. Kötü bir şöhretim bile yoktu. Tam bir başbelası olacak yeteneğim yoktu. Sanki yokmuşum gibiydi. Ha duvar, ha ben. Ama içimde sürekli işliyordum. Birçok rock-'n'roll'cu bu tür yalnızlık deneyiminden geçmiştir. 1981

Yapmak istediğin şeyi yapamamanın ne demek olduğunu bilirim, eve gittiğimde gördüğüm şey bu. Hiç eğlenceli değil. Şaka değil bu. Kızkardeşimi ve kocasını görüyorum. Anne-babamın yaşadığı hayatı yaşıyorlar, çok çalışmak zorundalar. Hoş, duygu dolu insanlardır. Gözlerinde bir şeyler görebileceğiniz insanlardır bunlar. Bu tür çok insan tanırım. Kızkardeşime 'Eğlenmek için ne yapıyorsun?' diye sordum. 'Eğlenmiyorum ki' dedi. Şaka yapmıyordu. 1982

Elime bu askerlik formlarını tutuşturdular ve ben de her şeyi işaretledim. Eşcinsel olduğumu bile söyledim. Sonra bir herif beni ofisine çağırdı ve benimle üç dakika konuştuktan sonra eve gitmemi söyledi. 1982

Freehold küçük bir kasabaydı, küçük ve dar kafalı, sanırım diğer kırsal kasabalarla aynı türden bir yer. Çok tutucu bir yerdi. Tam anlamıyla yerinde sayıyordu. Eğer üniversiteye giremezseniz kendinizi çalışıyor buluvereceğiniz fabrikalar, tarlalar falan vardı. Pek bir bok yoktu gerçekten. 1984

Babam bana her zaman derdi ki: 'Ordu seni alıncaya kadar bekleyemeyeceğim. Orduya girdiğinde seni doğru dürüst bir adam yapacaklar. Saçlarını kesecekler ve seni erkeğe benzetecekler' –yıl, sanırım 1968'di. 1986

Askerlik çağrı mektubumu alışımı hatırlıyorum. Bizimkilere hiçbir şey söylemedim. Beden testinden üç gün önce ben ve arkadaşlarım dışarı çıktık ve tüm gece uyumadık. O sabah oraya gitmek üzere otobüse bindik, hepimiz çok korkuyorduk. Gittim ve testten geçemedim. Eve geldiğimde annem ve babam mutfakta oturuyorlardı, 'Neredeydin?' diye sordular. Beden testine girdiğimi söyledim. 'Peki ne oldu?' dediler. Geçemediğimi söylediğimde 'Aferim' dediler. 1986

New Jersey'i terk

İnsanlar sürekli bana, başarıya ulaşmak için New York City'li olduğumu söylemem gerektiğini tekrarlayıp dururlardı. 1973

Benim için asıl önemlisi bunun bir iş gibi olmamasıydı. Gitar çaldığım gençlik günlerimde tüm derdim bir işe girmemeyi nasıl başaracağımdı. Bunu elde etmek için uğraştım ve kimi zaman bir işte çalışıyormuş gibi hissettiğim zamanlarda ilk tepkim kaçıp biraz eğlenmek olur. 1977

Barlarda çalmama izin vermezlerdi çünkü repertuarımda 'Top 40' şarkıları yoktu. New Jersey sahil barlarının bugün bana gülümseyen sahipleri o zamanlar beni içeriye sokmazdı. Kötü bir kalabalık, istenmeyen bir kalabalık çekiyormuşum. Aslında fiziksel olarak saldırgan bir kalabalık değildi bu. Sadece benim gibi gençler. 1977

Elks Club'ta, Rollerdome'da ve yerel akıl hastanesinde çalardık. Bir keresinde takım kıyafetler içinde bir adam ayağa kalktı ve 20 dakika süresince bizim Beatles'tan daha büyük olduğumuza dair bir konuşma yaparak bizi seyircilere sundu. Sonra doktorlar geldi ve onu götürdü. 1978

İlk gitarım hayatımda gördüğüm en güzel görüntülerden biriydi. Büyülü bir sahneydi sanki. İşte orada duruyordu: Gitar. Gerçekti ve bir şeyin ifadesiydi: 'İşte şimdi sen de gerçeksin'. Yapmak istediğim şeyleri yapmak için hep bir yol buldum. 1978

Fazla başarının olmadığı bir bölgeden geliyorum. Benden önce plak yapmış birini tanımıyorum. Bir şey başarmış hiç kimseyi tanımıyorum. 1980

Rock'n'roll

Rock'n'roll hayatımın kanı. Hiçbir şey daha fazla şey ifade edemez bana. Bir kıza deli olurdum, onun evine gitmek için 60 mil yürür ve evinin önünde saatlerce otururdum. Artık böyle şeyler yapmıyorum ve hiç kimseye hayatımda en önemli şey olduklarını söyleyemem, çünkü hayatımdaki hiçbir şey rock'n'roll'dan daha önemli olamaz. 1977

Rock'n'roll hayatımı değiştirdi. The Voice of America (ünlü radyo istasyonu) sanki evlere kadar giren gerçek Amerika'ydı. Özgürleştirici bir

→15

yönü vardı. Gitarı bulduğum anda otoyola çıkmak için anahtarı da bulmuştum. 1978

Rock müziğinin benimle insan ırkının geri kalanı arasında tek bağ olduğunu anlayıncaya kadar sanki can çekişiyordum ve nedenini de bilmiyordum. 1984

'60'ların sonunda gitar soloları fazla uzayınca ilgimi yitirdim. 1976

Rock'n'roll benim için her şey demek. Aynaya bakıp da gördüğüm şeye katlanabildiğim ilk sefer elimde bir gitar tuttuğum gündü. 1984

Büyüme çağımda beni yüzüstü bırakmayan tek şey rock'n'roll'du. Umut kalmadığında rock-'n'roll çıkageldi sanki. Çıkmaz bir sokak gibiydi her şey. Müziğin, kitapların ya da yaratıcı anlamda başka hiçbir şeyin olmadığı bir anda bütün evlere ulaştı ve her şeye nüfuz etti sanki. 1981

Şarkı yazarlığı ve kayıt

Şarkılarında anlatılanın sen olduğunu düşünmeye başlamak hatadır. Benim için şarkı bir vizyon, bir parıltıdır: karakterleri ve olayları görürürüm. 1974

Şarkılarımda hep hareket vardır, bir sürü insan. Sokakta yürüdüğünüzde de gördüğünüz böyle bir manzaradır. Ama birçok şarkı hiç müzik olmadan yazıldı –kelimeleri şarkı olarak söylemeyi severim! 1974

Etrafa bakıyorsunuz ve batağa batmış insanları görüyorsunuz. Boğazlarına kadar gömülmüş, kaybedecek bir şeyleri olmayan, zehirle dolu insanlar. Ellerinde olan diğer seçenekle ilgili yazıyorum. 1978

Şarkıların gitgide filme dönüştüğü bir nokta vardır. Bu olduğunda siz de onun yaratıcısı olmaya çalışır, yönetmenin rolünü üstlenirsiniz. Birçok farklı karakter olmak zorundasınızdır ve her birinin kendi hayatını sürdürmelerine izin vermek en iyisidir. 1978

Yazdığım şarkıların belli bir başlangıcı ya da sonu yok. Kamera odaklanır ve sonra tekrar uzaklaşır. 1980

Çocukken beraber büyüdüğüm insanlar için yazmıyorum şarkılarımı, çünkü onlar evli barklı, köpekli ve çocuklu bir hayat sürüyorlar artık. 1981

Mekanların bu kadar önemli olup olmadığını bilmiyorum. New Jersey de olabilir, Kaliforniya da, Alaska da... Mekan görüntüleri illa resmin tamamı olmak zorunda değil, renklendirici bir unsur da olabilirler. Her yere gidebilirim, lüks ya da fakir semtlere. 1982

Anlarla ilgili yazarım. Gündelik hayatla ilgili değil, eylem anları, insanların eyleme geçmeye zorlandıkları, o anki durumlarından kurtulmak için; dışarıya çıkabilmek, o sıkıcı durumdan kurtulmak için bir adım atmak, bir şey yapmak zorunda oldukları anlarla ilgili yazarım. 1982

Sanırım aşk şarkıları tek boyutlu bir romantizme kaymış durumda. Herkes Elvis Costello değil ve muhteşem aşk şarkıları yazamaz. Eğer bu tür müzik yapacaksam bunun üç boyutlu ya da çok boyutlu olması gerektiğini düşündüm. 1987

Konser

Genellikle 3,000 kişilik kapasiteden daha büyük yerlerde çalmayız. Bu istediğimiz en yüksek kapasite. Daha büyüğüne çıkmayız. Bu bile fazla ya, neyse. Öylesine büyük yerlerde sahneye çıkıp çalmayı anlayamıyorum. Bir grup nasıl çıkıp öyle yerlerde konser verebilir. Joni Mitchell'ın bunu nasıl becerdiğini de anlamıyorum. Yapamazsınız. Verimli bir şekilde yapmanız mümkün değil. 1974

O devasa stadyumların konser için doğru yerler olmadıklarından eminim. Sanki orada başka bir şey olup bitiyor. Arka sıralara gidip bakıyorsunuz ve sahne görünmüyor, sahnede ne olup bittiğiyle ilgili bir muhabbet dönüyor. Sahne niyetine görüp göreceğiniz ışıklı bir nokta sadece. Yanınızda dürbününüzü getirmeniz lazım... özellikle bizim grubumuz için, istediğimiz şekilde seyirciye ulaşmamamız mümkün değil. Unutun! 1974

Bir sürü farklı otelde, değişik odalarda kalmak beni heyecanlandırıyor. Evin benim için fazla bir çekiciliği olmadı hiç. Duvar kağıtlarının desenini merak ederim hep. Büyük bir yatağım mı olacak, küçük bir yatağım mı? Bu komik resim de neyin nesi? 1980

Konserler sıradan şeyler değildir, her ne kadar eğlence ve çılgınlıkla dolu olsa da. Güzellik olmalıdır içinde, ama aynı zamanda çirkinlik ve kabalık da olmalıdır. Eğer o gece bütün bunlar yoksa işin içinde, konser vermiş sayılmazsınız. 1985

Konserin asıl çekici yönü orada olma hissinden kaynaklanıyor, bu nedenle televizyon ya da video gibi fazla mesafeli işlere pek bulaşmadık. Bizim grubumuz o mesafeyi kırmaya çalışıyor. 1987

Büyük arenalarda çalmak o kadar farklı değil. Sadece seyircinin varlığının zihinsel olarak farkında olmak demek. Kapalı bir salonda çalmaktan farklı değil. Konserler için asıl önemlisi gelen yığınlardır. Stadyumlarda çalmayı seviyorum. 1987

Hayranlar

Ben Bowie gibi sürekli insanların çığlıklar attığı biri değilim. Bunu bir kere yapmaya başladılar mı sonunuz gelmiştir. Yeniden küçük klüplere dönerim daha iyi. 1976

Sanırım seyirci ve icracı birbirlerine belli bir alan bırakmalılar, yoksa birbirlerini gerçekten haketmiyorlar demektir. 1984

Seyirciye bakıp kendinizi göremediğiniz ve seyircinin de size bakıp kendisini göremediği gece bu iş bitmiştir. 1984

Sekiz ayda 80 konser veriyor olabilirsiniz ama sokaktaki tek bir gencin parası, onun tek gecesidir bu. Sizi bir daha bir yıl göremeyecektir belki. Bu yüzden onu asla yüzüstü bırakmamalısınız. 1987

"Birden hayat yaşamaya değer olur yeniden"

Bruce'u müziğiyle tanışmadan önce tanıdım ve bir insan olarak onun fan'ı oldum. İlk turnelerimizden birinde bize eşlik etmişti. Sahnede asla rol yapmaz o; sahneye çıkar ve sizi davet eder. Gizlisi saklısı yoktur. Bazı şarkıları müthiştir. Bruce bir Amerikan şarkı yazarı olarak anılıyor ama bence o bundan daha fazlası. Asla sahip olamadığınız bir bar grubudur o. Ben '60'larda bir bar grubunda büyüdüm ama İngiltere'ye gittiğimde gördüm ki, dünyadaki birçok yerde insanlar bar grubu diye bir histen yoksunlar. İşte Bruce bu boşluğu dolduruyor. Onun mainstream olması tamamen bir rastlantı. Bence o artık nesli tükenmekte olan firari sanatçılardan biri. Daha çok bireyci diyebilirim. Şimdiye kadar hiçbir modanın ya da müzik akımının peşine takılmadı. Bruce gerçek hayatın kendisidir. Sıradan olmaksızın sıradan olanı anlatır. Sanırım o gerçek hayatla aramızdaki son bağlardan biri. (1995) **Chrissie Hynde** (The Pretenders)

Bence Bruce çok iyi bir iş yapıyor. Üstlendiği, insanlara yardım etme kimliği çok önemli. Buna pek aldıran yok, ama ben de aşağıdan geldiğim için bunun önemini bilirim. "Born in the USA" albümüne bayılıyorum. "Hometown" şarkısı ne şarkıdır ama! beni asla hayalkırıklığına uğratmaz, çünkü sanatçılara ve ürettiklerine inanırım ben. Bruce'u seviyorum, Tanrı onu kutsasın. Kendisine söyleyin onu sevdiğimi, tamam mı? Yaptığın işe devam et, ortak! (1995) **James Brown**

Onu sevmem uzun bir süre aldı, son üç yılda falan oldu. (1988) Bruce muhteşemdir. Eğer buna katılmıyorsanız Marslısınız demektir. Her an elinde bir penseyle direksiyonun altına eğilecek ve düz kontakla motoru çalıştırıp bizi bir serüvene alıp götürecek gibi durur. Müziği, biraz enerjiye ihtiyacınız olduğu karanlık ve yağmurlu bir İngiltere gününde çok iyi gider. DJ, Racing in the Street'i koyar ve birden hayat yaşamaya değer olur yeniden. Her şey tekrar sinemaskop olur. Bruce bir ego manyak değildir. Sadece müzikle ilgilenir. Böyle insanlara ihtiyacımız var –bugünlerde birçok insan kendi şöhretlerini beslemek için plak yapıyorlar. (1995) **Joe Strummer** (The Clash)

Bruce, Hank Williams, Woody Guthrie ve Bob Dylan çizgisindeki büyük Amerikan şarkı yazarlarından biridir. Bruce'u severim ve dostum kabul ederim. (1995) **Willie Nelson**

Bu Bruce Springsteen lafları beni çıldırtıyor. Dünyanın tüm paralarına bile onun yerinde olmak istemezdim. Evet iyi, ama birçok insandan pek bir farkı da yok. Sanırım kendini daha geliştirmesi lazım. İsminin etrafında oluşan şatafat kadar iyi değil kesinlikle. (1975) **Stephen Stills**

Bruce Springsteen yeni bir albümünde şarkı söylerken bu basit bir 'eğlence' değildir, bir zaferdir. (1975) **Pete Townshend**

Amerika'nın geleceği yüreklerinizde yatan binlerce düştedir. Birçok genç Amerikalının takdir ettiği genç bir adamın şarkılarındaki mesajda gizlidir: New Jersey'li Bruce Springsteen'in. Ve benim işim sizin düşlerinizi gerçekleştirmenize yardım etmektir. (1984) **Ronald Reagan**

Springsteen Amerika'nın arabesk kesimine hitap ediyor, doğal olarak da muazzam bir ilgi görüyor. (1988) **Morrissey**

Bruce'u severim, hoş adam, çok iyi bir yol arkadaşıdır. Parlak bir sanatçı değildir. Ben bir hayli yıldız gördüm, Joe Tex, Solomon Burke, James Brown, Sam Cooke, Bobby Womack gibi. (1988) **Keith Richards**

Şarkılar

'Born To Run'ın bir hit single olmasını istedim. Gelecek paralar için değil, şarkıya çok inandığım ve onu radyoda, tüm ülkedeki AM bandında duyabilmek için. Bence bir şarkının olması gereken yer radyodur. 1975

'Born To Run' New York'la ilgili. Orada aylarca kaldım. Teksas'tan gelmiş ve yine oraya dönmeye çalışan bir kızla beraberdim. Gittikçe kafayı yiyordu ve bir gün odada tartıştık, tartıştık. Ağlamaya başladım. Hiçbir yere ait olmadığım hissine kapılmıştım. Ama bir yerlerde özel bir yer olduğunu biliyordum. 1975

Yasalarla ilgili şarkılar yazmam. 'The Promise', başarı için herkesin ödemek zorunda olduğu bedelle ve aksinin nasıl tehlikelere yolaçabileceğiyle ilgiliydi. 1977

'Born In The USA' hiç de karmaşık bir şarkı değil. Tek yapmanız gereken sözleri dinlemek. Eğer sözleri dinlemezseniz tüm şarkıyı anlayamazsınız, sadece nakarat kısımlarını kaparsınız. Eğer bir insan şarkınızı anlamıyorsa tek yapabileceğiniz onu tekrar tekrar söylemeye devam etmektir. 1987

Bir nokta geldi ki dışarda ya da içerde sağ kalmak, ayakta kalmak istediğimi farkettim. İşte 'Born In The USA' böyle çıktı. 1987

'Born In The USA'in yanlış anlaşılması benim için klasik bir konu oldu. Bir gün gazeteyi açtım ve gençlere değişik şarkıların ne anlama geldiğine dair sorular sordukları bir bölüme rastladım. Bu şarkıyla ilgili olarak 'Ülkemle ilgili' diye cevap vermişlerdi. Eğer gerçekten düşünebileceğiniz son nokta buysa, şarkıyı kaçırıyorsunuz demektir. Sanırım insanlara genelde fazla sıkı düşünmek öğretilmemiş –kendi hayatlarıyla, politikayla, Nikaragua'daki durumla ilgili olabilir mi, olamaz mı diye düşünmüyorlar. 1987

Albümler

Greetings From Asbury Park Asbury Park'ı albümün ismine koymamın başlıca nedeni şirkettekilerin New York'u, büyük kenti önplana çıkarma istekleri yüzündendi. "Durun bakalım, siz deli misiniz. Ben New Jersey, Asbury Park'tan geliyorum. Anlıyor musunuz? New Jersey" dedim. 1974

The Wild, The Innocent & The E Street Shuffle Öylece oturup olan bitene bakıyorduk. Tam da olmak istediğim yerdeydim. Bir grubum vardı. Kim olduğumu biliyordum. Çalışıyorduk. Albüm işte bunları yansıtıyor. 1980

Born To Run Bu albümü yaparken doğdum, olgunlaştım ve öldüm. 1980

Stüdyodayken üzerimde inanılmaz bir baskı vardı ve albümün son bölümleri için New York'ta West Side'ta bir motelde kalıyordum. Odada eğri duran bir ayna vardı. Ne zaman odaya gelsem ayna eğri duruyordu. O eğri ayna deli etti beni, hiç düzgün durmadı. 1978

Bu albümle ilgili söyleyebileceğim en iyi şey hayatımdaki en yoğun deneyim olduğudur. Hiçbir şey bu kadar yoğun olmamıştı daha önce. Kimi zaman stüdyoya girdiğimde cinayet kokusu alırdım. Stüdyonun atmosferinde ölümcül bir şeyler vardı. İnsanların ödü kopardı. 1978

'Born To Run'ı yazarken hayattan daha büyük şeyler yazmaktı ilgimi çeken. Son zamanlarda bu ölçeği küçültmeye çalışıyorum. 1987

Darkness On The Edge Of Town Derinlere inmeden anlatmak çok zor. Karakterlerin kendilerini adamasıyla ilgili. Nasıl bir hayat sürerseniz sürün, bütün ihanetlerden ve çevrenizi saran çirkinlerden sonra hâlâ daha karakterlerin insanlıklarını yitirmeyi, diğer yakaya olan inançlarını kaybetmeyi reddetmeleriyle ilgili. Masumiyetin bir ölçüde kaybedilişidir bu –diğer albümlerde olduğundan çok daha fazla. 1978

The River İlişkilerinizle tekrar bağlantı kurmaya çalışmakla ilgiliydi. İçindeki insanların evlendiği ilk plak bu. 1987

Nebraska Bu albüm işlerinden, dostlarından, ailelerinden, babalarından, annelerinden, hükümetten yani devam edegelen her şeyden yalıtılmış insanlarla ilgili. Bunlar olduğunda da bir çöküş yaşanıyor. Bu birlik ruhunu kaybettiğinizde ruhsal bir çöküş ortaya çıkıyor. Hiçbir şeyin önemli olmadığı bir yerde vurulup gidiyorsunuz. 1980

İnsanoğlunun içinde kaybolduğu ruhsal bir krizle ilgili bu albüm. Hükümetle olan, işiyle olan bağları koparılmış insanlarla. Ve bu ülkede her zaman olan şey. Modern toplumun bir parçası sanki. Bu konuda ne yapılabileceğini bilemiyorum. 1980

Önceleri yazdıklarımdan daha alçakgönüllü şeyler yazmak istiyordum, sadece detaylarla yazmak... Sanırım o zamanki esin kaynaklarım filmler (Terence Malick'in 'Badlands'i) ve Flannery O'Connor'ın öyküleriydi. 1981

Turneden dönmüştüm, iki ay oturdum ve bütün şarkıları yazdım. Yatak odamda kaydedip miksini yaptım ve kasete çektim. En kişisel albümüm olduğunu düşünüyorum. 25 yaşındayken inandığınız tüm şeylerin yürümediğini gördüğünüzde ne yaparsınız? Elinizdeki her şey dağılıp gittiğinde ne olur? Dostlarınız sizi incitir ya da siz dostlarınızı incitirsiniz. Yalnız kaldığınızda yaşayabilir misiniz? Devam edebilir misiniz? 1987

Born In The USA 'Born In The USA'daki adam Reagan'ın Amerika imgesindeki mitik Amerika'yı soyarak, gerçek olan ve bağlanabileceği bir şey bulmak ister. Ülkesinde bir yuva aramaktadır. 1987

Bruce Springsteen & The E Street Band Live: 1975-1985 Hepimiz oturup albümü dinledik ve bunun bir şeylerin sonu olduğunu, bundan sonrasının farklı olacağını hissettik. 1987

Tunnel Of Love Sanırım bir yandan 'Tunnel Of Love' albümü ortaya çıkarken diğer yandan müziğim gitgide kişiselleşiyordu. Bu yapmanız gereken doğal bir şey. Bir şey ortaya koyarsınız, bu kabul görür, içselleştirilir, geliştirilir ve kültürün bir parçası haline gelir. O zaman kendinizi yeniden icat etmeniz gerekir. 'Born In The USA'dan sonra bunun anlamlı olduğunu düşündüm. 1987

Human Touch' & 'Lucky Town Eğer 'Tunnel Of Love'a geri dönersek 'Cautious

---

Springsteen'i sevmeme rağmen şarkıları, 'Yaşasın Amerika' türü bir yanlışlıkla yansıtılıyor. Çok tehlikeli bir dönemden geçerken bir kalabalığın bayraklar sallaması ve en büyük ülkenin bizimki olduğunu söylediğini görmek iğrenç bir şey. (1988) **Peter Buck** (REM)

'Tunnel of Love' albümünün yayınlanması bu ülkede Papa II. Jean Paul'ün ziyaretinden daha Katolik bir olay. (1988) **Andrew Greely** (Amerikalı bir rahip)

Size "Because The Night" şarkısının hikayesini anlatayım... "Easter" albümü üzerinde çalışıyorduk. Prodüktör, aynı zamanda Bruce'un ses mühendisi olan Jimmy Lovine'di. Bruce bana vermesi için "Because The Night" şarkısının demosunu vermiş ona. Tam benim sesime uygun olduğunu düşünüyormuş. Dinlemekte önceleri tereddüt ettim. "Easter" albümünün tamamen grubu yansıtmasını istiyordum. Nihayet kaseti dinlediğimde çok etkilendim, müthişti. "Because the night" Bruce'un dizesiydi. Gerisi mırıltılar ve homurtular şeklinde gidiyor ve nakarat kısmına geçiyordu. Liriklerin geri kalanını ben yazdım. Bir gece Fred'ten (müteveffa kocası ve MC5 gitaristi Fred Smith) telefon bekliyordum. Fred'le aramızda bir tür telefon aşkı vardı. O gece telefonun çalmasını beklerken kaseti defalarca dinledim ve sonunda şarkı sözleri birden dökülüverdi. Hepsini o gece yazdım. Yazması ve kaydetmesi kolay bir şarkı oldu. Daha ilk dinlediğimde bu şarkının popüler olacağını anlamıştım. Çok güzel bir deneyimdi. The Patti Smith Group, kariyeri boyunca fazla para kazanmadı ama, "Because The Night" hiçbir zaman altın plak alamasa da bize para kazandırdı, başarıya ulaştırdı. Başarı ne işe yarar ki? Benim için başarı, babama yeni bir araba alabilmekti. Şarkı hit olduğunda ben turnedeydim. Bu görevi kardeşim yüklendi. 1978 model gıcır gıcır bir Cordoba aldık. Kardeşim, babamın eline anahtarları tutuşturmuş. Babamda dışarıya çıkıp arabayı görmüş ve merdivenlere oturup uzun uzun yeni arabasını seyretmiş. İşte "Because The Night" benim için bunları ifade ediyor, bundan daha büyük bir zevk olabilir mi? Dünyada, böylesi bir anla yarışabilecek bir altın plak olabilir mi? (1995) **Patti Smith**

Mr. Amerika

Man'da ellerinde aşk ve korku kelimelerinin dövmesi olan adamı hatırlayın, çoğu insan için bu geçerlidir. Bu albümlerde de aynı şey var. Tam önünüzde duran bir aşk ve bir korku dünyası var ve çoğu zaman korku hissi aşk hissinden daha baskındır. 1992

Genelde bu albümlerdeki imgeler diğer albümlerimdekilere yakın. Sanırım dinlediğim country müzik yüzünden -Hank Williams, Woody Guthrie gibi temel, basit imgelerin olduğu müzik. Sanırım insanların sürekli yanlarında taşıdığı mitik bir doğa –ırmaklar, ormanlar, gökyüzü– bu ve en temel hisleri uyandırıyorlar. 1992

Amerika

Gözünüzü dört açmalısınız –ancak bu şekilde kontrolü elinizde tutabilirsiniz. Birden çocuklarınız, işiniz, eviniz, ipoteğiniz, faturalarınız olur. Eğer çalışmayacak olurlarsa bütün bunları kaybederler; arabalarını kaybederler, evlerini kaybederler, çocuklarını kaybederler, paralarını kaybederler, kendilerine olan saygılarını kaybederler, Her şeyi kaybederler. İşte Amerika, insanları böyle boyunduruk altında tutuyor. Kısıtlayıcı, toplumsal bir trip bu. Sizi bu kahrolası eşyalarla hapsederler. 1975

Gençken kendimi bir şeye ait hissetmekten ürkerdim, çünkü bir şeye ait olduğunuzu kabullenirseniz bir sorumluluğunuz var demektir. Eğer kalkıp 'Ben Amerikalıyım' diyecekseniz, bu Amerika'ya karşı bir sorumluluğunuz var demektir. Bu ülkede gurur duyabileceğiniz ve utanabileceğiniz bir sürü şey var. 1975

Watergate'den sonra Amerika duygusal açıdan öldü. Kimsenin umudu kalmadı. İnsanlar, cesaretin ve özgürlüğün toprağındaki çürümenin büyük boyutlarını farkedince korku ve şaşkınlık içinde evlerine kapandı. 1985

Vietnam bütün ülkeyi karanlık bir sokağa çevirdi ve o karanlık sokaklarda yürüyüp o erkek ve kadınların gözlerinin içine bakamadığımız sürece yuvaya varmış sayılmayız. 1987

Başlangıçta 1992 Los Angeles ayaklanmaları komik bir olaydı. O öğleden sonra insanlar korku içindeydi; Los Angeles'ta yükselen o görünmez duvarların –LA gerçekten de çok ayrımcı bir kenttir– yıkılmaya başladığı gün; eriyip yıkıldıklarını hissedebiliyordunuz. İnsanlar korku içindeydi. Beş blok öteye gittiğinizde yanan binalar görüyordunuz. Kendimi güçsüz ve öfkeli hissettim ama şaşırdım diyemem. İki yıl önce "Do The Right Thing" (Spike Lee'nin filmi) vizyona girdiğinde insanlar bu filmin kentte ayaklanmalara neden olabileceğini hissettiler. Eğer bir filmin ayaklanmaya neden olabileceği düşünülüyorsa, ayaklanma için gerçek nedenler var demektir –sorun zaman meselesi. Eğer ülkedeki politik duruma bakarsanız, insanlar şu anda iki partili sistemden tiksinti duyuyorlar. Herkesin sevdiği tek bir insan dahi yok; sanırım insanlar hükümetin sorunlarin üstesinden gelebileceğine dair olan inançlarını kaybettiler. İnsanların, biraz saygı ve sade bir hayat için uğraşacak gücü ve çabayı hâlâ taşıdığını görmek çok zor. Çok zor, kentin iyi bir mahallesinde güzel bir ev sahibi olsanız da düşkırıklığı hissetmek gibi. Ayaklanmalardan sonraki gün her on-onbeş dakikada bir bahçenizin üstünde askeri helikopterler dolanıyordu. Şaşırtıcı bir şey değildi bu –nereye varacağını da bilemiyorum. 1992

Başarı ve şöhret

Canım bir takım elbise çekiyor, ama takım elbise içinde düzgün durmuyorum. Suratım takım elbiseyle iyi gitmiyor! Takım elbise suratı yok bende. Fazla engebeli. Garip! 1975

Bana bir bireyden ziyade bir ürün gibi davranılma tehlikesi her zaman var. Bu yüzden dikkatli olmalıyım. 1975

Tükenmeniz ilk limuzin gezintinize çıktığında gerçekleşmez, o sizin yüreğinizde olur. Söyleyecek lafı olan birçok adam bu tuzağa düşmüştür. Şişmanladığınızda ve açlık hissinizi kaybettiğinizde tükenirsiniz. 1981

En iyi haliyle şöhret, yolun karşı tarafındaki bir yabancıdan size gönderilen dostane bir dalgadır. Bu kadar iyi olmadığı zamanlar ise, tek başınıza uzun bir yol yürüyerek eve gelip kimseyi bulamamak gibidir. 1987

İmajınız ne olursa olsun, içinde sizden, kişiliğinizden bir parça vardır; ama daha çoğu size atfedilen kolektif özelliklerden oluşur. Çoğu zaman sınırlayıcı olabilir bu ve yapabileceğiniz en iyi şey bu imaja bir sürü delik açmaktır... Sanırım olan şey, Amerika'daki başarı mitinin çok güçlü olması ve bunun, anlattığınızı düşündüğünüz ya da anlatmak istediğiniz hikayeyi altetmesidir. Bu noktada başarı çok aldatıcı bir iştir, araya bir sürü çarpıtılmış şey girer. 1992

Kahramanlar

Dokuz yaşımda olduğum dönemde Elvis Presley olmak istemeyen herhangi birini hayal bile edemezdim. 1983

Elvis Presley'i düşünmek beni hep heyecanlandırırdı. 'Ben neredeyim?' diye düşünmeme neden olurdu. Dylan, Elvis Presley, Eddie Cochran –bu adamlar beni hep düşünmeye tahrik ederdi. Size bir kıvılcım verirlerdi, eğlence, hayat - rock'n'roll. 1975

Rock yıldızları rahme geri dönmek isteyen insanlardır, kendi gerçekliklerini kurmuş ve gerçekliğin kendisinden korkan insanlar. 1978

Bob Dylan'ı severim ama ikimiz tamamen farklı ortamlardan geliyoruz, bunu unutmamanız lazım. 1978

Elvis nasıl bedenlerimizi özgür kıldıysa Bob da zihinlerimizi özgür kılmış ve müziğin fiziksel olmasının zekadan yoksun olmasını gerektirmediğini göstermişti. 1988

Politika ve din

Kiliseye gitmem. Sekiz yıldır kiliseye gitmedim. O tür şeylere inanmam. 1975

İncil'i biraz okudum. Bir yıl kadar önce bir süre okumayı denedim. Çok iyiydi. Büyüleyici. Çok güzel öyküler var içinde. 1980

Dün gece olan şeyle (Ronald Reagan'ın başkan seçilmesi) ilgili ne düşündüğünüzü bilmiyorum ama bence ürkütücü. 1980

Amerikan Rüyasının herkesin başarıya ulaşması ya da herkesin milyonlarca doları olmasıyla bir ilgisi yok bence. Herkese aynı olanakların ve biraz dürüst bir yaşam ve kendine saygı şansı verileceğiyle ilgili.1980

Bize olan şeyler gerçekten korkutucu. İki farklı Amerika'ya bölünmüş durumdayız. İhtiyacı olan insanlardan birşeyler alınıp ihtiyacı olmayanlara veriliyor. Vaadedilen söz bozuluyor. 1980

Ben Katolik olarak büyütüldüm ve Katolik olarak büyütülen herkes dinden nefret eder. Nefret ederler, katlanamazlar. 1982

Başkan (Ronald Reagan) geçen gün benim adımı andığında hangi albümümü sevdiğini merak ettim. Sanırım 'Nebraska' değildir. 'Johnny 99'u dinlediğini sanmıyorum 1984

Reagan, New Jersey'de benden bahsettiğinde bunun bir başka yönlendirme taktiği olduğunu hissettim, kendimi Reagan'ın övgü dolu sözlerinden sıyırmak zorundaydım. 1984

Seni sevmiyorum. Patronunu sevmiyorum. Yaptığın şeyi sevmiyorum. Teşekkürler. *(Bruce'la tanışmak için mesaj gönderen Oliver North'un sekreterin verdiği yanıt.)* 1988

Geçtiğimiz aylarda Bruce Springsteen, Los Angeles'ta düzenlenen sol menşeli bir protesto mitingi dolayısıyla yeniden gündeme geldi. 30 yılı aşkın bir süredir müzik yapan bir adamın, küçük denecek bir mitinge katıldığı için gündeme gelmesi garip görünebilir ama, söz konusu Bruce Springsteen olduğunda durum farklı... 30 yıl boyunca hiçbir talk şova katılmayan, hiçbir siyasi parti ya da adayı desteklemeyen, hiçbir ürün reklamına çıkmayan, Reagan, "Born in the USA" şarkısını kıçından anlayıp da kendisine övgüler düzdüğünde bile ağzını açıp konuşmaya tenezzül etmeyen bir adamın, meclisten geçirilecek bir yasayı protesto etmek üzere konuşmacı olarak sol bir mitinge katılması elbette şaşırtıcı. Bunun sırrı herhalde, mitingde Bruce Springsteen'i mikrofona davet eden Jesse Jackson'un sözlerinde gizli: "Baylar, bayanlar, karşınızda Mr. Amerika!"

Elbette Springsteen'i Bay Amerika kılan 30 yıldır müzik yapıyor olması değil. Belki de o gün mitingde yaptığı kısa konuşma herşeyi özetliyor: "Amerika'nın, isteyen herkesin, kendisini tatmin edecek, hayatına anlam ve amaç katacak bir iş bulmaya hakkı olduğu bir ülke olması gerektiğine inanıyorum. Vaadedilmiş Toprakların hala elde edilebileceğine inanıyorum. Henüz o topraklarda yaşamıyoruz. Ama Vaadedilmiş Toprakları savunmak için birarada durmalıyız." Spingsteen 30 yıldır şarkılarında aynı duyguyu taşıyor, sıradan Amerikalıları anlatıyor ve kişisel hikayelerden yola çıkarak kasvetli, köşeye sıkıştırılmış insanlarla dolu bir Amerika panoraması çiziyor. Gerek müziğinde, gerekse şarkı sözlerinde Amerika'ya ait olmayan tek bir kaynak yok neredeyse. Bruce Springsteen fiziğiyle, müziğiyle ve anlattıklarıyla safkan bir Amerikalı. Mitingin bitiminde katılımcılardan birinin, "protest şarkıcısı olmak nasıl bir duygu?" sorusuna verdiği yanıt ise girdiği yeni dönemin habercisi gibi: "Söylediklerin ve olup bitenler arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Şarkılarımda bahsettiklerim gitgide soyutluktan kurtuluyor. Söylediklerinin bir fikir olmaktan çıkıp ete kemiğe bürünmesi şaşırtıcı bir değişim."

Aslında bu değişimin bir başka

işareti de son albümüydü: "The Ghost of Tom Joad". Tom Joad, John Steinbeck'in Gazap Üzümleri romanındaki kahramanın adı. Springsteen, Gazap Üzümleri filminin hayatında bir dönem noktası olduğunu sık sık vurguluyordu zaten. Bu filmi seyrettiği andan itibaren, hayatı boyunca sıradan insanlarla ilgili, dünyevi bir şeyler anlatma ve yapma kararını almış. Springsteen, belki de bir asri zamanlar Steinbeck'i olmaya soyunmuş durumda. Anlatmakla yetinmeyip, bir eylem adamı olarak da sivrilmek ve bir şeyler yapmak...

Elbette Bay Amerika olmanın getirdiği sıkıntılar da yok değil. Tanımı gereği Bay Amerika çok ince bir çizgi üstünde ifşa ediyor mesleğini. En kişisel öykülerle tüm bir ulusa sesleniyor olmak, yanlış anlaşılmayla beraber 'arabesk' suçlamasını da getiriyor (Morrissey'in söylediği şey). Springsteen dinleyicileri arasında lümpenlerin olduğu doğru ama Amerikan tarzı rock, lümpensiz bir dinleyiciyle neye benzerdi acaba? Ayrıca lümpenlerin Springsteen plaklarını satın alması tüm Springsteen dinleyicilerinin de lümpen olmasını gerektirmiyor. Bir kısım dinleyici için Springsteen'in su katılmamış Amerikan rock'u yeterli gelirken, bazıları için her gün yaşadıkları çelişkileri anlatan birilerinin müzik yaptığını görmek, ortak bir paylaşım alanında kendilerine 'Bruce Springsteen dinleyicisi' olarak nadide bir konum kazandırabiliyor. Springsteen'in asıl başarısı da buradan kaynaklanıyor. Dinleyici kitlesinin çekirdeğini oluşturan bir grup insan var ki, tipik rock müziği tüketicisi profilinin dışında kalıyor. Fabrikalardaki işçi kadınlar, Vietnam gaziler, kamyon şoförleri, Amerika haritalarında yer almayan binlerce küçük kasabada kendilerini kapana sıkışmış gibi hisseden zanaatkarlar ve büyük kente gitme hayalleriyle kavrulan gençler. Bu çekirdek dinleyici kitlesi sayesinde, marjinal olmanın, mümkün olan en az sayıda insana hitap etmenin erdem olduğu 90'lı yıllarda bile Bruce Springsteen adından hala söz ettirmeyi başarıyor. Üstelik sokaklarda yanında korumalar olmaksızın dolaşıp, manavdan domatesini rahatlıkla alabiliyor. Nereden bakarsak bakalım kolay kolay hiçbir rock yıldızına bahşedilmeyen bir konum bu; Bay Amerika ünvanı bütün bunları içeriyor.

Springsteen'in müziğine ve dinleyici kitlesine karşı takındığı tavizsiz tavır ve dinleyici kitlesinin büyüklüğü Boss (patron) sıfatını da beraberinde getirdi. Bruce Springsteen unutulmuş kasabalarda, kapalı kapılar ardında yaşayan insanların umutlarını beslerken bir yandan da astronomik miktarlarda para yapıyor. Bruce Springsteen imzasını taşıyan her şey para ediyor. Konserlerde satılan tişört ve şapkaların getirdiği paranın bile haddi hesabı yok. Oysa Springsteen'in müziğinden gayrı gelir kaynağı yok. Yan ürünlerden gelen paranın tümü ülke çapındaki aşevlerine ve küçük yardım kuruluşlarına dağıtılıyor... Dahası Bruce Springsteen, patronluğun avantajlarından da pek yararlanıyor sayılmaz. Rock dünyasının sosyetesine dahil bir adam değil o. Karısı ve iki çocuğuyla sessiz sakin bir hayat sürüyor, arada dellendikçe arabasına atlayıp otoyollarda uzun yolculuklara çıkıyor, uğradığı barlarda fazla nazlanmadan sahneye çıkıp müzik yapıyor ve yoluna devam ediyor.

Rock dünyasının sosyetesine dahil bir adam değil o. Karısı ve iki çocuğuyla sessiz sakin bir hayat sürüyor, arada dellendikçe arabasına atlayıp otoyollarda uzun yolculuklara çıkıyor, uğradığı barlarda fazla nazlanmadan sahneye çıkıp müzik yapıyor ve yoluna devam ediyor.

Bu başarının ardında elbette sadece Bruce Springsteen yatmıyor. O, sırtını tüm bir Amerikan geleneğine dayamış durumda ve hakkını vererek bu geleneğin bir uzantısı olmaya beceriyor. Beslendiği kaynaklar bir yanda John Steinbeck, Flannery O'Connor, Erskine Caldwell gibi Amerikan yazarlarına uzanırken, müzikal alanda country ve folk'un birleştiği yerde duruyor. En azından Amerika söz konusu olduğunda, Bruce Springsteen fenomeni, rock'un günümüzün halk müziği olduğunun en büyük kanıtı durumunda.

Müziği, şarkı sözleri, 30 yıl boyunca geçirdiği evreler konusunda gayet bilinçli bir olarak Bruce Springsteen'in kendi sözlerine kulak vermekte yarar var: "Her zaman içinde bulunduğum yaşla ilgili şarkılar yazmaya başladım. İnsanlar aynı kalmıyor. Greetings From Asbury Park'ı yazdığım zamanlarda, o şarkı sözleri bana tüm dünyayı anlatıyor gibi geliyordu. Bugün aynı şeyi yeni baştan yazamam, yazmak da istemem. O günlerde yazdıklarım, müzikal olarak beni etkileyen kaynaklardan besleniyordu. Chuck Berry, Bob Dylan, Beach Boys ve kendi hayatımda gördüğüm klasik Amerikan imgelerinden yola çıkıyordum. Ama bir noktadan sonra rock'n'roll'un sorduğu sorular birden duruverdi. Evet, Cumartesi geceleri bize aitti ama ertesi günü uyanıp yaptığın seçimlerle yüzleşmen gerekiyordu. Temelde, rock bu seçimleri yapmaktan kaçınmak üzerine kuruluydu. Hank Williams ve Merle Haggard gibi country müzisyenleri ise o zamanlar benim kendi kendime sorduğum soruları soruyorlardı. "Born to Run"ın ardından her şey yolundaydı, peki bundan sonra ne yapacaktım. Country, ergenlik dönemine eriştikten sonra nasıl yaşamaya devam edebileceğinizin yanıtını arar. Ben de kendi kendime dedim ki, 'bu soruları rock niye soramasın?', ne de olsa, kısa bir süre sonra dinleyiciler de kendi hayatlarında aynı soruları sormaya başlayacaklardı. Daha sonra, country müziğin sorduğu sorular da tükendi ve Woody Guthrie dinlemeye başladım. Woody Guthrie benim için çok daha geniş bir dünya demekti."

Gerçi Grammy ödüllerinin kategorilerine güven olmaz ama, "Ghost of Tom Joad"un En İyi Çağdaş Folk Albümü ödülünü alması Bruce Springsteen'in ardındaki geleneğin onaylanması olarak yorumlanabilir.

Yanlış anlamalara mahal vermemek için şu 'Amerikalılık durumunu' biraz açmakta yarar var. Bruce Springsteen'in Amerikasını, muhafazakarların Amerikası olmaktan çıkaran şey, ırkçılıktan, cinsiyetçilikten ve her tür ayrımcılıktan uzak bir Amerika idealini anlatıyor olması. Bunlar genelleme değil, her birinin Springsteen kariyeri boyunca şarkı formunda kanıtları var. Tom Joad albümünün merkezi karakterleri arasında Meksika'dan ABD'ye çalışmak için kaçak olarak giren göçmenlerin, çocuk fahişelerin yer alması, Springsteen'in sadece kişisel olarak tanıdığı insanlar hakkında yazmanın da ötesine geçip gazete haberlerinden ilham alarak (gazete haberlerini esin kaynağı olarak kullanmak da bir başka Amerikan geleneği) yelpazesini genişlettiğini gösteriyor. Springsteen Amerikasını Yeni Sağcı politikacıların Amerikasından ayıran da bu. Yeni Sağcılar, 'Amerika Amerikalılarındır', 'Amerikalı işsiz dolaşırken göçmenlere iş mi verilirmiş' derken, o, Amerikanın isteyen herkesin olduğunu ve işsiz dolaşan Amerikalıyla, kaçak Meksikalı işçinin aynı kaderi paylaştığını söyler. Üstelik bir rock'çuya has sinizmiyle tüm partileri yerden yere vurmaktan da kaçınmaz: "Hep eski hikaye... Ne Clinton, ne de Dole çalışan insanlara dair birşey yapmıyorlar. Yaptığınız iş, kişiliğinizin önemli bir parçasıdır. Uğruna çalıştığınız şeyler, ortada kalma korkusu ve işe yaradığınız sürece değerli olduğunuz gerçeği... İnsanların çalışabilme garantisine hakkı olduğunu düşünüyorum. 45, 50 yaşınıza kadar çalışıyorsunuz ve birden karşınıza geçip 'işin bitti' diyorlar."

Bruce Springsteen 30 yıllık kariyeri boyunca bütün sözlerinde samimi olduğunu bir şekilde kanıtlamış bulunuyor. En büyük sınavını da, satış rekorları kıran "Born in the USA" albümü ve yanlış anlaşılma rekorları kıran "Born in the USA" parçasından sonra yaşadı. Bu albümle birlikte Springsteen iyi ve popüler bir şarkıcı olmaktan çıkıp starlığa terfi etti. Artık o, sadece kendisine derinden bağlı bir dinleyici kitlesinin değil, endüstrinin nesnesiydi. Starlığa geçişle birlikte ilk zamanlardaki dinleyici kitlesi de geri çekildi. Bu kadar popülerliğe kavuşmasıyla, Bruce Springsteen'in kendilerini aldattığını düşünüyorlardı. Büyük ihtimalle Springsteen de öyle düşünüyordu ki o da geriye çekildi. Ve o tarihten bu yana "Born in the USA" kadar popüler bir başka albüm yapmadı. Hele "The Ghost of Tom Joad", yıllardır kendini izleyen dinleyicisine özel bir albüm gibi duruyor. Bruce Springsteen mainstream olmasına mainstream ama, 1997 yılında konserlerine bir Woody Guthrie şarkısıyla başlayan bir adamı kaç kişi sabırla dinleyebilir ki!

Bruce Springsteen imajına ve müziğine karşı ortaya atılabilecek her eleştiri, eninde sonunda 'toplumsal konfordan' kaynaklanacaktır. Bruce Springsteen'in anlattığı her şeye sıkıcı, banal ve arabesk demek gerçekten çok kolay... Şarkıcı, müzisyen ve genelde tüm sanatçıların belli bir toplumsal inanca sahip olmaları, modern zamanlarda pek prim yapmıyor. İnanca sahip olmanın ötesinde, inanç ve umut va'zetmeleri ise neredeyse bir suç. Bruce Springsteen belki de yanlış yerde doğmuş. Gerçek değerinin anlaşılabilmesi için, anlattığı değerlerin hala hayati önem taşıdığı Üçüncü Dünya ülkelerinden birinde doğmalıydı.

Ogan Güner

Cenaze töreni

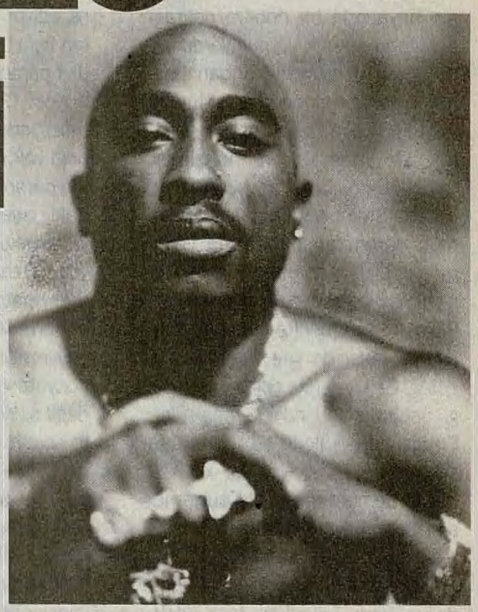

Abel Ferrara'nın "Cenaze Töreni"nde, mafya babası Ray Tempio, kardeşinin katili genç çocuğu bayırüstü tenha bir yere götürüyor, üstüne silahı doğrultuyor. Merhamet dileyen, serbest bırakmasını isteyen çocuğa verdiği cevap manalı: "Şimdi seni bırakırsam" diyor, "benim adalet duygum ne olacak?.." Gangsta-rap çıktı çıkalı, böyle bir "adalet duygusu"nun peşinden koşturuyor. Siyahların ezilmesine, kaç yüz yıllık itilmeye, polis şiddetine karşı ses yükselten rap'çiler toplumsal adaletin imkansızlığında öfkelerini, küfürlerini, namlularını birbirlerine çeviriyorlar. Doğu batıyı, batı doğuyu, o mahalle bu mahalleyi, bu sokak öbür sokağı hasım bellemiş. Amerika'da rap, mafya ilişkilerinin, çete hayatının içinden çıkan, o olmadan nefes alamayan bir müzik. Çetelere borçlu bir müzik. Şimdi bu can borcu ödeniyor. Birilerinin adalet duygusu tatmin olacak diye memleketin en iyi rapper'ları mezarı boyluyor. Rap'te bitmek tükenmek bilmez bir "cenaze töreni" yaşanıyor. Geçen eylülde Tupac Amaru Shakur (2Pac) öldürüldü, aradan altı ay geçmeden de Christopher Wallace (Notorious BIG) gitti... Birbirlerine düşmandılar. Biri Los Angeles'ın rap imparatorluğu Death Row (Ölüm Hücresi) firmasından çıkarıyordu plaklarını, öbürü New York'un Bad Boy firmasından. Patronları da birbirine düşman. İşin içinde milyarlar dönüyor. Firma sahipleri, west-coast – east-coast savaşını yönlendiren başkumandanlar... Death Row'un sahibi Marlon "Suge" Knight Los Angeles'ın ünlü Bloods çetesinin mensubu. Batakhanelerden plak imparatorluğuna yükselmiş. Elektrikli sandalye antetli kağıtları kanıyla imzalıyor. Bad Boy'un başındaysa Sean "Puffy" Combs var. İkisinin de görünür hedefi 60'lardaki Tamla Motown şirketi benzeri bir soluk estirmek, bir zamanlar sivil haklar hareketiyle atbaşı gitmiş bu ilk gerçek siyah pop kadar güçlü bir ses yaratmak. Bunun maliye lisanındaki adı "kara para aklamak"... Sonra birkaç sene içinde milyonlarca satan plaklar, milyarlara vuran cirolar. Ara sıra durulan, bitti derken yeniden başlayan, kimin hangi tarafta olduğu belirsiz, küfürlü, tehditli, kanlı, bıçaklı pis bir hesaplaşma...

Çok "kaba hatlarıyla" genel görünüm şu: Bir tarafta Batı var, bir tarafta Doğu. Yani, rap merkezleri: Los Angeles ve New York. Los Angeles'ın gettoları, New York'un banliyöleri. Başlıca şirketler Batıda Death Row, Doğuda Def Jam ve Bad Boys. İlahların küçük bir listesi: LA'liler, her halükarda "gangsta"lar, Dr Dre, Snoop Doggy Dogg, Ice Cube, Ice-T, Tupac Shakur, Coolio... NY'lular, gangsta'lara şöyle bir dokunup geçiyorlar ve daha mutedil hip-hop'çular: Fugees, Nas, Cypress Hill, Wu-Tang Clan, Notorious BIG, De La Soul, A Tribe Called Quest ve Public Enemy tayfası... Batıda kokain, crack, mahrumiyet, sefalet, suç ve ceza var, Doğudaysa bütün bunlara dahil olmak üzere, –ama sanki biraz daha– akıl, fikir, sabır var... İki yanda da değişmeyen şey ölüm. Rap'ler zaten ölüm kehanetleri gibi: 2 Pac ve BIG'in, bu iki yeminli düşmanın rap'leri başlangıçta tehlikeli ama sıradan bir atışmaydı. 2 Pac'e yapılan bir suikast sonrası Notorious BIG dalga geçerek soruyordu: "Kimdir seni zımbalayan?" 2 Pac cevabı yapıştırıyordu: "Kendini bir halt zannediyorsun ama, ben senin karını s.ktim"... Sonu kanlı bitti. 2 Pac bir rap'inin adını "Eğer bu gece ölürsem" koymuştu, bir diğerindeyse lafın devamını getiriyordu "Bir gangsta gibi gömün beni". Notorious BIG'nin iki albümünden ilkinin adı "Ölmeye hazır"dı, öldürüldükten birkaç gün sonra yayınlanan ikinci plağınınkiyse "Ölümden sonra hayat".

Demokrat politikacı Jesse Jackson'dan İslam Ümmeti'nin lideri Louis Farrakhan'a kadar bütün önderler bu törenin artık sona ermesi için, "adil ve kalıcı bir barış" için seferberlik halindeler. Örneğin ilk iş, Doğudan ve Batıdan seçme adamlar, Snoop Doggy Dogg, Chuck D. ve Doug E. Fresh birlikte bir albüm kaydedecekler ve bir büyük Amerika turnesine çıkacaklar. Çetelerden baltaları gömmelerini isteyecekler. Bir gangstaya yakışır biçimde...

NEW RELEASES

Inxs
Elegantly Wasted

Nuyorican Soul
Nuyorican Soul

PolyGram

RAKS MÜZİK

CD•MC

çıktı

2Pac cinayetinden hemen sonra Makaveli takma ismiyle piyasaya sürülen 2Pac plağı ve Snoop Doggy Dogg'un yeni albümü "The Doggfather" Amerika listelerinin 1 ve 2 numarasına oturarak "büyük patron" Suge Knight'ı acayip memnun ve mesut etti geçen yıl sonu. Bu yeni albüm aslında Snoop Doggy Dogg'un gangsta-rap'ten kopuşunun, artık yumuşadığının göstergesi. Ama biz bu belalı Los Angeles'lının ilk patladığı hızlı dönemine, iki yıl öncesine dönelim, bir çetecinin nasıl star olduğunu görelim... Les Inrockuptibles soruyor, Snoop Doggy Dogg yanıtlıyor...

Snoop Doggy Dogg

Bugün tek hakiki siyasetçiler rap'çiler

Snoop Doggy Dogg: Ben hep öyle söylendiği ya da yazıldığı gibi bir orospu çocuğu değilim. Eğer insanlar benimle konuşabilseydi, "hakiki Snoop Doggy Dogg"a ulaşabilseydi, kimlerin hakikaten itin teki olduğunu on dakikada anlarlardı. Ben sadece bir rap'çiyim. Ne biliyorsam onlar hakkında konuşuyorum: Sokaklar, silahlar, kan, çünkü ben bu pisliğin ortasında büyüdüm. Hangi kelimeleri biliyorsam onları kullanıyorum. Salak salak cümleler, süslü püslü kelimeler, ben bunları bilmiyorum.

Bütün Amerika senden söz ediyor, "Time", "Newsweek" seni kapak yaptı, Senato'da senin hakkında oturum düzenlendi. Avrupa'da seni daha yeni keşfediyoruz...

Bütün bu kafa ütülemeleri, insanların kafasını s..me faaliyetini kaçırdığınız için şanslısınız. "Snoop Doggy Dogg tehlikelidir. Bu herif şiddeti, tecavüzü övüyor. Onu derhal kilit altına almak gerek!" Bok soyu! Bütün bu zırvaları yazan orospu çocukları benimle hayatlarında bir kere bile karşılaşmış değiller. Derdini anlatma şansı tanımadığın bir adamı nasıl mahkum edebilirsin? Hakikat şu, ben allahın cezası bir siyahım. Ve şu sıralar Amerika'da hepsinin ödü kopuyor. Ben albümümle korkunç bir sarsıntı yarattım.

Ama yine de kendini anlatma şansına sahipsin. Basın hep peşinde.

Basın yönlendiriliyor, çok tipik toplu halüsinasyon vakası. Beni yoketmek istiyorlar, bu kesin. Ve emirler çok yukarıdan geliyor... Ben paranoyak değilim, ağzımdan çıkanı kulağım duyuyor. Kellemi istiyorlar. Ama beni yok edemeyecekler, artık çok geç. Çok fazla albüm sattım, çok fazla veleti etkiledim. En fazla, beni deliğe tıkarlar, ama sokakların benim müziğimi dinlemesine engel olamayacaklar. Gettolarda olup bitenleri olduğu gibi anlatan siyahları daha önce görmüştük, Ice Cube yıllardır bunu yapıyor. Ama bu konuları ele alan bir siyah satış rekorları kırıyor, bu da piyasayı hakikaten delirtiyor.

Bir sürü senatörün ve belediye başkanının sırf bu yüzden uykuları kaçıyor. Bütün bunlar bir yana, bu salak siyasetçiler ve gazeteciler benden haydutların kralı diye söz ederek, benim müthiş reklamımı yapıyorlar. Hiç de parlak olmayan bir dağıtımla ve promosyon yapmadan iki ayda dört milyon albüm sattım. Bunun ne kadarı müziğim sayesinde, ne kadarı bu orospu çocuğu kerizlerin sayesinde? Bu beyinsizler istediklerini söyleyip yazabilirler. Benim için hiç mesele değil, onların sayesinde götlek bir para babası olmak üzereyim. Teşekkürler çocuklar.

Sen de muğlak üslubunla şüphelerin sürmesine neden oluyorsun...

Muğlaklık, belirsizlik sattırıyor. Tartışma sattırıyor. Bana serseri, it muamelesi yapıyorlar: Ben iplemiyorum, dalgamı geçiyorum ve albümümün satış rakamlarının nasıl da yükseldiğini seyrediyorum. Bir gazetenin eski bir polis tutanağını, bir fotoğrafı ya da benimle hayatında sadece beş dakika karşılaşmış bir orospu çocuğunun dediklerini ortaya çıkarması albümümün satışlarının deli gibi fırlamasına yetiyor. Niçin buna karşı mücadele edeyim ki?

Kendini savunmak için, hakikatin bilinmesi için...

Ama basında çıkan saçmalıkların büyük bir kısmı gerçek olaylara dayanıyor: evet, ben hayatımda bir sürü saçmalık, aptallık yaptım. Evet, kokain sattım, karanlık hikayelere bulaştım, kurşunlar vızır vızır kafamın çevresinde uçuyordu. Sadece her şey abartılıyor, çarpıtılıyor. Ülkemde benden daha tehlikeli binlerce haydut var.

Yani yine de bu "haydut" sıfatını üstleniyorsun...

Ben bir haydutum. Ama tövbe etmiş bir haydut. Emekliye ayrılmış bir gangster... *(suskunluk)* Hayatımın yarısı cebimde silahla geçti, ama bu devirler geride kaldı. Bugün aşktan bahsetmek için buradayım.

Bu promosyon gezisinden önce ABD'den hiç ayrılmış mıydın?

Daha iki hafta öncesine kadar, Los Angeles'lı sokak orospularından, dev gibi arabalardan, polis sirenlerinden başka bir şey tanımıyordum. Burada bir sürü yeni şey keşfediyorum. Seine nehri, nhtımlarda yürüyen insanlar... Hele mimari, özellikle mimari harika... Buraya gelmek için ben ısrar ettim. Dünyayı görmek ve müziğimi ilerletmek istiyorum. Uzaklaşmanın, mekan değiştirmenin akıl almaz faydaları var. Beyazları tanımayı öğreniyorum, onların hayata nasıl baktıklarını, nasıl gördüklerini öğreniyorum... Hep şu tamamen temelsiz ırkçı imaja sürüklendim. Ama ben bütün ırkları seviyorum. Burada, her renkten, her inançtan bir sürü 'cool' insana rastladım. Hayatım boyunca gettodan çıkmayı diledim. Ama tabii hiçbir zaman kesin bir şekilde, geri dönüşsüz değil, çünkü benim köklerim, ailem orada, ama arada sırada oksijen almak için çıkmak, uzaklaşmak istiyorum. Bu Fransa yolculuğu hakikaten bir mucize, "lütuf" gibi bir şey... Albümüm sayesinde Avrupa'yı göreceğim hayatta aklıma gelmezdi. Çok önemli bir şey var: Eğer hâlâ herkesin dedi-

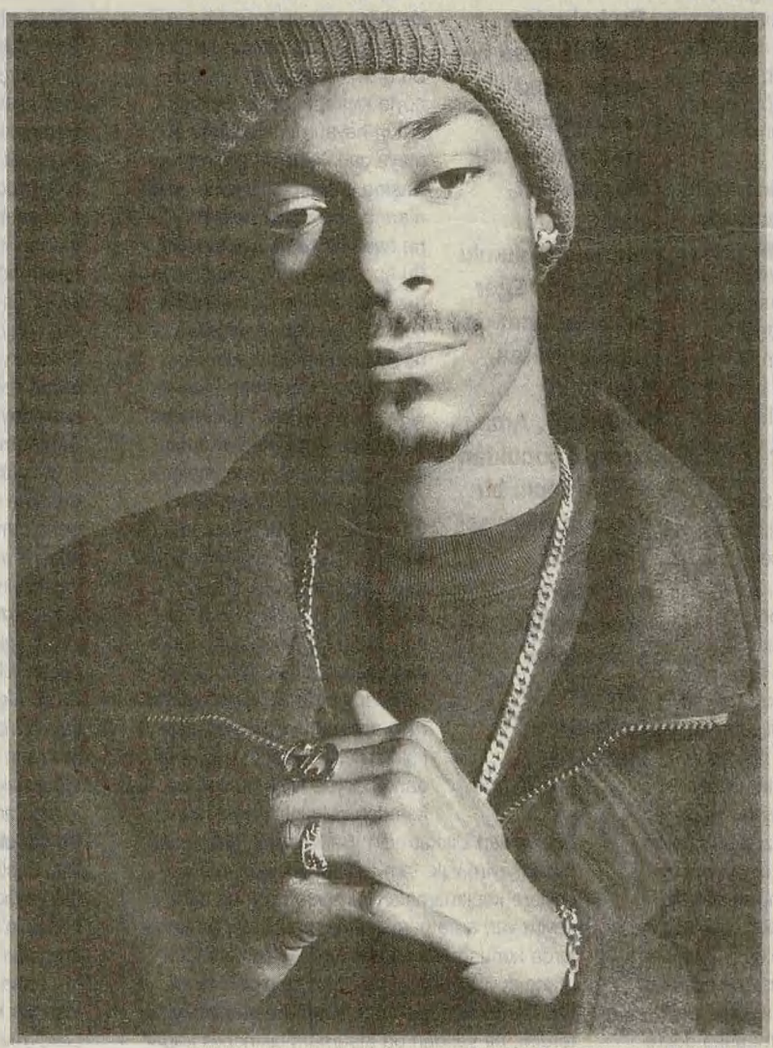

ği gibi götoş bir haydutun teki olsaydım, bugün burada olamazdım, çünkü bana pasaport vermezlerdi. Sadece iyi yurttaşlar pasaport sahibi olabiliyor. Demek ki, mantıken, ben iyi bir Amerikan yurttaşıymışım... *(gülüyor)* Bir yandan da hasret çekiyorum. Arkadaşlarımı, evimi, annemi özlüyorum. Döner dönmez düzene koymam gereken bir sürü şey var, konserler, ve Amerikan adaletiyle halledilmesi gereken bir mesele var. Bu arabayla takip hikayesi... Yasal olarak bu konuda konuşma hakkım yok. Ama bu hikayenin beni korkuttuğunu söylemem lazım. Döndüğümde aynasızların benim için nasıl bir sürpriz hazırladıklarını bilmiyorum. Hep benim gibi herifleri suçlamak için didinip dururlar.

Los Angeles'ın doğduğun, yaşadığın kenar mahallesi Long Beach'de kültüre karşı bir açlık, bir mahrumiyet hissi var mı?

Şahsen ben hep öğrenme isteği duydum. Ama insanların çoğu bu tür düşünceleri, bilgiyi, çalışmayı, dersi filan iplemiyor. Benim mahallemde, Paris'in nerede olduğunu kimse bilmez ki! Picasso'yla ilgilenmelerini nasıl bekliyorsun? Burada size coğrafya, sanat, yabancı dil öğretiyorlar. Amerikalılar, kendilerini zenginleştirmek istemiyorlar. Kendi içine kapanmak, sana benzemeyen "ötekiler"den nefret etmek çok kolay bir şey. Çok ender, bazı arkadaşlarımın Londra'yı, Berlin'i görmek gibi bir hayalleri var. Ama çok çok azının bunu gerçekleştirebileceğini biliyorum.

Senin hayalin gerçek oldu, bugün hakiki bir yıldızsın. Toplumun en altından bugünkü haline geldin, bu değişimi nasıl yaşıyorsun, altından nasıl kalkıyorsun?..

Beni koruyorlar. Bugün bu bir 'business' haline gelmiş. Artık sadece rap değil bu. Tamamen kuşatılmış durumdayım: Arkadaşlarım, menejerim Sharitha ve başımı büyük belalardan korumak için iflahı kesilen bir dolu avukat... Ne demem, ne dememem gerektiği hakkında bana bir sürü öğüt veriyorlar. Gerçek dostlarım beni tanırlar, saygıdeğer biri haline geldiğimi biliyorlar. Para pul işlerine gelince, bu meseleyi nasıl idare edeceğimi çok iyi biliyorum. Kimilerinin söylediği gibi, "bugün cebi para görmüş, ama iki yıl sonra yine sürünecek orospu çocuğu bir zenci" değilim ben. Mangıra çok büyük bir saygım var. Ufakken o kadar parasızdık ki... Çok tuhaf, komik bir durum var; devletin parasının girmediği bir gettodan gelen ben, servetimin yarısını devlet hazinesine borçluyum, siyahların çoğu bu paraların rengini bile bilmez. Albümümün olay yaratacağını, ünlü ve zengin olacağımı çok çabuk anladım. Yani hazırlıklıydım, anlayacağınız. Dr Dre bana söylemişti: "Snoop, benim 'The Chronic' albümüm aşağı yukarı iki milyon sattı. Seninki bu rekoru kıracaktır. Çok büyük bir albüm, başı sonu olan hakiki bir albüm seninki." Dr Dre bir şey söylüyorsa, o mutlaka doğrudur.

Dre'yle aranda nasıl bir bağ var? Sadece sanatsal bir bağ mı?

Dre benim için bir tür baba, bir model, büyük bir sanatçı. Bana yol gösterdi ve beni hiç sıkıntıya sokmadan, germeden bu albümü yapmamı sağladı. Artık, ailemin bir parçası. O da bir 'homeboy', çetenin bir üyesi. Albümlerimin kapaklarını çizen kuzenim Joe Cool ya da yine albümde rap yapan Warren G, Nate Dogg ve Krupt kardeşler gibi tıpkı.

Ailenin bir üyesi olmak için ne gibi özellikler gerekiyor?

İyi bir 'homeboy', beni param ya da müziğimden başka şeyler için seven adamdır. Bana saygı duyan heriftir, benden faydalanan ibne değil. Yarın eğer müzik hayatım sönerse, gerçek dostlarım beni terketmezler. Birbirimize çok yakınız. Onlara kendimi teslim edebilirim. Benim hakkımda her şeyi biliyorlar, ben de onlarla ilgili her şeyi biliyorum. Dostluğumuz saygı, güven ve birbirini kardeş gibi bilme değerlerinin üzerine kurulu. Ve paylaşma çok temel bir değer. "Ain't no fun (if the homies can't have none)"ın esas konusu bu. Bu kahrolası sözlerin nasıl bu kadar tepki topladığını anlayamıyorum. Bu, dostluk, paylaşma hakkında olumlu bir şarkı: "Eğer arkadaşlarım da eğlenmiyorsa, ben keyif alamam". Ama orospu çocukları bunun toplu bir tecavüz hikayesi olduğunu uydurdular. Böyle korkunç şeyleri nasıl anlatırım? Serseriydim, bunu gizlemiyorum, ama hiçbir zaman tecavüzcü olmadım.

İşte burada da o muğlaklığı kullanıyorsun. Bazı cümleler bir sürü anlama çekilebiliyor.

Sözlerin yanlış anlaşılacağını nasıl tahmin edebilirdim ki? Yazdığım zaman mesaj bana son derece açık görünüyordu. Bu orospu çocukları her şeyi böyle kıçından anlayacaklarsa, bütün hayatımı onları ikna etmeye çabalamakla geçiremem.

Bu kahrolası sözlerin nasıl bu kadar tepki topladığını anlayamıyorum. Bu, dostluk, paylaşma hakkında olumlu bir şarkı: "Eğer arkadaşlarım da eğlenmiyorsa, ben keyif alamam". Ama orospu çocukları bunun toplu bir tecavüz hikayesi olduğunu uydurdular. Serseriydim, ama hiçbir zaman tecavüzcü olmadım.

Başına gelenlere, basının saldırılarına, davalara "homeboy"ların nasıl bir tepki gösteriyor?

Bu konulardan hiç konuşmuyoruz. Eğer hakkımda çıkanların hepsini okusaydım, şimdiye kadar çoktan kafayı yemiş olurdum... Çocuklarla ben sadece eğlenmeye, iyi vakit geçirmeye bakıyoruz. Gazeteler ve Amerikan adaletiyle ilgili meseleleri pek iplemiyoruz. Bizi etkilemiyor. Bütün vaktimi onlara maceralarımı, gece hikayelerimi anlatarak geçirmiyorum. "Homeboy"larım da bunları en az benim kadar biliyorlar, aynı dünyadan geliyoruz. Ayrıca bütün bu pislikler, kurşunlamalar, uyuşturucu satıcılığı, hepsi geçmişte kaldı, müzik hayatım başlamadan önceydi. Artık bunları yakamdan çeksinler, beni rahat bıraksınlar! Dikkat edin: Saklayacak, gizleyecek hiçbir şeyim yok, tam tersine çocukların aynı şeylere kapılmamaları için anlatacak bir sürü şeyim var, ama parçalarımın haricinde, bu konularda konuşmak istemiyorum... Geçmişimden utanç duymuyorum. Ama bazı pişmanlıklarım var. Geriye dönüp bazı hataları düzeltebilmeyi isterdim, bir yandan da albümüm çıkıncaya kadar sürdürdüğüm hayatın geri dönüşü olmayan bir hayat olduğunu da biliyorum. Benim büyüdüğüm yerlerde doğduğunuz zaman daha baştan mahkum edilmişsiniz demektir. Suç işlemek zorunludur. Başkaları nasıl kiliseye gidiyorsa, sen de aynı öyle bir çeteye giriyorsun. Cevap bulabilmek için, sorununa çare bulmak için... Ben çetedeyken, hiç silah almak, para bulmak, kız arkadaşıma hediye almak gibi dertlerim yoktu. Yaşam düzeyim oldukça yüksekti... Eğer çete olmasaydı halim ne olurdu diye düşünüyorum bazen. Getto demek, üçüncü dünya demek: İş yok, okul yok... Tek yaşama şansın çete.

Çetenin dışında kime güveniyorsun?

Anneme, babama, kardeşlerime. Sonra teyzem Mary'ye. Hakkımda yazılanları takmadıklarını biliyorum. Onlar beni hakikaten tanıyorlar. Hayatında beni en az bir kere gören herkes benim kim olduğumu bilir. Hemen kendi fikirlerini edinirler, resmen söylenenleri, gazeteleri unutuverirler... Tabii ki albümüm kişiliğimin önemli bir parçası, ama bu albümü tıpkı bir oyuncunun bir filmde oynadığı gibi yaptığımı da unutmamak lazım. Terminator'de Schwarzenegger bir yumrukta otuz kişiyi yere serdiğinde herkes biliyor ki, çekimlerden sonra yine kibar beyefendi olacak. Rap'çıların böyle bir şansı yok. İnsanlar şarkılarımızdaki gibi yaşadığımızı, her gün bir aynasızı devirdiğimizi, kızlara tecavüz ettiğimizi sanıyorlar. Bu çok yanlış, şarkılarımın sözleri hayatımın bazı yanlarından esinleniyor, ama albümüm bir sinema. Canlandıracakları rolün hakkını vermek için o dünyaya giren bilinçli oyuncular gibiyim ben de. Bana Sir Real (Bay Hakikat) diyorlar, çünkü ne dediğimi, neden bahsettiğimi biliyorum, güvenilirim, filmimin senaryosu gerçek olgulara dayanıyor: Terminator karşılaştırması burada son buluyor...

Seni şiddeti desteklemekle suçluyorlar...

Ben gerçeklerden bahsediyorum, hayal ve fantezi dünyasından değil. Eğer aşk hakkında, manitam hakkında şarkılar yapacak olursam, beyazların oyununu oynarım. Herkesin sevgilisi, "iyi zenci çocuk" olurum. Bu beni alakadar etmiyor, ben satılmış, kokuşmuş değilim. Hiçbir zaman şiddeti yücelttiğim, göklere çıkardığım hissine kapılmadım. Rap sadece bu belanın nabzını tutuyor, ama onu övmüyor. Uyuşturucu ve cinayet rap'den çok önce de vardı.

Şiddetin özellikle çok yoğun olduğu bir mahalleden gelen biri olarak, bu belaya dur deme arzusu duymuyor musun?

Benim müziğimin tek anlamı da bu zaten: Yeter artık silahlar, uyuşturucular... Ve daha iyi bir dünyaya ulaşmanın tek yolu çocukları sarsmak, şoke etmek, her şeyi bütün çıplaklığıyla onların gözüne sokmak. Eğer onlara "sakın ha şöyle yapmayın, böyle yapmayın" dersem veletler beni dinlemezler. Ama tam tersine, onlara her şeyi olduğu gibi gösterirsem, bütün pisliği, kodeste geçen yılları, kollarımda ölen bir dostumun anısını, gömleğimdeki kanını... Sümüklüler beyinlerini çalıştırmaya başlarlar. Ben burada günah çıkarmak için bulunmuyorum, rahip değilim. Sokaklarda hakikaten neler yaşanıyor onu anlatmak için buradayım.

Bu şarkıların sana da bir yararı oluyor mu?

Rap benim için bir rahatlama. Bütün bu hakikaten yaşadığım ve uydurduğum korkunç şeylerin, hepsinin bir şekilde açığa çıkması lazım. Bu duyguları içine atmaktan, baskı altında tutmaktan daha tehlikeli bir şey yoktur. İfade özgürlüğü insanlar için harika bir şey. Orospu çocukları sizi bezdirmek için ellerinden geleni artlarına koymayacaklardır, ama sizi susturamazlar. Kendini ifade edememenin sıkıntısını duyan bir sürü arkadaşım var benim. Ben onları temsil etmek için buradayım. Onlar adına da konuşuyorum.

Ice Cube, okullara gidip siyah çocuklarla konuşuyor. Bu tarz eğitici faaliyetler seni çekmiyor mu?

Ben de okullara gidiyorum. Ama bu sahneleri çekmek için yanımda kamera götürme ihtiyacı duymuyorum. Hakiki eğitici çalışma gürültü patırtı koparmadan yapılır. Noelde mahallemdeki

çocuklara tonlarca hediye dağıttım. Hiç kimsenin ruhu duymadı. Bunun için basını davet etmedim.

Albümünde, Dwoskin adlı bir polis memuruna teşekkür ediyorsun...

Bu adama çok büyük saygım var. Ona rastlamasaydım, keşin teki olur çıkardım. Ona güveniyorum. Benim düşmeme izin vermeyecektir.

Albümünün adı "Doggystyle" (arkadan cinsel ilişki, domaltmak, köpek stili), tam olarak ne anlama geliyor?

Doggystyle, bana benzeyen demek, tıpkı Snoop Doggy Dogg tarzında olan demek. Benim tarzım, duruşum, müziğim... Ve bu isimle adlandırılan cinsel pozisyon benim bu ülkedeki siyasetçilere çektirdiklerimi çok iyi anlatıyor.

Senin açından "bitch" kelimesinin tanımı nedir?

Orospu, çıkar için sevgi, aşk duymadan yatan kadındır. Ben saf, temiz, klas, namuslu kadınları seviyorum. Orospularla düşüp kalkmam. İyi bir herif olmak, bütün hayatımı aynı kadınla geçirmek istiyorum. Bu alemlere takılan rap'çi bir arkadaşım var. Grubuyla turneye çıktı. Söylediğine göre, konserlerden sonra, eğlenmek için birkaç kadın düzüyormuş. Yargılamak bana düşmez ama, bu benim tarzım değil. Her neyse, bizim herif yerine yurduna dönüyor ve iki ay sonra avukatı kanlardan birinin hamile olduğunu ve milyonlarca dolar istediğini söylüyor. İnanılır gibi değil. Bu tür salaklıklar her gün oluyor. Bütün rock grupları bunu bilir. Sırf düzülmek için konserlere doluşan orospu groupieler dolu. Bu katlanılır şey değil! Mike Tyson'ın başına gelenlere bak. Bir kız kendisini tecavüzle suçladı diye deliğe tıkıldı. Siktirsin! Onu düzmemiş bile. Karı onunla oral seks yapmış. Nasıl kalkıp da istemediğini, rıza göstermediğini söyleyebilir ki? Bu alemde bir sürü orospu var. Bir sürü de iğrenç, kokuşmuş herif. Bu dediklerimden gocunan birileri varsa, bir boklukları olduğu içindir. Eğer bir hatun benim şarkı sözlerimi dinlediğinde yüzü kızarıyorsa, orada kendisini görüyordur da ondan. Ben bir orospu çocuğunun hakkımda yazdıklarına rastlayınca kızarıp bozarmıyorum. Çünkü onun çizdiği portrede kendimi görmüyorum ki! Dalgamı geçiyorum, orda burda adımı ve fotoğrafımı görmeye bayılıyorum. Gerisi bana koymaz. Ne istiyorsam yazarım. Hiç bir sınırlama, sınır yok, sadece şu orospu çocuğu radyocuların sansürleri; kelimeleri "yumuşatıyorlar". Ama ben kendimi özgür hissediyorum, inanılmaz derecede özgür. Plak şirketim Death Row –ülkedeki tamamen siyahların kontrolündeki tek plak şirketi– istediğim konuda rap yapmama müsaade ediyor. Çok az rap'çinin böyle bir özgürlüğü var.

Benim büyüdüğüm yerlerde suç işlemek zorunludur. Başkaları nasıl kiliseye gidiyorsa, sen de aynı öyle bir çeteye giriyorsun. Cevap bulabilmek için, sorununa çare bulmak için... Eğer çete olmasaydı halim ne olurdu diye düşünüyorum bazen.

Sözlerini yazmak için özel koşullara ihtiyaç duyuyor musun?

Nerede olursa olsun, ne zaman olursa olsun yazabilirim. Gözlerimi kapadığım anda görüntüler geliyor: Hep aynı görüntüler, boktan ergenlik çağımın görüntüleri... Silahlar, arabalar, polis helikopterleri. Bu şeyleri kafamdan atamıyorum. "Murder Was The Case" gibi bir şarkı herhangi bir yerde yazılabilirdi. Evrensel bir şarkı: Melezler de onu anlayabilir, beyazlar da –benimki kadar çok albüm satarsan herkese hitap ediyorsun demektir. Bu şarkıda bir yerde mıhlanıp kalma, kurşunu böğrüne yeme korkusundan bahsediyorum. Herkesin başına gelebilir. Ben hiçbir zaman özellikle hedef durumunda olmadım. Dört bir yandan ateş edildiğinde bile hiçbir yara bere almadan olaydan sıyrılan bir tek ben oluyordum. Kendimi korunuyormuş gibi hissediyorum.

Gettolardaki durumun biraz daha iyileştiği gibi bir hisse kapılıyor musun?

Kötüleşiyor. Avrupa'da basının bundan söz edip etmediğini bilmiyorum, Clinton hükümeti gettolarda yaşayan yoksullara yardım eden üç beş kurumun da gelirlerini kesmek istiyor. Okullar, kreşler, şiddete ve düşmanlığa direnmek isteyen bütün kurumlar kapanmak zorunda kalacaklar. Gettolara artık kredi yok, bu daha fazla suç demek, barışçı çıkış yollarının bulunamaması demek... Benim ülkemin hükümeti şundan hoşlanıyor: Bir siyah diğer bir siyaha saldıracak; biri deliğe tıkılacak, diğeri mezarı boylayacak. Sokaklardan iki siyah daha eksilmiş olacak ve böylece politikacılar rahat bir uyku çekebilecek. İşte bu yüzden çeteleraası savaşlar yıllardır sürüyor. Ortalık biraz yatıştığı zaman –mesela Crips'lerle Bloods'lar arasında onlarca defa barış imzalandı–, FBI geliyor ve ortalığı birbirine katıyor. Bu ibneler dümen çeviriyorlar: Çetelerden birinin bir üyesini nallıyorlar, rakip çetenin imzasını bırakıyorlar. Ya da piyasaya öldürücü dozda uyuşturucu sürüyorlar, 'dealer'ları suçluyorlar. Ve savaş yeniden başlıyor. Tabii sonra ortalık yine kan gölüne dönüyor ve polislere eğlence çıkıyor. Bütün bu kurşunlamalar, silahlı saldırılar beyazları haklı çıkarıyor: Bizim şiddet yanlısı, saldırgan insanlar olduğumuza ikna olmaları için televizyonda haberleri seyretmeleri yeterli. Ama ben çetelerdeki insanları tanıyorum. Çoğu barış istiyor. Siyahlar şiddetin bayrağını taşımaktan usandılar, örgütlenmek ve birbirlerini öldürmeye son vermek istiyorlar. Ama nefreti körüklemek için maaş alan bu orospu çocukları olduğu müddetçe barış imkansız... Esas ibneler politikacılar, hiçbir şeyin değişmesi işlerine gelmiyor. Şiddeti körükleyen, yüreklendiren onlar, ben değilim. Onların işi bizi bölmek, birbirimize düşürmek. Bugün tek hakiki siyasetçiler rap'çiler. Sokaktaki insanlara sadece onlar hitap edebiliyor. Ne olup bittiğini biz biliyoruz, ne uğruna savaşmak istediğimizi biz biliyoruz. Politikacılar niçin savaşmak istediklerini bilmiyorlar, yola çıkarkenki güzel fikirlerini unutuyorlar. Benim babam Vietnam savaşına gitti. Hiç kimse hiçbir zaman ne halt etmeye oraya gönderildiğini ona açıklayamadı. Neye karşı, ne uğruna savaşıyordu? İki kere yaralandı, bir kurşun boynuna, bir kurşun da bacağına yedi. O allahın cezası cangılda ne aradığını hiçbir zaman bilmeden...

Sen çetenden ne zaman ayrıldın?

Beş, altı yıl oluyor. Yavaş yavaş gelişen bir süreç bu, herkes kendi yoluna. Bir sabah uyanıyorsun ve bu çeteyle artık benim bir işim yok diyorsun kendi kendine. Alkolü bırakmak gibi bir şey. Zaman istiyor, ama hakikaten istiyorsan, bırakmak mümkün.

Çetenin üyeleri ayrılmanı kolay kolay kabullendi mi?

Bilmiyorum, artık takılmıyorum. Her halükarda, onlar beni korkutmuyor. Karşıdaki ibnelerden korkuyorum. Onlar için ben hâlâ düşmanım. Çetemin dövmelerini taşıyorum, ömrümün sonuna kadar bu işareti taşıyacağım. Benim her şeyi bırakmış olmamı sallamaz onlar. İşte bu yüzden koruma tuttum. Bu alemden çekilenler kendilerini her an kollamak zorundadırlar. Uzun kollu gömlek giymeye mecbursun. Eğer kolundaki çete dövmesini gösterirsen, hâlâ faaliyette olduğun anlamına gelir.

Eski düşmanlarının albümün hakkında ne dediklerini biliyor musun?

Benim müziğimi seviyorlar. Karşı çeteden olduğum için benden hoşlanmıyorlar ama bir siyahın ülkenin altını üstüne getirmesinden, onlar için rap yapmasından da gurur duyuyorlar. Şarkılarda onlardan söz ettiğimde varoldukları hissine kapılıyorlar. Zaten benim albümüm onlara adanmış durumda. Bütün çetelere, Los Angeles'ın bütün mahallelerine... Onlarla savaştım ama, onları seviyorum. Onlara saygı duyuyorum. Rakip çetelerde öyle orospu çocukları var ki, eğer benim mahallemde büyümüş olsalardı çok iyi anlaşırdık. Tek sorun sokağın kötü kısmında doğmuş olmaları. Savaş sırasında iyiyle kötüyü birbirinden ayıracak zamanın olmaz, karşı çeteden bir ibnenin yanına gidip de, "sen iyi bir herife benziyorsun, bizim tarafımıza geç" diyemezsin. Eğer bunu yapmaya kalkarsan, daha çeneni açmadan nallanırsın.

Arada sırada, bir gün gelip de bu kadar çok albüm satamayacağını düşündüğün oluyor mu?

Müthiş güveniyorum. Daha önümde öğrenecek çok şey olduğunu biliyorum. Sanatsal açıdan tepede olmanın çok uzağındayım. 25 yaşına geldiğimde zirvede olacağım. En iyi albümüm henüz çıkmamış olan. Ama her gün daha az satacağım zamanları düşünüyorum. Onun için de paramı iyi değerlendiriyorum. Dr Dre ile bir yıldan fazla sürecek bir turneye çıkacağız. Onunla verecegimiz bu konserler rap'e ihtiyacı olan heyecanı verecek, onu kamçılayacak. Rap bir süredir yerinde sayıyordu, donmuştu. Bu sefer patlayacak.

Bugün en büyük korkun nedir?

Ölüm. Bir an önce geberip gittiğimi görmekten memnun olacak bir yığın insan var.

Çeviren: **S.I.**

"Aynasız Katili" (Cop Killer) isimli parçasıyla gangsta-rap'in "gelişme" dönemine damgasını vurmuştu Ice-T... Sonra arkası geldi. Bütün ömrünü çetecilikle, muhabbet tellallığıyla tüketecekmiş gibi dururken, bir anda rap ve metal aleminin kaymak takımı arasında sağlam bir yer edindi kendine. Body Count'la birlikte yayınladığı yeni albümü "Violent Demise" vesilesiyle kapısı çalınan Ice-T, Los Angeles sokaklarından taze haberler veriyor...

Ice-T Sözlerimi geri alamam

Rap'çi, aktör, yazar ve speed-metal şarkıcısı: Bütün bu faaliyetlerden hangisini kendine en yakın hissediyorsun?

Ice-T: Rap'i. Rock farklı, çünkü diğer müzisyenlerle işbirliğine gitmek, onların fikrini de hesap etmek zorundayım. Ama rap'te gemimin kaptanı benim ve değişik taraflarımı sergileyebilirim: Tuhaf, ciddi ya da zayıf olabilirim, korkutabilirim, politikadan bahsedebilirim. Son solo albümüm "VI Return Of The Real"ın hazırlıkları sırasında arkadaşlarım bana şöyle diyorlardı: "Ice, politik tarafın medyalar sayesinde iyi biliniyor. Ama bizim aramızdayken, bir sürü zırvalar, hayali hikayeler, geçmişine ait anılar anlatıp duruyorsun, niye bu anlaşıyışta bir albüm yapmıyorsun? Kişiliğinin şu az bilinen yanını, ciddi ve politik olmayan tarafını diğer insanlara da biraz göstersene..." Sonuçta suçluluk temeline dayanan bir albüm çıktı ve arkadaşlarımlarımla takılırken nasılsam öyleydim...

"Gangster değilim, umarım beni böyle adlandırmaktan vazgeçersiniz" demiştin bir keresinde...

Çünkü gangster değilim. Bu tarza basın gangsta-rap adını taktı, ben takmadım. Bir gangster sonuca ulaşmak için tamamen düz mantık yürütür, güç kullanır, tehdit eder: Ya paranı, ya canını hesabı. Ama bir üçkağıtçı farklıdır, amacına varmak için yeteneğini ve zekasını kullanır. Esaslı bir üçkağıtçı gibi işin püf noktasını bulurum, durumu lehime çeviririm. Balık oltaya kendi gelir. Yumuşaklıkla parasını çaldırır.

Hangi durumlarda gangsta-rap'in ileri gittiğini, fazlaya kaçtığını düşünüyorsunuz?

Bir rap'çi "bugün on kişiyi geberttim" dediğinde bile, asla ilk dakikalarında on kişinin birbirlerini zımbaladığı bir dehşet filminin etkisine ulaşamaz. Beni üzen şey, rap'çilerin albümlerinde tasvir ettikleri her şeyi kelimesi kelimesine gerçek hayatta da yaşadıklarını ispat etmeleri. Şarkı sözlerini gerçeğin mesajları gibi satmaya kalkıyorlar. Sanki Al Pacino perdede Scarface'i canlandırdıktan sonra gerçek hayatta da Scarface oluyormuş gibi... Basınla konuştuğumda farklı bir şey yapmaya çalışıyorum: Albümde bir bankada silahlı soygun yaptığımı anlatıyorum, ama hemen sonra medyada çocuklara beni taklit etmemelerini söylüyorum. Benim sorumluluğum burada. Albümlerimi uyarılarla, tembihlerle doldurmam ya! "Heat" filmi oynarken Al Pacino'nun şöyle bir duraklayıp seyirciye bakarak "Hey millet, dikkat edin, bu sadece bir film, OK?" dediğini düşünebiliyor musunuz? Ben gerçeklere dayanan bir rap yapıyorum, kendi dünyasından, kendi hayatından bahseden ilk ben oldum. Diğerleri pezevenklikle, torbacılıkla ilgili hayallerini yazıyorlar. Gerçekten ağır bir şekilde psikopatlık hikayeleri anlatan rap'çileri işitiyorum, ama insanların bir bölümü böylesini seviyor. Ben kimim ki onların çok ileri gittiğini söyleyeyim? Bazıları şimdi beni çok yumuşak, çok nötr biri olarak değerlendiriyorlar.

Albümlerinde bir sürü pezevenklik hikayesi var. Gerçekten öyle miydin?

Dört seneden fazla bu işi yaptım, bundan özellikle gurur duymuyorum. Askerdeyken en iyi arkadaşımın süper bir pezevengin yanında çalışan bir kız arkadaşı vardı. Onların evine uğrardık ve herif beni çok tutardı. 15-20 kız çalıştırıyordu. Bu iş için doğal yeteneğim vardı: Kolay ilişki kurarım ve dinlemeyi bilirim. Dinlemek bu işte esastır, kızlar o kadar çok kendilerinden bahsederler ki! Sonuçta bu durum, psikolog pozisyonu kazandırdı bana. Herif beni bir müddet gözledikten sonra, "Bu işi yapabilirsin, kızlar sana bayılıyor" dedi. Ben reddettim ve askerden sonra Los Angeles'a, belalı hayatıma geri döndüm. Ta ki, oradan da alelacele tüymek zorunda kalana kadar! Sonunda onun yanına gittim ve ekibine dahil oldum. Pezevenklikte değişik stiller vardır. En çok bahsedilenler gorillerdir genelde. Bunlar uyuşturucunun etkisinde kızları döven, hayatlarını cehenneme çeviren hiperagresif tiplerdir. Bir de fahişelerle aşna fişne olan tipler var. Kızlarla arkadaşlık ederler ve farkettirmeden sırtlarından geçinmeye başlarlar. Benim yöntemim anlayış ve diyalog temeline dayanıyordu. Erkeklerin çoğu kızlara fiziksel ve cinsel açıdan ulaşmak isterken, ben mantıki ve duygusal bir seviyede ulaşmaya çalışıyordum. Pezevenkler kendilerini aşkın yol göstericiliğine bırakmazlar, ama kadınlarla en iyi sevişenler onlardır. Çünkü erkeklerin anlamadığı bir şey var; kadınların cinsel doyuma ulaşırken erkeklerden farklı yöntemleri vardır. Eğer beyinlerine ulaşmayı biliyorsan, küçük parmağım kadar dalgametren olsa dahi, onları yatakta tamamen çılgına çevirebilirsin. Fahişelerle berabersen taktik belli: Orospu rolü oynarken onlara destek olmak –çünkü bütün istedikleri biraz para yapmaktır–, egolarını okşamak, hayat tarzlarındaki olumsuzluğun izlerini ve cinsellikle ilgili suçluluk duygularını yok etmek. Zaten bana göre cinsellik yalnızca bir oyun. İlkten kurbanımla cinsel ilişkim olmaz. Amaç onu öyle bir büyülemektir ki, sonunda o benimle yatağa girmek için yanıp tutuşsun.

Hepsi sevgilin oldu mu yani?

Evet, beni severlerdi! Başka kadınların da olduğunu bilmelerine rağmen. Hiçbirini zorlamadım, hırpalamadım. Benim koca bir kalbim var, onlarcasını bir arada sevebilirim. İsa tüm bir insanlığı sevmiyor muydu? Bütün dinler insanlar tarafından yazıldı, Tanrının söylediği tek bir kelime bile yok. O halde Tanrının benimle konuşmadığını kim iddia edebilir?! Postülaları bir eldiven gibi ters çevirmek, al işte budur pezevenklik sanatı.

Bir de silahlar meselesi var. Bu hayranlık nerden geliyor?

Gangster filmlerinden. Yarışırcasına birbirilerini öldüren insanların olduğu bu filmleri her zaman sevdim. Gençken yanımda silah taşırdım. Her zaman değişik tipte silahlarım oldu. Sonradan yasal olarak koleksiyon da yapmaya başladım. Neden bilmiyorum, bir

24→

erkek numarası işte, salakça bir maçoluk. Niye futbol maçlarında ciyak ciyak bağırıyoruz? Konserlerde histerikler gibi davranmaktan ne haz alıyoruz? Bilmiyorum. Bir gün hiçbir işime yaramadığına karar verdim ve koleksiyon yapmaktan vazgeçtim. Şimdi altı tane var ama evde kilitli.

Çetelere katıldığın dönemde neyi temsil ediyorlardı senin için?

Los Angeles'da çetelerin en büyük güç olduğu liselerden birinde, Crensaw Highschool'daydım. Ne bir abim ne bir ablam, bana kol kanat gerecek kimsem yoktu ve gerçekten farkına bile varmadan kendimi bir çetenin içinde buluverdim. Görüştüğün, düşüp kalktığın kişilere göre sen de şu veya bu çeteye dahilsindir. Mesela batı yakasındaki kızlarla arkadaşsan hemen yaftayı yersin –onların çetesiyle alakan olmasa bile. Kimse senin gırtlağına bıçağı dayamasa da seçim şansın yoktur. Kendimi bir çetenin içinde bulduğum dönemde şimdiki kadar şiddet yoktu, olur olmaz yere insanlar öldürülmezdi, sadece kavgalar olurdu. Daha ziyade bir kulüp biçimindeydi. Ne zaman ki kokain, crack geldi, iş değişti, sokaklar savaş alanına döndü. Asla körü körüne bir çete üyesi olmadım. Kendimi savunmak dışında şiddete filan bulaşmadım.

Los Angeles çeteleri arasında sağlanan ateşkesi nasıl değerlendiriyorsun?

92'deki Los Angeles ayaklanmalarından hemen önce büyük bir çete olan PJ Watts, Crips'e katıldı. Sonra da Bloods'a katılan Bounty Hunters ve Crips'in çetesi Grave Street'le ateşkes imzaladılar. LA tarihinin en önemli ateşkesiydi, çünkü bu üç çete şehirdeki adam öldürme olaylarının aşağı yukarı yarısından sorumluydu. Bu barış gayreti beni çok ilgilendirdi ve işi başlatan PJ Watts'ın lideri Tony Bogart'ı –ölümünden sonra– desteklemeye giriştim. Ateşkesin devam etmesi amacıyla Hands Across Watts ve South Central Love gibi ortaklıklar kurduk. Ama hükümetten, devletten, belediyeden zırnık alamadık. Bütün para benim kazancımdan gidiyordu. 250 bin dolar harcadıktan sonra biraz kendimi geriye çektim. Bugün ateşkes iyi kötü sürüyor. Aslında, mantalitenin değişmesine yardımcı oluyoruz. Eskiden bir çete üyesi düşman çeteden biriyle yolda karşılaşsa silahlar konuşurdu. Yanlış yerde, yanlış renkte oldun mu (Crips mavi, Bloods kırmızı renk taşıyor. Savaş zamanı Crips'in bünyesindeki beşyüz farklı klik birleşiyor) ölmüştün. Ben Harlem Crips, Rolling Sixties ve Hoovers'e (hepsi Crips) mensuptum. Şimdi çeteler arası kıyımlarda yüzde kırk azalma var. Birbirine hısım gruplar aynı konserde buluşabiliyorlar ve silahlara iş düşmüyor. O kadar uzun zaman olmadı, bir gece kulübünde farklı kliğin içinde buldum kendimi. Ve açıkçası geçmişini hiç saklamamış biri olarak ürperdim. Ama bir kaza çıkmadan her şey yolunda gitti. Bu kesin bir ateşkestir demeye kadar vardıracak değilim ama bütün bunlar yeni şeyler.

Ateşkes, kimileri tarafından Los Angeles polisinin bir tehdidi gibi değerlendirildi... Polis çok kereler çeteler arasında gerçek bir birlik olduğuna inandırmaya çalıştı insanları, şiddet beyazlara doğru dönecekti. Ama çeteler gerçekten beyazları ortadan kaldırmak isteseydi, bunu çoktan yaparlardı. Katliam yapmaktan korkmazlar. Esasında, aynasızlar kendi tatlı canları için endişeleniyor. Zaten daha önce siyahları Latinolara karşı kışkırtmayı denediler ama sonuç alamadılar. Çeteler böyle dangalakça bir tuzağa düşmeyecek kadar uyanıklar, herhangi bir savaştan, polis hariç, kimsenin galip çıkmayacağının bilincindeler.

"Monster" isimli kitabında (eski çeteci, bugünün ateşkes yanlısı) Kody Scott, yanlış bir politik bilinçten bahsediyor; çete hayatının, Afro-Amerikan direnişine ulaşma yolunda oluşturulabilecek en son, en kötü biçim olduğunu söylüyor. Senin de fikrin bu mu?

Çeteler hükümete, yasalara siktir çekebilecek son kurumlar. Çeteler diyor ki: "Bizim programımız, bizi düşünmeyen Beyaz Saray'ınkinden tamamen farklı." Çeteler, kendine özgü düzenleri, değerleri, ahlak anlayışları, yasalarıyla onları dışlamış. Bir toplumun dışında başka bir toplum inşa ediyorlar. Ben bunu gerçek bir suç gibi görmüyorum, sadece hayatını sürdürme meselesi. Olumsuz tarafı, kendi içine kapalı, sonunda yine kendi aleyhine dönen, benmerkezci bir anlayışın söz konusu olması. Ama neticede, aynı mantaliteye endüstri dünyasında, özellikle de petrol endüstrisinde rastlıyoruz. Hükümdarlar gibi çevrelerine aldırmıyorlar, para kazanmak için havayı zehirlemeye devam ediyorlar. Çetelerden başkalarını düşünmelerini nasıl istersin, hiçbir şeye –özellikle de kendilerine– aldırmayan bir toplumda yaşarlarken? Çeteler mafyöz bir örgütlenmeye doğru evriliyorlar. Tıpkı Amerika'nın geçmişindeki, suç örgütleri haline gelen göçmen cemaatleri –İtalyan, İrlandalı, Rus– gibi... Sanıyorum ki bu mafya da, dolarları yeterince toparladığı andan itibaren paraları aklayabilmek ve iktidar kazanmak için iş dünyasında legalleşecek. Şu an için çetelerin kirli parası rap sektörüne yatırılmaya başlandı, plak firmaları böyle böyle kuruldu. Amerika'da hiç kimse bu büyük kapitalleri legal yollardan elde etmedi, düzen böyle kurulmuş. Mesela MCA Records ve Universal Pictures, Al Capone zamanında Elliott Ness'e karşı savaşan mafya örgütü Purple Gangs tarafından kuruldu.

Ben gerçeklere dayanan bir rap yapıyorum. Albümlerimi uyarılarla, tembihlerle dolduramam ya! "Heat" filmi oynarken Al Pacino'nun şöyle bir duraklayıp seyirciye bakarak "Hey millet, dikkat edin, bu sadece bir film, OK?" dediğini düşünebiliyor musunuz?

İlk albümlerinde sonradan grubun Body Count'la iyice açığa çıkan bir rock etkisi vardı. Rock'a karşı ilk yakınlaşman nasıl oldu?

Anne-babamın ölümünden sonra California'ya teyzemin yanına gittiğimde James Brown, Parliament, Bar-Kays gibi siyah gelenekten grupları dinlemeye başladım. Ama kuzenim rock temelliydi: Traffic, Neil Young, Deep Purple, T. Rex, Devo, Mott The Hopple... Beni de o yola soktu, ama ben daima en sert, en koyu gruplara kıymet verdim: Black Sabbath, Blue Oyster Cult. İlk rap albümümü yapmaya soyunduğumda karanlık sample'lar kullanmak amacıyla rock geçmişime döndüm. Özellikle de Black Sabbath'taki baslar. Rock müzisyeni arkadaşlarım rap yaptığımı görünce zırlamaya başladılar. Bu problemi de onlarla Body Count'u kurarak çözdüm. Dalgasına LA kulüplerinde çalmaya başladık ama sonradan bizi seven bir kitle oluşuverdi. Body Count, müziğimi iki ayrı alana ayırmama izin verdi: Vahşi öfkeli yanım, bir de, daha cansız, daha yumuşak yanım...

Rick Rubin'e (Def Jam isimli rap plak şirketinin kurucusu, şimdi American Recordings'in başında) göre, rap ve heavy-metal hayranları birbirine çok benziyor.

İki tarzın takipçileri de isyan içindeler ve adım gibi eminim ki bir masaya oturduklarında hemen konuşacak çok şey bulurlar. Irkçı beyaz gençler ve ırkçı siyah gençler temelde birbirlerini andırıyorlar: Genellikle elverişsiz ortamlardan geliyorlar, zayıf kültürel faaliyetlerin neticesi olarak cahiller, öfkeli ve umutsuzlar, içerisinde bulundukları, onlara layık görülen yer bütün kötülüklerinin de doğrudan kaynağı. İşte rap de bu işe yarar: Bu gençlerle direkt biçimde irtibat kurar, onlara CNN çapında bir alternatif söylem sunar. Rap olmasaydı, mesela başka ülkelerdeki gençler Amerikan gettolarındaki hayatın nasıl bir şey olduğu hakkında fikir edinemeyeceklerdi. Bu zihniyet ilerledikçe, rap hayranı genç beyazlar da eyleme geçecekler, sadece dinlemek ve duyguları paylaşmakla yetinmeyip dayanışma içinde birbirlerine daha sıkı sarılacaklar.

"Cop Killer" şarkısının etrafında oluşan olağanüstü polemiklerden ve parçanın sansürlenmesinden ne gibi dersler çıkardın?

Güya arkadaşım olan herkes beni yüzüstü bıraktı. Ama bu müziğin gerçekten dinlendiğini görme olanağım oldu. Bana sözlerimi geri aldıramadı ama hükümete karşı ister istemez kaybetmek durumunda olduğumuzu anladım. Plağın ister Warner gibi uluslararası bir şirketten çıksın, ister boykottan korkmayan küçük bir bağımsız şirketten çıksın, devlet seni nasıl susturacağını biliyor. Bu tuhaf sirkte rap'i bir tramplen gibi kullanan politikacıların varlığını da gözden uzak tutmamak gerekiyor. Seçim kampanyaları esnasında, sansür taraftarları her geçen gün ölçüsüzce artıyor. Hollywood ve rap aleyhtarı o lafları etmeseydi Bob Dole'un adını kaç kişi duyacaktı? Bu politik bir strateji: İsim yapmak için meşhur birine saldırıyorsun.

Sinema senin tarzını nasıl etkiliyor?

Benim favori oyuncularımın hepsi sıkı adamlar: Robert De Niro, Al Pacino, Gary Oldman, Harvey Keitel, Jack Nicholson, Danis Hooper. "VI Return Of The Road"da Scorsese'nin "Casino"su bana direkt ilham kaynağı oldu. Bütün imajları o filmden devşirdim. Ama Amerikalılar bile anlamadı. Sadece örgütlü suça ilişkin jargonu bilenler bütün ayrıntılara vakıf olabildiler. Zaten iyi bir rap'te amaç, sadece bir avuç ilgili insana derdini anlatabilmektir.

Çeviren: **Derya Bengi**

AMERICAN PSYCHO: Lanetli bir klasik

Çevirmeninin kaleminden, Brett Easton Ellis'in lanetli romanının kısa macerası... Ve ilaveten, romandan üç okuma parçası... Karşınızda "Amerikan Sapığı".

Geçen gün *Kitap-lık* dergisini karıştırırken 'yüzyılımızın yüz kitabı' filan gibi bir listeyle karşılaştım. İnsan ister istemez bakıyor. Bu kitaplardan üçünü Türkçeye ben çevirmişim. Önce, belki de çevirdiğim kitaplar arasında hala en çok sevdiğim Vladimir Nabokov'un *Lolita*'sı var. Ondan sonra, işin çivisi çıkmadan önce, bir zamanlar Orta Avrupa edebiyatının güzel bir örneği saydığım Milan Kundera'nın *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği*. (Zavallı *V.D.H.*; yazarının okuru sanatta, hayatta ve politikada *kitsch*'in zararları hakkında uyarmak amacıyla yazdığı bu kitap onsekiz baskısı, kötü film uyarlaması, çılgın hayranları-çılgın düşmanları ve ayçiçekyağı reklamlarına kadar 'adapte' edilen adıyla ta kendisi bir tür *kitsch* klasiği oldu, kitsch lafının olur olmaz yerlerde dilimize kazandırılıp *kitch* yanlış yazımıyla hafızalara kazınmasına yolaçtı. Acaba bir eleştirmenin önerisine uyarak, adında 'Dayanılmaz' değil de 'Katlanılmaz' sıfatını kullansaydım, bunlar başına gelir miydi? *Ona'nın Katlanılmaz Hafifliği*? Mümkün görünmüyor.)

Bir de o lanetli kitap; Brett Easton Ellis'in *American Pscyho*'su (Amerikan Sapığı)... Bir zamanlar editörü olduğum ağırlıklı olarak sosyal içerikli eserler yayınlayan yayınevinin 'Edebiyatta da varız!' saiki ve Cumhuriyetçi bir atılım ruhuyla 'Cesur şeyler basalım arkadaşlar!' havasına girdiği sıralarda, bu havayı ciddiye alarak oturup bizzat çevirdiğim -ve tabii ki basılmayan,- o gerçekten müthiş kitap. Şu anda elimde beşyüz sayfalık bir bilgisayar çıktısı ve 1.2 megabyte'lık bir diskette sıkıştırılmış olarak duran bir yirminci yüzyıl klasiği...

Amerikan Sapığı'nın kahramanı Patrick Bateman, New Yorklu bir yuppie'dir, boş zamanlarında da birazcık katil. ('Boş zamanlarımda kitap okur, müzik dinlerim' diyenlerin bir adım ilerisi, belki aslı.) Görünürde fazlasıyla 80'lerin bir kahramanı olmasına rağmen bir kurt adam kadar zamandışı, high-tech bir Marquis de Sade kadar fütüristik, bir Shakespeare kötü adamı kadar trajik, bir Dostoyevski kahramanı kadar klasiktir. (Hatta *Amerikan Sapığı*, Dostoyevski'nin *Yeraltından Notlar*'ından bir alıntıyla açılır: "Bu adam aramızda yaşamıştır arkadaşlar..." gibilerinden bir şey.) Patrick Bat(e)man her türlü yabancılaşma teorisini s..miş atmış bir kahramandır, o işin 'kitabını yazmış'tır, adeta şampiyon bir sörfçü gibi yabancılaşma fikrinin üzerinden uçarcasına yol alır! Onun için hayat sadece markalardan ve isimlerden ibarettir. Kapısından girilebilen 'in' lokaller, arkadan ya da önden içine girilebilen kızlar, çeşitli biçimlerde parça parça edilen kadın, çocuk, erkek, arasıra da hayvan bedenleri.

Amerikan Sapığı edebiyatta hiperrealizmin en belli başlı örneklerinden biri sayılmalıdır. Anlatının dokusu tümüyle, tüketme eylemine tutulmuş bir büyüteçle görülen 'yeni' bir şey, bir alt doku gibidir. Yazarı Brett Easton Ellis şöyle diyor: *'...apaçık ortadaydı, Pat Bateman sahip olduğu herşeyi, giydiği her elbiseyi, yediği her yemeği en ince, en sersemletici detaylarına kadar anlatan biri olacaktı. Bu detay duygusunun cinayetlerine de taşmaması düşünülemezdi. Bunun tersini yapmak bana dürüstçe bir davranış gibi gelmedi."* Yani Armani ve Sony, Porsche ve Calvin Klein'den havalı havalı bahsedip de iş kanrevana geldi mi kamerayı gökyüzüne çeviriveren 'zevkli' bir anlatım tutturmak istememiş Brett Easton Ellis. Birçok okur ve eleştirmen, moda, mutfak,araba, Hi-Fi dergilerinin ya da Güzel Yaşam Sanatı dergilerinin -aslında son derece pornografik olan,- cilalı detaylılığıyla anlatılan cinayetlerle karşılaşınca, kitaptan yükselen her türlü çürüme kokusu karşısında burunlarını tutarak, "Oğlum Brett, dürüst olacağım diye 'zevksiz' de olman gerekmiyor ya!" anlamına gelen bir şeyler söylemişler. Ama Picasso'nun dediği gibi "gerçek yaratıcılığın en büyük düşmanı ince zevktir"- ya da öyle bir şey.

Kitabın ülkesinde de maceralı bir basılış öyküsü var. Simon & Schuster yayınevinin kitaba el sürmeyi reddeden kadın editörlerinden, Patrick Bateman'ın sahip olmakla delicesine övündüğü AmEx Gold Card'ıyla kokainini şeritleyip burnuna çektiği sahnelere fena halde alınıp mahkemeye başvurmaya kalkan American Express Şirketine kadar çeşitli toplum kesimlerinde 'infial'ler olmuş. (Eh, kahramanına Gold Card'ın üzerinden kokain çektirdi diye Amerikan Express şirketine hakaret etmiş sayılırsanız, kadın katili bir karakter yarattınız diye de kadınlara hakaret etmiş sayılabilirsiniz.) Feministlerin, zevk sahibi kişilerin ve büyük şirketlerin Amerikasının 'Bu kitabı yaşatmayın!' (aynen böyle) çığlıklarına "bir müddet sonra başka yazarlar seslerini yükselterek karşı çıkmışlar" da diyemiyoruz -mesela *Lolita*'da durum böyle olmuştur,- çünkü yarımağızla Ellis'i savunacak olan Norman Mailer gibi yazarlar da sonuçta kem-küm etmekle yetinmişler. 1991'de yayımlanan *American Psycho* bugün, ayıptır söylemesi, biraz klasik.

Brett Easton Ellis'in kitabında 'katil yakalanmaz' ve 'hayat sürüp gider': *"80ler bence çok çirkin bir onyıldı, onun için bu kitap da çirkin bir kitap. (...) Daha da ötesi, iyi ve kötü sorunsalı ve insanların bu konuda daima hep yatıştırılmak istemeleri, benim için ruhani -başka bir sıfat bulamadığım için kullanıyorum,- bir hastalık belirtisinin tam da kendisi ..."* Patrick Bateman, romanda adı geçen yüzlerce şarkıdan biri olan meşhur Madonna hit'i 'Hayat bir sırdır/ Herkes Kendibaşınadır'ın nağmelerinin banalliği eşliğinde kalabalık ortasında şizofrenisiyle tekbaşına kalakalır. (Sayfalar, sayfalarca spor araba, marka elbise, kan-kız, CD-player vb. geyiğine oturduğu arkadaşlarına arada bir 'yahu, biliyor musunuz, ben seri cinayetler işliyorum,' demeye çalıştığında arkadaşları onu 'yaa, tabii, işlemez olur musun, mutlaka işliyorsundur, ne hergelesindir sen' geyiğiyle karşılarlar.) Çünkü -belki de yabancılaşma üzerine yazılmış en ahlaki kitaplardan biri olan,- bu kitapta gerçekten, hakikaten ne katil vardır ne de kurban, olaylar bir toplumun kendi dev şizofrenik zihninde gelişmektedir ve fakat, 'Hayat bir sırdır/ Herkes Kendibaşınadır'- falan filan.

İşte size güçbela basılan ve -hala hiç kimsenin pek içine sindiremediği,- buralarda da hala basılmayı bekleyen 'yüzyılımızın yüz kitabı'ndan birinin hikayesi...

Fatih Özgüven

Videocu, sonra D'Agostino's

VideoVisions'da, Yukarı Batı Yakasında, oturduğum yerin yakınındaki videocuda dolanıyorum, bir yandan da Diet Pepsi'mi yudumluyorum, Sony walkman'imin kulaklıklarında yeni Christopher Cross kaseti gümbür gümbür çalınhakta. İşten sonra Montgomery'le racquetball oynadım, sonra bir şiatsu masajı yaptırdım ve yetmişüçüncü sokaktaki Rusty's'de Jesse Lloyd, Jamie Conway ve Kevin Forrest'le bir içki içmek üzere buluştum. Bu akşam üzerimde Ungaro Uomo'dan (Paris) yeni bir palto var, Bottega Veneta bir evrak çantası ve Georges Gaspar bir de şemsiye.

Videocu her zamankinden kalabalık. Bu akşam, *Erkek Kızlar Islahevi* ya da *Gingerinki* kasetlerini kızarıp bozarmadan kiralamam imkânsız, çünkü sırada bekleyen birçok çift var, artı korku filmlerinin orada First Boston'dan Robert Ailes'le burun buruna geldim, ya da en azından bana öyle geldi. Yanımdan geçip giderken "Mer'aba, McDonald" dedi ağzının içinde yuvarlayarak. Elinde *Friday the 13th, Bölüm 17* ve bir kürtaj belgeseli vardı, manikürünün kusursuz olduğu gözümden kaçmadı ama bileğindeki altın Rolex bence sahteydi.

Porno sözkonusu olamayacağına göre Hafif Güldürü bölümünü gözden geçiriyorum ve bir Woody Allen seçiyorum ama hâlâ tatmin olmuş değilim. *Başka* bir şey istiyorum. Rock Müzikalleri bölümünden geçiyorum -sıfır,- derken kendimi Korku-Komedi bölümünde buluyorum -aynen,- ve birden küçük bir kalp sıkışması geçiriyorum. *Çok fazla film var!* Dan Aykroyd'un yeni komedisinin tanıtımı için konan karton afişin arkasına mevzileniyorum ve ağzıma iki tane beşer miligramlık Valium atıp Diet Pepsi'mle yutuyorum. Sonra uyurgezer gibi, programlanmış gibi elim *Vücut Dublörü* 'ne gidiyor -otuzyedi kere kiraladım bu filmi,- kasaya gidip tezgâhdaki tombalak kızın -yedi sekiz kilo fazlası var, saçları kuru ve kırıklı kırıklı,- işimi görmesi için yirmi dakika sıra bekliyorum. Üzerinde torbaması, ne idüğü belirsiz bir süveter -marka olmadığı *kesin*,- belki de memeleri *olmadığı* gerçeğini gizlemek üzere, ayrıca gözleri güzel olsa bile; *kimin sikinde*? Nihayet sıra bana gelidi. Boş kutuları ona uzatıyorum.

"Bunlar mı?" diye soruyor. Üye kartımı alıyor. Mario Valentino'dan Acem siyahı eldivenler var elimde. VideoVisions üyelik aidatım yılda yalnızca ikiyüzelli dolar.

"Jami Gertz filminiz var mı?" diye soruyorum. Gözlerimle gözlerini yakalamaya çalışıyorum.

"Ne?" diye soruyor. Aklı başka yerlerde.

"Jami Gertz'in oynadığı film *var* mı?"

"*Kim?*" Bilgisayara bir şey giriyor, sonra bana bakmadan soruyor, "Kaç geceliğine?"
"Üç," diyorum. "Jami Gertz'in kim olduğunu *bilmiyor musunuz?*"
"Sanmıyorum." Bir de iç geçiriyor.
"Jami *Gertz*," diyorum. "Aktris."
"Kimden sözettiğinizi anlayamadım," diyor. Ses tonuyla onu taciz ettiğimi ima etmek niyetinde, ooo evet, videocuda çalışıyor ve bu da zor, stresli bir iş olduğu için böyle şıllıkça davranmaya hakkı var, *öyle mi?* Elimde bir çekiç olsa bu kızın vücuduna neler yapmam ben, bir buz kıracağıyla onun beynine ne laflar kazırım. Arkasında duran herife boş kutuları veriyor -*Vücut Dübörü*'nün kutusuna baktıktan sonra adamın yüzünde beliren dehşet ifadesini görmezden geliyorum,- ama adam filmleri getirmek üzere uslu uslu dükkânın arkasındaki depo gibi yere yollanıyor. "Tabii ki biliyorsun," diyorum yumuşak bir sesle. "Diet Cola reklamlarına çıkıyor. Görmüşsündür o reklamları."
"Hiç sanmıyorum," diyor. Sesi öyle monoton ki neredeyse vazgeçecek gibi oluyorum. Filmlerin isimlerini sonra da üye numaramı bilgisayara yazıyor.
"*Vücut Dublörü*'nde en sevdiğim sahne, kadının... elektrikli matkapla... oyulduğu... sahne," diyorum, soluğum kesiliyor neredeyse. Dükkân birden çok ısınmış gibi oldu, fısıldar gibi "Oh, tanrım," diyorum, titremesini durdurmak için eldivenli elimi tezgâhın üzerine yerleştiriyorum. "Sonra tavandan kan akmaya başlar hani," derin bir soluk alıyorum ve bunları söylerken kafam elimde olmadan sallanmaya başlıyor, yutkunuyorum ve mümkün olduğunca dikkat çekmemeye çalışarak tezgâhın üzerinden ne çeşit ayakkabı giydiğini görmeye çalışıyorum, ama deli olacağım, sıradan lastik pabuçlar var ayağında - K-Swiss *değil,* Tretorn *değil,* Adidas *değil,* Reeebok *değil,* sadece ucuz lastik ayakkabılar.
"Burayı imzalayın." Suratıma bile bakmadan, kim olduğumu öğrenmeyi reddederek videoları veriyor; derin bir soluk alarak bir sonrakilere, bebekli genç bir çifte işaret ediyor. Eve dönerken D'Agostino's'a uğrayıp yemek için iki büyük şişe Perrier, altılık bir paket Coke Classic, bir baş arugula, beş tane orta büyüklükte kivi, bir şişe tarhun sirkesi, bir kutu krem şantiy, bir karton mikrodalga için küçük pide, bir kutu tofu ve kasanın oradan da beyaz çikolata kaplı şekerleme alıyorum. Dükkândan çıktığımda, *Sefiller* afişinin altında elinde İŞİMİ KAYBETTİM AÇIM PARAM YOK LÜTFEN YARDIM EDİN yazan bir levhayla dolanan serseriyi görmezden geliyorum, sonra birden dilenciye-uzaktan dolar-gösterme-numarasını yapıyorum gözleri yerinden uğruyor, yanından geçip giderken "Yahu bir traş olsanıza, *lütfen* yani," diyorum, bakışlarım sanki bir radar tarafından yönlendirilmiş gibi, kaldırımın kenarına parkedilmiş, sokak lambalarının ışığı altında parlayan kırmızı Lamborghini Countach'de odaklanıyor. Yoluma devam etmem lazım, Valium sersemleterek, birdenbire yumruk gibi inerek gösteriyor etkisini, başka her şey silinip gidiyor: ağlayan serseri, bangır bangır bağıran teypten gelen müzikle rap yapan, crack'le kafayı bulmuş siyahi veletler, konacak yer arayarak çığlık çığlığa sürüler halinde tepemden uçan güvercin bulutları, ambulans düdükleri, korna çalan taksiler, Betsey Johnson elbiseli eli yüzü düzgün yavru, bütün bunlar solup gidiyor ve zamanın geçişini, hızlandırarak gösteren çekimler gibi -ama yavaş çekim, filmlerdeki gibi,- güneş batıyor, şehre karanlık çöküyor ve tek görebildiğim kırmızı Lamborghini ve tek duyabildiğim kendi düzenli nefes alıp verişim. Hâlâ ayakta duruyorum, ağzımdan salyalar akarak, dükkânın önünde, gözlerimi dikmiş bakıyorum, dakikalar dakikalar geçmiş (kaç dakika bilmiyorum).

Konser

Carruthers'in bizi bu akşam sürüklediği New Jersey'deki konserde herkes çok gergin. Konser geçen hafta *Time*'a kapak olan U2 adlı İrlandalı bir topluluğun. Biletler aslında New York gezilerini son anda iptal eden bir gurup Japon müşterininmiş, bu yüzden Carruthers'in (kendi ifadesine göre) bu ön sıra biletlerini elden çıkarması hemen hemen imkansızmış. Carruthers'le Courtney, Paul Owen'la Ashley Cromwell ve Evelyn'le beniz. Paul Owen'in de geleceğini duyduğumda, Paul Owen *benim* Marcus olduğumdan oldukça emin olduğu için Marcus Halberstam'ın kız arkadaşı Cecelia Wagner'a ulaşmaya çalıştım, kız davetimden oldukça memnun kalmakla beraber (hep bende gözü olduğunu düşünmüşümdür,) *Maggie!* adında yeni bir İngiliz müzikalinin açılış partisine davetli olduğunu söyledi. Ama laf arasında gelecek hafta öğle yemeği yiyelim gibilerinden bir şey dedi, ben de ona Perşembe günü arayacağımı söyledim.
Kızlardan hiçbirinin topluluğu göreceğiz diye ölüp bayıldığı yok, hatta herbiri teker teker bana gelip gitmek istemediklerini söyledi, limuzinle Meadowlands denen yere doğru giderken, Carruthers, Donald Trump'ın büyük bir U2 hayranı olduğunu, hatta John Gutfreund'un bile onların plaklarını aldığını söyleyerek bizi yatıştırmaya çalışıyor. Bir şişe Cristal açıyoruz, bir şişe daha. TV'de, Reagan'ın bir basın toplantısı var, ama çok parazit yapıyor, benden başka hiç kimsenin dinlediği de yok.
En iyi giyimli çift kesinlikle Evelyn'le beniz. Benim üzerimde kısa bir lambswool palto, yün flanel pantalon ve yünlü ceket, pamuklu gömlek, V yaka kaşmir süveter, ipek kravat var, hepsi Armani.
Evelyn'in üzerinde, Dolce&Gabbana pamuklu buluz, ayaklarında Yves Saint Laurent süet ayakkabılar, Adrienne Landau'dan parçalı bir deri etek, Jill Stuart süet kemer, Calvin Klein tayt, Frances Patiky Stein'dan Venedik işi cam küpeler var, elinde ise Carruthers beni limuzinle gelip almadan önce bir Kore şarküterisinden aldığım tek beyaz gülü tutuyor. Carruthers'ın üzerinde lambswool spor ceket, kaşmir/vicuna cardigan süveter, süvari modeli pantalon, pamuklu gömlek, ipek kravat, hepsi Hermes'den. (Evelyn, "ne rüküş," diye fısıldadı, sessizce onayladım.) Courtney üç katlı bir ipek organze üst ve balık kuyruğu biçiminde sona eren uzun kadife etek giymiş, kadife bir kurdela, Jose ve Maria Barrera'dan emaye küpeler takmış, ellerinde Portolano eldivenler, ayaklarında Gucci ayakkabı giymiş. Paul'la Ashley bence biraz abartmışlar, limuzinin füme camları olmasına karşın Ashley'nin gözünde güneş gözlükleri var, zaten akşam olmakta. Elinde de Carruthers'in armağanı olan bir küçük demet çiçek, papatya, bununla Courtney'i çok kıskandırmayı başaramadı çünkü o her halükarda Evelyn'in suratını paralamayı kafaya koymuş durumda. Evelyn'in suratı arabadaki suratlardan en güzeli olmakla birlikte fikir hiç fena sayılmaz ve Courtney'nin bu olayı gerçekleştirmesini zevkle seyredebilirim. Courtney'nin vücudu ondan *biraz* daha iyi, Evelyn'in ise memeleri daha güzel.
Konser belki yirmi dakikadır aynı minval üzere gidip durmakta. Canlı müzikten *nefret* ederim, gelgelelim etrafımızdaki herkes ayaklanmış vaziyette, hayranlık çığlıkları tepemizde yükselen üstüste dikilmiş hoparlör kulelerinden yayılan korkunç gürültüyle yarışmakta. Burada bulunmanın bana verdiği en büyük zevk, Scott ve Anne Smiley'nin on sıra gerimizde, boktan ama muhtemelen daha az da pahalı olmayan bir yerde oturuyor olmaları. Carruthers, benimle iş konuşmak üzere Evelyn'le yer değiştiriyor, ama dediğinin tek kelimesini duyamıyorum, o yüzden de Courtney'le konuşmak için ben Evelyn'le yer değiştiriyorum,
"Luis *çakalı*," diye bağırıyorum, "*hiç* kuşkulanmadı."
O, " 'The Edge', Bono yani, Armani giyiyor," diye bağırıyor, parmağıyla bas gitaristi göstererek.
"Armani değil o," diye bağırarak cevap veriyorum, "Em-poo-rio!"
"Hayır," diye bağırıyor, "Ar-ma-nii!"
"Hayır, arada fark var," diye bağırıyorum ellerimle kulaklarımı kapatarak, bunu bilememesi, farkı farkedememesi beni çok sinirlendiriyor. "The Ledge hangisi?"
"Davulcu The Ledge olabilir," diye bağırıyor. "Sanıyorum. Emin değilim. Bir sigaraya ihtiyacım var. Geçen gece neredeydin? Evelyn'leydim deme, bir tane patlatırım."
"Davulcunun giydiğinin Armani'nin A'sıyla ilgisi yok," diye yırtınıyorum. "Ya da Emporio'nun E'siyle. Kesinlikle."
"Davulcu hangisi bilmiyorum ki," diye bağırıyor.
"Ashley'e sorsana," diye öneriyorum, çığlık çığlığa.
"Ashley'e mi?" Paul'ün üzerinden eğilerek Ashley'in dizine dokunuyor. "The Ledge hangisi?" Ashley ona duyamadığım bir cevap haykırıyor, Courtney bana dönerek omuzlarını silkiyor. "New Jersey'de olduğuma inanamıyorum," diyor.
Carruthers, kendisiyle yer değiştirmesi için Courtney'e işaret ediyor. Kız sinek kovalar gibi bir el işareti yapıyor ve benim kalçama yapışıyor, sıkıyorum kasımı, eline taş gibi gelsin diye, eli hayran hayran üzerinde dolaşıyor. Ama Luis pesetmiyor, Courtney ayağa kalkıyor ve bana "Galiba bu gece keyif verici madde gerekecek!" diye haykırıyor. Başımla evetliyorum. Topluluğun solisti Bono, kulağıma "Where The Beat Sounds the Same" gibi gelen bir şeyler haykırıyor. Evelyn'le Ashley sigara almak, tuvalete gitmek, içecek bir şeyler bulmak üzere gidiyorlar. Luis yanıma oturuyor.
Luis, "Kızlar sıkıldı," diye haykırıyor bana.
"Courtney bu gece ona biraz kokain bulmamızı istiyor," diye bağırıyorum.
"Oo, *harika* ." Luis somurtkan.
"Bir yerde masa ayırttık mı?"
"*Bruxelles,*" diye haykırıyor, Rolex'ine bir göz atıyor. "Ama yetişebileceğimiz *şüpheli.*"
"Yetişemeyecek *olursak,*" diye uyarıyorum, "Ben hiç bir yere gitmiyorum. Beni eve bırakırsınız."
"Yetişiriiiz," diye bağırıyor.
"Yetişemez *isek,* Japon yemeğine ne dersin?" diyorum, insafa geliyorum.
"Batı Yakasının yukarısında gerçekten süper bir sushi barı var. Blades. Ahçısı eskiden Isoito'nun ahçısıydı. Zagat rehberinde çok övmüşler."
Carruthers, "Bateman, ben Japonlardan nef-ret ederim,' diye haykırıyor, bir eliyle kulağını kapatıyor. "Çekik gözlü bodur orospu çocukları."
Haykırıyorum. "Ne dediğinin farkında mısın sen?"
"Oo, farkındayım, farkındayım," diye haykırıyor, gözler dışarı uğramış. "Bizden daha tutumlular, pek bir yenilik yaptıkları yok, fakat sittiğimin herifleri bizim yaptığımız yenilikleri almayı, *çalmayı,* onları geliştirmeyi, sonra da dibine kadar kıçımıza sokmayı çok iyi biliyorlar!"
Duyduklarıma inanamayarak bir an ona bakakalıyorum ona, sonra dönüp sahneye bakıyorum, daireler çizerek dönen gitariste, sahneyi bir uçtan ötekine koşarak katederken ellerini iki yana açan Bono'ya, dönüp yeniden Luis'e bakıyorum, suratı hala öfkeden kıpkırmızı, hala gözlerini dikmiş bana bakmakta, gözler dışarı uğramış, dudaklarında tükürükler, sustu.
"Bunun *Blades* 'le ilgisi ne, be adam?" diye soruyorum sonunda, gerçekten kafam karıştı. "Tükürüklerini sil."
"İşte Japon yemeğinden onun için nef-ret ediyorum," diye haykırıyor cevaben. "Saşimi. Kaliforniya dolması. Aman allahım." Bir parmağını gırtlağına sokup kusar gibi bir ses çıkarıyor.
"Carruthers..." Susuyorum, hala suratına bakmaktayım, yüzünü yakından inceliyorum, azıcık tırstım,

ne söyleyecektim unuttum.
"*Ne* var, Bateman?" Eğiliyor.
"Bak, bu bokluğa inanamıyorum," diye haykırıyorum. "Daha sonrası için yer ayırtmamış o-la-maz-sın. Beklemek zorunda kalacağız."
"Nee?" Eliyle kulağına boru yapıyor, sanki farkedermiş gibi.
"*Beklemek* zorunda kalacağız!" diye haykırıyorum daha yüksek sesle.
"Sorun değil," diye bağırıyor.
Şarkıcı sahneden bize doğru elini uzatıyor, elimi sallayarak onu defediyorum. "Değil ha? *Değil*, öyle mi? Hayır, Luis. *Yanlışsın*. Hem de nasıl sorun!" Aynı derecede sıkılmış görünen Paul Owen'a bakıyorum, iki eliyle kulaklarını örtmüş, ama hala Courtney'le istişare etmeyi becerebilmekte.
"Beklemek zorunda kalmayacağız," diye bir çığlık atıyor Luis. "Söz veriyorum."
"Söz falan vermiyorsun, *gerzek*," diye haykırıyorum, sonra, " Fisher hesabına hala Paul Owen mı bakıyor?" diye ekliyorum.
"Bana kızma lütfen, Patrick," diye umarsızca haykırıyor Luis. "Her şey yolunda gideceeek!"
Carruthers dönüp ona bakıyor, sonra da bana. "Hıı, galiba. Duydun mu, Ashley'nin chlamydia'sı varmış."
"Paul'la konuşacağım," diye bağırıyorum, kalkıp Owen'in yanındaki boş yere oturuyorum.
Ama oturduğumda sahnede garip bir şey dikkatimi çekiyor. Bono sahnenin öbür ucundan geldi, sahnenin üzerinde oturacağım yere kadar beni izledi, sahne kenarına diz çöktü, gözlerini dikmiş bana bakıyor, siyah cin var üzerinde (Gitano belki), sandaletler, deri ceket, altında gömlek yok. Teni beyaz, tere bulanmış, yeterince vücut çalışmamış, kasları belli olmuyor, varsa da seyrekçe göğüs kılları tarafından örtülmüş. Başında şapka var, saçını geriye çekip atkuyruğu yapmış, inleyerek bir ağıt söylemekte -"kahraman bir böcektir bu dünyada," cümlesini yakalıyorum,- suratında hafif, pek belli belirsiz ama ısrarlı bir sırıtış ve bu sırıtış büyüyor, kendinden emin bir şekilde suratına yayılıyor, gözleri yanıp sönerken sahnenin fon ışığı kırmızıya dönüyor ve birden olağanüstü bir duygu taşması oluyor bende, birden bir şeyleri anlamanın seli, ve bu yüzden kalbim daha hızlı çarpmaya başlıyor, Bono'dan çıkan görünmez bir fişin şu anda beni sarıp sarmaladığına inanmamak elde değil, şu anda seyirciler gözden kayboluyor, müzik yavaşlıyor, hafifliyor, sahnede bir tek Bono var- stadyum bomboş, gurup silinip gidiyor...

Derken herkes, seyirciler, gurup yeniden beliriyor, müzik ağır ağır yükseliyor, Bono yüzünü benden öteye çeviriyor, kalakalıyorum, içimde kımıltılar, yüzüme kan hücum etmiş, kasığıma yapışmış, nabız gibi atmaktan sızlayan bir ereksiyon, ellerim sıkılı birer yumruk. Fakat birden her şey kesintiye uğruyor, sanki bir şalter indirilmiş gibi, fon ışığı beyaza dönüyor. Bono sahnenin öbür ucunda şimdi, her şey, kalbimdeki duygu, beyinimi tırmalamakta olan heyecan kayboluyor ve Owen'in baktığı Fisher hesabı hakkında bilgi edinmeyi her şeyden çok istiyorum, bu bilgi şu anda kaybolup uzaklaşan Bono'yla aramda kurulduğunu sandığım bağdan daha canalıcı, daha acil. Paul Owen'a dönüyorum.
"Heey," diye bağırıyorum. "Nasıl gidiyor?"
"Şuradaki herifler..." Ön sıranın en uzak noktasında kenarda durmuş kalabalıkta birilerini seçmeye çalışarak birbirleriyle konuşan an bir gurup sahne görevlisini gösteriyor. "Buraya bakıp Evelyn, Courtney ve Ashley'i gösteriyorlardı"
"Kim onlar?" diye bağırıyorum. "Oppenheimer'denler mi?"
"Hayır," diye haykırarak cevaplıyor Owen. "Kulise götürüp gurupla seks yapacak yavrular arayan turne görevlileri bunlar."
"Haa," diye haykırıyorum."Belki Barney's de çalışıyorlardır diye düşünmüştüm."
"Hayır," diye bağırıyor. "Bunlara sahne amiri diyorlar."
"*Sen* nereden biliyorsun?"
"Cehennem Kaçkınları gurubunun menejeri olan bir kuzenim var" diye bağırıyor.
"Bunu bilmen irkiltici," diyorum.
"Nee?" diye bağırıyor.
"Fisher hesabı hala sende mi?" diye bağırıyorum cevaben.
"Haa,"diyor çığlık çığlığa. "İyi düşürmüşüm, ha Marcus?"
"Hem de nasıl," diye çığlık atıyorum. "Nasıl düşürdün?"
"E, Ransom hesabı bendeydi, olaylar birbirini izledi." Ne yapayım der gibi omuzlarını silkiyor, havalı orospu çocuğu. "Bilirsin işte."
"Vauvv," diye bağırıyorum.
"Hıı," deyip koltuğunda dönüyor ve iri bir esrarlı sigarayı birbirlerine geçiren New Jersey'li tombul, salak görünüşlü iki kıza bakıyor, inek karılardan birisi İrlanda bayrağı olduğunu sandığım bir şeye sarınmış. "Şu *pisliği* lütfen ortadan kaldırır mısınız*leş* gibi kokuyor."
"Ben istiyorum," diye bağırıyorum, gözlerim saçının kusursuz, tam ortadan ayrılmış çizgisine takılıp kalıyor; kafa derisi bile bronzlaşmış.
"N e istiyorsun?" diye bağırıyor Owen.
"Marihuana mı?"
"Yok. Hiç," diye bağırıyorum, bağırmaktan gırtlağım ağrıdı, gene koltuğuma gömülüyorum, boş boş sahneye bakıyorum, başparmağımın tırnağını ısırıyorum, dün yaptırdığım manikürü mahvediyorum.
Evelyn'le Ashley döndükten sonra kalkıyoruz ve daha sonra, Brüksel'de rezervasyon yaptırmak üzere limuzinle son hız geriye, Manhattan'a dönüyoruz, bir şişe daha Cristal açıldı, televizyonda hala Reagan, Evelyn ve Ashley kadınlar tuvaletinin yakınmlarında iki fedainin kendilerine yaklaştıklarını ve kendilerinden sahne gerisine gelmelerini istediklerini söylüyor. Onların kim olduklarını ve amaçlarının ne olduğunu açıklıyorum.
"Tan-rım," Evelyn'in soluğu kesiliyor. "Yani şimdi sen bana... sahne a-mir-*le-ri-ta-ra*-fın-dan far-ke-dil-*di-ği-mi-zi* mi söylemek istiyorsun?"
"Bahsine varım Bono'nun çükü küçüktür," diyor Owen, füme camdan dışarıya bakarak. "İrlandalı, anlarsın ya."
"Orada bankamatik var mıydı acaba, ne diyorsunuz?" diye soruyor Luis.
"Ashley," diye haykırıyor Evelyn. "Duydun mu?... az kaldı sahne... a-mir-lerinin eline düşecekmişiz!"
"Saçım nasıl görünüyor?" diye soruyorum.
Courtney, Luis'e "Daha Cristal?" diye soruyor.

Beşinci Cadde'deki serseri

Central Park'dan geliyorum, orada, çocuk hayvanat bahçesinin civarında, McCaffrey veledini öldürdüğüm yerin çok yakınında gelip geçen köpeklere Ursula'nın beyninden parçalar attım. Öğleden sonra saat dört sıralarında Beşinci Cadde'den aşağı doğru yürüyorum, sokaktaki herkeste hüzünlü bir surat var, hava çürüme kokusu ile dolu, soğuk kaldırımlarda cesetler yatıyor, millerce millerce, bazıları kıpırdıyor, çoğu kıpırdamıyor. Tarih batmakta ve ancak çok az sayıda kişi, hayal meyal de olsa, işlerin kötüye gittiğinin farkında görünüyorlar. Uçaklar şehrin üzerinden alçaktan uçuyor, güneşin önünden geçiyorlar. Beşinci'den yukarı doğru rüzgarlar esiyor, sonra Elliyedinci Sokak'tan aşağı doğru sapıyorlar. Güvercin sürüleri ağır çekimde havalanıyor ve gökyüzüne karşı patlıyorlar. Yanan kestanelerin kokusu karbonmonoksit dumanlarına karışıyor. Ufuk çizgisinin daha yakınlarda değiştiğini farkediyorum. Başımı kaldırıp, hayranlıkla Trump Tower'a bakıyorum, yüksek, akşamüzeri güneşinde gururla parlıyor. Önünde kendini zeki sanan yeniyetme iki zenci bul karayı al parayı oyunuyla turist yolmaya çalışıyorlar, gidip onları ortadan kaldırmak içgüdüsüne karşı mücadele vermek zorunda kalıyorum.
Geçen baharlardan birinde kör ettiğim bir serseri Ellibeşinci Sokağın köşesinin yakınlarında partal bir battaniyenin üzerine bağdaş kurmuş. Yakınına gelince dilencinin üzerinde yara izleri olan yüzünü, sonra da elinde tuttuğu yazıyı görebiliyorum, VIETNAM GAZİSİ. VIETNAM'DA KÖR OLDUM. LÜTFEN YARDIM EDİN. AÇ VE EVSİZİZ. Biz? Sonra beni hemen kuşkuyla süzmeye başlayan köpeği farkediyorum, ben efendisine yaklaşınca hırlayarak ayağa kalkıyor, sonra ben serserinin yanına gelip durduğumda, deli gibi kuyruk sallayarak havlamaya başlıyor nihayet. Diz çöküyorum, bir elimi dövecekmiş gibi havaya kaldırıyorum. Köpek, pençeleri iki yana açık geriliyor.
Boş kahve kupasına bir dolar atacakmış gibi yaparak cüzdanımı çıkarıyorum, fakat sonra düşünüyorum da: numara yapma zahmetine niye katlanmalı ki? Hiç kimsenin seyrettiği yok, hele *onun* hiç. Doları geri alıp, ona doğru eğiliyorum. Varlığımı farkediyor ve kupayı sallamayı kesiyor. Gözündeki güneş gözlükleri suratında açtığım yaraları az buçuk da olsa gizleyemiyor. Burnu canktan öylesine yamulmuş ki insan öyle bir burunla nasıl nefes alır, hayret.
"Sen hiçbir zaman Vietnam'da bulunmadın," diye fısıldıyorum kulağına.
Bir sessizlik oluyor, bu sessizlik esnasında o pantalonuna işiyor, köpek ağlar gibi sesler çıkarıyor, sonra "Nolursun... canımı yakma," diye gaklıyor.
"Vaktimi neden boşa harcayayım ki?" diye mırıldanıyorum midem bulanarak.
Serseriden uzaklaşıyorum, onun yerine sigara içen bir küçük kız dikkatimi çekiyor, Trump Tower'ın dışında bozukluk dilenmekte. "Hoşt!" diyorum. "Hoşt!" diye karşılık veriyor. Bu sabahki *Patty Winters Şov*'da kahvaltı çerezi Cherio'nun bir tanesi çok küçük bir iskemleye oturtuldu ve bir saate yakın sorguya çekildi. Bugün öğleden sonra, gümüş tilki ve vizon giymiş bir kadın Stanhope'un önünde gözü dönmüş eylemci bir kürk karşıtı tarafından yüzünden bıçaklandı. Şu anda, sokağın karşısındaki ama serseriye bakmayı sürdürerek bir Dove Bar çikolatası alıyorum, hindistancevizli, içinden bir kemik parçası çıkıyor.

•Ç•I•K•T•I•

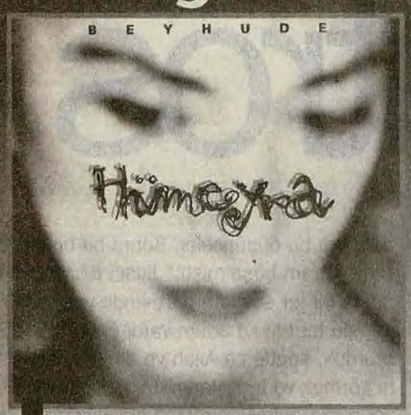

Hümeyra
Beyhude

İstanbul Blues Kumpanyası
Kökler

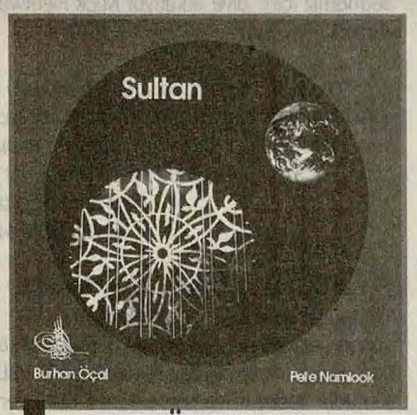

Burhan Öçal & Pete Namlook
Sultan

Baba Zula
Tabutta Rövaşata

Kırmızı Balon
Keyifli Şarkılar

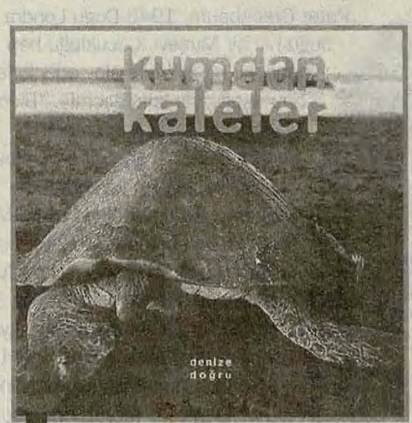

Kumdan Kaleler
Denize Doğru

ÇIKTI ÇIKIYOR

Lodos
Lodos

Derya
Zen

Red
Ascraeus

Nereye Kadar
Legal

Hapishane ve İş Şarkıları
Derleyen: Alan Lomax

Sular Yükseliyor
(Karışık Rock)

Tan Yerleri Işırken
Ensemble Aras & Gülay

Kent Ağıtları
B. Hakan Işık

Dersim Türküleri – Yaşlılar Söylüyor
Derleyen: Metin – Kemal Kahraman

"Sahici müzik evrenine yolculuk"

ADA MÜZİK

Peter Green

Fleetwood Mac'in "Rumours" dönemindeki kadrosunun aynen toparlanıp turneye çıkacağını işittik ama bunun konumuzla zerre kadar alakası yok. Fleetwood Mac'in iyi zamanlarının elemanı, hakkında binbir efsane türetilen Peter Green, yavaş yavaş deliğinden çıkıyor gibi... "Albatross"un hüzünlü gitaristi, çalgısını tekrardan eline alırken, biz de hatıralara dalıyoruz. Sonra da geçen yılın sonlarından bir Mojo söyleşisini dikkatlerinize sunuyoruz...

Kayıp albatros

Eğer blues çalıyorsanız, Fleetwood Mac'in ilk yıllarını dinlemek size müthiş bir acı ve keyfi aynı anda tattırır. Keyiflidir, zira kendilerinin de çalarken çok eğlendiğini, bu eğlencenin sizlerce de rahatlıkla paylaşılabileceğini hissettirirler. Olayda zorlama hiçbir şey yoktur. Bonkördürler. İstisnasız, her dinlediğinizde kendinizi iyi hissedersiniz. Acı verir, çünkü beyaz bir blues sanatçısı olmanın getirdiği her türlü ego, his ve el-ağız aksanı problemini aşmanın yanısıra, kapışmadan dost olarak kalabilmeyi başardıkları ortadadır. O anda aklınıza, beraber blues çaldığınız birine sade çalması için sarfettiğiniz emek, zaman ve geriye kalan anksiyete gelir. Mac dinlemek farklı bir deneyimdir.

Hâlâ bu kadar sevilmelerinin –"Rumours" veya "Tango In The Night" döneminden bahsetmiyoruz; biz o Mac'ten nefret ederiz–, iyi hatırlanmalarının sebeplerini ifade etmeye çalıştık. İkinci sebep ise Peter Green.

Peter Green, "Then Play On" albümü ile sınırlayacağımız birinci Mac döneminde İngiltere'den çıkan en iyi blues gitaristlerinden biri olarak bilinir. Zamanın blues okulu Mayall bandosunda devamsızlığı ile problem yaratan Clapton'ın yerini almanın zorlukları hakkındaki merakınızı ansiklopedilerden giderebilirsiniz. Önemli olan:

Hep karşılaştırıldığı veya aynı eküriye konduğu dönemin diğer gitaristleri Clapton, Page, Beck, Webb, Lee beşlisi ile arasında yalnız teknik değil, büyük yaklaşım farklılıkları da bulunmaktadır. 1966 Bluesbreakers ve Cream dönemindeki Eric Clapton, Albert King, Otis Rush ve Buddy Guy dinlerken, Jimmy Page, biraz Otis Rush, biraz da Blind Willie Johnson ile iktifa ediyordu. Jeff Beck'in fuzz box, Alvin Lee'nin sürat ile uğraştığı dönemlerde Peter Green, ekonomik soloları, Freddie King ve Otis Rush kadar doğru vibratosu, bending becerisi ile 'blues çalıyoruz' diyenlerin çok önündedir. Bir diğer ilginç husus, çok sevmesine rağmen, az önce saydığımız isimlerden farklı olarak, Jimi Hendrix'e hiç öykünmemiştir. Hendrix'i izleyip dehşete düşen Clapton, değil çalışını, saç modelini bile değiştirirken Green, Hendrix hengamesinin yanından geçip gitmiştir.

"Artık blues çalmıyorum. O kadar derin bir şey ki! Bana acı veriyor blues çalmak. Blues'u anlamak mümkün değil; içine girdikçe batıyor, bitiyorsunuz. Blues'a hayatını veren bizler için bile blues çok uzak. Kayboldum."
Eylül 1996 MOJO

Peter Greenbaum, 1946 Doğu Londra doğumlu bir Musevi. Çocukluğu hep inançları, ritüelleri ile alay edenlerle, onu aşağılayanlarla geçmiş. "Black Magic Woman"ın konu mankeni Sandra Eldson'a göre Green, blues vasıtası ile iletişim kuruyordu insanlarla: "Bu onun blues'uydu. Musevi olmanın blues'u..." Green, çocukluk sıkıntılarını "Mr. Wonderful" albümünün son parçası "Trying So Hard To Forget"de dile getirir. Aynı sıkıntılar ve hüzün, "Need Your Love So Bad" adlı Mac standardında belirginleşir. Yeryüzünde kaç beyaz bu kadar hüzünlü blues çalabilir?

Green'in trajedisi 1968 Amerika turnesi ile başlıyor. Grateful Dead klanı ile takılan Mac ekibi, bu sırada LSD'nin mucidi Agustus Stanley Owsley III tarafından yakın takibe alınıyor. Mick Fleetwood ve John McVie'nin tribi kötü sonuçlanıyor ama Green o tribi hiç unutmuyor: " İnanılmaz bir süratle düşünüyordum. Düşünceler akıp giderken bir yandan da nasıl bu kadar süratli düşündüğüme şaşıyordum. Bir saat falan durmadan aktı bu düşünceler. Sonra bir boşluk oldu. Bitti. Kafam boşalmıştı." İkinci ağır tribini Münih'te bir jet sosyete partisinde yaşar: "Döndüğümde bir başka adam vardı önümüzde. Sonra oturduk, saatlerce Allah ve din konuştuk. 'Allah'ı görmek ve inançlarımı tartışmak istiyorum kendimle. Bilmiyorumların ortasındayım' dedi. Sonra zaten bu parayı reddetme hadisesi başladı. Hepimizi sıkıştırmaya başladı parayı reddetmemiz için" diye anlatıyor Mick Fleetwood o günleri.

"Green Manalishi, para denen modern tanrı hakkındadır. Hepimizi o yönetiyor. Bir gece ruhum bedenimden çıktı ve geri dönmem kabus oldu. O zaman farkettim bu zenginlik, bu para beni bu hale getirdi."
Eylül 1996 MOJO

12 bar üç akor blues'ların sonu "Then Play On" albümü ile gelir. Üçüncü gitarist Danny Kirwan'ın olağanüstü güzellikteki parçalarının ağırlıkta olduğu albüm Green'e göre Mac'in LSD albümüdür. Menejer ve prodüktörleri Mike Vernon ise bu derece planlanmış bir albümün LSD etkisinde yapılamayacağını, elemanların tripteyseler bile hiç de öyle göstermediklerini belirtiyor. "Oh Well" ve "Rattlesnake Shake", Fleetwood Mac'in Elmore James ve Freddie King'e vedasıdır. Bu döneme ait parçaları, onun normaliteden kopuşunun ve Mac'in günümüzde de süregelen özürlülük halinin başlangıcını haberler: "Oh Well"de Green, *"İçinde bulunduğum durumla ilgili çaresizim / Allah'la konuştum ve yanına oturdum / Bana seni sorma, cevabım beklediğin değildir"* derken, "Man Of The World"de korkunç yalnızlığını parçadaki bütün gitarlara bulaştırmıştır. Albümde yer alan ve nispeten bu dörtlüden daha az bilinen "Show Biz Blues"da Green, durumu müzikal bazda ifade etmektedir: "Ne yaptığımı, kim olduğumu veya ünümü takan var mı?"

"Turnenin ortasındaydık ve İsveç'teydik. Bıktım bu müzikten ve paradan dedi, ayrılacağını söyledi. Kararının kesin olduğunu biliyorduk. Turnenin bitmesini bekledi ki, biz zor durumda kalmayalım. Konuştuk, anlaştık ve öyle ayrıldı."
Mick Fleetwood

Green, turnenin bolca LSD ile çıktığı son konserinin çıkışında verdiği demeçte, Büyük Ruh'un yanında olduğunu ve kendisini enerji dolu hissettiğini söylüyordu. Bu sıralarda "Green Manalishi" listelerde iki numaraya vurmuştu. Mac'ten ayrılışını takiben piyasaya çıkan 1970 tarihli "End Of The Game" (Oyunun Sonu) albümünü Zoot Money ile beraber on saatte kaydetti: "Bu

da benim LSD albümümdü."
Uzun zaman ortadan kaybolduğu 'en ağır zamanlar' döneminde mezar kazıcılığı ve kadavracı asistanlığı yaptı. 1979 tarihli "In The Skies" albümüne dek iki müzikal faaliyet dışında gitarı eline almadı: 1972'de İskoç blues şantözü Maggie Bell'in grubu Stone The Crowes'un elektroşoktan ölen gitaristi Les Harvey'nin yerini aldı. Eksiksiz, katıldığı tüm provaların sonunda turneye çıkmayı reddedip grubu ortada bıraktı. Bir de efsanevi 1971 Fleetwood Mac ABD turnesi var. Sonradan Green'in yerine gruba alınan İngiltere'nin sayılı blues piyanist-şarkıcılarından Christine "Perfect" McVie aktarıyor: "Öyle bela bir turneydi ki! Jeremy (Spencer) Allah'ın Oğulları tarikatı sayesinde yarı delirmiş, Danny ise alkolden uyuşmuştu. Los Angeles'a depremden hemen sonra inmiştik ve gökyüzü sapsarıydı. Jeremy iner inmez ortadan kayboldu. Saatlerce aradıktan sonra boş bir hangarda kafası sıfır numara traşlı bulduk. Jeremy'i bir daha göremedik. Eh, o gidince repertuardan altı parça çıkıyor; biz de Peter'ı çağırdık. Zor bela ikna ettik. Ama bir türlü şarkı söyletemedik. O turneden tek aklımda kalan, 45 dakikalık enstrümantal 'Black Magic Woman' ve aval aval bakan dinleyiciler."
1979'da "In The Skies" ile geri dönen Peter Green, kardeşinin tanıtım sorumlusu olarak çalıştığı PVK Records için "Little Dreamer" (1980) ve "Watcha Gonna Do" (1981) gibi son derece boktan iki albüm kaydetti. Sonradan, bu albümleri kardeşinin kariyeri için yapmak zorunda kaldığını açıkladıysa da, bu açıklama ortadaki vahameti kaldırmaya yetmedi. Stüdyoya çoğu kardeşinin bestesi olan çok sıradan parçaları çalmak için giren Green, santimlerce uzunluktaki tırnakları ile prodüktörü dehşete düşürürken, "In The Skies", "Proud Pinto" ve "Carry My Love" dinleyenlere bir nebze eski günleri hatırlattı.

"Mecburdum. Çoğunu Mickey yazdı. Bence funky değil ama çok bluesy bir albüm oldu. Ronnie Johnson iyi bir gitarist. Bir de o Kızılderiliyi seviyorum, Jesse Ed Davis'i."

Eylül 1996 MOJO

Sonraları pek duyulmadı sesi. Bir gün onu Kadıköy iskelesindeki gazete bayiinin mandalına kıstırılmış Guitar Player dergisi kapağında yağlı uzun saçları, mü'min sünnet sakalı ve tatlı gülümsemesi ile görmüştüm. Geri dönüyordu. Sonra güvenilir ve az bulunur mecmua MOJO peşine düştü. Önce yarım, sonra tam bir röportaj ile bizimkine sahip çıktı. Bu gelişmeleri, ameliyatla blues gitaristi olan Gary Moore'un tamamı Green blues'larından oluşan "Blues For Greeny" albümü hızlandırdı. En son ikinci röportaj, ki Eylül 1996'da yapılmıştı, bize Green'in dönüşünü muştuladı. Blues'cular çabuk sevinir, üzülür ve unutur. Bu sefer büyük sevindik Greeny!

Sarp Keskiner

Her şeyi tekrar öğreniyorum

Tekrar gitar çalmak nasıl bir şey?
İyi. Çok iyi. Yeniden öğreniyorum, bu durum beni mutlu ediyor. Şimdi birkaç gitarım var. Eskiden hiç yoktu. Şimdi her öğleden sonra, hatta bazen bütün gün gitar çalıyorum. Açıyorum country kanallarını televizyonda, çalıyorum.
Eski günlerdeki gibi mi?
Yok, alakası yok. Artık blues çalmıyorum. Blues çalmak beni yaralıyor. O eski melankolik parçaları çalmak istemiyorum açıkçası.
"Man Of The World" sahiden çok hüzünlü...
Evet öyle, ama tehlikeli bir melankolizm değil. Biraz yüzeyden bir şey. Şimdi bakıyorum da Jeremy'i, hatta Mick'i bile unutmuşum. Mick ile şimdilerde tekrar görüşüyoruz. Her seferinde bizim eski zamanlardan bir şeyler getiriyor ve çalar çalmaz ağlamaya başlıyor.
Sen eskileri dinliyor musun peki?
Hayır. Eğer bir yerde juke box falan varsa, biri çalarsa, ancak o zaman. Zaten kayıt süreci hâlâ çok net olarak zihnimde. Evde bir setim yok müzik dinlemek için. Favorilerimi sorarsan, başta "Albatross" gelir. Sonra da "Green Manalishi" ve "Need Your Love So Bad". Şimdi bu parçalar artık paslandı benim için. Eski günlerde onları yeterince çaldım. Artık ilerlemek istiyorum. Geçen yılbaşında bir yere davetliydim ve partide "Green Manalishi" çaldılar. O sırada bir kız bana dans teklif etti. Nesine dans edeceğim diye düşünürken parçanın içindeki Afrikan davulları farkettim. Eski Mac parçaları, benim kafamda artık çok başka yerlere geldi.
Yeni parçalar var mı?
Gitar çalmak, bence gölgelerle ifade edilebilecek ses yoğunlukları ve cümlelerden oluşur. Pastel gölgeler ve renkler... "Oh Well" bu farklılığa sahip. İki bölümlü ve farklı tonlara sahip bir parça.
O zamanlar seni gitar tanrısı olarak görüyorlardı...
Anlamıyorum! Daha tam gitar çalamazken beni göklere çıkardılar. Daha öğreniyordum o zamanlar! Misal, Wes Montgomery ile karşılaştırırsan ben gitar bile çalamıyorum. Kapasitem ve tekniğim çok sınırlı. Mesela John McLaughlin!
Ama o çok teknik ve ruhsuz seninle karşılaştırılırsa!
Sakın öyle deme! Müzisyene öyle söylenmez. Caz, teknikle ruhun birleştiği bir şey.
İnsanların seni hâlâ çok beğenmesinin sebeplerinden biri, senin müthiş duygulu çalman...
Evet , hissetmek... Bence öyle değil. Hissetme dedin mi Otis Redding'in gitaristi Steve Cropper aklıma geliyor. Bir zamanlar, özellikle Steampacket ve Peter B's ile çok soul çaldık biz.
Hâlâ müziği insanlarla iletişim kurmak için bir araç olarak görüyor musun?
Evet. İçimdekini lafa dökme konusunda hâlâ çok başarısızım. Eskiden hem müzik yapmak çok zor geliyordu, hem de konuşarak anlaşmak. Şimdi her şeyi yeniden öğreniyorum.
Müzik seni hâlâ ürkütüyor mu? Eski röportajlarında müzik yapmanın çok karmaşık ve sana zarar veren bir şey olduğunu söylüyordun.
Blues haricinde hiçbir müzik beni artık korkutmuyor.
İnançların... O zamanlar nasıl hissediyordun?
İsa! İseviydim!
Şimdi?
Melekler ve Hıristiyanlık bana iki kat boş geliyor.
Şu paradan kurtulma dönemleri...
Bir gün bana bir görüntü göründü o günlerde. Bir tezgahtar kızın görüntüsü, para falan sayıyordu. Sonra bir sesin 'bak ünlü olmak seni özünden, sınıfından nasıl uzaklaştırdı!' dediğini duydum. Tamam, ben hiçbir zaman bir tezgahtar veya bir yer cilacısı olamayacaktım ama bu tecrübe beni zedeledi, değiştirdi. İsevi olursam kurtulurum diye düşündüm, sarılacak bir şeylere ihtiyacım vardı. Sonra menejerim Clifford Davis vasıtası ile Afrika'daki açlık felaketini içeren bir film izledim. Warner Bros'tan gelen tüm parayı buraya yardım yapılması için bağışladım. 12 bin pound. Biafra görüntüleri... Çok zengindim ve aç insanları televizyonda fındık ezmesi yiyerek izlemekteydim. O zamanlar çok kötüydüm. Bir nevi hastalık aslında. LSD'nin ışığına inanıyordum. LSD ile Musevi olmanın ezikliğinden, blues'un derinliğinden kaçabileceğimi zannediyordum. Boktan bir evlilik yapmıştım, parmağımı kaldıracak halim yoktu. Yaptığım müzik bir yana, gitarda ve müzikte bilmediklerimin çokluğu ile hayal kırıklığına uğramıştım. Sonra Santana "Black Magic Woman"ı, Aerosmith "Rattlesnake Shake"i yaptı. Çalışmama gerek kalmayacak kadar para gelmeye başladı...
B.B King senin için "blues çalıp da tüylerimi diken diken edebilen tek beyaz" demiş.
O onun kibarlığı! 60'larda beraber çıktığımız turneyi kastediyor olmalı. Kendimi hep metal işçiliği yapıp marangozluğu hayal eden talihsiz bir sanatkar gibi hissettim blues çalarken. Ben blues çalabilmek için çok gencim. Blues zenci ihtiyarların müziği. Mesela dün "Spoonful" çalıyordum. Howlin' Wolf ve Hubert Sumlin... İşte blues o. İngiltere'de eskiden Sumlin gibi gitar çalmak için her şeyimizi vermeye razıydık.
Bu aralar devamlı televizyon izliyorum. Özellikle de MTV'yi. Gerçi o aradaki animasyonlar beni hasta ediyor ama yeni grupları izlemek çok hoşuma gidiyor. Tam bir Björk hastasıyım. Hatta geçenlerde onun "Human Behaviour" parçasının videosunu almaya gittim, salak bir disko versiyonu ile karşılaştım; çok bozuldum. Red Hot Chili Peppers ve Luniz - Ed çok iyi. PJ Harvey'i Brit ödüllerinde izledim. Tatminkar. East 17 gibi yumuşak şeylerden de zevk alıyorum. Fakat Soundgarden müthiş! Gitaristleri bambaşka! Yalnız Suede var ya, işte onlardan nefret ediyorum. "Animal Nitrate" parçaları beni tiksindiriyor! Şimdi ne oldu onlara, pek görünmüyorlar?

Kendimi hep metal işçiliği yapıp marangozluğu hayal eden talihsiz bir sanatkar gibi hissettim blues çalarken. Ben blues çalabilmek için çok gencim. Blues zenci ihtiyarların müziği. Mesela dün "Spoonful" çalıyordum. Howlin' Wolf ve Hubert Sumlin... İşte blues o.

The Edge U2'nun "Pop" gündemi sürüyor. Bu arada, doğru haber alan kaynaklara göre, Türkiye'ye gelmeleri artık söz konusu değil. Kameraların Bono'ya odaklandığı bir dönemde, her daim Bono'nun hafif gerisinde duran kilit adam The Edge'in meseleler hakkında neler düşündüğünü merak etmiyor değildik. U2 nerden gelip nerelere gidiyor? Dörtlünün dağılmamasının sırrı ne? Elemanların U2'daki ağırlıkları nedir? The Edge olmasaydı U2 nasıl bir grup olurdu? Ya U2 olmasa The Edge? "Büyük" grubun serinkanlı gitaristi, Les Inrockuptibles'in sorularını cevaplıyor... Ve hiç hesapta yokken, şu "Discoteque" konusuna açıklık getiriyor...

rock'n'roll kilo alınca

Yirmi yıllık beraberliğin getirdiği rutinden nasıl kurtulabiliyorsun?

The Edge: Hep el yordamıyla ilerliyoruz. U2 hâlâ gelişim safhasında. Meydan okumalar, şen kahkahalar, beyin hasarları, bıkmalar, usanmalar sürekli var. Ama bir aradayken eğlenmeyi hiç kesmedik. Çok kereler her şeyi bırakmayı düşledim. Yirmi yıl boyunca bu kadar yakın ilişki kurduğun aynı arkadaşlarla vakit geçirdiğinde felaket yoğun anlar yaşıyorsun. U2 hiç büyümeyen gerçek bir sokak çetesi. Bu kozanın, bu korunağın dışına çıkıp var olabilir miyim, U2'suz yapabilir miyim diye düşünüp bazen başka yerlere gitmeye heveslendim. Maalesef bu kadar heyecan verici herhangi bir şey bulamadım.

Grup için çok şeyi feda ettin mi?

Hiçbir fedakarlıktan pişman değilim. Kimse ağlayıp zırlamıyor, ama hayatımızın normal olmadığının, bazı gündelik zevklerin bize yasak olduğunun bilincindeyiz. Bizim plak şirketi Island'ın kurucusu Chris Blackwell, bir gün rockstarların asla evlenmemesi gerektiğini, çünkü zaten grubuyla evli olduğunu söyledi. Harbiden de öyle. Özel hayatı koruyabilmek için çetin bir kavga vermek şart. Bu da ancak Dublin sayesinde mümkün: Arkadaşlarımızla buluşabildiğimiz, aile hayatı sürebildiğimiz bir huzur sığınağı... İngilizlerin bilmediği bir saflık ve özel hayata saygı var orada. Dublin, ayağımı yere basmama müsaade ediyor. Bazı arkadaşlar yaşadığımız boşluğu, yaptıklarımızın gülünçlüğünü görmem için bana yardım ediyorlar. Bazen hiç farkına varmadan hokkabaz durumuna düştük çünkü... *(gülüyor)* Bazen konser sonraları Bono'ya diyorum ki: "Dinle Bono, sanmıyorum ki bu yaşta böyle şeyler yapmamız makul olsun..." Diğer taraftan, sırf bu sebepten gözümüzü karartıp grubun içine balıklama dalıyoruz: Asla yetişkin olmamak için.

Yine de "Zooropa" ya da "The Passengers" gibi saygın albümler yaparak pop müziğin hoppalığından kaçmaya çalıştınız...

Tuhaf biçimde, bu albümleri kaydederken acayip eğleniyorduk. Bir mantık aramadan ya da sorumluluk hissi taşımadan deneylere öncelik verdik. Bazen yükümüzü stüdyolara bindirdik, kendimizi buna şartladık. "The Passengers" albümünde o şarkıları asla sahnede çalmayacağımızı, seyircilerimizin de bunu bizden beklemeyeceğini biliyorduk. Düzen değil, sadece belirsizlikler vardı. Bir U2 plağında bulunması imkansız şeyleri deneyebildik. Sonunda, davulcumuz Larry Mullen, başka bir istikamette çok uzaklara gittiğimizi, risk almayla kibirlilik arasındaki sınırı aştığımızı düşünerek öfkelendi. Bence, bazı klasik albümlerimizi dengelemek için bunu yapmak gerekliydi.

Rock'tan kaçıp kurtulabileceğinizi muhaliflerinize ispatlamaya mı çalışıyordunuz?

Rock'a karşı hiçbir kompleksim olmadı, rock'u her zaman bir sanat formu olarak düşündüm. Ama birer sanatçı olarak değerlendirildiğimizde keyfimiz kaçıyor, o da başka mesele. Rock'a, resime veya klasik müziğe göre daha düşük bir sanat olarak bakılmasını reddediyorum. Sanatın amacı insanlarla doğrudan iletişime geçmektir ve bu anlamda sinema ve rock dönemin en temel sanatlarıdır. Zaman geçtikçe insan öğreniyor, olgunlaşıyor. Ben en ufak bir kıskançlık duymaksızın durumumuzdan son derece tatminkarım. Lanetli bir sanatçı olmayı hiçbir zaman istemedim. U2 asla underground bir kült obje olmaya çalışmadı. Gerçek meydan okuma, en ufak bir uzlaşmayı kabul etmeden, bir köşede sinip oturmadan milyonlarca insana hitap edebilmektir; yoksa, sadece birkaç bin plak satarak namuslu kalmak değil.

Bazen konser sonraları Bono'ya diyorum ki: "Dinle Bono, sanmıyorum ki bu yaşta böyle şeyler yapmamız makul olsun..." Diğer taraftan, sırf bu sebepten gözümüzü karartıp grubun içine balıklama dalıyoruz: Asla yetişkin olmamak için.

Bunca başarı sizi şaşırtıyor mu?

Bizim şansımız istikrarımızda: Dalgalara hep birlikte karşı koyduk. Bazen sarsıldığımız oldu ama asla yoldan sapmadık, bilinçliydik. Biz dört gerçek arkadaşız. İçimizden biri yolunu şaşırdığında durur bekleriz, yolunu bulmasına yardım ederiz. Gerçeklerden tehlikeli biçimde uzaklaşan biri olursa, diğerleri onunla konuşmakla, ayaklarını yere indirmekle yükümlü sayar kendini. U2 çok konuşan bir grup. Çünkü lider falan yok, kararları alan dört insan var. Her şarkı tek tek herkesin rızasıyla tamamlanır, Beatles'dan çok daha demokratik bir grubuz.

Çalmaktan ziyade, konuşup tartışmaya mı vakit ayırıyorsunuz yani?

Valla, hayatımız çene çalmakla geçiyor. Bu sebeptendir ki, etrafımızda Flood ya da Brian Eno gibi insanların olması çok önemli. Onlar İngiliz mantığını, dosdoğru amaca yönelmeyi, pragmatikliği getiriyorlar bize. Yoksa, senelerce tereddütlere hapsolur, gıdım ilerlemeden tartışır dururduk. Bu İrlandalılara has bir şey. Bizim misafirlerimiz seviyeyi yükseltiyor: Ben Nellee Hooper kadar zeki ve kurnaz bir adama daha rastlamadım. Bu adamların zekası bizim açımızdan uyarıcı oluyor. Onlar da aralarında tam bir fikir birliğine varamasalar bile, didişip duran bu seviyede muhataplarının olması büyük zevk. Brian Eno gibi bir tip, bir rock grubundaki tartışmaların seviyesini ciddi şekilde yükseltiyor.

Eno'yla birlikte grupta değişen ne oldu?

Bize sağduyu kazandırdı, bir çeşit entellektüel ağırlık. İlk plaklarımız bir ihtiras sonucu kaydedilmişti; sadece içgüdüler ve enerji... Eno bize daha analitik bir yan kattı. Biz de aptal değildik ama, Eno bir sanat akademisi vizyonuy-

32→

la bizi harekete geçirdi. Çok heyecanlı ve zenginleştiriciydi. Ama U2 plaklarının Brian Eno plaklarına dönüşmemesi için yeterince güçlü olduğumuzu başından beri biliyorduk.

Bazen kendini U2'ya uydurmak için zevklerini, esinlerini budadığını düşünüyor musun?

Evet, bazı isteklerini, kişilik özelliklerini vestiyere bırakmaya mecbursun. Diğer grup elemanlarının seni budamaları gibi bir eğilim hep olur... Ama U2'yu gerçek bir grup yapan şey, coşkulu bir işbirliği. Bu da şarkıların yararına bir durum. Ama bazen demokratik koşullar gereği kuvvetli fikirlerini yitirebiliyorsun.

Grup içinde sergilemekten kaçındığın, U2'ya hiç intikal etmeyen bir yanın var mı?

Bunu değerlendirmek öyle zor ki. İşimin önemli bir parçasında doğrudan doğruya diğerlerinden etkileniyorum. Larry Mullen'ın tavırlı tutumundan ve gücünden, Bono'nun entellektüel keskinliğinden, Adam Clayton'ın ruhundan ve dürtülerinden... Aramızdan hiçbiri, değişik filtrelerden geçtikten sonra önerilerinin el değmemiş ilk haliyle kalmasını beklemiyor. Aksi takdirde sadece solo albümler yapardık. Herkesin seslerini sırayla ifade etmesi demek bir grup için sonun başlangıcı demektir.

U2'nun bazen ağırlığını kaybettiğini hissettiğin oldu mu? Özellikle de "Rattle & Hum" döneminde?

O dönemde yolumuzdan ayrıldık ve sanki bir yol sapağı ödünç aldık. Şimdi bakınca ironik gözüküyor ama o zamanlarda o albümü ordan burdan toparlanmış, bir nevi korsan plak gibi tasarlamıştık. Sadece canlı kaydedilmiş, süslemesiz şarkılar olacaktı. Sonra, yarı yolda farkında bile olmadan temel fikir değişti. Gitgide iddialı bir yeni stüdyo albümüne benzemeye başladı. Kendimizi olayların akışına bırakıverdik.

Her şeyi boşverdiğiniz bir dönem oldu mu hiç hayatınızda?

Zoo TV turnesi sonrasında böyle bir şey geldi başımıza... Umutsuzca bir tatile çıkmaya ihtiyacımız vardı ve 94 senesinde dokuz ay boyunca her şeyi bir tarafa bıraktık. Herkes için harika bir seneydi. Sonra geri döndük, "Batman" ve "Görevimiz Tehlike" filmlerinin şarkılarını kaydettik, "Passengers"ı yazmaya koyulduk. 96 için bir ısınmaydı bunlar.

94'de müzikten koptuğun için bir suçluluk hissettin mi?

Çalmak ya da beste yapmak yerine kendimi dinlemeye verdim. Keşiflerle dolu zengin bir seneydi: Beck'in ilk albümü, Black Grape, dance single'larındaki tonlar... Kışı kız arkadaşımla Dublin'de geçirdim, sonra Fransa'da, Côte-d'Azur'de uzun bir süre kaldık. Hayatımda ilk defa U2'yla bağlantılarımı koparmayı başardım. İşte o dönemde Dublin'deki köhne Clarence Hotel'i satın aldık. Yıllarca Londralı ve Amerikalı arkadaşlarımızı yüzümüz kızarmadan götürebileceğimiz bir diskotek açmayı istiyorduk. Ama tuhaf yasalar sonucu bu mekanın bir otelin içinde açılması gerekiyordu. İşte böylece Clarence'ın, özellikle de bodrum katının mal sahibi haline geldik. Ufakken sürttüğümüz berbat bir oteldi orası. Bizim elimizde lüks bir otele dönüştü. Bizim diskotek de İngiliz dergisi Mix tarafından "yılın kulübü" seçildi. Bu sayede daha bir sürü enteresan kulüp açıldı Dublin'de.

U2 asla underground bir kült obje olmaya çalışmadı. Gerçek meydan okuma, en ufak bir uzlaşmayı kabul etmeden, bir köşede sinip oturmadan milyonlarca insana hitap edebilmektir.

Bu uzun tatil sonrasında müziğe geri dönmek bir ihtiyaç mıydı?

Her dakika böyle yaşamaya tahammül edemiyorduk. Müziğe dönmek için yanıp tutuşuyorduk. Nellee Hopper'ı sonra da Flood'u getirdik. Altı ay boyunca şarkıları, fikirleri önümüze yığdık, ardından, alıştığımız biçimde detaylara takılmadan hızlıca şarkıları kaydettik...

"Achtung Baby" döneminde olduğu gibi yeni bir U2 yaratma ihtiyacı var mıydı?

En ilginç şarkılarımız her zaman deneylerden doğdu. Asla zamanın ruhuna kapılarımızı kapatmadık.

Taze kan içen vampirler gibi olmamayı başardığınızı düşünüyor musunuz?

U2'nun güçlü taraflarından biri –ve zayıf taraflarından biri– grup olması. David Bowie kolayca, bugünden yarına, bir drum'n'bass albümü kaydedebiliyor. Biz ise virajları böyle kısa sürede alamayız. U2'yu Bulgar folkloru albümü yapabilecek gibi görmüyorum. Hızlı değişimler bizde imkansız, her şey doğal seyrinde olup bitiyor, dört fikri hesaba katarak... Başkalarını inceleyip araştırmakla yetinmiyoruz. Gerçekten inanmak, anlamak, yeniliklerle oyalanıp eğlenmeden önce onu tanımayı öğrenmek gerek. Bowie'nin ikna etmesi gereken kimse yok. Ama biz öyle miyiz ya? Başçı Adam Clayton, hip-hop tutkusunu bize bulaştırmak için senelerini verdi. Ben, en sert, en endüstriyel teknolara olan muhabbetimi diğerleriyle çok zor paylaşabildim. Bono daha ziyade My Bloody Valentine gibi deneysel İngiliz gruplarıyla haşır neşir. U2'nun plaklarında ve fikirlerinde durmaksızın değişiklikler oluyor.

80'lerin sonunda U2 dance-music'e karşı itimatsızdı. Sonunda nasıl ikna oldunuz?

80'lerde yüzlerce plak alırdım, 808 State gibi grupları yakından izlerdim. My Bloody Valentine'ın "Glider"ıyla sarsıldığımı hatırlıyorum; dance'i ve rock'u karıştıran yeni bir lisan duyuyorduk: Bir rock grubu ama dance-music disiplinine sahip. Sonra Chemical Brothers, Underworld, Leftfield geldi. Yeni bir duyarlılık hissediyorduk. Kimi başarılı, kimi değil, dört bir yanda deneyler yapılıyor. Ama bu benim için o kadar da yeni değil: Rock'n'roll, çok önceden, başlangıç yıllarında zaten bir dans müziğiydi. Bu yeni akım onu dürtüklemeye, aslında ne olduğunu hatırlatmaya geldi. Gitar-bas-davul formülü çarçabuk eskiyiverdi. Çünkü rock, yaşlandıkça kilo aldı ve kalçalarındaki hareketliliği yitirdi. 50'lerin plaklarını dinlediğimizde ritmlerin karmaşıklığı ve gücü karşısında şaşkınlıktan ağzımız bir karış açık kalıyordu. Davulcular cazdan geliyordu ve cesaretli şeyler yapmaya çalışıyorlardı. U2'da ritmler on senedir gitgide ilginçleşiyor. Yola çıktığımızda o müzikler bizim için bir şey ifade etmiyordu, biz Patti Smith, Television, Velvet Underground ekolünden geliyorduk. Bütün bu gruplar ritmlerden çok, imajla ve kelimelerle ilgileniyordu.

U2, rock içinde alaylara maruz kalan, bol "laf yiyen" bir ekip... Bunu nasıl karşılıyorsun?

Dünyanın en büyük grubu olma cüreti gösterdiğimiz için ödememiz gereken bir bedel. Çok kolay bir hedefiz, ama fırtına dindiğinde insanlar bizim albümlere geri dönüp bakacaklar ve önyargıları unutup içinde iyi şeyler olduğunu farkedecekler.

Çeviren: **D.B.**

Timur Selçuk

Kimi "İspanyol Meyhanesi"yle, "Ayrılanlar İçin"le, kimi tiyatro şarkılarıyla, kimi klasik eserleriyle tanıyor Timur Selçuk'u. Kimi de okuduğu, bestelediği devrimci şarkılarından, marşlarından tanıyor. Yıllardır o dönem plakları el altından müşteri buluyordu. 70'lerin ikinci yarısında çıkardığı iki albümü ("Türkiye İşçi Sınıfına Selam" ve "ODTÜ Konseri") yakında yeniden yayınlanacak, böylece o dönem eserlerine de zahmetsizce ulaşılabilecek... Bu haberi alınca Timur Hoca'nın kapısını çaldık, konuşmak istediğimiz çok şey vardı... Dar vakitte 70'lerden, bugünden, dereden tepeden konuştuk...

Allah o şarkıları tekrar okutmasın!

Geçenlerde Münir Nurettin Bey'in vefatının yıldönümüydü. İsterseniz onunla başlayalım konuşmaya... Batı müziğine yönelişinizde onun büyük etkisi olmuş galiba...

Münir Nurettin, tabii, apayrı bir sohbet konusu. Ancak böyle bir ailenin bize getirdiği artılar, annem de tiyatro sanatçısı olduğu için, sanat ortamında olmanın kolaylığı... Başlangıçta müzik yapmamızı istemedi, sanatçının hayatı zordu çünkü, hâlâ öyledir. Ama benim bu konuda kararlı olmam doğrultusunda o da kabullendi. Bizim işimizdeki etkisiyse, ahlaklı olmak konusunda doğru yolu göstermiş olması... Sanatın çok para kazanmak olduğunu değil, akıl, duyarlılık ve bilgi bazında bir iş olduğunu gösterdi.

Batı müziği geleceğin müziği miydi ona göre?

Artık dünya müziği çok sesli müziktir, tabii geleneksel ya da dini müzikler olacaktır ama, yarının müziği budur. Böyle bir görüşü vardı, çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin yani Kuvayı Milliye ruhunun yönelimini iyi kavramıştı.

Galatasaray lisesinin de biraz etkisi var galiba Batı müziğine yönelmenizde... Sonra Fransa yılları ve chanson'la tanışmanız geliyor galiba...

Fransa'ya gitmeden önce, zaten burada tüm chanson repertuarını biliyordum, Léo Ferré, Jean Ferrat, Georges Brassens, Jacques Brel... 1967 yılında, Paris'te, Barclay'la, Pathé Marconi'yle sözleşmelerimiz oldu, "Ayrılanlar İçin" filan orada çıktı. Babamız varlıklı bir insan olmadığı için, eğitimimizi sürdürmek için 20 yaşından beri hayatımızı kazanmaya başladık. Ancak pop müziğe girerek harçlığımızı oradan çıkarabilirdik.

En çok Charles Aznavour'dan etkilendiğiniz gibi bir izlenim doğuyor müziğinize bakınca...

Fransız şarkısı söz ağırlıklıdır ve bir bütündür. Bu kişilerin hepsinin bu akış içerisinde tuzu biberi var. Lise yıllarımızda çok Aznavour şarkıları söylerdik. Sonra daha Ferré tarzı şeylere gittik.

Gainsbourg?

O da sevdiğim bir sanatçıdır ama ortak yanlarımız azdır. Sözcükler üzerine kuruludur onun şarkıları, tiyatro müziği gibidir, yorum çok ağırlıklı değildir onda. Mantığın yorum üzerine kuruluşu Brel'de, Bécaud'da, Ferré'de, hatta Claude Nougaro'da daha çok var. Bütün bunlar tabii bizi çok etkiledi, hem de hiç etkilemedi. Çünkü toplumun içinde Japon turist gibi kaldık, zaman zaman çok büyük yabancılıklar çektik. Ama Allah'tan, buralı yanımız daha ağır basıyor, buraları terketmedik.

Barbara'yı hatırlıyor musunuz?

Tabii, onu çok iyi hatırlıyorum, müziği bırakma dönemlerini, evinin yanmasını... Sonra verdiği bir konserde insanların ayakta, avaz avaz tezahüratını...

"Beyaz Güvercin" şarkınızı Barbara'nın "L'Aigle Noir"ına benzetiyorlar...

Olabilir, beni de Rock Hudson'a benzetiyorlar. Boyum 1.60 civarında ve farklı bir özel yaşantım var.

Orada chanson'cularla ilişkileriniz oldu mu?

Öyle birebir bir ilişkim olmadı. İsterdim aslında ama, o apayrı bir dünya. Sadece aynı dönemde müziğe başladığımız Michel Fugain vardı, çok hoş biriydi, birkaç kere kahve içip sohbet etme imkanımız olmuştu.

Fransa yıllarınızda Erdem Buri'yle çok güzel anılarınız olmuş. Mesela onun evinde Sencer Divitçioğlu'ndan iktisat dersleri alırmışsınız, Tülay German'la beraber...

Erdem çok iyi bir insandı, sivri bir tipti. Son yıllarında birlikte olamadık, bir takım şeyler çakıştı ama her zaman güzel anılarla yaşadık. Sencer'den, Erdem'deki gecelerimizde, Asya Tipi Üretim konusunda bayağı uzun konferanslar almıştık. İlk sosyalist yaklaşımlarımız, aslında Erdem'deki sohbetlerimizde oluşmuştu. Benim gönlümde her zaman ortanın solunda bir yaklaşım söz konusuydu, ama Paris'e gidip de solcu olmayan herhalde yoktur.

Solculuğunuz asıl Paris'te şekillendi yani...

İktisat teorilerini öğrenmeye gitmedim tabii oraya, ama dünyaya kapıları açık bütün insanlar gibi kendi yolumu seçtim. Ama önce sanatçıyım, yurttaş olarak herkesin nasıl görüşü varsa, benim de öyle var.

Türkiye'ye geldikten sonra politik müzik yaptığınız yıllar?..

ODTÜ'de 76-77-78'de üç konserimiz oldu, ancak o meşhur ODTÜ Konseri bandı, sanıyorum, 78'deydi. 80 öncesi Türkiye'deki durum çok farklı olduğu için, göğüs göğüse yaşanan bir kavga olduğu için, solun bastırılması, hatta tamamen ortadan kaldırılması söz konusu olduğu için, MHP ve yan örgütlerinin, Ülkü Ocakları'nın örgütlü örgütsüz demeden, devletin kimi kanallarının da yardımıyla, solla savaşı olduğu için, ben de tercih hakkımı kullandım. Grev yerlerinde, direniş yerlerinde, demokratik gecelerde, hiçbir örgütün, derneğin üyesi olmadan, şarkılarımla elimden geleni yaptım. Allah saklasın, bugün bu şeriat akışı denetlenemez hale gelirse, yine piyanomu alırım, meydanlara çıkarım, seyirci kalmam olaylara.

Diğer müzisyenlerle, ozanlarla ilişkileriniz nasıldı? Bir tane Aşık İhsani söylüyordunuz mesela...

Bir Aşık İhsani'miz var, sempatik bulduğumuz, sevdiğimiz bir insandır, her ne kadar "köylüce"yi tercih ediyorsa da.. "Köy" ya da "köylü" farklı şeylerdir, "köylüce"yi daha çok bir grup için kullanıyorum. "Köylüce"yi pek sevmem ben. Fakat İhsani, doğal yanlarıyla bu köylüceliği aşan, yaratıcı, sıcak bir kişiydi. Epeydir de görüşemedik... Hoştu da o sözleri, besteledik, sağolsun, o da izin verdi. Benim sevdiğim şarkılardan biridir. Allah tekrar o şarkıları okutmasın, tekrar o günlere dönmeyelim! Ama o dönem bunlar gerekiyordu. Bana dönem dönem sorarlar, "şöyle bir baktığın zaman tekrar yapar mıydın" diye... O zaman yapar mıydın değil, şimdi tekrar yaparım, şeriat biraz daha yükselse! Ben sessiz kalmam, iki tane çocuğum var! Ama bugün baktığım zaman söz-

34→

cükler sivri geliyor. Bugün olsa herhalde "1 Mayıs"ın sözleri farklı yazılırdı. Bence devrim, Türkiye'nin her metrekaresine okul götürmektir, ışık, yol götürmektir. "1 Mayıs"ı dönem dönem özel gecelerde okuduğum zaman "bence devrim bu anlama geliyor, silahları alıp onu bunu öldürmek değil" manasında, espriyle karışık bir not düşüyorum şarkıyı söylemeden önce. Ama o gün "devrimin şanlı yolunda ilerleyen halkın bayramı"ydı. Bugün çıkıyor hâlâ MHP'liler, "şu kadar şehit verdik" diyorlar, düşünüyorum hangi savaşta şehit verdiler diye, 12 Eylül öncesi sol görüşlülerle yaptıkları mücadelelerde şehit vermişler. Kendinize şehit diyorsanız, karşınızdakine düşman demeniz gerekir... Hâlâ aynı sıkıntılar bir ölçüde devam ediyor, fakat ben her zaman umutlu oldum.

Grev yerlerinde, direniş yerlerinde, demokratik gecelerde şarkılarımla elimden geleni yaptım. Allah saklasın, bugün bu şeriat akışı denetlenemez hale gelirse, yine piyanomu alırım, meydanlara çıkarım, seyirci kalmam olaylara.

Parti ve örgütlerle ilişkileriniz nasıldı?

Ben partili olamadım. Biraz anarşist bir yanım var, öyle genel başkan falan dinlemem. Bir partiye girdiğim zaman, bir ay sonra beni disiplin kuruluna verir, atarlar. Atılacağımı bile bile de partiye girmem, kendimi tanıyorum, niye o partiye girip orayı karıştırayım? Ben kimseden emir almadım, gelseler, "parti marşı bestele" deseler... Ben öyle şeye gelemem. Bu bakımlardan uzak durdum, yoksa örgütlü, disiplinli çalışmayı asla küçümsemedim. Direktif başka, hazırlıklı, planlı olmak başka!

12 Eylül'den sonra size de dava açıldı mı?

Konserler yasaklandı, 15 yıl hapsim istendi dört ayrı davadan, bazı konserlerde dinleyiciden çok polis vardı.

"1 Mayıs"ları söylediğiniz dönem sizi nasıl TRT Denetleme Kurulu'na almışlardı?

Sekiz ay kadar böyle bir görevim oldu. Bülent Bey'in hükümeti çekilince benim de işime son verildi. O dönemde kurul toplantılarını basına ve sanatçılara açtık.

Zülfü Livaneli'ye izin vermemiştiniz galiba...

Beş şarkısı gönderilmişti, bir şarkısı, prozodi eksikliğinden, bir tanesi de söz denetiminden geçiş izni alamamıştı. Hatta o toplantıda çok da eleştiri aldık. Nüvit Kodallı Hoca, "İlk defa Nâzım'lar geçiyor, bu kadar da olmaz ki" demişti. "Ama hocam" dedim, "bunların artık tanınması, söylenmesi lazım"... Zülfücüğüm maalesef o prozodi eksikliğini hâlâ gideremedi, bundan sonra da beceremez artık. Şimdi artık çeşitli pop müziklerde sözcüklerle oynanıyor, vurguları değiştiriliyor, yakıştığı zaman ben yadırgamıyorum.

Bunca yıldan sonra dinleyici profilinizi tarif edebilir misiniz? Bazıları "İspanyol Meyhanesi"yle, bazıları "1 Mayıs"la hatırlıyor sizi...

Ortaokullulardan 70-75 yaşlarındaki insanlara kadar dinleyicilerim oluyor konserlerde. Kimi Münir Nurettin istiyor, kimi oyun müziklerini seviyor... "İspanyol Meyhanesi"ni okumadan zaten olmuyor, "emeklilik şarkım o benim" diyorum. Uygun ortamlarda, demokratik bir geceyse, "1 Mayıs"ı, "Türkiye İşçi Sınıfına Selam"ı okuyoruz. Neticede, konsere gelen insanları mutlu etmeye çalışıyoruz, ama mutlu ederken de bilinçlendirmek, duygulandırmak, onların insan vasıflarını harekete geçirmek... Yani sadece eğlendirmek, hoşça vakit geçirmek değil... Bunu yapan arkadaşlarımız da var, onlara da saygım sonsuz, sabahtan akşama kadar Bach'la Beethoven da dinlenmez, Orhan Gencebay da dinlenmez, hepsinin yeri ayrı. Zevk alıyorsanız, bir kadeh rakınızı koyarsınız, Orhan Bey'i de dinlersiniz, rakınızla Beethoven da dinleyebilirsiniz, bunlarda yasak olmaz...

Münir Nurettin Selçuk'la Zeki Müren'in yeri de ayrı mı?

"Gazino müziği" tabirini kullanmayalım ama, biri "konser tarzı"dır, biri "müzikhol tarzı"... Müzikhol tarzı, Müzeyyen Hanım'la başlayan ve Zeki Bey'le doruğuna ulaşan tarzdır. Onları küçümsemek mümkün değil, bir Müzeyyen Senar, bir Zeki Müren olmak kolay mıdır? Ama ben onları dinler miyim, tad alır mıyım, onlar beni dinler mi, o ayrı bir konu.

Hiç rock dinlediniz mi?

Bizim dönemimizde en çok sevdiğimiz Bob Dylan vardı, hâlâ çok severim. Her şeye evet demeyen, özel bir yapısı vardı. Son derece duyarlı, son derece yumuşak bir insan benim gördüğüm, ama nasıl darbeler aldıysa hayatta, bir kabuk örmüştü etrafına. Söz ağırlıklı, ifadeye dayalıydı. Bizim gençliğimizin idolüydü.

Adam Sanat'taki kimi yazılarınızda genç müzisyenlere tavsiyelerde bulunurken, içkiden, sigaradan, uykusuzluktan, çok konuşmaktan kaçmalarını öğütlüyorsunuz. O zaman bir Bob Dylan daha nasıl çıkacak?

O beni çok üzüyor. Genç arkadaşlarıma her zaman diyorum, sesinizi koruyun, size uzun süre yardımcı olacak kadar bir eğitim alın. Timur Hoca, operacı mı olacağız? Şan eğitimi almak, operacı olmak değil. Ses vücudu en son terkeden şeydir, eliniz kolunuz kalkmaz, ama son nefesinizde sevdiğinize "seni seviyorum" diyebilirsiniz, ya da hiç sevmediğiniz biriyse "inşallah kısa sürede yanıma gelirsin" dersiniz. Allah size bir güzellik vermiş, hayatınızı böyle kazanıyorsunuz, neden yazık edeceksiniz? İçki de içeceksiniz, sigara da, ama ölçülü! Yazılarımda bu konuyu çok sık işliyorum, küçük reçeteler de veriyorum.

Siz içki ya da sigara kullanıyor musunuz?

Ben de içkiyi severim, keyif sigaralarım vardır, dostlarımla muhabbeti severim ama güvenli bir yaşantım vardır. Gece hayatım yok, gençken, gece kulüplerinde çalıştığım dönemlerde de programımızı bitirir, dönerdik. Mazbut bir hayat, babamızdan, annemizden öyle gördük. 12 Eylül sonrasında, yasaklı olduğumuz dönemlerde, bir süre içkinin dozunu biraz kaçırdık. Kendimce bunu mu çözüm buldum, ama öyle bir dört-beş yılım oldu. Onun için, içenlerle ilgili bir konu açıldığında neden içtiğini anlamaya çalışıyorum.

Bir yazınızda bu tür alışkanlıklar için "anti-müzikal tutum" diyordunuz. Serge Gainsbourg günde yedi paket Gitanes içiyordu, o anti-müzikal mi?

Gainsbourg çok özel bir insan. Fransızların "diseur" tabir ettikleri bir tarzı vardı, yani "söyleyici, metni aktarıcı"... Onunkisi daha çok "müzikal konuşmak"... Aralarında Serge Gainsbourg çapında biri varsa, isterse on paket Gitanes içsin. Ama bana sorarsa, Gainsbourg'un hatalarını tekrarlamasın, daha uzun yaşasın. Gainsbourg da keşke daha çok yaşasaydı, daha çok şarkı söyleseydi! Onun için genç arkadaşlarıma dikkat etmelerini söylüyorum, ama yasak da koymasınlar, sanatçı yasakla yaşamaz. "Ben sigarayı ağzıma koymam, içki de içmem" dersen, ben senden, müziğinden de, her şeyinden de şüphe ederim. Ama "arkadaş, ben senede bir defa, iki defa sarhoş bile olurum" dersen, aman ne kadar güzel!

Şan dili–şarkı dili ayrımına ne diyorsunuz?

Herkes kendine yakışanı yapar. Yıllarca konservatuar eğitimi gördüm, öğretmenlik yaptım, Münir Nurettin'in oğluyum, başka türlü nasıl yaparım? Babasına bak, oğluna bak derler. Güzel söyleyen, yalansız söyleyen herkes kabulüm. Zaten bir sanatçının bütün okudukları beğenilmez. Sanırım benim pop müzik şarkılarıma da böyle bakmak lazım. 74'den sonra da hiç yapmadım zaten...

Sabahtan akşama kadar Bach'la Beethoven da dinlenmez, Orhan Gencebay da dinlenmez, hepsinin yeri ayrı. Zevk alıyorsanız, bir kadeh rakınızı koyarsınız, Orhan Bey'i de dinlersiniz, rakınızla Beethoven da dinleyebilirsiniz, bunlarda yasak olmaz...

En son "25. Yıl" çıktı galiba...

Onlar bir dönemi noktalamak için toplanmış eski şarkılardı. Benim zaten bir pop müzik sanatçısı olma gibi bir iddiam hiç olmadı.

Eurovision'a da katıldınız...

Epey bir mücadele verdik ama pasaport alamadık. Eurovision'a katılacağım, birinci olacağım, pasaportu olmayan bir sanatçıya bakalım ne yapacaklar dedim. Uyandılar Allahtan. Ben de hem birinci, hem üçüncü oldum, pasaportu da verdiler. Kendime yakışan biçimde mücadele ettim, doğru da yapmışım.

Şarkılarınızın sözlerini neden kendiniz yazmıyorsunuz?

Hiç yeteneğim yok. Mecburen iki üç tane yazdım, onlar da, Ümit abi (Yaşar Oğuzcan) Paris'e şarkı sözlerini yollayacaktı, gecikti, kayda girecektik, mecburen ben oturdum. Görüyorum Kayahan'ı, Sezen'i, Fikret'i, çok hoşuma gidiyor, ne güzel oturmuşlar, sözlerini yazmışlar... Ben şiir bestelediğim için şarkı sözü merakım da olmadı, şiir de yazamadım.

Kendisini kendi sözleriyle anlatmayan bir bestecinin sanatının yeterli olmadığı gibi bir görüş var...

Schubert döneminin Alman şairlerini bestelemiş. Schubert kendisi şiir yazmadı diye kötü besteci mi olacak? Ama mesela Jacques Brel de senfonik eserler vermedi!

Mahmut Erdal

Yıllar önce, Feyzullah Çınar ve Aşık Ali Metin gibi Mahmut Erdal da, iki taşı birbirine vurunca türkü çıkan Çamşıhı'dan aldıklarıyla çıkmış yola. Uzun süre halk ozanlığı yapmış ama hep "kendi çalıp kendi dinlemek"ten yakınmış. Halk müziğine Seyfi Doğanay, Sabahat Akkiraz, Aşık Mahzuni gibi onlarca sanatçı kazandırsa da pek hatırlanmamış ve 12 Eylül sonrasında çalıp söylemeyi tamamen bırakmış. Artık yalnızca kitap ve şiir yazıyor. Birçok kez eski arkadaşlarını tekrar bir araya getirmeyi, yeniden bir şeyler yapmayı denemiş, ama olumsuz sonuçlanmış bu girişimler. Kitaplarında eski dostları ve kendi yaşadıklarını ayrıntıyla anlatıyor Mahmut Erdal. Bize de öyle anlattı...

ne sazımız dinlendi ne sözümüz

Sivas'ın Divriği ilçesinin Çamşıhı beldesinde 1938'de doğdum. Çamşıhı birbirine akraba dokuz köyden oluşan bir ovadadır. Bir düğün ya da cenaze olsa, o dokuz köy bir köyde toplanırdı. "Çamşıhı'nda yerden iki taş alıp birbirine vurunca türkü oluşur" derler. Öyle güzel bir yer... Feyzullah Çınar'lar, Aşık Ali Metin'ler, Aşık Hüseyin'ler yetiştirmiş bir yöre. Ağıtların, deyişlerin yurdu... Herkes Arguvan türkülerini söyler durur, ama hepsi Çamşıhı'ndan çıkmadır.

Bir tarafta eşkıya, öbür tarafta jandarma

Eskiden askerlik bedel parası varmış, bir mecdiye. Ben doğmadan önce, bir gün bizim köyü jandarmalar basmış. O zamanlar bir tarafta eşkıya, öbür tarafta jandarma... Köy sefil halde. Babaannem, babamla amcam Mahmut'a kaçmalarını söylüyor. Fakat jandarma yakalıyor onları dağda. Bedel parasını istiyorlar. Babam, olmadığını söylüyor. Jandarmalar Mahmut'a vurmaya başlıyor. Babam "o hasta, bana vurun" diyor. Bu sefer ellerindeki dipçiklerle babamın boynuna vuruyorlar. Omurgaları kırılıyor. Bir külçe gibi oraya kıvrılıp düşüyor. Jandarmalar Mahmut'u yanlarına alıp götürüyorlar. Gidiş o gidiş... O günden sonra Mahmut'u gören olmuyor. Köylüler babamı buluyorlar. Darbenin etkisiyle babam aklını oynatıyor. Yedi-sekiz yıl don-gömlek dağlarda dolaşıyor. Kemah'ta Sultanbelek diye bir ziyaret varmış. Babama oraya gitmesini söylüyorlar. Kafasına koyuyor, gidiyor Kemah'a. Günlerce uyku uyumayan adam orada bir güzel uykuya dalıyor. Anlattığına göre, oraya gitmeden önce gözünün önünde bir yılan var sanırmış, durmadan onu yakalamaya çalışırmış. Sultanbelek'e gittikten sonra bu yılan kayboluyor, babam da tekrar iyileşiyor, ama kambur kalıyor. Annemin ikinci kocası babam. İlk kocasını Yemen cephesinde kaybetmiş. Annemin de ayakları sakat. Ben doğunca bana kaybolan amcam Mahmut'un ismini veriyorlar.

Boyunduruk kayışından saz...

Altı-yedi yaşlarında bağlamaya merak sardım. Benden birkaç yaş büyük olan Aşık Ali Metin bizim köylüydü. Babamın dayısı çok güzel bağlama çalardı. Çamşıhılı Aşık Hüseyin, sazı sırtında durmadan köyleri gezerdi. Üstünde şile bezinden bir gömleği vardı, dizine uzanan. Bizim köye geldiğinde hep bizde kalırdı. Yarma bir sazı vardı. Yatakta sazla yatardı. Sabahın seherinde kalkar, "Ahu direk direk göklere çıkmış/ Gamda gördüm yine garip bülbülü" diyerek o kadar dertli çalar okurdu ki... O tadı çok insanda gördüm. Soğuk bir kış günü köye bir aşık gelmiş dediler. Kalktım gittim. İlk kez Davut Sulari'yi orada gördüm. O da beni çok etkiledi. Kağnı arabalarında boyunduruk kayışı vardır. Onların içindeki telleri çıkarıp tahta gererdim. İlk sazlarımı öyle yaptım. Cenazeye bile elimde o sazla giderdim. Beni kovalarlardı. Babam beni okula yazdırdı. Ama kaçıyordum. Öğrenciler gelir beni yakalardı, yine kaçardım. Böylece bana bir ufak saz alındı. İki-üç yıl onunla çaldım. Babam bir gün on lira para verdi. Ağa dayı diye saz yapan birinin yanına gönderdi. Kış günü olduğundan yanıma bir arkadaşımı almamı söyledi. Dinlemedim. Yol iki buçuk saat filan sürüyor. Gittim Ağa dayının yanına. Babamın selamını söyleyip aldım sazı. Gece orada kalmamı söylediler. Ama ben bir an önce köye dönmek istiyordum. O karda kışta gece vakti köye döndüm.

Çamşıhı'ndan aşık gelmiş...

Köyde bir evde gramofon vardı. Düğünlerde ortaya çıkarır çalarlardı. 14 yaşında filanım. Aşık Veysel'i ilk öyle dinledim. Fahri Kayahan'ın, Zaralı Halil'in, Antepli Hasan Hüseyin'in plakları vardı. Aşık Veysel'in yakın köylüsü bir sünnetçi gelirdi her yıl bizim köye. Babamın ahbabı olduğundan beni de kattı yanına, gittik trenle Şarkışla'ya. Veysel'in köyünün bulunduğu yere Emlak köyleri derler. O köylerden birinde önce Aşık Ali İzzet'i gördüm. Onlarla çaldık söyledik. Veysel'in köyünde bizim bir talibimiz vardı. Orada oturduk biraz. Biz yemeğimizi yerken bütün köy evde toplanmaya başladı. Çamşıhı epey meşhur olduğundan herkes "Çamşıhı'ndan aşık gelmiş" diyerek birikti. Veysel'in yanına gidelim demeye varmadan, yaşlı bir kadının koluna girmiş Veysel içeri girdi. Kalktım elini öptüm. Veysel de sazı Çamşıhılı Ali Ağa'dan öğrenmiş. Orada bana da türkü söyletttiler. Bir hafta Veysel'in yanında kaldım.

Yemeğimizi yerken bütün köy evde toplanmaya başladı. Çamşıhı epey meşhur olduğundan herkes "Çamşıhı'ndan aşık gelmiş" diyerek birikti. Veysel'in yanına gidelim demeye varmadan, yaşlı bir kadının koluna girmiş Veysel içeri girdi.

Meclis başkanından kart...

1955'te bir gün, babam köyde yokken, samanlıktan tohumluk buğday çaldım, sattım. Ayağımda kara lastik, bindim trene Ankara'ya geldim. Kirvemiz TBMM'de odacıydı. Bana radyodan Muzaffer Sarısözen'e yazılmış bir kart aldı, Meclis Başkanı Koraltan'dan. Kartı verdi, gittim radyoya. Sarısözen yoktu radyoda. Bir kenara oturup beklemeye başladım. Birkaç saat sonra geldi. Beni gösterdiler, sert bir şekilde "gel bakalım" dedi. Sazımı aldım düştüm peşine. Odasına girince kartı çıkarıp verdim. Alır almaz bakmadan yırttı. "Çal bakalım" dedi. Çaldım. "İşte senin torpilin bu" dedi. O gece de Yurttan Sesler programı var. Muzaffer Sarısözen benim de programa çıkacağımı söyledi. Koroda Nezahat Bayram, Nida Tüfekçi, Muzaffer Akgün... filan var. Dizlerim tir tir titriyor. Sıra bana geldi. Girdim okudum türkümü.

İşte sana türkü...

Birkaç gün daha kaldım Ankara'da. Artık param da kalmamıştı. Cebimde beş kuruş olmadığı bir gün, tam eve dön-

meyi düşünürken yerde beş lira buldum. Bir lokantaya girdim, 25 kuruş ödedim. Dedim ki, bu beş lira hayatının dönüm noktası. Biraz daha kalmaya karar verdim Ankara'da. Ertesi gün sazımı alıp tekrar radyoya gittim. O sırada Muzaffer Sarısözen yoktu, Osman Özdenkçi vardı. Yıldıray Çınar da o zamanlar yeni yeni parlamaya başlamıştı. Grafson'la anlaşmış, plak yapmak için türkü arıyormuş. Osman Özdenkçi odada biraz beklememi söyledi. Yurttan Sesler programı bittikten sonra Özdenkçi, Yıldıray'a "işte sana türkü" dedi beni göstererek. Oradan eve gittik, ne biliyorsam hepsini teybe okuttular. "Badı sabah selam söyle o yare", "Çoktan beri dostu gördüğüm yoktu"... Okuduktan sonra bana harçlık da verdiler. O türkülerle yedi-sekiz plak yaptılar. Plaklar yayınlandıktan sonra bin lira telif hakkı ödediler. 1964 yılında benimle de anlaşma yaptılar, on bin lira ödediler. Plak başına beş bin lira ödeyeceklerini söylediler. Beş bin lira benim için iyi paraydı. O zamanlar en büyük para yüz liraydı.

Padişahı çingene yapmışlar da, ormandan geçerken ağaçları görünce, "bunlardan ne güzel kalbur kasnağı olur" demiş. Mahzuni de ismi parlayınca o duyguyu yenemedi. Bir zaman geldi, Aşık Veysel için "Kör milletin kör aşığı / Toprak başına çalınsın" diye plak yaptı.

"Beni kim ne yapsın?"

Ankara'da Türkiye genelinde ilk defa bir Hacı Bektaş Veli gecesi düzenlenmişti. Gecede sahneye çıkacaklar arasında ben de vardım. Gündüzden toplandık gecenin yapılacağı yerde. Ruhi Su, Davut Sulari, Ali Ekber Çiçek, Aşık Daimî de geceye katılacaklar arasında. O sırada kısa boylu, kara birisi yanıma geldi. Benimle tanışmak istediğini söyledi. Adı Mahzuni Şerif'miş. Elinde de sazı vardı. Bir şeyler çalmasını söyledim. "İşte gidiyorum çeşmi siyahım/ Aramızda dağlar sıralansa da..." türküsünü ilk kez orada dinledim. Çok duygulandım. Onun niye geceye katılmadığını sordum. "Beni kim ne yapsın" dedi. Hemen tertip komitesindekilere gittim, Mahzuni'nin de adını sanatçılar arasına yazdırdım. Bu arada Ali Ekber Çiçek, Daimî rakıyla demlenmeye başlamışlardı bile. Mahzuni ağlamaya başladı. Niye ağladığını sordum. "Abi bir şunların haline bak, bir de bize bak" dedi. Anladım ki o da içki içmek istiyor. Bir ufak rakı getirttirdik. Konuşmacılardan sonra Mahzuni sahneye çıktı. "İşte gidiyorum çeşmi siyahım"ın bir dörtlüğünü okuduktan sonra sahneden geri indi. Yine ağlamaya başladı. "Kardeşim sen niye ağlıyorsun, bir hastalığın filan mı var" dedim. "Birisi bana bu anasını avradını .iktiğimi kim sahneye çıkarttı dedi" diye ağlamaya devam etti. Hacı Bektaş gecesinde kimsenin böyle şeyler konuşmayacağını, konuşamayacağını anlatmaya çalıştım. Biraz aşağılık duygusu vardı. Bir de tezkeresine 15 gün varmış. O gün benden adresimi aldı. 15 gün sonra çıktı geldi. Bir hafta beraber çaldık söyledik. Mahzuni'ye İstanbul'a gitmeyi önerdim ve çıktık yola...

"Bunu ben ne yapayım?"

İstanbul'a gelince benim bağlı bulunduğum Grafson firmasına götürdüm Mahzuni'yi, plak yapmak için. Firma sahibiyle tek başıma görüşürken "benim firmamda Zeki Müren, Muzaffer Akgün gibi birçok sanatçı var, bunu ben ne yapayım" dedi. Mahzuni'nin üstü başı da kötüydü. Oradan çıktıktan sonra Mahzuni'yi Tahtakale'ye götürdüm. Bir siyah elbise, fötr şapka, gözlük ve ayakkabı aldık Mahzuni'ye. Tekrar Grafson'a gittik. Firma sahibine ya benim kontratımı iptal etmesini ya da Mahzuni'nin plağını yapmasını söyledim. Firma sahibine sonunda kabul ettirdik. Stüdyoda bir şişe de rakı aldım Mahzuni'ye ve ilk plağını yaptı. "İşte gidiyorum çeşmi siyahım", "Nenni bebek", "Yine bahar gelmiş", "Nedir yaradan"dan oluşan dört türkü okudu. Firmadan iki bin lira verdiler Mahzuni'ye. Ankara'ya döndük. Mahzuni, Maraş'a memleketine döneceğini söyledi. İki gün sonra akşam eve geldiğimde baktım ki Mahzuni bize gelmiş, yine ağlıyor. Parasını çarptırdığını söyledi. Birkaç bin lira verdim. Memleketine döndü. Aradan biraz zaman geçtikten sonra, Mahzuni'nin plakları piyasaya çıkar çıkmaz ortalığı alllak bullak etti. Zorla plak yapan Grafson'dan bana illa Mahzuni'yi bulmamı söylediler. Mektup yazdım Maraş'a, Osman Dağlı'yla çıktı geldi. Plaklar yapmaya başladı. Elimde plaklarıyla yıllarca reklamını yaptım Mahzuni'nin... Bir dergide okuduğuma göre, "beni plakçılar keşfetti" demiş Mahzuni. Benim ismimi vermese de olurdu, ama en azından "bir arkadaş götürdü beni plak firmasına" deseydi. Derler ya, padişahı çingene yapmışlar da, ormandan geçerken ağaçları görünce, "bunlardan ne güzel kalbur kasnağı olur" demiş. Mahzuni de ismi parlayınca o duyguyu yenemedi. Artık Mahzuni sevmediği herkese karşı plak yapmaya başlamıştı. Bir zaman geldi, Aşık Veysel için "Kör milletin kör aşığı/ Toprak başına çalınsın" diye plak yaptı. Eski karısı Suna'yı bir plağında teşhir etti. Mahzuni keşke sözünün ozanı gibi olsaydı...

İrene Melikoff'la Paris'e

Feyzullah Çınar akrabamızdı. O da Çamşıhılıdır. İstanbul'a geldiğimizde Unkapanı'nda beraber hamallık yapıyorduk. Bir gün Feyzullah ile bir arkadaşı bir piyango bileti alıyorlar, bilete kırk bin lira para vuruyor. Çeyrek bilet olduğundan on bin lira alıyorlar. Beş biner lira alıyor ikisi. Feyzullah beş bin liraya sürü alıyor. Bir de bakır dükkanı açıyor. Feyzullah'ın babası da, kendisi de çok içerdi. Feyzullah günlük kazancını akşam içkisine ve plaklarına verirdi. Epey işe girip çıktı. Tüm hayatı çalışmakla geçti. 1968'de İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayı'nda yine bir Hacı Bektaş Veli'yi Anma Gecesi düzenlenmişti. Ankara'dan Feyzullah ve ben davet edildik. İstanbullu ozanlar oradakiler tarafından daha çok tanındığı için bize ilgi daha fazlaydı. Paris Üniversitesi'nden Prof. İrene Melikoff da geceye katılanlar arasında. Konserden sonra biz Ankara'ya döndük. Melikoff da peşimizden Ankara'ya geldi. Bizi buldu, bir gün görüştük. Bizi Fransa'ya götürmek istediğini, söylediğimiz deyişleri öğrencilerine çevirmek ve dinletmek istediğini söyledi. Tüm masrafları da karşılayacağını söyledi. Ben işlerimden dolayı gidemedim. Feyzullah gitti. Orada konserlere çıktı, bir de albüm kaydetti. Melikoff çok iyi bir kadındı. Hâlâ her yıl geldiğinde uğrar, rahmetli Feyzullah'tan bahseder...

Gelen vurdu giden vurdu

O zamanlar aşıkların kendi aralarında diyalogları iyiydi. Ozanların dernekleri vardı. Gecelere çıkıyorduk. Anadolu turnesi yapıyorduk. Adana'da kazandığımızı Tunceli'deki fakir okullara veriyorduk. Halk da sahip çıkıyordu. Halkın gerçek devrimcisiydik yani. Fakat devlet baktı ki gerçekleri konuşuyoruz, işine gelmedi, vurdu tekmeyi ozanlara. Bu sefer de halk sahiplenmemeye başladı. Şahturna kör haliyle Adana'da cezaevine düştü. Feyzullah içeri girdi, sahip çıkan olmadı. İhsani'ye herkes tekme vurdu. Ozanların geçim derdi de vardı. Epey zorluk çektiler. Örneğin Hüseyin Çırakman yetmiş yıl boyunca demokrasiden bahsetti, kendi söyledi, kendi duydu. Şimdi gecekondularda canı çıkıyor. Cebinde dolmuşa binecek parası yok. 12 Eylül'den sonra çalıp söylemeyi bıraktım. Artık sadece yazıyorum. Bu kültüre en ağır darbeyi 12 Eylül vurdu. Çocuklar İstanbul'da üniversite kazandılar. Ankara'da her şeyi bırakıp İstanbul'a göçtüm. Gerçeği söylemek gerekirse ne sazımız dinlendi ne de sözümüz. Bu yüzden biraz da kendime küsmüştüm. Bazen sahneye çıkarıyorlar. Kendi kendime diyorum ki, elli yıl boyunca çaldın, söyledin. Gelen vurdu giden vurdu, hep ağladın. Ama hiç mi usanmadın? Tilkinin birisi bir kümese girmiş, birkaç tane tavuğu öldürmüş. Köylüler bu tilki nasılsa bir daha gelir deyip pusuya yatmışlar. Tilki yine gelmiş, tilkiyi yakalamışlar. Tilkinin boynuna bir ip bağlayıp köy meydanına götürmüşler. Kimisi asalım kimisi de yakalım demiş. Oradan bir Bektaşi ereni geçiyormuş, ona sormuşlar. "Beni dinlerseniz onun boynuna bir saz asın, ölene kadar ne yakası bir araya gelir, ne de karnı doyar" demiş. Benim de boynumda bir saz asılı. Halk ozanı olursan ancak halkın savunucusu olursun, başka da bir şey olamazsın.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Geçen kasım ayında düzenlenen Mistik Müzik Festivali'nde başlayan bir süreç, yeni oluşumlarla canlılık kazanmaya başladı. Oluşumlar gerçekten şaşırtıcı: Tasavvuf müziği ile yarı-profesyonelce uğraşan bir koro (Tasavvuf Musikisi Korosu) koro geleneği olmayan Yahudi cemaatinin kurduğu amatör bir koro (Yako Tarogano yönetimindeki İstanbul Sinagog İlahileri korosu) ile birlikte Mart ayında CRR'de ortak bir konser verdi. Öz-etkileşim adını taşıyan bu konserin ardından, Paskalya bayramında, Tasavvuf Musikisi Korosu ile Süryanî Katolik Kilisesi Gençler Korosu, Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde ortak bir konser verdi. Arkadaşımız Levent Elpen, bu üç boyutlu etkinliğin mimarı Taşkın Savaş'ın yanısıra, Musevi ve Süryani cemaatlerinin müzik elçileriyle görüştü...

TASAVVUF MUSİKİSİ TOPLULUGU KURUCUSU TAŞKIN SAVAŞ:

"Öz-etkileşim"

1983'te kurulan ve kuruluşundan bu yana yurtiçinde ve yurtdışında birçok konser veren Tasavvuf Musikisi Topluluğu'nun kurucusu, Fatih dersiamlarından Coşkun Efendi'nin torunu ve İstanbul Konservatuarı'nın ilk mezunlarından olan Taşkın Savaş, tasavvuf müziği ve TMT'in öncülüğünde gerçekleştirilen "ortak konserler"e ilişkin görüşlerini anlattı...

Tasavvuf Musikîsi Topluluğu olarak daha önce de "Bektaşî Nefesleri" konseri gerçekleştirdiniz. Şimdi Musevîlerle ve Hristiyanlarla program yapıyorsunuz. Önce bu fikrin nasıl başladığını anlatır mısınız?

Taşkın Savaş: İstanbul büyük bir metropol. Benim bir tâbirim vardır: Metropol Dersaadet. Metropol İstanbul'da bu insanlar, bu kültür yaşıyor. Daha önce de yaşamış. Dolayısıyla kültürü de devam etmiş. Netice olarak bu insanlarla, bu ayrı kültürlerle beraber yaşıyoruz. Aramızda "öz etkileşim" dediğimiz, –bu şahsıma ait bir tâbir– kültür alışverişi olmuş. Örnek verecek olursak; Musevî kardeşlerimiz, İspanya'dan kovulan ve İstanbul'a, çeşitli beldelere yerleştirilen Sefarad Yahudileri, kendi dinlerinde herhangi bir rotasyon yapmadan yaşayış olarak bizden bazı şeyleri kendi bünyelerine almışlar. Aynı şeyi Selânik'ten gelenlerde de görüyoruz. Sefarad Türküleri okunurken Selânik ezgileri var içlerinde. Ama hepsi anonim şeyler. Şahıslara mâl edilmiş şeyler değiller. Ortak konser fikrine gelince...

Musevî korosunu Mistik Müzik Festivali'nde dinledikten sonra karar verdik ve çalışmalarımızı başlattık. Herhangi bir zikir meclisinde, mevlûd meclisinde okuduğumuz makamlarımız var, ilahilerimiz var. O makamlardaki ilahileri onlar da okuyorlar. Sözler İbranîce ama makam aynı. Yani Türk Musikîsi'ni kullanıyor bu insanlar. Buradan başladı.

Beşbuçuk saat süren ve insanları koltuklara yapıştıran bir konser izledik.

Bizim burada yakaladığımız şey, İstanbul'da, metropol memlekette yaşayarak aynı havayı estirme-

SÜRYANÎ KATOLİK GENÇLER KOROSU'NDAN ELİZABET UĞRAŞ:

"Yaşam tarzının ilahi ile iletilmesi çok zor"

Paskalya'nın başladığı 29 Mart akşamı Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde, günün anlamına binaen "Diriliş" ile ilgili üç parça seslendiren Süryani Katolik Gençler Korosu'nun şefi ve gitaristi Elizabet Uğraş, Süryani müziğine, kültürüne ve cemaatine ilişkin düşüncelerini anlattı...

Okuduğunuz ilahilerin çoğu Türkçe, diğerleri de Arapça gibi..

Elizabet Uğraş: Arapça ve Türkçe ezgileri kullanıyoruz. Süryanîce ilahiler de var kilisede. Asıl lisanımız Süryanîce, ama bu dili bilen çok az insan kaldığı için, Arap-Lübnan etkileşiminden dolayı Arapça ağırlıklı geçiyor ayin. Gençler Türkçe anlayabildiği için hem papazımız ayini yönettiği sırada, hem de biz ilahileri söylediğimiz zaman Türkçe'yi de içine katıyoruz ki, herkes anlayabilsin.

Eskiden beri İstanbul'da bulunan bir Süryanî cemaati var mıydı?

Bu Süryanî cemaati Mardin ve Diyarbakır bölgesinden gelmiş halktır. Şimdi o bölgede çok az insan kaldı. Yaklaşık 35 sene önce insanlar göç etmeye başladılar. Asıl merkez Mardin'dir. Mardin'de kiliseler ve çok eski bir manastır var ama çok az Hıristiyan kaldı. Orada halen ilahiler söylenmeye devam ediyor.

Süryanî Kilisesi'nde iki şey var: Papazın yanında "Şmas" ve "Diyakon" denen insanlar var. Onlar her ayinde özel beyaz kıyafetlerini giyiyorlar ve papaza eşlik ediyorlar. "Zangoç" desem belki size daha yakın gelebilir. Ayin esnasında ilahilere yardım eder, papazın giyinmesine yardım eder, kominyon dağıtılırken altında tabağı tutar. Özellikle ilahi söyleyen Şmas grubu var. Bizim kilisemizde de var bu. Erkeklerden yaşlıca insanlar oluşturur grubu. Onun haricinde bir de koro var. Bizim kilisemiz daha kalalabalık olduğu için avantajlıyız. Mardin'deki kilisede de kesinlikle koro vardır, ayinler yapılır ama cemaati azdır.

Koroda Güneydoğu'dan gelen elemanlarınız var mı?

Yok. Buradakilerin hepsi İstanbul doğumludur. Aileleri Mardin ve Diyarbakır'dan gelmiştir tabii ki.

Süryanî kültürünün devamlılığı konusunda nasıl bir rolü olabilir koronun?

Koronun yapabildiği ancak ilahilerin devamlılığıdır. Kültürü burada sunmak imkânsız. Kültür insanın yaşam tarzıdır. Yaşam tarzının ilahi ile iletilmesi çok zor. Yapabildiğimiz, var olan ve söylenmekte olan ilahilerin devam etmesini sağlamaktır. Süryanî Kilisesi'nin özel ezgileri var: Yumuşak ve Arapça... Kilisedeki ayinlerde, Süryanîce ve Arapça kullanılarak farklı bir tarz ortaya çıkıyor. Orada Hıristiyan doktrinleri aynıdır ama söylenen ilahi, papazın giydiği şey farklıdır. Hıristiyanlığa eklenen bir şey yoktur.

Bizim birçok evimizde Arapça konuşulur, Süryanîce değil. Halkın çoğu Mardin-Diyarbakır bölgesinde yaşadıkları için oranın lisanını aldılar. Lübnan'dan gelen insanlar var. Kültürümüzü bu bünyede devam ettirebilecek tek şey ilahilerimizdir.

leri. Süryanîler unutulmuştu. Gündeme çıkartmak lâzımdı. Konserde rast ve nihavend eserler okudular. Gitar eşliğinde. Zaman zaman bizim rast dizimizin ve kesinlikle nihavend dizimizin içinde seyrettiler. Bu kültürü ortaya çıkartmak, değerlendirmek lâzım. Bu babda yaptık çalışmayı ve kendileri de çok mutlu oldular. Önümüzdeki günlerde inşaallah Süryanî Katolik Kilisesi veyahut Süryanî Kadîm Kilisesi Korosu ile Yahudilerle yaptığımız konserin aynını yapmayı tasarlıyoruz, beraberce.

Musevî geleneğinde koro yok. Zannediyorum Tasavvuf Korosu da yeni bir yapılanma değil mi?

Tasavvuf Musikîsi'nin çıktığı dönemlerde koral müzik diye bir sistem yok. İlahiler tekkeden tekkeye değişirdi. Bu bir üslûp farklılığıdır. Kâdirî tekkesine giderse Kâdirîler zevk alır, Rufaî tekkesine giderse Rufaîler zevk alır. Biz şu an gündemde olan tekke-tarikat meselesinin dışında bir topluluğuz. Biz burada Türk Musikîsi'nde kullanamadığımız veya eksikliğini gördüğümüz sazı kullanıyoruz. Meselâ ne yaptık, Bektaşî Nefesleri Konseri'nde kontrbas kullandık. Kontrbas bize bir ritm verdi. Bunun yanında ilk defa körüklü alet kullandık. İkilik notalar ve birlik notalar bulunan eserlerde o körük bize uzun bir ses verdi. Yay ne kadar uzun ses verse dahi, körüğün sesi zaman zaman öne çıktı. Lâkabı "Kırk Körüklü Adam" olan İstanbul'un en meşhur akordiyonistini kullandık. Seve seve geldi ve coşkuyla çaldı.

Bir de Ross Dally vardı...

O Yunanlı. Geçen sene yaptığımız Bektaşî Nefesleri'nde Ross Dally'i 21 Telli Kemençesi ile İstanbulluya tanıttık. İki sene önceydi. Musevî Cemaatı ile yapılan bu konserde de, çello kullandık. Ahmet Özhan Beyefendi de aynı şeyi yapıyor. Çünkü Türk Musikîsi'nde bir bas ses eksikliği var. Bas ses arkadan altyapıyı oluşturan bir ses. O sesi kullanmak zorundayım. Bas ses, hep tiz okunan Türk Musikîsi'nde, geleneksel olarak yok. Yeri ve yerinin üstünde okunan bir musikî. Bir sesle okuyoruz. Ahmet Bey de zaman zaman bir ses ile okuyor. Bir ses ile okuyan başka koro yok. Ne radyoda, ne başka yerde. Ancak çok pes makamları bir sese alıyorlar. Fakat bizim usûlümüz bir ses ve yeridir. Bunu ancak musikîşinaslar keşfedebilir.

SEFARAD KUŞLARI'NDAN SELİM HUBEŞ

"Aynı makamlarda okuyoruz"

Selim Hubeş, Türkiye'de Sefarad şarkıları söyleyen ilk topluluk Los Paşaros Sefaridis (Sefarad Kuşları) grubunun dört kurucusundan biri ve gitaristi. Yaklaşık otuz senedir bu işin içinde. Dünyayı dolaşan grup, yurtdışında Türkiye'den daha fazla tanınıyor.

Tasavvuf Musikisi Topluluğu ile birlikte verdiğiniz konserde ilginç bir buluşma yaşandı.

Selim Hubeş: Bizim sinagog geleneğimizde "koro" diye bir şey yok. Hep bir ağızdan söylemek var, ama aynı Türk Müziği'nde olduğu gibi "koro" yok. Öyle bir zamana geldik ki, herkes bütün bildiklerini birbirine aktarmaya başladı. Biz de sinagoglara gelemeyenlere bu müziği sunmak istedik. Hikâye bundan ibaret. Bu ilahileri iyi söyleyenlerden 10-12 kişiyi toparladık, biraz prova yaptık, biraz daha sahnede sunulacak şekle soktuk, çok değiştirmeden aynen sunduk. Daha önce yine Taşkın Savaş'ın organize ettiği bir konser daha vermiştik. Orada Rumlar, Ermeniler de vardı. O zaman Taşkın bey, Rumlar ve Ermenilerle makamlarımızın pek tutmadığını, fakat bizim şarkılarımızla Müslüman korosunun şarkılarının o kadar güzel uyduğunu farketti ki, "Sizinle mutlaka bir konser yapacağım. Bir makamda parçayı siz bitireceksiniz, ben başlayacağım, biz bitireceğiz, siz başlayacaksınız, çok hoş olacak" dedi. "Niçin olmasın" dedik, çünkü aynı makamlarda okuyoruz. Bizim sinagoglarda makamsal müzik vardır. "Tek sesli modern müzik" Türk Müziği'nden etkilenmiş bir müzik türüdür. Sinagoga giderseniz kulağınız hiç yanılmaz. Nihavend, rast, muhayyer kürdî, karcıhar makamında bile eserler duyarsınız. Bunların üzerine İbranîce ilahiler söylenir.

Türkiyeli Yahudilerin 500 yıl burada yaşayıp da Osmanlı kültüründen etkilenmemiş olması mümkün değildir. Çünkü sabah okunan ezan sabâ makamında, öğle ezanı mahur makamında... Bu ezanları duyuyorsunuz. Kulağınız bir kere alışıyor. İmkânsız hoşlanmamanız... Her gün duyuyorsunuz. Radyoyu açıyor, minibüse biniyor, duyuyorsun. Bazen simitçi bile nihavend makamından bağırıyor. Batı müziği çalan bazı arkadaşlarımız var. Öyle bir yer geliyor ki, emprovize yapacak, "Ulan yine nihavend çaldım" diyor...

Bu dejenerasyon değil etkileşimdir. Asimile olmadık. Olsaydık dinimiz değişirdi, dilimiz değişirdi. Hiç asimile olmadık. Kürtler de olmadılar. Şarkıları duruyor, türküleri duruyor.

Sadece dini müzik mi yapıyorsunuz?

Aynı zamanda din dışı müzik de yapıyoruz. "Los Paşaros Sefaridis" diye bir grubumuz var. 25 senedir bu müziği yapıyoruz. O parçalarımızda geldiğimiz bütün yollardan örnekler var. Endülüs'ten de, Bulgaristan'dan da, Yugoslavya'dan da, Yunanistan'dan da... Selânik'ten özellikle. İzmir'den, İstanbul'dan, Edirne'den.. Her yerin havasından esinlenmiş, üst üste oturmuş parçalar.

Tamamen Ladino (İspanyolca-Yahudice) diyemiyoruz bu parçalara sanırım...

Şu konserde söylenilenlerin hepsi özbeöz İbranîce parçalardır. Ladino dediğimiz, din dışı müzikte kullandığımız dildir.

İlahi söylenmez mi Ladino ile?

Bazı ilahiler Ladino'ya tercüme edilmiştir ama genellikle İbranîce söylenir. Sefarad şarkıları, her bölgenin havasını almış şarkılarımızdır. Türkiye'ye gelince, makamlar da değişmiştir. Nihavend makamında söylenmiş İspanyolca şarkılar vardır. Türkiye'ye gelen İspanyollar şaşırıyor. Alaturka gibi söylenen İspanyolca şarkılar... Şok oluyorlar. Dili korumuşuz, fakat müziği Osmanlı'dan almışız.

Musevî cemaati bu tarz etkinlikler için ne düşünüyor?

Dışarıya yapılan etkinlikler, cemaat tarafından tutuluyor. Cemaat, Türk toplumuna nasıl yaşadığımızı anlatmak istiyor. Zaman zaman yöneticiler, "büyük toplum tarafından nasıl karşılanır" endişesi taşıyorlar. Şimdi mesela Taşkın beyin korosu gibi bir koro ile bizim birlikte söylememiz oldukça cesaret isteyen bir konu idi. Dolayısıyla cemaatimizin yöneticileri biraz tedirgin olmuş olabilirler.

İSTANBUL SİNAGOG İLAHİLERİ KOROSU'NDAN YAKO TAROGANO

"Geç kalınmış sayılmaz"

Müzik ile amatörce uğraşan tekstilci Yako Tarogano, makam ve usûl konusundaki bilgisi ve organizasyon yeteneği ile yeni ve ilk kez dindışı olarak kurulan sinagog ilahileri korosunun şefliğini üstlenmiş. Koro elemanlarının çoğu da, kendisi gibi ticaretle uğraşıyor. Tekstil, iplik, kumaş, kırtasiye ve triko piyasasından gelen koro elemanlarının arasında bir de diş hekimi bulunuyor.

Koronun oluşumu için cemaatten yardım gördünüz mü, cemaatın size bakışı nasıl ?

Yako Tarogano: Cemaata hiçbir şekilde danışmadım. Çünkü bana teklif direkt Taşkın beyden geldi. Amatörce olduktan sonra yapabileceğimi söyledim. Kulağım iyi, arkadaşları tanıyorum, onlara rica ettik. 12-13 kişi toplandık. Afişleri sinagoglara yolladık. Cemaat kısmen de olsa haberdar oldu. Program yapıldıktan sonra, epey bir ilgi gördüğümüzü farkettim. Olumsuz hiçbir tepki ile karşılaşmadım.

Tasavvuf korosu makamları ile sizin makamlarınız tam olarak tutuyor mu?

Birebir tutuyor. Makam makamdır. İsterseniz İngilizce söyleyin.

Taşkın beyin tasavvuf korosuna ve genelde tasavvuf müziğine, kültürüne nasıl bakıyorsunuz?

Ben ve benim koromdaki kişiler son derece sıcak bakıyor. Birkaç örnek vermek istiyorum: Televizyonda yayınlanan mevlûdleri hiçbir zaman kaçırmam. Anormal hoşuma gidiyor, korkunç zevk alırım. Bu belki biraz Türk Sanat Müziği'ne olan yatkınlığımdan, hoşuma gidişinden... Taşkın beyin grubu bana göre çok profesyonel... Nota okumasını bilen birçok kişi vardı içlerinde. Çok sıcak ve güzel. Çok kısa süre içerisinde, belki dört-beş prova yaptık ama o kadar karşılıklı bir saygı vardı ki, çok geç kalmış bir şeydi aslında, çok daha önce yapılması gereken... Yine de geç kalınmış sayılmaz. İnanıyorum ki, toplumlar birbirlerini hâlâ tanımış değiller.

İstanbul Blues Kumpanyası

Kaç zamandır buralı bir grup blues havası estiriyor İstanbul'da... Yani bir nevi "türkü" havası. Bir yığın irili ufaklı konserden sonra, en nihayet İstanbul Blues Kumpanyası da "albümlü" bir grup oldu. "Kökler" yayınlandı. Roll'u sırtlayan ekibin iki has adamı Sarp Keskiner ve Salih Nazım Peker bu kez Kumpanyacı kimlikleriyle sayfalara misafir oldular, arkadaşları Suna Suner'in gözlemci olarak bulunduğu bir muhabbet esnasında Kumpanya'nın sahnelerdeki ve zihinlerdeki seyahatini detaylarıyla aktardılar...

Müzik dediğin kıçıkırık olacak

Bu kadar kişiyi blues'da birleştiren şey neydi? Bugünlere nasıl geldiniz?

Sarp Keskiner: Bu işi yapmadan önce epey düşündük müzik üzerine, Salih'le ilk tanıştığımız zamandan beri. Bir şey yaparsak nasıl olsun dedik, ama bir yandan herkes kendi dinlediği şeyi çok fanatik biçimde dinlemeye devam etti. Ben o zamanlar Türk halk müziğinden hiç haz almıyordum, Salih de benim dinlediğim şeyleri bir anlamda burjuva buluyordu belki de.

Salih Nazım Peker: Biz Sarp'la İzmir'de lise son sınıfta dershanede tanıştık, müzik muhabbetinde. Ben bizim okulun Türk halk müziği korosunda saz çalıyordum. Kendi grubum vardı, sadece Türkçe sözlü folk müzik yapıyorduk. Orada da buzuki, mandolin filan çalıyordum. Ama artık sıkılmıştım. Sarp'la konuştuk, tartıştık. Kumpanya'nın temellerini attık. Yani ikimiz Kumpanya'da hep vardık... Zaman zaman ayrıldığımız oldu. Ben mesela bir sene Kumpanya'da hiç yoktum. O dönem Sarplar elektrikli blues yaptılar...

Sarp: O dönemde etnik müziklerle bağlantım hâlâ kopuktu. Kafamda bir şeyler vardı ama tam çözemiyordum hadiseyi. Tekrar İstanbul'a dönüp Açık Radyo'da çalışmaya başlayınca, Pozitif'in arşivinden inanılmaz şeyler dinledim... Salih İstanbul'a gelmeden önce bir yıl Kansas'a gitti. Orada blues'la ilgilendi. O döndükten sonra albümdeki parçalar yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Parçalar genelde benim ve Salih'in... Albüm piyasaya çıkana dek Kumpanya'nın kadrosu sabit değildi. Biz sabit değildik, bu albüm de sabit değil. Şimdi geri dönüp bakıyorum, albüm aslında şimdiki bizden çok uzakta.

Suna Suner: Bizim söylediğimiz şarkılar, anlar ve halkların yaşayışlarıyla ilgili. Kumpanya olarak hayat çok renkli ve çok kültürlü. Kumpanya'nın söylediği şarkıların en önemli özelliği, bu topraklar üzerinde daha önce söylenmemiş olması. Biz bir yolculuğa başladık beraber. Geleneklerle başladık ve yeniliklerle sürdürüyoruz, bize uyan, içinden bir şeyler alabileceğimiz her istasyonda duruyoruz. Kökler bizim ruhlarımızın kökü aslında. Şarkılar taştıktan sonra da albüm yapma zamanı gelmişti zaten.

Soldan sağa: Erke Erokay, Enis Serkan Ayman, Suna Suner, Oya Erkaya, Sarp Keskiner, İlhan Babaoğlu, Salih Nazım Peker, Burak Güven

Albümünüzün adı "Kökler". O ünlü romanı, bir zanmanların televizyon dizisini, Kunta Kinte'yi çağrıştırıyor.

Sarp: Hiç aklımıza gelmedi. Diziyi seyretmedim.. Ama yine de bir fotoğraf kalmış aklımda; Kunta Kinte ormanda kaçarken... Biz o yıllarda küçüktük. Hemen hepimiz 74-75 doğumluyuz...

"Kökler" sözcüğüne neler yüklüyorsunuz?

Salih: Kumpanya kesinlikle bir halk müziği topluluğu. Biz blues deyince blues endüstrisini anlamıyoruz. Yani o iğdiş edilmiş dans müziğini anlamıyoruz. Hem dar anlamda Afro-Amerikan halk müziğini anlıyoruz, hem de biraz daha geniş anlamda bütün dünya rock'ının, popunun altyapısını oluşturan blues'u anlıyoruz. Bir Amerikalının söylediği "When I'm singing blues" cümlesi, "türkümü çığırırken" demektir. İstanbul Blues Kumpanyası ile İstanbul Türkü Kumpanyası demek aynı şey. Tamamen halk müziği yaptığımızı düşünüyoruz. Kökler deyince sentezmentez dalgasına yapılmış bir şey yok. Bu coğrafyada yaşıyoruz ve bu coğrafyanın bize verdiği bazı imkanlar var. En azından beş vakit ezan sesi duyuyorsun. O etkiliyor seni. Radyoyu açıyorsun türkü dinliyorsun.

Sarp: İnsanlar bana "aşık müziği ile delta blues birbirine nasıl benzer" diyorlar, "ne şekilde bunu söyleyebiliyorsun, bu son derece havada kalan bir şey" diyorlar. Benziyor işte. Benzediğini ikinci albümde herkese göstereceğiz. Ama bunu da kulaklarına, gözlerine sokarak yapmayacağız. İspat etmeye çalışmak gibi bir sıkıntımız da yok. Biz meseleyi böyle hissediyoruz ve böyle çalacağız. Delta blues çalıyorsak, onun da en doğrusunu, en güzelini biz çalmaya çalışıyoruz, aynı zamanda da kendi blues'umuz var. Zen'in yaratmaya çalıştığı kendi rock kültürünü biz de bir anlamda blues için yapıyoruz. Bunu yaparken hiçbir zaman bununla da bunu karıştıralım, buradan da bu ritmi alalım, bu iyi bir gitaristmiş filan gibi bir şey hiç olmuyor. Mesela parça son derece Orta Anadolu'yken, bunun ortasında sen Fela Kuti duyuyorsun. Çünkü ben çalıyorum o anda gitarı. Saksofon bambaşka üflüyor, çünkü kendi geldiği yerden üflüyor. Davulcunun katkısı bambaşka oluyor. Bizim müzik o anlamda çok ortalarda ve kendisi ile barışık bir müzik. Salih'in kıçıkırıklık dediği bir şey var, ben de ona kalenderlik diyorum...

Nasıl bir şey?

Salih: Müzik dediğin kıçıkırık olacak. Bir yerinde bir aksama hissedeceksin. Muazzam sıkı, ritmi dümdüz giden bir müzik beni pek ilgilendirmiyor. Bir yerde bir eksiklik olacak. Perfect olmayacak hiçbir şey.

Sarp: Bizim müziğimiz eksik. Böyle olması da çok iyi. Ben çok yeni gitar çalan bir insanım. Salih enstrümanlarında bir virtüöz değil. Hiçbirimiz değiliz. Salih ne çalarsa bağlama gibi ça-

lıyor. Gitarı da öyle çalıyor, mandolini de. Taj Mahal'in mandolin çalışını dinliyorum, bence Salih en az onun kadar iyi mandolin çalıyor, ama o kadar farklı tekniklerle çalıyorlar ki! Aslında Ortadoğulu bir blues topluluğuyuz. Ortadoğu kültürü ve müziği içindeyiz...Artık gidiyorum, bir sürü oyun havaları, düğün havaları, Orhan Gencebay'ın ilk zaman 45'liklerini topluyorum ve dikkat ediyorum ki, ben onları zaten çok seviyormuşum. Bir dönemler kendimi yamamışım çok başka şeylere. Erkin Koray benim için olağanüstü bir etkileşim kaynağıdır. Her parçasında inanılmaz şeyler yapmış adam. Kumpanya beni öyle bir yere getirdi ki, aşık müziğini dinlediğimde acayip yükselebiliyorum, aynı şekilde arabesk de benim için Sly and the Family Stone ya da James Brown kadar önemli bir şey...

Grubun isminin yanlış çağrışımlara sebep olacağını hiç düşünmediniz mi? Basın bülteninizde "Türkiye'nin ilk geleneksel blues grubu" yazıyordu...

Salih: Yine de öyle. Biz şimdi oturup sadece Misissippi çalarız. Bütün gün de çalarız.

Sarp: Bizde birkaç kanal var. Suyu bir yerden dökersin ama su yayıldığında beş-altı kanaldan gider, toprağın üzerinde. Biz öyle ilerledik. Bir kolumuz son derece Afro-Amerikan blues, bir kolumuz modern formlardan funk, soul, rhythm and blues, çok sıkı bir rock kolumuz var. Başka bir kolumuz etnik müzikler. Ayrıca çok kalın bir Anadolu damarımız var.

Geleneksel blues orkestrası tabiri sizi pek karşılamıyor...

Salih: Artık karşılamıyor. Geleneklere bağlıyız ama hapis de değiliz. O sadece bir zenginlik veriyor. Ayaklarını yere basma ihtiyacı duyuyorsun ve o köklere, geleneklere basıyorsun. Bende de bir heterodoksi merakı var. Bir kültür nereden kuralın dışına çıkmış... Tarihte nerede bir zenginlik olmuş... Mesela şu anda hastayım Sih kültürüne. Budizm ile İslam'ı birleştirmiş adamlar. Heterodoksi beni çok ilgilendiriyor. Bunu ilk kez Alevilik ile yaşadım. Onunla tanışınca muazzam bir aydınlanma yaşadım. Kıçıkırıklık dediğim olay o. Her şeyin birbirini takip ettiği, belli bir düzende gittiği durumlar beni çok rahatsız ediyor. Bu bir din de olabilir, devlet düzeni de olabilir. Bir yerden kırmak gerekiyor.

Bir Amerikalının söylediği "When I'm singing blues" cümlesi "türkümü çığırırken" demektir. İstanbul Blues Kumpanyası ile İstanbul Türkü Kumpanyası aynı şey. Tamamen halk müziği yaptığımızı düşünüyoruz. Sentez-mentez dalgasına yapılmış bir şey yok.

Bu kırılmaların yaptığınız blues'da nasıl bir yeri var?

Sarp: Dünyada blues denilince akla ilk gelen isimlerden biridir B.B. King, ama adam 'ben slide gitar çalamıyorum' diyor. Bu out bir durumdur. Steve Marriott'ın pozisyonu out bir durumdur. Peter Green çok önemli mesela. Bunlar bizi etkiliyor ama birebir olarak o kültürün içinde kendimizi konumlandırmıyoruz –ki Türkiye'de yapılan o. Adam rock yapıyorsa, kendisini klasik rock kültürünün içinde konumlandırıyor. Metal kültürü de aynı şekilde devam edebiliyor. Kendini o şekilde tanımlıyor. Biz bir şeyin devamı değiliz. Buna kontr bir durum var ki, bu da bizim elektrikli dönemimizi işaret ediyor. Erke Erokay ve Feramerz Ayadi, Türkiye'den bugüne dek çıkmış en iyi iki blues gitaristi. Biri Teksas, biri de Chicago West Side ekolünden. Ne çaldıklarını çok iyi biliyorlar.

Salih: Blues'un dünyanın hiçbir müziğinde olmayan bir yönü var, Afrika'dan kaynaklanan çok güçlü bir ritm duygusu var. Büyük bir de eksiklik getiriyor bu, ezgi arka planda kalıyor. Blues'da, mesela üç akorla parçayı bitirebilirsin, ezgi çalmadan. O ritmin gücünden geliyor. Ritm gücü o kadar çok içine sinmiş ki! Benim şimdi yapmak istediğim bir şey var, blues'un doğasına da aykırı bir şey ama, ben gık gık gık ezgiyi çalmak istiyorum. Tek teldense tek telden! Hangi müziği çalarsam çalayım Asya tavrıyla çaldığımı düşünüyorum, yani bilek hareketiyle. Bir telin sabit tonda durması ve diğer telde dolaşma olayı. Bu çok Asyalı bir tavır. Dünyanın başka bir yerinde bu kadar belirgin şekilde yok. O içime işlemiş. Bence müzik dediğin şey ezgiyle başlıyor. Ezgiyi yakalamak önemli.

Albümde "Blues on Fidayda" diye bir şarkı var. Blues'la Orta Anadolu arasında nasıl bir ilişki kuruyorsunuz?

Salih: Ben Orta Anadolu'ya çok meraklıyım. Az önce bahsettiğim tek telde demi verip diğer telden ezgiyi çalmak olayı en çok orada var. Çok önceleri Okay Temiz'in "Oriental Wind" albümünde Fidayda'yı dinleyip çok etkilenmiştim. Bakıyorum, bağlama kullandığımız parçalarda tamamen Orta Anadolu etkisi var.

Sarp: Orta Anadolu olmasının sebeplerinden birisi de korkunç groovy olması. Kendi içerisinde akıyor ve o da bence trip-hop kadar büyük bir his. Ankaralı Turgut dinlediğin zaman, bence trip-hop kadar tribal bir müzik dinliyorsun. O devamlı bu şekilde gidiyor. İnsanların oradaki oynamalarında, danslarında dağıtmışlık yoktur, tam tersine robot benzeri tekrarlı hareketler vardır. Akan giden ve tekrar eden bir şey. Sincan sazı filan Türkiye'nin funk'ı bence. Hacı Bektaş'a giderken otobüste bir saz dinlemiştik. Saza biraz distorsiyon vermişlerdi. Bu kadar sert saz çalındığını duymamıştım. Sanki Albert Collins çalıyordu. Tamamen funk'tı.

Salih: Blues'la da bağlantılı. Maviye geçmek bir ruh hali. O ruh hali abdallarda çok fazladır. Blues aşıklarında olduğu gibi, Orta Anadolu aşıklarında da mavi ruh haline geçmek çok fazla var. Vücudunda da belli oluyor. Gözlerin kayıyor, daha değişik tutuyorsun enstrümanı... Bir nevi orgazm gibi bir şey. Sen enstrümanla bir oluyorsun... Konserlerin ilk yarım saati ben çok rahatsız bir adamımdır. O yarım saatten sonra, o maviye geçtiğim andan itibaren her şey çok güzel geliyor. Bir duman hali. Bir esrar hali. Abdallarda da bu var.

İşe köklerden başlamak en baştan beri bilinçli bir seçim miydi?

Salih: Türkiye'de Batı müziği yapan insanlar, rock yapanlar bana köksüz geliyordu. Tepki duyuyordum. Hâlâ da duyarım. Ciddiye de almıyorum çoğu insanı. Bunun bir etkisi var. İkincisi Sarp topraktan gelen bir insan, ben de halk kültürüne yakın bir insanım. Babam esnaf. Altı yaşımdan beri kumaş toplarının içinde büyüdüm. Onun verdiği bir etki var.

Sarp: Biraz Budist bir şey bu. Yani günler, aylar ve saatlerin olmadığı lineer bir zaman kavramı. Yüz sene öncesinin de bugün sayıldığı, bugünün de yüz sene öncesi sayıldığı bir müzik anlayışı var bizde. Salih'inki çok daha dünyevi bir izah, benimki çok daha farklı bir spiritüel. Ben yıllarımın büyük çoğunluğunu köyde geçirdim. Çok karmakarışık bir kültürden geliyorum. Sabah altıda Kürtlerle birlikte kalkıp, römorka balya yükleyip, onlarla yemeği paylaşıp, akşam da İzmir'in Alsancak'ında ziyaret, caz, viski filan... Dolayısıyla birbiriyle çok alakasız görünen şeyler benim için bir hale gelmiş oldu. İnanılmaz avam bir tarafım var. Kumpanyanın içerisindeki bu biraz da taşralılık havası oradan geliyor olabilir. Biz sahiden taşralıyız. Ben hiçbir zaman İstanbullu olamadım... Tarlada oturup Kürtlerin şarkı söyleyişini izlerdim. Geçenlerde Metin Kahraman'la sohbet ediyorduk, Zazalar tarlada çalışırken bir kişi söyler, diğerleri tekrar edermiş. Bu çok Afrikan bir yapı zaten. "Call and response" olarak geçer bütün caz kitaplarında. Biri çığırır, öbürleri cevap verir. Yıllar sonra Afro-Amerikan müzik yapmaya başladığımda iş şarkılarını keşfettim. Ve o günler aklıma geldi. Acayip "geriye dönmeli–bu tarafa gelmeli" bir zaman anlayışı aslında. Kök aslında biziz. Ben köküm, öyle hissediyorum.

Salin: Geçen sene yaşadığımız bir olay var. Ali Farka Touré gelmişti buraya. Tek telli bir kemençesi vardı. Geçen yaz Toroslar'da, Serik'te, bir tahtacı köyünde iki telli bir kabak kemaneyle adam, yüzde yüz aynı şeyi çalmıştı. Bu muazzam etkileyici bir şey...

Sarp: Bir keresinde Fethiye'de bir meydanda çalacağız, sadece Salih'le ikimiz. Bir de gitar götürdük, kulağı kırıldı. Bir mandolin, bir bağlama, bir de darbuka var. Bir de iki konserve kutusunu civatalayıp yaptığım bir vurmalı aletim var. İki vokalle albümdeki "Workin' Power"ı söyledik. Orada bir de Roman mahallesi vardı. Geldiler izlemeye. Sonunda adamlar vokalle katılmaya başladılar. Beraber söyledik. Müziğin dili, formu halktan halka pek değişmiyor.

Sen Kansas'ta neler yaşadın?

Salih: Kansas'a giderken sazımı ve mandolinimi götürmüştüm. Orada bir Türk folklor derneği vardı. Orada çalıyordum. Bir tane bluegrass grubuna girdim orada. Kansas'ta blues'tan çok bluegrass dinleniyor. Orada mandolin çaldım. İlk banjoyu orada öğrendim. Mid-West kültürünün tam içinde bir senem geçti. Onların duygu yapısını filan gördüm. Ama geriye bakınca ben o da değilim.

Sarp: Yani bir anlamda olamamaların bütünüyüz. Olamayanların bütünü...

Olamama dediğin ne?

Salih: Ben hiçbir yerde kendimi bir yere ait hissetmiyorum. Bir rock bara gittiğim zaman da rahatsız oluyorum, Türk halk müziği yapılan yerlere gittiğim zaman da. Her yerde çok rahatsız bir adamım. Sarp bundan üç sene filan önce böyle değildi, belki özellikle belli bir kültüre yamamaya çalışıyordu kendini. Şimdi bakıyorum, Sarp'ta da aynı rahatsızlık var. Hiçbir şeye tam entegre olamayınca, kendine ayrı bir şey bulmaya çalışıyorsun.

Grubunuzda kendiniz olabiliyor musunuz? Yoksa bu olamama orada da sürüyor mu?

Sarp: Belki de sadece Kumpanya ile müzik yaparken olabiliyoruz.

Salih: Mesela "Alleluia" şarkımızın ne kadar Anadolulu, Afrikalı ya da Amerikalı olduğu tartışılır, ama o tamamen "ben"im.

Söyleşi: **U.Ö.**

ilk albümler

Üç yeni albüm daha.
Üçü de Adalardan.
Biri Londra'dan, biri Glascow'dan, biri Dublin'den.
Biri Morcheeba, biri Bis, Biri Mundy...

Morcheeba
Hippi-hop

Morcheeba, gayet manalı bir isim. "Cheeba" Portekiz argosunda marijuana demek. "Mor" ise Middle Of The Road terminin baş harferi. Müzikal olarak alırsak, eğlencelik tarafı ağır basan müziğe tekabül ediyor. Bu isimle, "eğlencelik otlu müzik" mi demek istiyorlar, yoksa "kararında ot" mu, orasını Paul, Ross ve Skye bilir. Morcheeba bir nevi aile orkestrası. Paul ve Ross Godfrey kardeşler ve "siyah inci" Skye Edwards'dan oluşan bir Lonralı üçlü. Skye'ın Paul'den Jaegar isminde bir oğlu var... Paul çocukluğundan beri "karıştırararak" dinleyen, hip-hop, blues, soul ve rock takılan, 11'inde DJ'liğe başlayan, 14'ünde ilk bestelerini yapan, 17-22 yaş arası bir stüdyoda çalışıp işin girdisini çıktısını öğrenen bir delikanlı. Küçük biraderi deseniz ondan aşağı kalmıyor. Skye ise mikrofon gördü mü seksi soul'lar, blues'lar çağırmaya başlayan bir kız. İki kardeş bir gece bir partide ona rastlıyorlar. O gün bugündür –üç yıldır– beraberler. Müziklerinde eski blues'ları, 70'lerden bugüne dance ritmlerini, akustik gitarı kullanıyorlar. 70 tarihli Mick Jagger'lı Nicolas Roeg filmi "Performance"a Jack Nitzche'nin yaptığı müzik en büyük etki kaynaklarından biri... İlk albümleri "Who Can You Trust" Bristol sound'uyla karıştırılmasın diye, Londra etkisinin özellikle altını çiziyorlar. Paul Godfrey anlatıyor: "Başlangıçta insanların bizi Pink Floyd'la kıyaslaması pek hoşumuza gitmedi. Çünkü Pink Floyd denince aklımıza 'Another Brick In The Wall' geliyordu. Fakat günün birinde bir arkadaş bize 'Animals' ve 'The Dark Side Of The Moon' albümlerini verince bu benzetmeyi benimsemeye mecbur hissettik kendimizi... Rap ya da tekno püristleri 'Enjoy The Wait' şarkısındaki slide gitar solosunu dinleyince öfkeyle bağırıyorlar, dar kafalı rock'çılar sample kullandığımız için bizim adımıza utanç duyuyorlar; ama bütün bunlar bizim için lüzumsuz tartışmalar... Bu müziği yaptığımız için kimseden özür dileyecek halimiz yok. Gelecekte tamamiyle akustik bir albüm bile kaydedebiliriz; ama bizim için Nick Drake'le Run DMC ya da Ry Cooder'la Wu-Tang Clan arasında müzikal bir hiyerarşi söz konusu değil. Bugün, kendimizi yakın hissettiğimiz gruplar Sonic Youth ve Lambchop; bunlar birbirinden uzak gruplar... Basındakiler, Tricky'nin, Massive Attack'ın, Portishead'in izinden gittiğimizi yazıyorlar çünkü bizim albümümüz onlarınkinden sonra çıktı. Bu tespit doğru değil, köklerimiz çok farklı. Belki biraz Portishead'le 60'ların etkisini paylaşıyoruz. Tricky ise hepimizden modern görünüyor, çünkü müzikal kökleri 80'lere dayanıyor. İşte bu nedenle onun müziğini hiç benimsemiyoruz: Rap'in başlangıcındaki birkaç numara hariç, 80'ler bizim gözümüzde müziğin icadından bu yana geçen en kötü yıllar. Bizce sentetizörde programlanmış fabrikasyon sesleri kullanan ve yarının müziğini keşfettiğini söyleyen bütün tekno ve jungle müzisyenleri sahtekar. Hiçbir şeyden haberi olmayan, 15 sene evvelinin Korg'undan çıkan sesi avangard addeden İngiliz gazetecileri aldatmaları zor değil tabii. Beatles ve Crosby Stills Nash & Young gibi devrim yaratan müzisyenlerden sonra gelmesine rağmen, bizim kuşağın pop müziğin sınırlarını zorlayan bir hareket yapmadığının bilincindeyiz. Biz sadece eski plakları yeniden yönlendirerek ve onlara kendi damgamızı basarak küçük kimyasal reaksiyonlar yaratmakla yetiniyoruz. İnsanlar bizden geleceği müjdelememizi beklemiyorlar. Bizim tek emelimiz gurur duyulacak şarkı yazarları ve şarkıcılar olabilmek..."

Bis
Çoluk çocuk

İngilizlerin kanun hükmünde liste programı "Top Of The Pops"un tarihinde, ilk kez, hiçbir plak şirketine bağlı olmadan, kendi yağıyla kavrulan bir grup göründü. Bu mutluluk Glascow'lu yeniyetme üçlü Bis'e nasip oldu.

Müzik piyasasına ani dalışları, bir ergenlik sivilcesinin patlatılması hissi veriyormuş. Herkes onu söylüyor. Takma isimler kullanan iki birader (Sci-Fi Steven ve John Disco, babaları polismiş) ve Manda Rin adında bir kızcağızdan oluşuyor Bis. Punk'la diskonun birleştiği yerdeler. Bir nevi teen-age ayaklanması örgütlüyorlar sanki. "Teen-C Nation" dedikleri bir "asgari müşterek" etrafında toparlanan, devrimci potansiyellerinin farkında olan örgütlü bir çoluk çocuk gücü... Şarkılarında sağa sola çatıyorlar, öğretmenlere, aileye, pop-starlara, faşistlere sapanla taş atıyorlar... X-Ray Spex, Rezillos, Huggy Bear, belki belki B-52's'dan yola çıkaraktan, sonuçta, çok zevkli bir okulu kırma eylemi gerçekleştiriyorlar. Bir sürü EP'den sonra çıkardıkları "New Transistor Heroes" isimli albümleriyle daha yolun başındalar ama felaket donanımlılar. Manda anlatıyor: "Basın bizi "ciddi" addedilen küçük bir zümrenin arasına almamak için sürekli çocuksu yanlarımıza, mesela saç tokalarımıza odaklanıyor. Her şeyden önce aradığımız, iletişim kurabileceğimiz ortak bir ruh haline geçebilmek, paylaşabileceğimiz bir coşku yaratmak. Anlatmak istediğimiz şey, yeniyetmeliğin belki de olumlu bir şey olduğu. Müzik, isteme ve yapma meselesidir, oysa çoğu genç çekingenliklerine ya da uyuşturuculara hapsediyor kendini. Ama yine de bizim hiçbir şeyi empoze etmeye, Bis müziğini bir kurtuluş çaresi olarak öne sürmeye niyetimiz yok.

Televizyonda Madonna'yı gördükten sonra bir de Kenickie'ye ve Huggy Bear'a baktım ve kendi kendime dedim ki, kendini göstermek için illa iskelet gibi bir vücudunun olması gerekmez. Her halükarda sahneye çıkıp şarkı söylemen mümkün. Bu kızlar güzelliklerinin ödülünü alıyor falan değillerdi, gözlerinden çok daha fazlası okunuyordu: Kendilerini kabul ettirmeyi bilmişlerdi. Çabucak anladım ki Bis bana bu hastalıklı sıkılganlığımdan sıyrılma şansı veriyor. Oysa Pamela Anderson bu ülkenin bütün genç kızları için bir afet pozisyonunda. Onun yüzünden herkes iştahsızlık çekiyor. Bizim grubun başarılı olmasını bu yüzden istiyorum, yeniyetmeler için bir model olmayı arzuluyorum. Biraz kilo fazlası olan kaç tane pop-star tanıyorsunuz? Oysa gençlerin çoğu böyledir. Ben bunun canlı kanıtıyım. Yeterince güzel olmayan bütün bu sıkılgan çocuklara anlatmak isterdim ki, bir gruba katılmak için böyle şeyleri mesele etmeyin... Eğer benim gibi kızları biraz olsun cesaretlendirebilirsem, kendilerine güvenmelerini sağlayabilirsem, hiç değilse hayatımda ilk defa doğru dürüst bir şey yapmış olacağım..."

Mundy
Sokak çalgıcısı

Mundy adındaki bu çocuk, bütün İrlandalılar gibi Van Morrison'ın tahtına talip. Henüz 21 yaşında. Esas adı Edmund Enright. Dublinli değil, Birr'li. Birr, ufak bir nehir kasabası. Hiçbir rock grubu oraya uğramıyor, doğru dürüst plak bile bulunmuyor. Mundy'ler (yani ebeveynleri) orda bir pub işletiyorlar. Geceyarılarından sonra da, üç-beş müşteri daha gelir diye, yasak olmasına rağmen açık kalan mütevazı bir mekan. Mundy de ilk müzikal derslerini pub'ın juke-box'ından alıyor. (PJ Harvey'in anılarında da böyle bir şey geçer) 12 yaşında gitara başlıyor, Hendrix'ler, Doors'lar çalmaya çabalıyor. 16 yaşında ver elini başkent Dublin. Orada bazen kulüplerde, genellikle sokaklarda gitar çalıyor, harçlığını doğrultuyor: Favori parçaları bu sefer Dylan'lar ve REM'den "Drive" ve "Pop Song". Kendi besteleri de cabası. Grafton caddesinin küçük çalgıcısı sonunda neredeyse ite kaka stüdyoya sokuluyor. Hazel O'Connor da en büyük destekçisi. Sıkı bir rock albümü "Jelly Legs"... Tam başarı. Mundy de bu işe şaşıyor: "Hakkımda bütün söylenenlere, bunca ilgiye layık olduğuma inanmak isterdim. Ama tam tersine daha da güvensiz oluyorum. Neden ben? Neden bu kadar çabuk? Genellikle iyimser biriyimdir, ama birkaç aydır kendime inanmayan bir ben varım. Beni Cobain'le, Dylan'la ve diğerleriyle karşılaştıranlar yalan söylüyor. Bütün bunları ben istemedim, çok da rahatsız oluyorum. Ama aynı zamanda ticari açıdan ne kadar yararlı olduğunun da farkındayım... Grup olarak bizim tutumumuz, show-business'ın paralı askerleri olmadığımızı kanıtlıyor. Çabuk başarının peşinde olsaydım, zıpkın gibi giyinmiş salak playboylar toplardım etrafıma. Onun yerine, beni uzun yıllardır tanıyan, anlayan üç arkadaşımla beraber çalıyorum. Onlar beni yeni Kurt Cobain olarak değil, yalnızca Mundy olarak görüyorlar... Belki biraz klişe gibi gelecek ama, benim durumum tıpkısının aynısı: Sokak üniversitesinde tahsil gördüm. Dublin'i boydan boya kesen Grafton Street'te şöyle bir yürüyüş yapmanızı tavsiye ederim. Her şeyi orada öğrendim. Alçakgönüllülüğü, insanlara saygıyı, ama aynı zamanda çalışımdaki öfkeyi, savaşma ihtiyacını. Gördüm ki müzik bir lütuf. Sokaklarda hiçbir şeyi olmayan insanlarla karşılaşırsın. Dilencilerle, cankilerle, oruspularla. Ama elinde şarkıların varsa işte o zaman bir hareket noktası bulmuşsun demektir... Değişmekten çok korkuyorum, o yüzden evimden taşınmayı reddediyorum. Avuç açıp ondan bundan para istediğim dönemlerde oturduğum köhne dairede yaşıyorum hâlâ. Birkaç ay önce bütün CD'lerimi arakladılar. Bana bıraktıkları, sadece Birr'den Dublin'e getirdiğim 15-20 tane plak. Birkaç saat sinirle hırlayıp durduktan sonra kendi kendimi yatıştırdım: Allahtan bütün CD'lerimi yürüttüler de, beni eski Dylan'larımla, Donovan'larımla başbaşa bıraktılar..."

NEW RELEASES

Anokha
Soundz Of The Asian Underground

L7
The Beauty Process

PolyGram

RAKS MÜZİK

CD•MC

çıktı

Müzik alemine atılmaya hazırlanan Adam adında bir oğlu, onu kolundan tutup punk konserlerine götüren Lorca adında bir kızı var. Epeydir ikamet ettiği Zen manastırından sıkılıp artık bu gönüllü tutsaklığa son vermek istediğini okuduk geçenlerde. Yeni bir albüm haberi henüz kulağımıza gelmedi... Bu ay Cohen tefrikasının üçüncü bölümündeyiz. Yanlış anlaşma olmasın, bir kez daha hatırlatalım, daha kaç ay süreceğini kestiremediğimiz bu tarihi söyleşi 1991 yılında yapılmış...

Leonard Cohen

Arada sırada bir kelime size gelir

İçinde yaşadığımız dönemi yargılıyor musunuz?

Leonard Cohen: Dini ya da geleneksel eğitimi olmayan, ama hayatlarını derin bir zarafetle, şükranla ve gerçek bir bilgelikle göğüsleyen bir dolu insan görüyorum. Geleneğin bir altın çağı olduğu ve günümüzde çürüme ve gerileme yaşandığı şeklinde düşünmek istemiyorum. Belki de durum böyledir ama, ben bilmiyorum, böyle bir değerlendirme yapabilmek için üç, dört yüzyıl yaşamak gerekir. Ben ne olup bittiğini bilmiyorum, hiçbir zaman da ne olup bittiğini bilmedim. Bazı insanlar, bazı kitaplar bunu biliyor gibi görünüyor, ama bu kitaplar beni ilgilendirmiyor.

Etrafınızda, yaşadığınız sokakta ne olup bittiğini bilmiyor musunuz?

Olup bitenden öte bir şey görmüyorum. Bunun hakkında ne düşündüğümü bilmiyorum. Hayatımın temel faaliyetini, şarkı yazmayı bile tam olarak anlayamıyorum. İstek, enerji, cesaret, beceri, güven... Kaosa ve yıkıma karşı koymanızı sağlayan bütün bu niteliklerin nasıl ortaya çıktığını bile bilmiyorum. Tek bildiğim, hayatımın en temel faaliyetinin sürecine nüfuz etmeye muktedir olmadığım. Evrenin durumuna nasıl nüfuz edebilirim ki?

Ama 74'de "There Is A War" ("Bir savaş var") gibi bir şarkıyı yazarken ne olup bittiğini biliyordunuz...

Önce sesini duyurmanın, konuşmanın, bir ses üretmenin açlığı, derin arzusu var. Sonra, elinizin altındakileri alıyorsunuz, tıpkı tahta küpleri toplayıp bir araya getiren ve oyuncak ev yapan bir çocuk gibi. Bunlar el altındaki küplerdir: erkekler ve kadınlar, savaş ve barış, aşk ve ölüm, arzu ve yitirme... Bunlar sadece bizim kelimelerimiz, bir şey söylemek istemiyorlar. *"There is a war between the rich and poor"* ("Zenginle yoksul arasında bir savaş var"), çünkü "savaş", "zengin" ve "yoksul" kelimelerine sahibiz... Kim zengin, kim yoksul? Eğer şarkı iyiydiyse, bu meseleye eğilmiştir... Çoğu zaman, konuşamazsınız. Çoğu zaman, şarkı söyleyemezsiniz. Çoğu zaman, kelimeleriniz yoktur. Arada sırada, zaman zaman, bir kelime size gelir, *"Democracy is coming to the USA"* ("ABD'ye demokrasi geliyor") yeni şarkılarımdan biri. Şimdi şöyle diyebilirsiniz: "Ne demek istiyorsun, ABD demokratik bir ülke değil mi şimdi? Bu Amerika eleştirisi mi, bir düş mü, iyimser bir projeksiyon mu? Bir protesto mu, yoksa bir saptama mı?" Bunun hiç önemi yok, çünkü bir şeyin size bu kadar ağırlıkla ve anlamla gelmesi öylesine ender ve değerlidir ki, onu kabul edersiniz: *"Democracy is coming to the USA."* Tıpkı karnınız çok açken birinin size bir sandviç uzatması gibi. Onu alırsınız, çok sevmeseniz bile. Ben de bunu özel olarak sevmiyorum, ama, *"Democracy is coming to the USA."*

Düzenli olarak gazete okur musunuz?

Arada sırada. Şu sıralar her sabah evime gazete bırakılıyor. Ve tabii, Körfez Savaşı sırasında herkes gibi ben de gece gündüz televizyon seyrediyordum. Herkesin anladığı manada olaylardan haberdar olmaya çalışıyorum, radyoda haberleri dinliyorum. Bu şarkının son kuplesinde söylediğim gibi: *"I'm sentimental, if I you know what I mean / I love the country, but I can't stand the scene / I'm neither left or right, I'm just staying home tonight / Getting lost in that hopeless little screen / But I'm as stubborn as those garbage bags that time can not decay / I'm junk, but I'm still holding up this little wild bouquet / Democracy is coming to the USA."* (Duygusal bir insanım, ne demek istediğimi anlıyorsanız / Ülkeyi seviyorum, ama olup bitenlere tahammül edemiyorum / Ne soldayım ne sağda, bu akşam evdeyim / Bu berbat küçük ekranın içinde kayboluyorum / Ama zamanın bir türlü yok edemediği çöp torbaları gibi inatçıyım / İşe yaramaz biriyim, ama hala bu küçük vahşi buketi sallıyorum / ABD'ye demokrasi geliyor.) İşte benim siyasetim, işte benim ideolojim: "İşe yaramaz biriyim ama, hâlâ bu küçük vahşi buketi sallıyorum / ABD'ye demokrasi geliyor." Bu şarkıdan yola çıkarak beni politik yelpazede nereye yerleştirebilirsiniz?.. *(gülüyor)* Dini mi? Siyasi mi? Toplumsal mı? Alaycı mı? Mistik mi? Mistik bir demokrat... *(gülüyor)*

Aramızda burjuvaziyi provoke etmek, saldırmak, bir kavga başlatmak isteyen şairler vardı. Benim metinlerim ya da şarkı sözlerim bu bakış açısıyla yazılmamıştı, kendime düşmanlar yaratmak benim ilgimi çekmiyordu. Yazdıklarımın güzel olduğunu ve güzelliğin her zihne, her ruha ulaşmak için pasaport görevi gördüğünü hissediyordum.

Bugün Yahudi dini ile gündelik ilişkiniz nasıl? Hala sinagoga gidiyor musunuz?

Hayır, gitmiyorum. Gitmeyi düşünmüyorum da. Cuma akşamları alacakaranlıkta mum yakmayı seviyorum. Ekmek yemiyorum, şarap içiyorum.

Dini bakımdan çocuklarınızı nasıl yetiştirdiniz?

Onlara hikayeleri anlattım, dualar okudum, mumların nasıl yakılacağını gösterdim, kutsal günleri öğrettim, hepsi bu. Ve bayramları onlarla birlikte kutlarım. Şu anda ergenlik çağındalar, dolayısıyla da çok meşguller. İlgilenecek çok daha başka şeyleri var. Ama eğer günün birinde bu konulara kafa yorarlarsa, en azından bazı referansları olacak... Çocuklarımı görmeyi, onlarla birlikte olmayı çok seviyorum. Geçen akşam kızım beni görmeye geldi, harikaydı. Şimdi 16 yaşında. Onlarla bir şeyler yapmaya, sohbet etmeye bayılıyorum. Tabii ki her an onları merak ediyorum, onlar için endişeleniyorum. Benim çok yoğun bir aile hayatım oldu, çocuklarımınki öyle değil. Amcalar, dayılar, teyzeler, halalar, kuzenler, her cuma akşamı düzenli olarak büyükannemin evinde toplanırdık. Her cumartesi, pazar öğleden sonraları anne babamızın evindeydik. Ama hâlâ hayatımın bir parçası olan insanlarla yoğun bir aile ilişkisi içinde olduğum hissine kapılıyorum.

20 yaşındayken ihtiraslı mıydınız?

Ben bu kelimeyi asla kullanmazdım, ama bir itki, bir çağrı hissediyordum. "İhtiras" kelimesi kendimden söz ederken kullanmam için fazla mekruh... *(gülüyor)*

Sanatsal bir hayat fikri üniversitedeyken mi hakiki bir anlam kazandı sizin için?

Evet, ama bu hiçbir zaman bir seçim meselesi olmadı. Yazıyordum, bu çalışma kabul görüyor gibiydi. İyiler arasında olduğumu sanıyordum, günün birinde bu işin üstadları arasında yerimi alacağımı düşünüyordum, bunun için de devam etmem gerekiyordu. O zamanlar kendimden çok emindim. Çalışmalarımın kolaylıkla dünyaya gireceğinden, nüfuz edeceğinden emindim. 18 yaşındaydım. Eğer en ufak bir kuşkum olsaydı, asla yapmazdım. Bu kanaatimin tersini söyleyecek hiçbir şey yoktu. Bir başka hayatın olmaması bana tamamen aşikar geliyordu...

20 yaşlarınızda başka acılı kayıplar da yaşadınız. Onları da babanızın ölümünü göğüslediğiniz gibi soğukkanlılıkla mı karşıladınız?

Öyle olduğunu sanıyorum. 17 yaşımdan beri beni çok iyi tanıyan Irving Layton'ın benimle ilgili güzel bir şiiri var. Soğukkanlılıkla bir katliamı seyrettiğim bir imge, bir görüntü var o şiirde.

Daha sonraları, o devirde hiçbir şeyden korkmadığınızı söylemiştiniz. Bu çok etkileyici bir ifşaat...

Özellikle de bir ödlek tarafından yapıldığında... O devirde hepimiz kendimizden çok emindik. Ölüm gibi şeyler hakkında kafa yormuyorduk, Fransız değildik... *(gülüyor)* Dünyanın bir vahşet yuvası olduğunu biliyordum ama, bunun normal olduğunu düşünüyordum. Ve hâlâ öyle düşünüyorum. Kötülükle yontulmadan dünyanın katedilebileceğine hiçbir zaman inanmadım. Ama seyahat etmeye hazırdım. Sıkıntılı, kaygılı, ama hazır...

İnsanlar sizden söz ederken, o zamanlar kararsız, kafası çok karışık bir genç olduğunuzu anlatıyorlar...

Eveet... Bunalıyordum... *(gülüyor)* Çok ciddi, ağır bir bunaltı yaşıyordum. İçim sıkılıyordu, sürekli bir kaygı hissediyordum. Vaktimin çoğunu bir deliğin dibinde geçiriyordum. Ölmek, yavaş yavaş kendini ölmeye bırakmak... Kendi kendinin kahraman-

44→

ca ölümü, ağır ağır... Çok ağır. Göz kamaştırıcı, muhteşem bir ölüm döşeği... Hıçkırıklar ve gözyaşları arasında... *(gülüyor)* Ölmek, ölmek, çok yavaş, tıpkı çok kötü bir operadaki gibi ölümü uzatmak... *(gülüyor)* Uzun ve gürültülü bir ölüm... *(gülüyor)* Yeah!

İlk kitabınız "Let Us Compare Mythologies"i ("Efsaneleri karşılaştıralım") nasıl yayınladınız?

Üniversitenin gazetesi McGill Newspaper'da, kitabın yayımdan önce satılması için reklam yaptık. Böylece topladığımız parayla da kitabı bastırdık.

Kitabınız nasıl bir yankı uyandırdı, tepkiler nasıldı?

Hakkında eleştiri çıkan, ülkede yayınlanan üç dergideki yazılar çok olumluydu. Genel olarak, iyi kabul gördü. Kendi küçük çevremizin dışında başka insanlara ulaşmaya başlıyorduk: Toronto'da, Vancouver'da, Edmonton'da küçük küçük gruplar...

Kitabınızdaki kutsallık ve cinsellik karışımı bazılarını şoke etmedi mi?

Kitaptan rahatsızlık duyacak, ona kızacak olanlar zaten varlığından bile haberdar olmadılar. Belki topu topu ikiyüz kişi okudu, tirajı şimdi tam olarak hatırlayamıyorum, ama bu insanlar zaten böyle düşünen, 'dönmüş' insanlardı. Sevmemiş olabilirler, ama samimiyetle yaklaştılar. Öylesi bir direnç olamazdı. Kitabım gazetelerde ya da fakültelerin edebiyat ve teoloji bölümlerinde incelenmedi.

Provoke etme amacıyla düşünmemiştiniz yani...

Eğer farkedilmek istiyorsanız, tabii ki ısrar etmeniz lazım. Yaptığını yayınlayan, basan herkesin dilediği budur. Aramızda burjuvaziyi provoke etmek, saldırmak, bir kavga başlatmak isteyen şairler vardı. Benim metinlerim ya da şarkı sözlerim bu bakış açısıyla yazılmamıştı, kendime düşmanlar yaratmak benim ilgimi çekmiyordu. Yazdıklarımın güzel olduğunu ve güzelliğin her zihne, her ruha ulaşmak için pasaport görevi gördüğünü hissediyordum. Nesnel ve açıkgörüşlü olan okuyucunun, cinsellikle ruhaniliğin bu yanyanalığını anlayacağına, bunun bir meydan okuma ya da bir provokasyon olmadığını göreceğine inanıyordum. Bu kendine özgü güzelliği, bu bir tür lirizmi bu yanyanalığın yarattığını düşünüyordum. Bir şeye galip gelmek için verilen emeğin aşağı bir iş olduğunu düşünüyordum. Bir çatışma durumu yaratmaya hiç ihtiyaç yoktu. Zafer kazanmaktan çok barışmak benim ilgimi çekiyordu. Toplumun çeşitli kesimlerinin, farklı tarafların barışması. Ben hep bir ordunun varolmasından yana oldum, Vietnam savaşının en şiddetli zamanlarında bile. Tabii ki bir ordu, hiyerarşiler, sınıflar olacak. Kurumlara eyvallah. Sorun, bu kurumların içindeki insanlar. Kurumları oluşturmak zordur, çok zaman ister, özellikle de demokratik kurumları. Mesele biçim değil. Mesele içerik. Doğuda, bir gecede ve bir bildiriyle, teorik olarak kurulan biçimlerin organik biçimler olmadığını ve işlemediğini biliyoruz. Ben her zaman, sezgisel olarak bizim kurumlarımızın güzel olduğunu hissetim, onlara meydan okumak ya da devirmek gerekmiyordu. İşte bu nedenle o devrimlerin yüzeysel olduğunu düşünüyordum. Bütün devrimler, özellikle de o devirde solcuların göklere çıkardığı Moskova'dan etkilenen devrimler... Her zaman, en kötü devirde yaşadığınız, her şeyi devirmek gerektiği hissi vardır. Benim hissiyatım, bu konuda hiçbir fikrim olmadığı şeklindeydi, en ufak bir fikrim yoktu bu konuda.

İsyankarlık duygusu duymadığınızı söylüyordunuz. Ama "The Favourite Game" romanınızda "ezilen, boyun eğen, kutsal melodiyi yazanın başkaları olduğunu bilmeyen.. insanlar"dan söz ediyorsunuz...

Şöyle hissediyordum: Hangi devrim olursa olsun, nasıl olursa olsun, dünyada anlamlı bir ilerleme, düzelme sağlamaya yetecek kadar radikal, yeterince derin, yeterince kutsal, yeterince düşünülmüş değildi. Benim hissim böyleydi: evet, şeylerin değişmesi gerekiyor, evet, her şey iğrenç, vahşice, kokuşmuş. Ama bu kahredici, sinir bozucu duruma verilen bütün siyasi cevaplar temelsiz ve yüzeysel. Görüşlerimiz vardı, ama temelde, bunların bizi bu pis durumdan çıkaramayacaklarını hissediyorduk.

Montreal şehrini mahvettiğini düşündüğünüz bazı müteahhitlere saldırdınız. Nefret taşıdığınız bir duygu mudur?

Hayır... Sadece ilginçlik olsun diye yaptım, farkedilmeye çalışıyordum... *(gülüyor)* Bu protestoların arkasında bir güç yoktu.

İçinde yaşadığınız çevrede uyuşturucular nasıl bir yer tutuyordu?

Pek çoğu için bu gündelik hayattı. Uçuşa geçmek... Ama bir nedenle uçuşa geçmek: ruhi enerjiyi açığa çıkarmak, özgürleştirmek. Bu bir kandırmacaydı. Herkesin uyuşturucuyla kutsayıcı bir ilişkisi vardı: Bir varolma nedeni vardı, sadece vakit öldürme aracı değildi, sadece kaçış aracı da değildi. Tam tersine kendi kendini gerçekleştirmeyi sağlıyordu. Ben de öyle olduğuna inanıyordum. Bazı dönemlerde, benim için de günlük yaşamın bir parçası olmuştu. Onun sayesinde, hiç olmazsa 15 dakikalığına kendimi yeni çağın büyük bir havarisi gibi hissediyordum... *(gülüyor)*

Montreal kafelerinde yaptığınız programlarda neler vardı?

Çok kısa bir dönem, bir gece kulübünde çalıştım. O zaman cazla şiirlerden bir karışım yapıyorduk. Montrealli bir caz grubunun lideriyle çalıştım. Birkaç hafta boyunca gece yarıları emprovizasyon yaptık. Bütün akşam orkestra çalıyordu. Ben geceyarısı geliyordum, yarım saat ya da bir saat emprovizasyon yapıyordum. Hiç çalmıyordum, arkamda bana eşlik eden müzisyenler vardı. Kendi parçalarımı okuyordum, eski yazdıklarımı, konuşuyordum... İlk romanım "Beauty At Close Quarters"ı o devirde yazdım. Onu yazarkenki her andan nefret ettim, aslında yazmaya girişirken böyle olacağını tahmin etmeliydim. Ve sonra da kimse yayınlamak istemedi.

Avrupa'ya ilk seyahatinizi ne zaman yaptınız?

1959'da. Üç bin dolarlık bir burs vermişlerdi. İngiltere'ye gittim; Bay ve Bayan Pullman'ın işlettiği pansiyonda kaldım orada. Bütün odaları tutulmuştu ama bana salonlarını verdiler. Bayan Pullman bana neyle uğraştığımı sordu, sonra da, *"Pekala, yazdığınız sürece burada kalabilirsiniz"* dedi. *"Her gün ne kadar yazacaksınız?" "Üç sayfa." "Tamam, günde üç sayfanızı yazdığınız müddetçe burada kalabilirsiniz."* Her sabah onlar kalkmadan aşağı inip kömür getirmem ve ateşi yakmam gerekiyordu, ayrıca ortalığı derli toplu tutmaya dikkat ediyordum, çünkü benim uyumadığım zamanlarda salonda onlar yaşıyordu. Harika insanlardı. Stella Pullman katı kuralları olan ve cömert bir ev sahibiydi, ne yaptı etti kitabımı bitirmemi sağladı.

Londra'ya geldiğinizde izleniminiz ne oldu?

"Londra bir başka büyük yazara hoşgeldin demek istiyor!.." *(gülüyor)* Shakespeare, Milton, Wordsworth, Shelly, Yeats, Keats vardı ve şimdi de ben! İşte karşınızdayım! Kendi küçük hayatımı yaşamak ve başyapıtımı yaratmak için geldim!.. *(gülüyor)* Duygularım az çok böyleydi. *"Dublin bir başka büyük İrlandalı şaire hoşgeldin demek istiyor"* diyerek Dublin'e gittim. Dublin'de bir tiyatro oyunu yazdım ve Yeats'in gittiği tavernalara gittim. Londra'da gece hayatına takılamıyordum. Sadece, Allnighter adlı, çok iyi müzik olan, çok bol ot bulunan ve çok iyi dans edilen bir Antil kulübüne gidiyordum. Montreal'den çocukluk arkadaşım Nancy Bacall şehri iyi tanıyordu ve oraya da beni o götürmüştü. Nancy, Malcolm X'in müridlerinden Michael X'le çıkıyordu. Michael daha sonra Londra'da "Black Muslims" hareketini kurdu. Güç toplamak için Trinidad'a döneceğini söylüyordu ve kuracağı hükümete katılmamı istiyordu... *(gülüyor)* Ben de ona, *"Bak Michael"* dedim, *"Sen milliyetçi bir siyah hükümet kuracaksın, ben onun içinde nasıl yer alabilirim ki?"* Bana, *"Turizm bakanlığının daimi danışmanı olarak"* diye cevap verdi... *(gülüyor)*

"Famous Blue Raincoat" şarkınızla meşhur olan pardösünüzü o zaman mı almıştınız?

Evet, İngiltere'de insanın yağmurluğa ihtiyacı oluyor... *(gülüyor)* Daha Londra'ya geldiğim ilk gün, ilk iş Olivetti marka yazı makinamı ve yağmurluğumu satın aldım: Londra'da yaşamaya hazırdım artık. Bu pardösüyü yıllarca sakladım, ta ki 1968'de çalınıncaya kadar. Güzel bir pardösüydü, bir "Burberry's"di.

Londralı kızlar Montrealli kızlardan çok farklı mıydı?

Biliyorsunuz, Montreal'de de, Londra'da da çok az, çok çok az kız keşfettim... *(gülüyor)* Bu alanda çok başarılı değildim.

MARÇELLO'NUN VEDAI

"İnce adam"ın hayatları

Uluslararası İstanbul Film Festivali'nin kapanışı "Üç Yaşam ve Bir Ölüm"le oldu. Nadide yönetmen Raoul Luiz'in çektiği film, iki büyük için, Roland Topor ve "aristokrat tavırlı zarif adam" Marcello Mastroianni için "son" filmdi. Hep aynı gibi duran yüzüne sürü sepet yaşamın imgesini yerleştiren Mastroianni'ye de, Roland Topor'a da yakışan bir veda oldu; iki yaşam, bir ölümde buluştu.

Hayati puzzle'lar

Uluslararası İstanbul Film Festivali son derece anlamlı bir filmle kapandı. "Üç Yaşam ve Tek Bir Ölüm", Marcello Mastroianni'nin oynadığı son filmdi. Hem de Raoul Ruiz gibi, ancak cep sinemalarını doldurabilen meraklılarının tanıyıp bildiği hermetik ve metaforik filmler yapan titiz bir yönetmenin filmiydi. 1941'de Şili'de doğan Ruiz, Allende'nin sinema danışmanı olarak çalışırken Pinochet darbesi üzerine Paris'e göçmüş bir yönetmen (bu arada, Festival kataloğunda, vahim bir çeviri hatası sonucu, Allende yerine Pinochet'nin danışmanlığını yaptığı yazılı!). Önemli filmleri arasında, "Ceza Sömürgesi", "Çalınmış Tablo Hipotezi", "Bir Elin Etrafında Seyahat", "Define Adası", "Kör Baykuş", "Altın Gemi", "Majör ve Minör Fado" sayılabilir. Biz Raoul Ruiz'i, küçücük bir sinemada izlediğimiz, 1982 tarihli Borgesvari filmi "Tayfanın Üç Kronu"yla keşfetmiştik. Film yazı tura atıldığında yere dik düşen bir metal parayla, bir kron'la başlayıp, okyanuslar, uzak diyarlar, limanlar arası düşsel bir seyahatte türlü hayatları yaşayan bir şilep tayfasının esrik hayatıyla, hayatlarıyla süregitmişti. Bu, tayfanın, tanımadığımız anonim kahramanın bir Odissea'sıdır. Geminin, şilebin labirentik yapısıyla, hayatın limanlar, noktalar arası bakışımı arasında görsel olduğu kadar düşsel bi çok ilintiler kurarak seyretmiştik bu deniz seyahatnamesini. "Tayfanın Üç Kronu", tayfanın gerçek, düşsel ve başkasının gözünden yaşadığı bir çok farklı hayatını, hatıralarını bir seyir defteri gibi, limanlar arası astral bir harita gibi imliyordu.

Bu egzotik seyahat ve gemi heterotopyası içinde tayfayla birlikte bir bakıma filmi seyreden herkes, kendi hayatını bir puzzle gibi yeniden kurma yaşantılarına girişir. Bu ilişki, Georges Perec'in "Yaşam: Kullanma Kılavuzu"ndaki puzzle yapımcısı ve onun hep bir adım gerisinde olan puzzle çözücüsü arasındaki ilişkiyi aynı özneye taşır. Bu iki kişiliği kendi içinde barındıran insan, bir süre sonra iç gerilimlerinin enerjisiyle giderek kaygan-

laşan bir üçüncü kişiliğin peşine takılmaya başlar. "Üç Yaşam ve Tek Bir Ölüm" de bu iç içe geçen hayat dolambaçlarının döngüsünde dolanır durur. Marcello Mastroianni'nin sinemada "canlandırdığı", yaşadığı onca hayatın kalıcı hatırasıyla daha da baş döndürücü hale gelen bu film, bir bakıma onun zengin sinematografik hayatına da çok yakışan bir veda gibidir. "Üç yaşam ve tek bir ölüm", üç yazgının bir yaşama, üç yaşamın bir yazgıya ölümle açıldığı kurgusal bir serüven, imgelerle kurulan öznel yaşantılara seslenen radyofonik bir görselliktir. Teatral olanla sinematografik olan, ilk kez birbirini reddetmeden yan yana yaşar bu kara şiirsellik içinde.

"Negatif" şehir antropolojisi

Gezgin satıcı olan Mateo Strano, yirmi yıl ortadan kaybolduktan sonra karısı Maria'ya döner. Annesiyle yaşayan ünlü "negatif antropoloji" profesörü Georges Vickers, bir sokak serserisi olur ve gündüz iş kadını, gece Pigalle Meydanı'nın fahişesi olan Tania'ya aşık olur. Güçlü bir sanayici ve silah tüccarı olan Luc Allemand, gerçeğini yaratan yazgısal yalanının kurbanı olur ve uydurduğu karısı ve kızıyla karşı karşıya bulur kendini. Bu üç hikaye, aslında bölünmüş bir kişiliğin tek öyküsüdür. Bu karakterlerin bir "yan ürünü" olan ve çan sesinden başka bir şeye yanıt vermeyen tehlikeli bir kahya bütün bu karakterlerin arasına girip çıkar ve yan karakterleri birbirlerine bağlar. Film, radyofonik sesin şu sözleriyle biter: "Üç ayrı yaşam sürdürdüler, ama hepsi aynı ölümü yaşıyorlar." Kimilerince hayatı çoğullaştırmanın bir "ceza"sı olarak algılanabilecek tek bir ölüm, bu "son", aslında bu karakterler kaleideskobunun optik ekseni, merceğidir.

Raoul Ruiz kendisiyle yapılan bir söyleşide filmiyle ilgili olarak şunları söylüyor: "Kübist bir yapılanma girişimi içinde, bu film, sonunda tek bir öykü oluşturduğu açığa çıkacak bir biçimde birbiriyle karşılaşan, bileşkeler kuran ve kesişen birçok öyküyü arap saçı gibi karıştırır. Öteki filmlerimin aksine, bu filmin izlenmesi hem kolay, hem de keyifli. Geleneksel radyofonik anlatı, ilk bakışta bir kısa öyküler demeti gibi görülebilecek filmin (oysa hiç de öyle değil), ana temasını ve yapısını sağlıyor. Anlatıyı meydana getiren bazı öyküler Hawthorne'un yapıtlarından ödünç alındı. Antropolojik bir bakış taşıdıkları için hepsinin çarpıcı ve mitik bir karakterleri var. Aynı şekilde, ve diğer bazı şeylere ek olarak, yaz mevsiminde Paris'in (bunu "Fransa" diye okuyun) bir tür etnografik bir belgesini yaratmak istedim, hem de oyuncuların çoğu yabancı olduğu halde." (Uluslararası İstanbul Film Festivali Kataloğu, İKSV)

Şehir, özellikle de Paris kültürüne antropolojik ve etnografik bakış, Ruiz'le birlikte senaryo yazımını üstlenen Pascal Bonitzer'in derinliği sayesinde, filmin ayrıcalıklı yordamını oluşturur. Bir tür "negatif antropoloji". Zaten profesör Georges Vickers'in "best seller" Carlos Castenada'ya karşı takıntılı düşmanlığı ("ya ben ya o" diyecek kadar öfkelenir fahişe Tania'nın Castenada okumasına)

filmin bir bakıma leit motifidir. Kültürlerarası ortak noktaları abartan alışıldık antropolojik yaklaşımın "küresel" indirgemeciliğinin karşısında, "multikulti" farklılıkları vurgulayarak kültürlerin iç dinamiklerini anlamlandırmayı seçen, bunun için de mikro çözümlemelere yönelen "negatif" antropolojinin bakışı filmde hissedilir. Bu Paris etnoğrafisi dolambaçlı metaforlara açılır: "Çanlı adam" kahya tipi ve dönüşümlü olarak üstlendiği sokak serserisi, "Tanrı'ya sığınma"yı ifade edecek bir biçimde "çan altında barınan" anlamını taşıyan "clochard" (sokak serserisi) sözcüğüyle kesişir. Çan sesine itaat eden kahya ile başıboşluk timsali serseri, iktidar ekseninde birbirlerinin karşılığıdır. Burada güce ve iktidarın hiyerarşisine itaat edenle, kendini bütün sahip olduğu maddi değerlerden sıyırarak sokağa atan kayıtsızlık karşılaşır. Efendi kendini kayıtsızca sokağa, özgürlüğe, serseriliğe atarken (tek sığınacağı yer çan altı olurken) aynı kahya filmdeki yaşamlar boyu, yaşamlar arası refleks olarak elindeki çanı çalmaktadır. Bu domestik çanın imlediğiyle sokakta çan altı meleklerini temsil edenlerin özgürlükleri birbiriyle zıtlaşır. Doğrudur, Paris'in bir yaz antropolojisini yapmak çok ortada ve mümkündür. Bütün Parisliler tatildedir, belirli merkezlerde yoğunlaşan turistler dışında şehir marjinallere ve clochard'lara kalır. Bu clochard'lar, şehir serserileri, evsiz barksızlar bir bakıma şehrin hafızası, nöbetçisi ve bilgeleri olup çıkarlar (Bu arada, bir "nesnel rastlantı" sonucu, bu film bir başka "şehir bilgesi" Roland Topor'un da son filmi oldu. Topor, filmde Marcello'nun "rakibi" bir başka clochard'ı oynuyordu.) Filmde bir antropoloji profesörü sokağa, serseriliğe, hijyenik olmayan bir zor alana iner; buna kıyasla Castenada'nın aktardığı öğretiler cici bici bir alan çalışmasının ötesine geçemez.

Raoul Ruiz bize bir bakıma egzotik olanın illa da uzaklarda değil yanıbaşımızda, yaşadığımız şehirde, o şehrin yalıtılmış yazında durduğunu gösterir. "Fado Majör, Fado Minör"de sadece çok kısa bir an, bir aralık, belli belirsiz Fado işitiriz. Ama Rouiz'in siyah beyaz filminin dantel, tül perde, şal, ayna, kapı, pencere, karanlık ve dışarıdan sızan ışık dokusu içinde, hiç ses olmadığı halde sürekli Fado işitiriz. Şarkı ve müzik olan Fado'nun taşıdığı melankoliyi ancak ışık oyunlarının nesneler ve kişiler üzerinde gezinmesinden sezeriz. Yalnızca bir ara belirli belirsiz Amalia Rodriguez'in bir Fado'sunu işitir gibi oluruz. Bir küçük parçasını; belki de yanılıyoruzdur. Çünkü Fado bir ruh hali, bir melankolidir, görsel olmayan bir şeydir. Oysa Rouiz Fado'yu görselle, sinemasıyla gösterir.

Marcello: Bir karakterler kaleideskobu

Rouiz'le Mastroianni'nin puzzle'ları, "Üç yaşam ve Tek Bir Ölüm"de anlamlı bir biçimde kesişir. Rouiz'in görsel olmayanı görsele çevirdiği teatral sinema dokusuna sinen peri masalı içinde ancak hepimizin ve bütün ötekilerin iç içe var olduğu imgeler-arası bir kahramanla, bir aktörün metinler-arası varlığıyla geziniriz. Bu Marcello'dur. Erkeğin fatal'i, ölümsüzüdür. "Siyah Gözler"de (Nikita Mikhailkov) kaderini anlatır, "Kadınlar Şehri"nde "sonsuz erkek" olan Marcello, "Özel Bir Gün"de (Ettore Scola) çamaşırlarını asan tam anlamıyla anaç bir dişinin aşık olduğu bir eşcinseldir. Çehov'un pastoral teatralinden Fellini'nin fantazmagorilerine, Visconti'nin patetik atmosferinden Camus'nun eksistansiyalizmine kadar hemen her çehre ve karakterde, her kuşakta onunla birlikte yaşadık. "Varennes Gecesi"ndeki (Scola) bilge Casanova olarak kendini saklayan bu zarif ve çekici adam kendi yüzleriyle ölümsüzlüğe zaten yaşarken ulaşmıştı. Üç kuşak, üç kuşak hepimizin hayat boyu tanıdığı Marcello'nun öldüğüne inanıyor musunuz? Herhalde onu en iyi kadınlar anlatacaktır.

Şimdiye dek profesyonel oyunculuk kariyerinde, incelikli bir hicivle yüklü Baron Fer Cefalu tipinden (Pietro Germi - "İtalyan Usulü Boşanma"), kendi çocuklarını öldürecek kadar umutsuzluğa gömülmüş entelektüele (Antonioni - "Gece"), feminizmle dalgasını geçen tiran kadın koleksiyoncusundan (Fellini - "Kadınlar Şehri" ve "Sekizbuçuk"), eşcinsel antifaşist radyo spikeri Gabriele'ye ("Özel Bir Gün"), birbirinden çok farklı rolleri kusursuzca oynayarak, zaten zihinlerimizde bir başına sürekli değişen bir karakterler kaleideskobuna dönüşen Marcello Mastrioanni, sanki bu filmle kendi oyuncul hayatının da metaforik bir özetini veriyor. Tümüyle ayrı hayatların tek bir bedende kurduğu başdöndürücü kıvrımlar mimarisi insana bu kadar hakiki gelebiliyor, hatta kendi hayat(lar)ımızın hakikatine sürükleyebiliyorsa bizi, bunda Marcello'nun da büyük bir payı var. Bir portre: "Sinema 'Latin aşık'larla doludur, Mastroianni bunlardan biri değildi. 'Tatlı Hayat'ta Trevi Çeşmesi'nde Anita Ekberg etrafa suları sıçratırken, oynadığı karakter sadece orada ne yaptığını merak ediyordu. Hoş, serinkanlı ve görmüş geçirmiş; ya da içe dönük, utangaç ve çok şahsi. Her kadının favori İtalyan Romeo'su mu, yoksa gönülsüz bir Casanova mı? Mastroianni aslında, onunla kolaylıkla özdeşleşebildikleri için, kadınlar arasında olduğu kadar erkekler arasında da popüler olmuştur. Belki de o, eski moda bir centilmenin tavırları ve duruşuyla, yumuşak ve pasif görünerek en tepeye ulaşabilmiş tek aktördü. Üstelik de yıllar geçtikçe o çekici, zarif ve tatlı dilli yakışıklı; olgun, müşfik ve aristokrat davranışlı ve, bazılarına göre, çok daha yakışıklı bir erkeğe dönüşmüştü. Marcello bir söyleşide 'Daima dürüst davrandım sanırım' demişti ve bu da onu sadece 'oynayan' birinden çok, kökleri modern sanayileşmiş bir toplumdaki gündelik zorluklarda olan, 60'lı ve 70'li yıllar arası İtalyan sinemasının temaları ile üslûplarını en iyi temsil eden sinema kişiliğine dönüştürmüştü. Onu bu role en uygun kılan özellikler, aynı zamanda onun kişisel özellikleriydi: onu gördüğünüzde bir yıldızla karşılaştığınız duygusuna kapılmazdınız; filmlerinden söz ettiğinde kendisinin bu filmlerdeki rolünden çok, filmin nitelikleri hakkında coşku ve merakla konuşurdu. Kısa bir süre önce neyi yapmadığı için pişman olduğu sorulduğunda, Marcello Mastroianni şöyle yanıtlamıştı: 'Tarzan'ı oynamadığım için!'" (Festival Kataloğu). "Üç Yaşam ve Tek Bir Ölüm"de, bu "Paris etnoğrafik belgeseli"nde Marcello "doğal yer"ini buluyor. "İngilizce öğrenmek zahmetine katlanmak istemediği" için Hollywood'a gitmediğini söyleyen aktör, hep bir Avrupalı olarak kalmayı tercih etti. Ayrıca ne kadar İtalyansa bir o kadar da Paris'liydi. Orada öldü. Yaşlı Kıta'nın beşeri coğrafyasını klişelerden uzak bir biçimde kendi kişiliğinin derinliklerinde topluyordu. İronik, kasıntısız ve sıcak bu "ince adam"ın hayatları "tek bir ölüm"le sona ermeyecek, makaraların uçsuzluğunca hayal perdemizde kendi hayatlarının birbirine dolanan "uç"larına çekmeye devam edecekler bizi...

Hüseyin B. Alptekin - Özgür Uçkan

ELEKTRONİK GİRİŞİM Hızla üzerimize gELİYORLAR

Müzik derinden bir dönüşüme mi uğruyor? Müziğin anlamı nerde, nasıl, kim tarafından değiştiriliyor? Yeni bin yılın eşiğinden dijital bir devrimle mi atlayacağız? Şimdi size bütün bu meseleler üzerine kafa yoran bir "tezli" yazı. Lütfen kabul buyrun...

1. Hiçbir ses, insanı saniyede 360 metrenin ötesine götüremez. Bu mesafeyi büyüten ve bilincin devinimini hızlandıran, insanın müdahalesi ile seslerin organize edilmiş biçimidir, yani müziktir... Açıkçası, insanın "insandan bağımsız" ve "kendi başına buyruk" sesler dünyasına girebilme çabası, müziği doğurmuştur. Bir takım aletler/enstrümanlar (bu insanın kendi sesi de olabilir) vasıtasıyla üretilmeye çalışılan müzik, aslında, "seslerin gizemli alemi"ne yönelik gidip-gelmelerin belgelendiği raporlar anlamına gelmektedir. (Ve bu dökümanter çalışmalar, neredeyse insanın kültürel yaşamının tarihi kadar eskidir. Ya da "doğaçlama" denen şey, sadece, bilinçaltına yapılan "an"lık yolculularla açıklanabilir durumdadır.)

2. Modern bir biçimde kısmen dinselleştirilen müzik, popüler kültür ile öngörülen yaşam anlayışının en temel dayanağıdır.

Müziğin etkisini de bilen kapitalist sistemin gerekleri ve dayatmaları sonucu ortaya çıkan/gelişen bugünkü popüler kültür, –ve bu popüler kültürün içinden, ve de dışındanmış gibi görünen bir yerlerden gelen reaksiyonel yaklaşımlar sonucunda– (özellikle de dürtüsel heyecanları ile bir türlü baş edemeyen gençlerce) modern zamalarda daha çok "din"in yerine oluşmuş/oluşturulmuş bir olgudur... İnsanın bilinmeyene karşı tarih boyunca en kapsamlı sığınağı olan din duygusunun özellikle de teknolojik gelişmelere (ve bu gelişmeler sonucunda dönüşüme uğrayan, gündelik yaşam düzeni ile –"kişisel" olan– bilinçlere) bağlı olarak "arkaik" bir niteliğe bürünmesi sonucunda, popüler kültürün dinin yerine ikame edilmesiyle başlayan bir süreçtir aslında söz konusu olan. Bilincin, "hakiki düşünme"ye ya da "rahatlama"ya yönelik eğilimi ile ortaya çıkan "trans" durumunun popüler kültür ve onun temel dayanağı olan popüler müzik tarafından giderilmeye başlanması, popüler olanın modern bir biçimde dinselleştirilmesi ile gerçekleştirilmiş olur. (Konser ya da rave ortamları, "trans"ın olabildiği modern ibadethanelerdir aslında.)

Müzik ile ilişkiye girmekteki amaç, sığınmaya dair bir "aidiyet" arzusunun ya da düzene karşı bir "başkaldırı" dürtüsünün sonucu olabilir. Hatta anlamsızlığa dair "alternatif bilinç yaratma" gibi bir iteklemenin varlığından bile söz edilebilir. Fakat tüm bunlar, "müzik-trans" ilişkisinin değişmezliğini, sabitliğini ve kaçınılmazlığını engelleyemezler. Çünkü müziğin en derin etkisi, kasları geren ve iç organları titreten bir maddiliğe kavuştuğu anda söz konusudur.

3. "Elektronik sound", post-modern zamanların ve post-modern, dijital bilinçlerin ürünüdür. Popüler kültür ve popüler müzik –ilk– "devrim"ini, elektriğin devreye girmesiyle "rock-'n'roll"da yaşamıştır. Bu "kültürel" devrim, 60'lı yılların hareketli (ilerici) ortamında iyice belirginleşmiş ve özellikle de "rock" ile ifadesini bulmuş bir "direnme"nin "açıklama"sı olarak, bugünün müziğini (ve tabii ki kültürünü), müziğin yönünü, temelden ve hâlâ etkileyebilen bir güce sahip olmuştur. Ama, yaratımının değerinden gelen bu güçle gelişen ve popüler kültürle –ve onu değiştiren, hatta reddetmeye dek varabilecek olan deneyselliği ile– altkültürlerinin ilişkisindeki keskin çizgileri bile, yüksek bir basınçla (Progressive rock'tan bahsediyorum daha çok. Pink Floyd'un "Ummagumma"sı en iyi örneklerindendir.) belirleyebilecek kadar etkili olan bu kültürel devrimin süregelen gelişimi, elektroniğin "acımasız" kuvveti karşısında, bugün, yeni bir devrim zorlamasının tehlikesi ile karşı karşıyadır: Post-modern, dijital bir devrim...

Bugün devrimin, post-modernleşmiş anlamı ile denenmeye çalışılan hayatlar ve bu hayatların tanımlarını yapan post-modernleşmiş bilinçler; "elektronik sound" ile yeni bir "girişim" hazırlığındaymış gibi görünmektedirler artık.

Yani, Amerika'dan (Chicago, Detroit, New York) yayılan house (ve türevleri acid, garage vs.) ve Avrupa'dan, özellikle de İngiltere'den (her ne kadar doğuşu Detroit'de gerçekleşse ve asıl öncüsü Almanya'dan Kraftwerk olsa da) yükselen techno (ve türevleri electronic listening music, drum'n'bass vs.) ile dünyaya ilk sinyallerini gönderen "elektronik –sound– girişimi"nin, bugün dünya müziğini temelden sarsmakta olduğunu görmek gerekmektedir. Robert Moog'un "synthesizer" adlı icadı ile başlayan ve bugüne evrimleşerek, daha çok da kendisinin türediği rock geleneğinin etkisinde kalarak gelişen bu girişim (kimilerince elektronik sound girişimi, bu yüzden, post-rock olarak tanımlanmıştır), son on yıldır elektronik sound'un, popüler müziğin yaratım ve alımlama alanlarındaki etkileme gücü ile, post-modern çağın müziğini neredeyse tanımlamış olarak kabul edilmektedir, edilmiştir.

Kısacası, elektronik sound girişiminin başlangıç evresi, yeni bir binyılın eşiğinde, "altüst olan değerler, inançlar ve yaklaşımlar çağı"nda, müziğin derinden bir dönüşüme uğramasıyla sonuçlanmıştır.

Girişim, fizikte, "iki veya daha çok dalga hareketinin, aynı noktaya aynı anda gelmesi ile birbirini yok edebilmesi veya kuvvetlendirebilmesi olayı" olarak tanımlanmıştır (ışık girişimi, ses girişimi gibi). Elektronik sound girişimi ise, bu tanımdan yola çıkarak ve yaşamsal olarak da "devrim" gücü taşıyan bir olgu olduğu unutulmadan algılanabilirse, esas anlamına ulaşabilecektir.

4. DJ, müzikteki insansılığı yok eden girişimin yani sonucun yeni sanatçısıdır.

Aslında bugün müziği temelden sarsan şey, bir akım ya da diyalektik bir süreç olarak "elektronik sound" değildir. Bu sound ile beraber gelişen insan tipidir: İnsansız insan (nötr, duyum ve algı biçimlerinin belirleyiciliği ile) ya da "syber" denen şey...

Çünkü, elektronik sound'un her vuruşuna sinmiş/işlemiş bir (LSD ya da acid yardımıyla da olabilir bu) "organizmik bakış" söz konusudur. Ancak, ilk(el) insanda yani kültür öncesi insanda "asıl" anlamına kavuşabilecek olan bu "organizmik bakış", duygusuz, öngörüsüz ve önyargısızdır. Kelimenin tam anlamıyla bir "dışarıdanlık" hissinin sonucudur, ya da kirletilmemiş bir kozmik ruh halinin... Ve DJ, artık böyle varolagelen bir insan tipinin yeni sanatçısıdır. %100 dijital bir sanatın artistidir...

Doğrusu, tüketilebilir olandan tüketilmesi zor olan üretimi yapmak, bir hayli güç iştir. Hele de popüler kültür içinde avant-garde olabilmek... Bilgisayarlar, ölçüm ve sampler aletleri, pikaplar ve kısaca "mix"lere neden olan "remix"ler... (Yeniden üretimin giderilmesi zor kabızlığı.) DJ'lerin ve bilgisayar teknisyenlerinin işbirliği sonucunda, "virtual reality"nin sanal sanatını ya da hiç duyulmamışa benzeyen müziğini geçekleştirebilmek artık mümkünmüş görünmektedir. % 100 dijital bir materyal ile üretilen şeyler (özellikle de Aphex Twin gibi isimlerin çalışmaları ile) ve bu yüzden iyice "görülebilir" hale gelen gelişmeler, elektronik sound'un "emekleme" dönemini çoktan geride bıraktığı anlamına gelmektedir. Ne yuppie'lerce iç edilen house müziğin zararsızlığı ne de acid'in narkozlu etkileri değildir artık önemli olan. Çünkü bugün yaratım, yeni anlamıyla, yeniden başlamıştır.

5. Elektronik sound, "yeniden üretim"in kıskacından kurtulmaktadır.

Bazılarınca (değişen insan tipi nedeniyle) müziğin gerçek yaratıcılarını geri plana iterek yaratımı kötürümleştirip müziğin duygu yükünü boşaltmakla itham edilen elektronik sound, normali bir hayli etkileyen "deneysel" kimliği ile yavaş yavaş "yeniden üretim"in kıskacından kurtulmaktadır. Başlangıçta bir altkültür olarak "underground" atmosferde soluk alıp veren elektronik sound, bugün çoktan kulüplerden dışarı çıkmış durumdadır. Zaten "ambient" ve "electronic listening music" başlıklarında üretilen çalışmalar da bunu kanıtlar niteliktedirler.

AMBIENT: "Sakin bir rahatsızlık", ambient için belki de en uygun tanımdır. Gündelik hayatla gevşek (gidip gelen bir yaşam dürtüsü) bağı olanlarca üretilen ve tüketilen bir türdür. Ambient, 70'lerin başında, minimalist yaklaşımlar sonucu ortaya çıkmıştır. Özellikle Brian Eno'nun ambient serisi ("On Land", "Music For Airports" vs.) ile ilk örnekleri sunulan türün izlerini, Pink Floyd, Tangerine Dream gibi gruplarda ya da başta Jean Michel Jarre olmak üzere kimi new age (atmosfere yönelik yapılan müzik) sanatçılarında da görmek mümkündür. Önceleri, "ambient house" olarak (80'lerin sonunda) da tanımlanan türün bugünkü öncüleri arasında The Orb, Aphex Twin, Global Communication, Radio Messacre International, Autechre, Panasonic, Mo-

Digital Hardcore Manifesto

Berlin, 1. 1. 1995 23:47
Cansıkıntısı sonsuz olacak... Fakat ölüm de ışık gibi bir yere sahip olacak ve bununla hiçbir şey eskisi gibi olamayacak. Evet 90'ların ortasındayız. Tek eğlence radyodaki ve müzik televizyonlarındaki reklamlar!!! Bu bir sır değil. *Müzik bir silahtır!*
İkinci Dünya savaşı sırasında Nazi Almanyası için her yeri ateşe veren Alman intihar pilotları, ateşlemeden önce Wagner dinliyorlardı.Hardcore ve Hip-Hop Afro- Amerkalılarda Los Angeles'ı işgal edecek bir etki uyandırmıştı.
...DJ sorumluluğu bir parça zevk vermekten öte bir şeydir. Çünkü; DJ canlı müzik yapan gruplarınkinden daha zor bir yerde, her zaman ve her yerde radikal frekans ve seslerin yeniden üretildiği bir noktadadır... Bir zamanlar insanlar bilim kurgu imajlarını çılgınca konuşarak günlük problemlerinden kaçmak istiyorlardı. Bu anlaşılır bir şeydir. Sosyal problemlerin çokluğu, daha da kötüye gidişi, hiçbir şeyin değişmemesi bir çok insanda "kimlik" arayışına yol açtı. Sistemdeki "Programlı Eğlence Endüstrisi" bu gidişi ya durduracak ya da yok edecekti. Bu da en yeteneksiz DJ'lerin medya alanlarında yer almasının sonucudur: "Her işadamının bildiği gibi iyi görünen ve bildik olan satın alınır"...
Duyma alışkanlıkları değişmeye başlayınca bu yalanı görünür hale getirmek de zorlaştı. Bu da öncekilerle bir araya gelip konservatif müzik geleneklerine savaş açılmasıyla sonuçlanmıştır. (88'de Acid, 91-92'de Detroit) Bu geri çekilme boşa çıkmıştır: 20. yüzyılda ilerlemeye karşı durabilecek güç yoktur... "Eski öldüğünde, yeninin tekrar doğmak için şansı olacaktır"...
Acid, transda uç duygular yaratır. Ben gençken müziği dışardaki dünyaya, hiçliğe, reklama, politik yalanlara ve propagandalara karşı kalkan olarak kullandım. Hiçbir şey duymak istemezken, bir başkasının kalp atışlarının doğruluğunu kabul edemezsiniz. Frankfurt-trance endüstriye karşı bir silahtı, zırh gibi, ılık çikolata sosu gibi, atardamarları tıkamak gibi, bundan daha fazla bir şey hissedilemezdi. Progressive rock konserleri 70'lerin *Rave*'leriydi. Endüstrinin bildiği şeylerin en iyi nasıl pazarlandığı idi. Yeni hiçbir şey yoktu. *Digital Hardcore* bununla hiçbir şey yapamazdı. "Techno ve House çatısı altında bulunan ve yaratılan bütün elektronik müzik, techno değildir". Atari Teenage Riot'ın Kraftwerk'le yaptığı da. Dropbass Network'ün Euromasters ile ne ilgisi olabilir? Ya da Lethernecks'in The Prodigy ile?
Hiç, kesinlikle hiç! Fuck you!!!
Tıpkı Dj olmanın sorumluluğu gibi. Yeni underground jenerasyonu (Moonraker, Carl Crack, ben Alec Empire, RAID, Ilsa Gold) tüm bunlarla hiçbir şey yapamazdı. *İşte yeni kurallar:*
1- Eğlence, politik mesaj kadar önemlidir: MC, müziğin radikal atmosferini söz(sel) olarak tanımlar. DJ ve kitlesi arasında yaratılan bağ müzik enstrümantal olduğunda MC'nin araya girmesiyle kuvvetlendirilir.
2- Hard-Core sadece hız kavramıyla tanımlanamaz, bütünüyle "saldırı" ile açıklanabilir: Dikkat! Birisi bağırırken diğeri kulaklarını kapatıyorsa, bu şoktan dolayı değil, sıkıcılığından yapılmış bir edimdir.
3- Zaman dilimi içindeki herhangi bir tempoda durmamak, can sıkıntısının ortaya çıkartacağı gelişimin yavaşlığından çok uzakta değildir.
4- Bir şeylerin uygun olma halleri değişir, ama atmosfer çok daha çabuk değişir: Uygunluk beklenmez. Ecstasy yarım saat içinde zirveye ulaşmak demek değildir.
5- Amacın anlamı -o kadar da- önemli değildir: Unutulmaması gereken; zaman içinde en önemli şey biçimler olacaktır.

Alec Empire (The Destroyer)

use on Mars ve hatta kimi çalışmaları ile Alec Empire'ı saymak, doğru bir yaklaşım olacaktır. ELECTRONIC LISTENING MUSIC: Bu dünyadan olmayan seslerin, sanki insan evladı eliyle yapılmamış bir organizasyonu ile ortaya çıkan "electronic listening music" (ELM), aslında, ambient ile techno'nun buluştuğu noktanın adıdır. (Buluşma, daha çok ambient'a yakın bir noktadadır.) Progressive rock'un 70'lerde üstlendiği role benzer bir kulvarda ilerleyen, deneysel girişimlere açık, bir ucu minimalizmde, bir ucu da kozmik bilinçte yer alan ve tüm elektronik sound skalasında "sanat"a en yakın yerde duran bir türdür. Aphex Twin, Orbital, FSOL, Muzig, The Black Dog öne çıkan isimlerdir.

6. Elektronik sound'un bugün için yeraltından yükselen sesleri tedirginlik ve isyan doludur. Şüphesiz Almanya her zaman deneysel (araştırmacı ve bilimsel) olana daha "açık" bir coğrafya olagelmiştir. Bugün de, elektronik sound'un, "underground" anlamındaki en sahici girişimleri Almanya'da yaşanmaktadır. Mille Plateaux ve Digital Hardcore plak şirketlerinin etrafında toplanan isimler elektronik formatta en ilerici ve çarpıcı çalışmalara imza atmaktadırlar. Mille Plateaux (Oval, 4D gibi gruplar, solo çalışmaları ile Alec Empire bu şirket aracılığı ile çalışmalarını sunmaktadırlar), adını aldığı Gilles Deleuze ve Felix Guattari'nin açtığı fikirsel çığırla direnirken, Digital Hardcore, Alec Empire'ın liderliğinde anti-faşist ve anarşist bir karşı koyuşla tavırlarını dile getirmektedirler. (Gerçi Alec Empire –lakabı, The Destroyer– adının iki kulvarda da anılıyor oluşu, girişimin "ne" biçimde olduğunu açıklayabilecek niteliktedir.) Digital Hardcore serisinin ilk bölümü olan "Noise and Politics" (adını, Jacques Attali'nin bir kitabından almıştır) adlı "toplama" çalışmada yer alan manifestoda, Alec ve arkadaşları meselelerini iyice açarlar. Punk(sal) reddedişleri ve aktif olarak mücadelede yer almalarının ötesinde, manifestoda yer alan "DJ'in sorumlulukları" kısmı etkileyicidir...
Alec Empire ve yandaşları/yoldaşları (Turbulance, Delta 9, Somatic Responses, Ilsa Gold ve diğerleri), yeraltından yükselen sesler arasında, bugün en isyankar ve bu yüzden de en ciddi olanıdır. Çünkü, geleceğe yönelik ve "elektronik sound girişim"i olarak adlandırdığım "devrim" sinyali, en çok bu noktadan hissedilmektedir.

7. Jungle/drum'n'bass, geleceğin genel müzik anlayışına ilişkin geliştirilmiş –en uygun– bir öntaslaktır.
Kendisi zaten kocaman bir "alternatif" olan ve bunu da sunan elektronik sound'un belki de en büyük şansı, kendi alternatiflerinin (alt-türlerinin) çokluğudur. Bunlar arasında hızla gelişen ve kitlelerce de benimsenen "jungle" ya da "drum'n'bass", tüm elektronik sound skalası içerisindeki en "cazip" teklifi yapan bir konumdadır. Dakikada 160 vuruşluk (insan kalbi dakikada, ortalama 70 vuruştur) ritmin üzerinde kurulan jungle/drum'n bass, reggae'den hip-hop'a, cazdan etnik müziklere kadar pek çok türle girdiği ilişkinin ötesinde, diğer elektronik sound biçimlerince de beslenmektedir.
İnanılmaz derecede aksak ve karışık bir altyapı ile oluşan jungle/drum'n'bass, popüler müziğin seyrine müdahale edebilecek "albeni"ye sahip olduğunu daha şimdiden gösterebilecek durumdadır. Photek, LTJ Bukem, Roni Size ya da Goldie gibi isimler, popüler müziğin birçok dev ismi ile "remix" çalışmaları yapmaktadırlar.

8. Sonuçta, "elektronik sound girişimi"nin deneyselliği ve yenilikçi gücü, dijital olan ile birlikte, müziğin de anlamını değiştirmektedir. Elektronik sound'un (özellikle de ELM ve jungle çalışmalarının) listelerin üst sıralarında yer tutuşu, bir uyumlanmanın değil, bir sonuçlanmanın/değişimin göstergesidir.
David Bowie'nin son albümünde drum'n'bass –tipli– çalışmalar yapması, U2'nun sound'unu elektroniğe göre ayarlaması, Madonna'nın Orbital remixleri ya da The Prodigy'nin bir ay boyunca zirvede kalması; tüketici açısından "dinleme tarzı"nın bir hayli değiştiğini ve popüler müziğin büyük pazarına hitap eden isimlerinin bunu dikkate almak zorunluluğu ile oluşan yeni durum, elektronik sound'un önünü iyice açmaktadır. Bu da, girişimlerde nitelik ve nicelik açısından bir yükselme/artma eğilimi doğurmaktadır.
Üretimindeki göreceli kolaylığı, rave çılgınlıkları ile doruğa çıkan heyecan fırtınaları ile "elektronik sound girişimi", yenilikçi gücü ve deneyselliği sayesinde, artık müziğin de anlamını değiştirmektedir. Yani, devrim pek yakında gerçekleşecektir.
Müzik, tanım olarak, hâlâ seslerin organizasyonu demektir. Ama yalnızca müziği üretenin ya da tüketenin bilinci değil, sesler ve seslerin organizasyon biçimleri de çoktan değişmiştir. Girişim, her türlü sonucu göze almış, bir ihtimal uğruna, hızla üzerimize gelmektedir. Hayırlı olsun!

Murat Şeker

Temsili resim: FSOL, yani Future Sound Of London

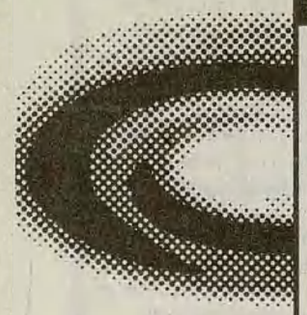

Therapy?
27 Haziran
Ankara Saklıkent
28 Haziran
İstanbul Açıkhava
Fish
18 Haziran
İstanbul Açıkhava
19 Haziran
Ankara Saklıkent

Bursa 92.2 Radyoaktif'in **Overdose** programının **96 Rock Oscarları** açıklandı. Sıralama şöyle: *Türkiye'de* yılın grubu **Ünlü**, yılın albümü **Son Defa** (Ünlü), yılın şarkısı **Akrebin Gözleri** (Erkin Koray); *dünyada* yılın grubu **Amorphis**, yılın albümü **Roots** (Sepultura), yılın şarkısı **Until It Sleeps** (Metallica). Overdose Rock Oscarları partisi 24 Mayıs günü saat 14.00'de Daisy Bar'da yapılacak. Overdose programını her cuma gecesi 22.00-00.00 arasında dinlemek mümkün... Tel: 233 90 90

[konser] ↓

CRR'de bu ay

II. Uluslararası Gençlik Festivali
3 - 19 Mayıs

7 Mayıs 20.30
Pro Musica Oda Korosu

8 Mayıs 20.30
I Pommeriggi Musicali

9 Mayıs 20.30
Aydın Esen's Transfusion

10 Mayıs 20.30
Hasan Cihat Örter

11 Mayıs 20.30
Ahmet Koç

13 Mayıs 20.30
Apocalyptica Çello Dörtlüsü

14 Mayıs 20.30
Buenos Aires Tango Trio

15 Mayıs 17.00
Hakan Ulu ve İtrî Topluluğu

15 Mayıs 20.30
Yansımalar

16 Mayıs 17.00
Audio Fact

16 Mayıs 20.30
Little Charlie & The Night Cats

18 Mayıs 20.30
Hakan Şensoy / Peter Jablonsky
(Keman - piyano resitali)

AKSANAT videodan konser

Wynton Marsalis
15 Mayıs 12.30

Madonna
16 Mayıs 12.30
29 Mayıs 12.30

Carreras, Domingo, Pavarotti
20 Mayıs 12.30 - 18.00

Simply Red
23 Mayıs 12.30
Tel: 252 35 00

[bar] ↓

U:Ucuz **P:**Pahalı **O:**Orta

Mojo
İstiklal Cad. Büyükparmakkapı Sok. No. 26 Beyoğlu Tel: 243 29 27 (P) Pazartesi-cumartesi **Garage Band**, salı **Melis Sökmen**, çarşamba-cuma **Blue Blues Band**, perşembe-pazar **Balkan Trio**.

Guitar Cafe Bar
İstiklal Cad., Ayhan Işık Sok., no:21 Tel: 251 98 32. Açılış 14.:00, kapanış 2:00. (O) Perşembe **Boomerang,** cuma **Balkan Quartet,** cumartesi **Acil Servis**.

Harry's Jazz Bar
Taşkışla Cad. Taksim. Tel: 225 70 00. Açılış 18:00 (P)

Hayal Kahvesi
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no:19 Tel: 244 25 58 Açılış 11:00, kapanış 02:00 (P) Pazartesi **Blue Blues Band**, salı **Moe Joe Blues Band**, çarşamba **Deniz Kızı**, perşembe **Pelin & Parfüm**, cuma **Jeans**, cumartesi **Bulutsuzluk Özlemi**, pazar **Invictus**.

Kaktüs
İmam Adnan Sok., no:4. Tel: 249 59 79. Açılış 9:00, kapanış 2:00. (O)

Naturel Sam
Serasker Cad. Pavlonya Sok. No: 40 Kadıköy Tel: 414 77 66-414 78 34. (O)

Gramofon
Tünel Meydanı, no:3. Tel: 293 07 86 Açılış 8:30, kapanış 02:00 (P)

Madrid
İstiklal Cad., İpek Sok. No:16 Açılış 14:00, kapanış 02:00 (U)

Gitanes
İstiklal Cad., Sadri Alışık Sok. no:20 Açılış 13:00, kapanış 02:00. (U)

Sefahathane
Atlas Pasajı, 209, Beyoğlu. Tel: 252 21 45. Açılış 10:00, kapanış 2:00. (P)

Club So (Ankara)
Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu. Tel: 491 12 50. Açılış 19:00, kapanış 02:00. (P)

Ankara Saklıkent
Akay Cad. 25/A Küçükesat-Ankara (P) Tel: 419 52 52 - 419 52 53

7-14-21-28 Mayıs **Post-It** (rock)

8-15-22-29 Mayıs **Gece Yolcuları** (Anadolu rock)

9-16-23-30 Mayıs **Singles** (rock)

10 Mayıs **Diplomatic Immunity** (cover rock)

17 Mayıs **Ayna**

24 Mayıs **Kargo**

31 Mayıs **Şebnem Ferah**

Manhattan (Ankara)
Çevre Sok. no:7 Çankaya-Ankara Tel: 427 62 63 Açılış 21:00, kapanış 04:00 (O) Pazartesi **Singles**, salı **Triangle**, çarşamba **Soul Stuff**, perşembe **Fender Blenders**, cuma **Manhattan Big Band**, cumartesi **Mustafa Hadi Dedi**

Tenedos (Ankara)
Kızılırmak Cad. no:29/A Kocatepe-ANKARA Tel: 419 34 50 Açılış 12:00, kapanış 23:30 (O) Her pazartesi **Janus Szprott & Jazz Connection**

Gölge Bar
SSK İşhanı, Çarşı Katı, Kızılay Tel: 434 09 78 Açılış 12.00, kapanış 02.00 (U) Pazar-pazartesi-çarşamba **Pilli Bebek**, salı **Gölge Blues**, perşembe **Pimple**, cuma-cumartesi **Grup Hayır**

Kemancı
Sıraselviler Cad. no:69. Açılış 11:00, kapanış 4:00. (O) Pazartesi **Deep**, salı **Egoist**, çarşamba **Kutsal Hazine Avcıları**, perşembe **Fresh Reggae Band**, cuma **Jack Danies – Deniz Kızı**, cumartesi **Juke Box**, pazar **Carisma**.

Kemancı (köprüaltı)
Sıraselviler Cad., no:91/1. Açılış 12:00, kapanış 2.00. (U)

Meis 1
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no: 7/2 Tel: 293 99 73 Açılış 13.00, kapanış 4.00 (O) Pazartesi-çarşamba-perşembe **Hokus Pokus**, salı-pazar **Anadolu Ekspresi**, cuma **Limon**, cumartesi **Gamlı Baykuş**.

Meis 2
Mis sok. No 20 Tel 293 05 98
çarşamba: Erkin Koray
perşembe: Cem Karaca

Urban
Kartal Sok. 6/A Galatasaray Tel: 252 13 25 Açılış 10:00, kapanış 01:00. (O)

Andon
Sıraselviler Cad., no:89, Tel: 251 02 00 Açılış 19:00, kapanış 04:00, cuma-cumartesi 06:00 (O)

Caravan Rock Bar
İstiklal Cad., Balık Pazarı, Sahne Sok., no: 19. Tel: 243 42 47. Açılış 13:30, hafta içi kapanış 22:00, cuma-c.tesi 4:00. (O) Çarşamba-cuma **İstanblues**, perşembe-cumartesi **Odysea**.

Bilsak
Sıraselviler Cad. Soğancı Sok. No. 7 Kat. 5 Cihangir (P) Tel: 293 37 74

Mavi (İzmir)
Cumhuriyet Bulvarı No:206 Alsancak Açılış 22:00 kapanış, 01:00 Tel:463 01 94

Eylül Müzik Kulübü
1 Cad., no: 23 Arnavutköy Tel: 257 11 09 257 06 99
13 Mayıs **İlhan Şeşen**
14-21-28 Mayıs **Aycan Dağıstanlı, Uluğ Aydeniz, Tolga Tüzün, Sahir Ünal**
15 Mayıs **Bir Piyano Beş Perküsyon**
16-23-30 Mayıs **Moe Joe Blues Band**
17-24-31 Mayıs **Grup Cins**
19 Mayıs **Serdar**
22 Mayıs **Egoist**
26 Mayıs **Levent Yüksel**
29 Mayıs **Bülent Ortaçgil**

Roxy
Aslanyatağı Sok., Taksim Tel: 249 48 39
28-29 Mayıs **Enver Ismailof** konseri

[radyo] ↓

Açık Radyo 94.9

Pazartesi

Filozof Dedikoduları
Oruç Aruoba
15.30 - 16.30

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
Blues-rock
20.00 - 21.00

Erkekler ve Kadınlar ve R&R
İştar Gözaydın–Cem Sorguç–Cüneyt Cebenoyan
Rock'ta cinsellik
21.00 - 22.00

Aksi Nota
Kod Müzik
22.00 - 23.00

% 100 GL
Lambda İstanbul
00.00 - 01.00

Salı

Dinozor
Sinan Ünal–Emre Senan
70'lerden rock
20.00 - 21.00

Gitaresk
Jak Kohen
Rock ve blues'da gitar ve gitar ustaları
21.00 - 22.00

Çarşamba

İstanbul'un Orta Yeri Sinema
Sevin Okyay
Filmler ve müzikleri
15.30 - 16.00

Voodoo Zone
Cem Yegül
00.00 - 01.00

Yerçekimi Sıfır
Murat Şeker
Uyuyamamak üzerine
01.00 - 03.00

Perşembe

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20.00 - 21.00

Fotosentez
Roll
21.00 - 22.00

Elektirik
Murat Ertel
22.00 - 23.00

Insomnia
Leyla Üstel
Uyuyamayanların müziği
01.00 - 03.00

Cuma

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
22.00 - 00.00

Cumartesi

Acı Kırmızı
Mario Levi
15.00 - 16.00

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
17.00 - 18.00

World Wide
Gilles Peterson
Jazz, acid jazz, drum & bass, latin
22.00 - 00.00

Satmayan Plaklar
Cemal Mutlu
Başta Frank Zappa olmak üzere tüm "uç"lar
00.00 - 01.00

Pazar

Dünya Müziği Coğrafyası
Feza Tansuğ
17.00 - 18.00

Murat Belge'nin Gizli Müzik Tarihi
Murat Belge
19.00 - 20.00

Radyovizyon 93.1

(Ankara)
Rock Station
Perşembe 21.00 - 24.00
Hazırlayan: Hicri Bozdağ
Rock'n'roll, rock, hard'n'heavy...

Doğuş FM 106.5

Fareler ve İnsanlar
Salı-çarşamba 20.00 - 22.00
Hazırlayan: Burak Canca
Rock, heavy metal, 80'ler öncesi, grunge vs.

Hür FM 92.6

Alternatif
Pazar 14.00 - 17.00
Hazırlayan: Nurbanu Anter
Klasik, modern, alternatif rock, trip-hop, new wave vs.

Free Way
Hafta içi her gün 18.00 - 20.00
Hazırlayan: Nalan Demirci

Capitol FM 95.9

Chanson
Pazar 18.00- 20.00
Hazırlayan: Kerem Epikmen
Fransız şansonu, pop, rock

Atilla Dorsay'la Sinema ve Müzik
Cumartesi 11.00- 13.00

Hülya Harikalar Diyarında
C.tesi-Pazar 15.00- 16.00
Hazırlayan: Hülya Polat
Latin

Sirk

Medrano sirk ve buz revüsü
Dolmabahçe Küçükçiftlik Parkı 246 11 34 - 35
Her gün
18.15 Matine - 21.15 Suare
Pazar günleri
12.15 Çocuk matinesi
(2 milyon- 1.5 milyon- 1 milyon)

[film] ↓

AKSANAT

The Toast of New Orleans – N. Taurog
7 Mayıs 12.30 – 18.30

Can-Can – W. Lang
14 Mayıs 12.30 – 17.30

Hamlet – F. Zeffirelli
22 Mayıs 12.30

VİZYONDAKİLER

Basquiat
Yön: Julian Schnabel
Oyn: Jeffrey Wright, David Bowie, Dennis Hopper, Courtney Love

Tommy
Yön: Ken Russell
Oyn: Roger Daltrey, Ann Margret, Oliver Reed, Elton John, Tina Turner, Eric Clapton, Jack Nicholson

Kan ve Şarap
Y: Bob Rafelson
O: Jack Nicholson, Stephen Dorff, Michael Caine

Bound
Y: Wachowski Brothers
O: Gina Gershon, Joe Pantoliano, Jennifer Tilly

Sessiz Düşman
Y: Alan J. Pakula
O: Harrison Ford, Brad Pitt

Akrebin Yolculuğu
Y: Ömer Kavur
O: Mehmet Aslantuğ, Şahika Tekand, Tuncel Kurtiz, Aytaç Arman

[sergi] ↓

Galatasaray Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi, "Bir Usta, Bir Dünya" dizisinde bu sefer bir müzik ustasını konuk ediyor. Türk beşlerinin en önemlilerinden biri olarak anılan Cemal Reşit Rey, özel eşyaları, fotoğrafları, notaları, madalyaları, ödülleri ile 14 Haziran'a kadar Yapı Kredi'de. Bir tek piyanosu eksik...

[tiyatro] ↓

Aksanat Prodüksiyon Tiyatrosu
Abélard & Héloise
Ronald Duncan
Y: Işıl Kasapoğlu
O: Tilbe Saran, Cüneyt Türel
9 Mayıs (19.30), 10 Mayıs (15.00 & 19.30), 17 Mayıs (15.00 & 19.30), 31 Mayıs (15.00 & 19.30)
Aksanat, İstiklal Cad. Beyoğlu Tel: 252 35 00-01

Sahne Foks

Fırın Sok. No. 43
Bomonti
Tel: 240 28 26

Ezginin Günlüğü
12 Mayıs 19.30

Gün Dönüyor Avuçlarımda "Edip Cansever"
Füsun Akatlı
Söyleşi
13 Mayıs 16.30

Ara'nın Anadolu Destanı Yaşar Kemal
Oyun
Yön: Mehmet Esatoğlu
13-14 Mayıs 20.30

Nil Berkan
Dans
15 Mayıs 16.30

Hilmi Yavuz
Söyleşi
20 Mayıs 16.30

Hizmetçiler
Tiyatro Oyunevi
Yazan: Jean Genet
Yön: Mahir Günşiray
Her cuma 20.30
Cumartesi-pazar 18.30

25 Mayıs, Ülker fırtınası

26 Mayıs, Toprağın suyunun azalması

Tutkulu ve deli dolu duygularınız sağlam temellere oturuyor.

28 Mayıs, Sıcakların başlaması

Elma attım yuvarlandı oy oy oy oy oy

Sarımsak aynı zamanda tansiyonu ayarlar

TEST

Yerli malı kullanırsak paramız ..... kalır

a) evde b) dükkanda c) yurdumuzda d) bankada

kapındaki yasemeni / geldim de budamaya / annen de zannetti ki / geldim seni kaçırmaya"

Cunda'da yaşayan Girit manisi

Odelay

BECK

(BMG Türkiye)

Komik bir adam, bu Beck. Komikliği hem kendi seçiminden –mizahi bir yanı olduğunu söylüyor şarkılarının– hem de küçük bir çocuk gibi kırıp dökerek bir şeyler yapmaya çalışırken mucizeler yaratmasından geliyor. Şaşkınlıkla bakakalıyorsunuz, nasıl yapmış bunu diye. Eline ne geçirirse bir iş yaratıyor, bir oyun malzemesi haline getiriyor. Eşek anırması da olabilir, Schubert de. Hip-hop da olabilir, funk da. Nasıl oluyorsa oluyor, bütün bu çerçöpten sevimli kulübeler, ender de olsa kasvetli binalar inşa ediyor. Güzel oluyor, o da bunu biliyor.

Beck'in şarkıları, tren yolculukları gibi. Bir yerden biniyorsunuz, varoşlardan, kentlerden, köylerden geçiyorsunuz, ama muhakkak başladığınız noktadan uzakta, farklı bir yerde iniyorsunuz. Arada sırada tünellerden geçerken ortalık kararıyor ama bir gece yolculuğu değil bu. Daha çok bilinmedik bir yerlere gitmenin heyecanının, hafifliğinin yaşandığı, hevesle dışarıyı seyrettiğiniz gündüz yolculuklarından.

Beck'in dedesi Fluxus ekibindenmiş, babası bluegrass kemancısı, annesi de Andy Warhol'un Factory grubuna takılanlardan. Her dalında farklı bir tür meyvenin bittiği yeterince uyumsuz bir soyağacı. Ağaç benzetmesini sürdürürsek Beck, başlıbaşına acaip bir ağaç. Ondan tek tip bir ürün almaya kalkarsa kuruyacağına ikna olan Geffen ("Odelay" ve "Mellow Gold"u çıkaran şirket), Beck'e indie şirketlerden de albüm çıkarma hakkını tanımış. Pek örneğine rastlanan bir durum değil. Beck de "Mellow Gold"la "Odelay" arasına, indie'lerden çıkan iki albüm daha sıkıştırmış: "Stereopathetic Soulmanure" ve "One Foot in the Grave". "Odelay"in prodüksiyonunu Beastie Boys'un "Paul's Boutique"ine de imza atan Dust Brothers ekibi yapmış. "Paul's Boutique" de sürprizlerle dolu bir albümdü ama "Odelay" gibi akılda kalıcı şarkılar yoktu. "Odelay"deki çoğu şarkıya mırıldanarak, hatta dans ederek eşlik etmek mümkün. Şarkı sözleri albüm kapağında yazmıyor ama yazsa da farketmeyecekti. "Zihnimde şeytanın saç traşı var" ("Devil's Haircut"dan) gibi şarkı sözlerini henüz Beck'in memleketlileri de pek anlayabilmiş değil. Odelay keşfetmekle bitmeyen bir albüm. Arka planda o kadar çok şey olup bitiyor ki, her dinleyişte daha önce farketmediğiniz bir şeylere muhakkak rastlıyorsunuz. Beck 'Where It's At'de iki pikap ve bir mikrofonla müzik yapmanın coşkusundan söz ediyor gerçi ama albümde bunlardan çok daha fazlası var. 'Derelict' gibi Tricky'yi bile kıskandıracak bir trip hop'dan, ünlü cazcı Charlie Haden'ın bas çaldığı 'Ramshackle' gibi balad'lara kadar. Spin ve Rolling Stone'un Beck'i yılın sanatçısı seçtiğine ve bazılarının Kurt Cobain'den sonra Amerikan gençliğinin sesi diye nitelendirmesine bakıp bir rock yıldızıyla karşı karşıya olduğunuzu düşünmeyin. Beck müziğinde iddialı ama bir rock yıldızı olma havasından da çok uzakta.

Beck'in son Grammy'lerde iki ödül kaptığını da hatırlatalım. Herhalde ödülün hatırına –geç de olsa– albüm Türkiye'de yayınlanabildi. ***C.C.***

Elegantly Wasted

INXS

(Polygram / Raks)

80'lerin (Live Aid zamanlarının) kalburüstü ekibi hanidir ortalarda görünmüyordu. Verimsiz sayılabilecek 80'lerin, müzikte ihtilâl ve infial yapamasa da, "iyi rock" yapan gruplarındandı Inxs: Farriss biraderlerin tatminkar altyapısı ve "liseli genç kız kız ideali" yakışıklı/karizmatik vokalist Michael Hutchence'ın fısıltıdan çığlığa yükselen, her rock şarkıcısı için gerekli "parazit"in ve "kırçıl"ın hallicesine sahip hafif soul sesi... Inxs, her zaman iyi bir alıcı kitleye sahip oldu, plakları çok sattı, müzikleri dinlendi ama, ne hikmetse hiçbir zaman "en büyük"ler arasında yerini alamadı. U2'da, REM'de, hatta Simply Red'de olan bir şeyler eksikti sanki onlarda. Öyle teorisi adamakıllı çatılmış, ciltleri doldurmuş bir "öğreti" değil ama, gündelik hayata dair, notaların, seslerin arasına sıkıştırılmış bir "ideoloji" belki, "eğlence"den daha fazla bir şeyler, bir ruh, bir bakış... Avustralya'nın kangurudan sonra, AC/DC'yle beraber en meşhur mamulü Inxs, ne bir "ideoloji"ye, bir "derde", ne de basamaklarında yükselecekleri bir "temel"e sahipti: Basbayağı bir eğlence grubuydu. Eğlence de bizim asla hayır diyemeyeceğimiz bir eğlenceydi ama: Dünya kupası finalini kaldıracak bir takım stadyumları hınca hınç doldurarak gitar-davul-bas üçlüsüyle binlerce fan'ı ayağa kaldıracak bir melodiler/ritmler cangılı... Müzikleri "boktan" denemeyecek kadar iyiydi, es geçmek mümkün değildi, dolayısıyla, sırf stadyumu doldurup öylesine takılmak değildi "eğlence"nin mahiyeti, Bon Jovi seyretmemiz mevzubahis değildi mesela, ama Inxs'in tadı da kalabalıkta çıkardı. Böylece, 80'lerin apolitik gençliğinin, örgütsüz ve bilinçsiz de olsa, yan yana durmalarını sağladılar, eğer bir arada olmak bir çeşit "erdem"se, böyle bir faydaları oldu. Ama o "fayda"nın hayata indirgenmesi, pratik bir "iyiliğe" dönüştürülmesi mümkün olamadı, sorun da zaten oradan çıktı. Diğer "büyük" gruplarla aralarını açan (belki "büyükler" için de o kadar abartılamayacak) bu fark, iyi hitler çıkarmalarına engel olmadı belki ama, dilimizin ucuna hemen gelmelerini de hep engelledi. Neticede, onlardan hiçbir zaman ihtilâl de, infial de, "risk alıp" müziklerini değiştirmelerini de beklemedik. Son eserleri "Elegantly Wasted" da aynı hat üzerinde: "Eski tas eski hamam". 12 şarkının da hakkını vermişler, dün nasıl iyi işler çıkardılarsa, bu albümde de aşağı kalmamışlar. Belki (mesela "Need You Tonight" gibi) açık ara bir hit yok ama, ritmi yerinde, gitarları okkalı, vokalleri haysiyetli 12 şarkı, yine de birkaç gündür kulaklarımızda. Ve birkaç gündür kafamızda şu soru: Neden zaman zaman lüzumsuz bir "ilerleme" krizine kapılıyoruz da, her rock grubundan illa da "yeni", "çığır açıcı" işler bekliyoruz ve onları "risk almıyorlar" diye suçluyoruz? ***M.E.***

Muş ilinde nam alan kıl kurdu her yanı kastı kavurdu. Mete şaka ile ekşi yemiş yemiş. Kaya kekeme imiş. Ümit ekşi mama ile yaş kek yemiş. O Hıdır Horhor Iğdırlıdır. On fırını olan Hıdır Dorok da Iğdırlıdır. Hıdır Pırpır Iğdırdaki fırında normal randıman aldı. Hıdır o dırdır kadınla fırında durmadan gırgır geçiyor.		31 Mayıs, Meltem rüzgarları (Bevarih)	
		Duygusal sevinçlerle başbaşasınız	Eroin takılma, aptallaştırıyor
29 Mayıs, Koyun kırkma zamanı	12345	Problemler uyuşturucuyla çözülmez. Uyuşturucu maddeler adı üstünde uyuşturur.	
30 Mayıs, Kabak meltemi rüzgarları	67890	*İstanbul Valiliği Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü*	

Cabo Verde

CESERIA EVORA

(BMG Türkiye)

1: 150 000 000 ölçekli dünya haritasında baskı lekesi gibi duran üç-beş benekten ibaret Cabo Verde takımadaları... Orta Afrika'da, Senegal açıklarında... Herhalde Senegal'deki Yeşilburun'a atfen (Cabo Verde) Yeşilburun adaları demişler adına... Nüfusu deseniz, en fazla Zeytinburnu kadar... Ama bu eski Portekiz sömürgesinden son birkaç yıldır olağanüstü güzel bir müzik yayılıyor dünyaya. Ceseria Evora'nın kalın, çatallı, ihtiyar sesinden çıkan mornalar bunlar. Morna dedikleri, bir nevi okyanus blues'u. Kaynağını biraz Portekiz'de, biraz Brezilya'da bulan ağır, ürkek, melodik aşk şarkıları... Hüzünlü mornaların yanında daha coşkulu şarkıları da var Adaların: Coladeralar şehveti, biraz da "boynuzlular"ı anlatıyor, funenalar ise Afrikan kökenli, tekrara dayalı, hipnotik ve daha realist şarkılar... Tümü Adalarda yaşayan yoksul şarkı yazarlarının elinden çıkma ezgiler, Ceseria'nın "hayat süzgeci"nden geçip son haline geliyor. Senelerce liman şehri Mindelo'nun batakhanelerinde, sahneden sahneye gezdirilmiş, onlarca erkeğin girip çıktığı yoğun bir hayat... İki yıl öncesine kadar süren alkolizm, 80'lerde eşin dostun, esnafın verdiği sadakalarla zor bela geçen müziksiz on koca sene... Ve ellisinden sonra gelen enternasyonal şöhret. Bir zamanlar sömürgeci subayların suratına bile bakmadan şarkılarını okuyup sahneden inen bu mağrur kadın, şimdi Paris'in müzikhollerinde bir diva muamelesi görüyor. "Müzikte değişimin merkezi Paris" diyen Miles Davis'i haklı çıkarırcasına, bu şehirde etnik müziğe kapı açan (adını koyalım) indie label'lar gitgide çoğalıyor. Ceseria'nın mornalara, coladeralara, funanalara vakfettiği yılları, sonunda "büyük başkent"te meyvesini topluyor... Tito Paris, Simenterra gibi genç kuşak müzisyenler de ülkeleri Cabo Verde'nin mirasını Ceseria'nın izinden giderek Avrupa'ya aktarıyorlar... Bu sene İstanbul Caz Festivali'nde de izleyeceğimiz Ceseria Evora son albümüne ülkesinin adını vermiş: "Cabo Verde". Cabo Verde, ya da Türkiye'de de yayınlanan 1995 albümü "Ceseria"daki bir şarkının adıyla "Petit Pays" (Küçük ülke)... Bu son albümde yine bu küçük ülkenin küçük insanlarının şarkıları var. Adalarda her doğan çocuğun eline tutuşturulan yerel çalgı cavaquinho'nun (ukulele cinsinden bir gitarımsı) yanısıra gitar, piyano, keman, klarinet, saksofon, akordeon ve vurmalıların yer aldığı şarkılar Ceseria'nın önceki albümlerine göre daha zengin ritmli, daha kıpırtılı. Adaların kambur şairi Gregorio Gonçalves'in iki colderası (özellikle "Sabine Larga'm" muhteşem) ile nabzı yükselen albüm, kemanın ve piyanonun ağıtlar yaktığı "Partida", siyasal içerikli "Apocalipse" ve Tito Paris'in bestesi "Regresso"yla doruğa varıyor. Göçlerle sürekli nüfusu eksilen, bestecilerine "denizdir özlemin tapınağı" ("Mar E Morade de Sodade") dedirten bu küçük ülkenin Edith Piaf'vari kraliçesi, kurak diyarlardan akşam nemi getiriyor... ***D.B.***

Brigid Boden

BRIGID BODEN

(Polygram / Raks)

Ulusal ve uluslararası 'pazar', istediği kadar yerel kültürleri tahrip etsin, hemen her şeyi aynılaştırsın, tarihi koşullarda yaşama direnci gösteren kültür, bir şekilde kendisine bir kapı aralıyor, bir yerlerde nefes alıp vermeyi sürdürüyor. Pazara eklemleniyor, onun içinde 'egzotik bir tat' oluyor; derinden derine, kılıç artıklarıyla yaşamaya çalışıyor; bir şekilde var oluyor. Varoluş biçimlerinin 'iyi' ya da 'kötü' oluşu ayrı mesele. Dünya kültürünün en kuvvetli ve dirençli kültürlerinden biri İrlanda kültürü. Hele Loreena McKennitt'le, maşallah, baharını yaşıyor, alıcısı arttıkça artıyor. Brigit Boden da anlaşılan bu İrlanda 'trend'ine 'yeni bir halka' ekleyecek. Sakıncası yok. Boden, bu –ilk– albümünü David Bowie, Elvis Costello, Paul McCartney gibi isimlerle çalışmışlığı bulunan Kevin Armstrong'un ellerine teslim etmiş, hayrını da görmüş. Sağlam 'dance' ritmleri üzerinde geleneksel İrlanda melodileri, yeşil ovaların çoban kızlarına has naif ve uçucu bir vokal, hatta arada rap ve reggae... Şarkı yazarlığını da iyi kıvırmış Boden, kendi deyimiyle, "nasıl anlıyorsa öyle yazıyor". Dance'in gelenekselle muhabbetini de Boden'dan alalım: "Dance müziğini seviyorum, onu anlıyorum. Geleneksel, aynı zamanda son derece 'funky' olmak durumunda. Bu ikisi beraber işlerler." Doğruluğu-yanlışlığı sonra tartışılır, ama biz, en azından, McKennitt'a tercih ederiz. ***M.E.***

Some Things Never Change

SUPERTRAMP

(EMI / Kent)

"Rock'n'roll için yaşlı, ölmek için genç"lere saygımız sonsuz. Hatta, rock'ta, güvenilir ihtiyarların müziğini gençlerin şamatasına yeğ tuttuğumuz çok olmuştur. Misal, Neil Young'sız bir hayat herhalde yaşanılmaz olurdu ama Supergrass'ı yolda görünce kaldırım değiştirilmez de ne yapılır... Punk öncesi kültürlerin içinde yetişmiş, hatta bu kültürlerin bizatihi yaratıcısı olmuş bir sürü müzisyen bugün 50'sini sürüyor ve kimi iyi kimi kötü müzik çıkarıyor. Normal. Tıpkı gençlerin kiminin iyi kiminin kötü müzik yapması gibi. 80'li yıllar Türkiye gençliği için fakülte kantini muhabbetlerinin derin mevzuu süpergruplar arasında özel bir yeri olan, ya da en azından ihtiyaç halinde kullanılmak üzere yedekte bulundurulan Supertramp, yıllar sonra bir albüm çıkarıverdi. On yıldan sonra bu ilk. Büyük geçmiş olsun, ne yapabilirler ki bu saatten sonra? Genesis, Deep Purple gibi içler acısı hallere mi düşürürler kendilerini, Led Zeppelin gibi düzgün bir formül bulup incesinden mi takılırlar, Pink Floyd, Rolling Stones gibi cepten mi yerler? Nerden baksanız problemli bir albüm bu. "Bir problem de değil hem, çok problem var." Birincisi, albümün adı: "Some Things Never Change"... Üç Hürel'in "Efsane... Yeniden" görmemişliğini hiç aratmıyorlar. Bazı şeyler değişmezmiş. Mesela neler? Supertramp? Madem öyle nerde Roger Hodgson? Nerde şeker şerbet orgdan çıkan fırlama makamlar, gideceği yeri gözü kapalı bulan savruk melodiler, kaygan vokaller, film gibi nefesliler? Vazgeçtik "Logical Song"dan, nerde "Rudy", nerde "Bloody Well Right"? Nerde bir dönem rock'unun uzaktan takip ettiğimiz sevimli bulvar tiyatrosu? O gitmiş, yerine otel lobilerinin düşük yevmiyeli havuzbaşı orkestrası gelmiş. Yaşlılıklarına atıfta bulunmaya "ilkesel nedenlerle" karşıyız. Bildiğimiz kötü işte, yaşla ne alakası var... ***D.B.***

Artık o bizim gibi olmayacak, biz onun gibi olacağız. Buna kavuşmak diyebilir miyiz?
HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

3 Haziran, Filiz koparan fırtınası	klm-
4 Haziran, Suların topraktan çekilmesi	noöpr

Camı tıklakmak, şoföre durmasını söylemek istedim. Bu tek kişilik yıkım karşısında aile rahatlığına alçakça sığınmaya kadar götüremezdim işi. Ama zinciri, silahı, sahte pasaportları, Rose'un onları izlememi isteyeceği bu kaçışı düşündüm. Gözlerimi kapadım. Ve şimdi hâlâ, katil saçlarının altında gözyaşları içindeki Alfred'in küçük siluetinin belirmesi için bir takside gözlerimi kapamam yeter.
JEAN COCTEAU, Beyaz Kitap

Secret Samadhi

LIVE

(BMG Türkiye)

Ajans sayfalarında kısaltılmış bir versiyonunu okuduğunuz "şikayetname"lerinin ilk bölümünde aslında başka bir şeyden yakınıyor Fun Lovin' Criminals elemanları... Bir festivalde çalmışlar ve Live hayranları tarafından taciz edilmişler: "Dün gece, küfürlerinden kurtulamadık. Bu koca salaklar sanki sırf 'zenci müziği' çalanlara laf atmak için ilk sıraları parsellemişler. Hayatımızda ilk defa bu kadar tiksinti verici şekilde bağrıldı bize. Kulaklarımıza inanamadık. Gerçi çok şaşırtıcı değil, bu da gündelik cehennem azabının bir parçası. Eğer Live'ı seyretmeye gelmiş bu Amerikan gerzeklerinin önünde çalacağımızı bilseydik, evimizde otururduk daha iyi..." Çocuklar haklı, Live topluluğu hakikaten de haddinden fazla "beyaz" bir müzik yapıyor. Bu tabii ki tek başına bir kabahat değil, hatta "siyahları taklide soyunmadıkları için" marifet bile sayılabilir,.. Ama insan merak ediyor, yanıbaşlarında koca bir siyah gelenek var, hiç mi elleri gitmiyor? (Afghan Whigs ne güzel örnektir!) Biz Amerika'nın "kendine has koşulları"nı çok fazla kurcalamadan Live müziğine geçelim, ama madem laf geldi dayandı, "kimsin" kadar "kiminsin", "kimin grubusun" sorularının da mühim olduğunu hatırlatalım. Grubun hayranları şekilde görüldüğü gibiyse bunu bizzat Live elemanlarının oturup düşünmesi icap eder... Live, kısaca, REM'e benzer taraflarını severek dinlediğimiz, Aerosmith'e ya da –genellikle olduğu gibi– Alice In Chains'e benzer taraflarına dudak büktüğümüz bir ekip. Bundan bir önceki albümleri "Throwing Copper", vokaldaki Ed Kowalczyk'in fısıltılı sert vokaliyle, punky tavırlarıyla sanki biraz daha farklı ve iyiydi. Ama asıl MTV Unplugged'da yorumladıkları Vic Chesnutt şarkısı "Supernatural"la bizi ciddi ciddi uçurmuşlardı (Unplugged konseri kayıtları albüm olarak yayınlanmadı ama sözkonusu şarkı "Sweet Relief 2: Gravity Of The Situation- The Songs Of Vic Chesnutt"da yer alıyor)... Yeni yayınlanan üçüncü albümleri "Secret Samadhi"ninse çok iyi tarafları olduğu gibi çekilmez tarafları da var. Sevdiğimiz şarkılar sırasıyla, girişteki "Rattlesnake", "Lakini's Juice", Elysian Fields'ın "kötü kız"ı Jennifer Charles'ın iç gıcıklayıcı sesiyle eşlik ettiği "Ghost", illa ki "Insomnia And The Hole In The Universe", "Freaks" ve kapanıştaki Michael Stipe'ımsı "gribal" vokalle okunan "Gas Hed Goes West"... Geriye kalıyor bir o kadar parça daha. Onlarda muhalefet ettiğimiz nokta, gayet efendice başlayan şarkıların sıkıcı hard-rock nakaratlarıyla ziyan edilmiş olması... Bir de "Turn My Head" var ki, en kötü (iyileri de vardır çünkü) Foreigner parçalarını hatırlatıyor (üstelik bu parça single'mış ve, allahın işi, 1 numaradan listelere girmiş)... Pennsylvania'lı dörtlü, Ed Kowalczyk'in (fotoğraftaki şarkıcı ve güfteci) karizmasının da epey üstüne giderek kaygılı bir kolej müziği yapıyor. İftihara geçemezler ama sınıfta da kalmazlar. ***D.B.***

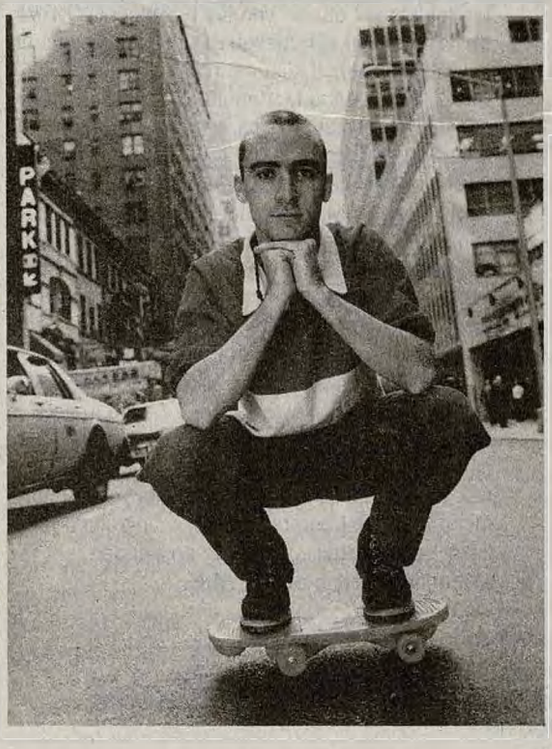

Women In Technology

WHITE TOWN

(EMI / Kent)

"Hâlâ müziğin modadan ziyade duygulara dair olduğuna inanıyorum. Müzikte en ilginç ve yalansız dolansız yerler, kusurlar. Lekeler, bozukluklardır bir fotoğrafta gözüme takılan. Bugünlerde kulağıma çalınan bir sürü şey çok... mükemmel. Işıl ışıl videolarda parıldayan güzel gülümsemeler... Kim gerçek hayatta böyledir ki?" Bu sözler yeni gözdelerden Jyoti Mishra'ya, nam-ı diğer White Town'a ait. Biz de ilk duyduğumuzda bir grup zannetmiştik, değilmiş, "demokratikleşmiş müzikal zamanlar"ın tek kişilik orkestrasıymış (konuk bir gitarist ve bir kadın vokalist dışında). Senfoni orkestrası, çakı gibi bir rock grubu ya da bilgisayarı önünde tuşlarla savaşan biri, ne gam! Herhangi bir önyargı, o şarkıyı ilk dinlediğimizde şöyle bir doğrulmamızı engelleyemezdi. MTV'de yarım saatte bir klibi yayınlanan, prime-time DJ'lerinin baştacı, sözleri hayli enteresan "Your Woman"dan bahsediyoruz: "Artık kalbini de, kafandan geçenleri de biliyorum. Sense kabalaştığının bile farkında değilsin. Burama kadar geldi o ukala Marksist usûllerin! Beni öylece kullan, sonra da dön arkanı git! Oğlum, benimle böyle oynayamazsın!" (Galiba bir erkekten bir başka erkeğe söyleniyor.) Uzunçaların diğer parçaları da bu minval üzre: Kadından erkeğe, erkekten kadına (erkekten erkeğe?) yakınmalar, yalvarmalar, itiraflar, durum saptamaları, muhasebeler, terkediş manifestoları... Everything But The Girl usûlü "acı gerçek" melodileri... Bazen buruk 'beat', bazen bir gitar, bir vokal... Albümün en vurucu şarkısı, evet, "Your Woman" ama, her şarkı kendi yörüngesinde, paralel yoğunluklarda, kafi miktarda doyurucu. Jyoti Mishra adında bir adamın tarihin en eski 'çatışması' hakkında kafasına takılan sorular, tuşlu istifhamlar... Hem zaten Mishra ne diyor: "Umarım albümü beğenmişsinizdir. Beğenmediyseniz, gidin ve kendi plağınızı yapın. Hakikaten o kadar zor değil!" ***M.E.***

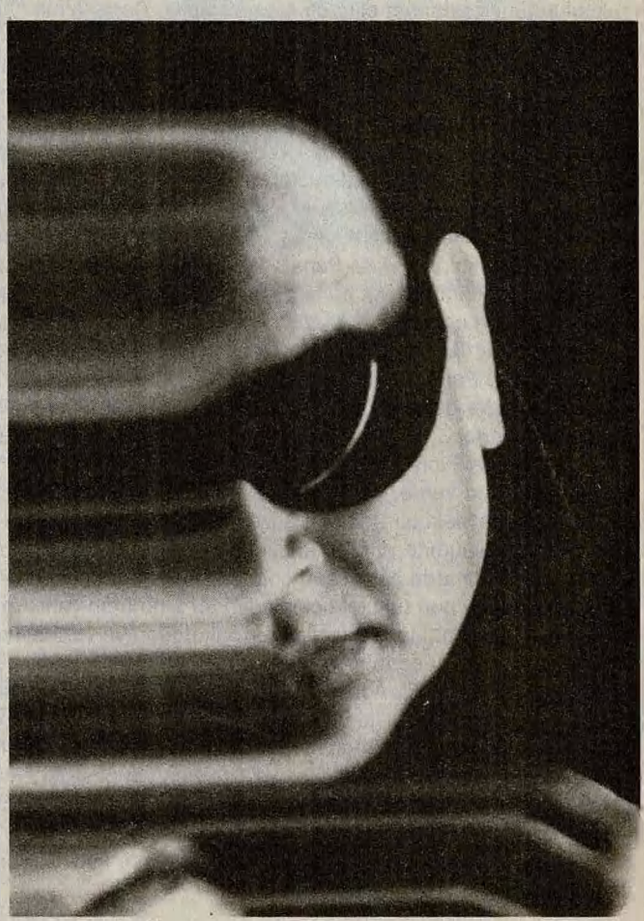

54→

Cumhuriyet'ten Cumhur Canbazoğlu, müzisyen, yazar, çizer tayfasıyla konuştu, çok yönlü soruşturmalar sonucunda Türk rock'unda "Tüm zamanların en iyi şarkıları"nı ilan etti. Oylar şu şarkılara: **Yalnızlar Garı** MFÖ, **Heyecanlı** İpucu, **Namus Belası** Cem Karaca Moğollar, **Acil Demokrasi** Bulutsuzluk Özlemi, **Sakın Gelme** MFÖ, **Bu Sabah Yağmur Var İstanbul'da** MFÖ, **Mesafeler** Erkin Koray, **Issızlığın Ortasında** Moğollar, **Sözlerimi Geri Alamam** Bulutsuzluk Özlemi **Olmalı Mı Olmamalı Mı** Bülent Ortaçgil, **Benimle Oynar Mısın** Bülent Ortaçgil, **Gözyaşlarımızı Bitti mi Sandın** MFÖ, **Allah Aşkına** Erkin Koray, **Estarabim** Erkin Koray, **Parka** Cem Karaca, **Islak Islak** Cem Karaca, **2023** Barış Manço, **Dönence** Barış Manço

7 Nisan, Hasat zamanı

Sana hâlâ aşığım/Seni tekrar dans ederken görmek istiyorum/Çünkü hâlâ aşığım sana Bu hasat mehtabında. **Neil Young**

5 Haziran, Kuzey rüzgarlarının esmesi

Razorblade Suitcase
BUSH
(BMG Türkiye)

İngiliz grup Bush, İngiltere'de henüz tanınmıyorken, "Everything Zen", "Little Things", "Come Down", "Glycerine" ve "Machinehead" ile Amerika'da listedeydiler. Yüzü aşkın konser verdiler ve ilk albümleri "Sixteen Stone" 7 milyon sattı, ki bu hiç küçümsenmeyecek bir rakam. Londra'dan çıkıp Amerika'da böyle bir başarıya ulaşması kolay değil ama buna hesaplanmış bir başarı da diyebiliriz. Bush, 1994 tarihli "Sixteen Stone"dan sonra bu kez "Razorblade Suitcase" ile tekrar yolda. 1992'de biraraya gelen Robin Goodridge (davul), Dave Parsons (bas), Nigel Pulsford (gitar) ve Gavin Rossdale (gitar - vokal) İngiltere'de bir türlü hedeflerine ulaşamamışlardı. Rossdale birkaç başarısız single yapmış, Parsons bazı glam-punk grupları ile çalışmıştı. Bush, önceleri punk üzerinde gezinirken Rossdale ve Pulsford'un gruba yüklediği saldırgan sound, grubun tanımlayıcı bir ticari markası haline dönüştü. Bush'un müziği belirgin İngiliz sound'undan çok Amerikan alternatif rock'una daha yakın, hatta ilk dinlediğinizde düpedüz 'bu grup Seattle'dan' diyebilirsiniz. Zaman zaman saldırgan, zaman zaman da alttan alta verilen bir duygusallığın dengesi Bush'un ikinci ve son albümü "Razorblade Suitcase"de gayet kurgulanmış gidiyor. Vokalist Rossdale'in (ki albümdeki tüm parçaların yazarı) gırtlaktan söyleme tarzı ve o bahsettiğimiz denge ilk elde bir Kurt Cobain öykünmesi hissettiriyor. Aslında ilk albümleri "Sixteen Stone"da bu daha belirgin. Razorblade Suitcase'in prodüksiyonu züppe prodüktör Steve Albini'nin. Endüstrinin sıktığı bir plastik mermi, ne öldürüyor ne süründürüyor. Dinledikçe kulak alışır, o kadar. ***C.S.***

Lemon Parade
TONIC
(Polygram / Raks)

Tonic, Amerikalı genç bir grup, gitar-bas-davul üçlüsünden oluşan bir orkestra. Her genç grup gibi, isteseler de istemeseler de, geçmişin yükünü omuzlamış durumdalar. En azından şöyle bir dönüp bakmışlardır. Geçmişi külliyen reddeden ya da geçmişten bir takım formları alıp yeniden şekillendiren kimi yaşıtlarının aksine, kendilerinden evvelkilerin –fazla da incesini aramadan– bir şekilde devamı ve farksızı olmakta bulmuşlar çözümü. Hayli kabiliyetli çocuklar, enstrümanlarına ve enstrümanlararası ilişkilere hakimler, vokalist de –eksiği yok, ama fazlası da yok– iyi bir rock vokalisti. Müzikleri, artık "geleneksel" denebilecek bir rock: Akustik başlayıp iki bateri atağıyla sert gitar tonlarına atlamalar, nakaratın ikinci kez tekrarından sonra "maharet meydanı" gitar soloları vs. Her halükarda, işlerini iyi yapıyorlar, insanın kulağının pasının hiç olmazsa bir kısmını alabiliyorlar. Daha iyi olabilirlerdi, daha iyisini bulmak da mümkün, ama buna da şükür. En azından, yalansız bir müzikleri var. Son not olarak ekleyelim, eski sigara kutularını andıran hayli hoş bir plak kapakları var. ***M.E.***

Day Tripper
"Soundtrack"
(Polygram / Raks)

Snowboard tutkusu üstüne yapılan bir yarı- belgeselin müzikleri. İki yıl önce soğuk bir sonbahar gecesi İstanbul'da çalan Swervedriver'la açılıyor, DJ Shadow'la kapanıyor. Arada da Moloko, Placebo, Reef, Stone Roses, Money Mark filan var. Bildiğimiz kadarıyla snowboard'cular gayet sert müziklere takılırlar, eski punk'lar ya da Nirvana filan dinlerler... Bu albümde techno'ya trip-hop'a çalan gayet düzgün isimler olduğuna göre gayet açık fikirli insanlar. Fakat, biz geçen sene arkadaşlarla Akmerkez'de gezerken Mustafa Sandal'ın snowboard aldığını gözümüzle görmüştük. Sonra üstünde durmadık, unuttuk gitti. Şimdi, kulakları çınlasın, herhalde işi ilerletmiştir, sabah akşam bu albümü dinliyordur... Siz de dinleyin, bütün parçalar çok iyi, beğenmemenize imkan yok. ***D.B.***

Michael
"Soundtrack"
(Polygram / Raks)

Travolta-William Hurt-Annie MacDowell'lı aile filmi "Michael"da kullanılan ya da belki kullanırız diye izni alınan (çünkü sırf müziği için filme gidiyorsunuz, yok öyle şarkılar mesela) şarkılar arasında Don Henley, Van Morrison, Willie Nelson, Aretha Franklin'inkiler var.

İkinci el
plak & kitap
Meral Altındal

Beyoğlu Sahaflar Çarşısı
Aslıhan No: 49
Meşrutiyet Caddesi
Galatasaray - İstanbul
Telefon: (0-212) 252 68 77

müzik, sinema, moda, spor, kadın, erkek, siyasi, aktüel yabancı mecmualar

%40'a varan şok indirimle

NEDİM press
İstiklal Caddesi, YKM yanı
Anadolu Pasajı, No:16 Beyoğlu

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Chemical Brothers** Dig Your Own Hole
2. **Spice Girls** Spice
3. **Depeche Mode** Ultra
4. **Cast** Mothernature Calls
5. **Wet Wet Wet** 10
6. **Texas** White On Blonde
7. **No Doubt** Tragic Kingdom
8. **Lisa Stansfield** USA Stansfield
9. **Blur** Blur
10. **Beautiful South** Blue Is The Colour

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Depeche Mode** Ultra
2. **Palace Music** Lost Blues & Other Songs
3. **Bis** The New Transistor Heroes
4. **"United Dance-Vole"** Various Artists
5. **Pennywise** Full Circle
6. **"Super Discount"** Various Artists
7. **"Dialm For Merthyr"** Various Artists
8. **Corduroy** The New You
9. **Suede** Coming Up
10. **Death In Vegas** Dead Elvis

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Notorious BIG** Life Afker Death
2. **Spice Girls** Spice
3. **"Space Jam"** Soundtrack
4. **Céline Dion** Falling Into You
5. **The Wallflowers** Bringing Down The Horse
6. **Jewel** Pieces Of You
7. **"Selena"** Soundtrack
8. **Erykah Badu** Baduizm
9. **LeAnn Rimes** Unchained Melody
10. **Blackstreet** Another Level

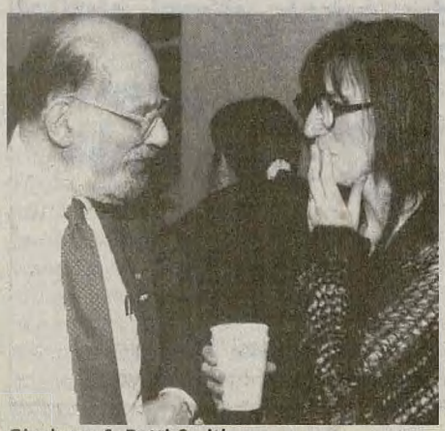

Ginsberg & Patti Smith

YABANCI

1. **U2** Pop (Polygram / Raks)
2. **Evita** "Soundtrack" (WEA / Balet)
3. **Texas** White On Blonde (Polygram / Raks)
4. **No Doubt** Tragic Kingdom (BMG Türkiye)
5. **Romeo & Juliet** "Soundtrack" (EMI / Kent)
6. **Aerosmith** Nine Lives (Sony Türkiye)
7. **Secret Garden** Songs From Secret Garden (Polygram / Raks)
8. **Renaissance** Omega Vibes (Sony Türkiye)
9. **Loreena McKennit** The Visit (WEA / Balet)
10. **Spice Girls** Spice (Virgin / Kent)
11. **Bee Gees** The Very Best Of (Polygram / Raks)
12. **Offspring** Ixnay On The Hombre (Sony Türkiye)
13. **Metallica** Load (Polygram / Raks)
14. **George Michael** Older (Sony Türkiye)
15. **Toni Braxton** Secrets (Sony Türkiye)
16. **Alanis Morissette** Jagged Little Pill (WEA / Balet)
17. **Loreena McKennit** Mask And Mirror (WEA / Balet)
18. **Fugees** The Score (Sony Türkiye)
19. **Cranberries** To The Faithful Departed (Polygram / Raks)
20. **Sherly Crow** Sherly Crow (Polygram / Raks)

YERLİ

1. **Nilüfer** Nilüfer'le (Raks)
2. **Muazzez Ersoy** Nostalji 2 (Neşe / Raks)
3. **Ayna** Gittiğin Yağmurla Gel (Erol Köse)
4. **Bülent Ersoy** Mazallah (S / Raks)
5. **Yaşar** Divane (Lirik / TMV)
6. **Şebnem Ferah** Kadın (Karma / Raks)
7. **Hümeyra** Beyhude (Ada Müzik)
8. **Ebru Gündeş** Kurtlar Sofrası (Marş / Raks)
9. **Haluk Levent** Arkadaş (Prestij)
10. **Eşkıya** Soundtrack (BMG)

Megavizyon, Raksotek ve Mephisto'dan derlenmiştir

ROLL DİSKO

Barbara L'Aigle noir
Beck Odelay
Bruce Springsteen The River
Chuck D Autobiography Of Mistachuck
Divine Comedy Casanova
Feyzullah Çınar Nefes
Hümeyra Beyhude
İstanbul Blues Kumpanyası Kökler
Jon Lord Sarabande
Miles Davis Electric
Nick Cave The Boatman's Call
Nico Metaksas Halki'den Kalkan Son Vapur
Pink Floyd Animals
Patti Smith Gone Again
Scott Walker Sings Jacques Brel
Serge Gainsbourg Je suis venu te dire que je m'en vais
Silûetler Adanalı
Timur Selçuk Nereye Payidar
Tom Waits The Black Rider
Tülay German Burçak Tarlası

KARGA

1. **Orb** Orblivion
2. **Cake** Fashion Nugget
3. **Bush** Razorblade Suitcase
4. **Mansun** Attack Of The Grey Lantern
5. **U2** Pop

DETONE (DENİZ) / ATLAS

1. **Bustin' Surfboards** Surf Legends
2. **Dick Dale and His Del-Tones** Greatest Hits
3. **Bülent Arel / Daria Semegen** Electronic Music For Dance
4. **Andy Warhol** Chair Of Frankenstein
5. **Silûetler** Silûetler

KOD MÜZİK / ATLAS

1. **PJ Harvey** Dry
2. **Girls Against Boys** House Of GVSB
3. **Inspiral Carpets** Inspiral Carpets
4. **Moby** Mixed & Remixed
5. **Marilyn Manson** Antichrist Superstar

IMAGINE / BEYOĞLU SİNEMASI

1. **Rumba Argelina** Radio Tarifa
2. **Burhan Öçal** Sultan
3. **Mehmet Ergin** Beyond The Seven Hills
4. **Adiemus** Cantata

Erken bir Elton John, bir David Bowie

Mesut Aytunca Tıp'ta öğrenciyken bir sınava saçları uzun diye alınmamış. Resimde sınava girmek için kestirdiği saçlarını gösteriyor.

Mesut Aytunca Silûetler'in kurucusu Mesut Aytunca, 1960'lı yılların hemen başında parlayan rock'çular arasında yaratıcılığıyla ve renkli kişiliğiyle en önde koşan bir gitar kahramanıydı. Eğer vahşi bir cinayete kurban gitmeseydi bugün 55 yaşında olacaktı. Doğan Şener, Gökçen Kaynatan, Murat Ses, Celal Uygun ve Taner Öngür eski dostları Mesut Aytunca'yı anlatıyor...

Müziğe mandolinle başlamış, gitarı, Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenciyken, arkadaşı Gökçen Kaynatan'dan öğrenmişti. O sıralar Gökçen Kaynatan'ın, özellikle büyük kentlerde çok meşhur olan bir rock'n'roll grubu vardı. Mesut Aytunca gitarda kısa zamanda çok mesafe almış, Gökçen Kaynatan'ın orkestrasına bas gitarist olarak girmişti. Üç-dört yıl süren bu beraberlik sırasında tecrübesini iyice artıran Mesut Aytunca, artık solo gitar çalmak istiyordu. Ancak Gökçen Kaynatan'ın yanında bu mümkün değildi. Ya başka bir gruba girmeliydi ya da kendi grubunu kurmalıydı. İkincisini yaptı. Silûetler adını verdiği dokuz kişilik grubunda ritm gitarları Ali Erdoğan ve Ataç Orul, bas gitarı Erol Bilem, bateriyi Salim Dündar çalıyordu. Solist Bilgesu Duru (Erenus), vokalistler ise Semra Suveren, Tanju Çakır, Bilge Karamehmet (Şan) ve Bilge Ersan'dı. Grup ciddi provalardan sonra ilk konserini radyoda verdi. 28 Mayıs 1964 tarihinde TRT İstanbul Radyosu'nda gerçekleşen programda "He Is The Boy", "All Alone Am I", "Tell Him", "Hippy Hippy Shake" adlı dört parça seslendirmişlerdi. 15 günde bir her salı günü saat 17.05'de ve 15 dakikalık bir programla mikrofon karşısına geçen grup, sekiz konser verdikten sonra dağıldı.

Bu grup aslında gerçek Silûetler'in provası niteliğindeydi. Çünkü inisiyatif tamamen Mesut Aytunca'nın elinde değildi. Radyoda konser hakkını Bilgesu Duru şahsen başvurarak ve sınav sonucu kazanmıştı. Hatta bu yüzden program Silûetler olarak değil, Bilgesu Duru Topluluğu olarak anons edilmişti. Grubun davulcusu Salim Dündar'ı da o sıralar radyoda Hafif Batı Müziği Şubesi Şefi olan Şerif Yüzbaşıoğlu önermişti.

Radyo konserlerinden başka bir etkinliği olmayan bu grup dağıldıktan sonra, Mesut Aytunca yeni bir grup için kolları sıvadı.

Yıl 1965'ti ve yerli rock'çular için bir dönüm noktasıydı: Hürriyet gazetesi, o yıl yerli rock gruplarının katılacağı ilk "Altın Mikrofon Yarışması"nı düzenlemişti[1]. Türkçe sözlü rock müziğinin temelini atan bu büyük organizasyon o kadar büyük ilgi görmüştü ki, ülke çapında yüzlerce grup kuruldu. Mesut Aytunca, ritm gitarda Erol Bilem, bas gitarda Berç Kürkçü, bateride Koray Yılmaz ve vokalde Muzaffer Güler'den oluşan grubuyla Altın Mikrofon yarışmasına katıldı. "Kaşık Havası" ile üçüncü oldu.

Final İzmir Efes Oteli'nde yapılmış; halk jürisi birinciliği Yıldırım Gürses'e, ikinciliği Mavi Işıklar'a vermişti. Yarışmadan sonra Silûetler İzmir'de kaldı ve Efes Oteli'nde çalışmaya başladı. Bu, grubun ilk profesyonel işi oldu. Şimdikiyle uzaktan yakından alakası olmayan Hürriyet gazetesi böyle bir yarışmayla yerli rock'çuları bağrına basmıştı. Grupları otobüslere doldurup Anadolu'yu karış karış (Ankara, Adana, Gaziantep, Diyarbakır, Elazığ, Malatya, Antakya, İskenderun, Afyon, Çanakkale, Edirne) dolaştırıyor, masabaşı oyunlarına girişmeden halk jürisine oylatıyor ve ödül alanların çalışmalarını, kazancı gruba ait olmak üzere plaklaştırıyordu. Bugün piyasada o günlerden kalan kim varsa, hepsinin mayası bu yarışmada atılmıştı.

Mesut Aytunca ve Silûetler, İkinci Altın Mikrofon yarışmasında, aslı Kürtçe bir halay olan "Lorke Lorke" yorumuyla birinci oldu.[2] Üçüncülüğü de bir halk oyunu olan Kaşık Havası ile almıştı. Şimdilerde adı sıkça anılan Anadolu Pop türünü başlatanlardan biri de Mesut Aytunca'ydı. Takip eden Altın Mikofonlarda birçok türkü rock tarzında yorumlandı; Eminem, Pınarbaşı, Mühür Gözlüm, Kaleden Top Atarlar, Makaram Sarı Bağlar, Karadır Kaşların, Kaleden İndir Beni, Kemerin Naftaları gibi türküler köyden kente taşındı. Bu sıralar 27 Mayıs 1960 ihtilâlinin de arkaladığı halkçılık, edebiyatta köy gerçeğini öne çıkarmıştı. Yaşar Kemal, Fakir Baykurt, Mahmut Makal en çok okunan yazarlardı; Hasan Hüseyin, Ahmed Arif gibi köy kökenli şairler rağbetteydi. Bu ortamda Mesut Aytunca da ısrarla folklor kaynağından rock yapıyordu. Saçlarını uzatmış, sahneye pembe kostümler, eflatun simli pelerinlerle çıkar olmuştu. Konserlerinde sis ve ışık efektleri kullanıyor, beatnik ve efemine görüntüsüy-

Mesut Aytunca'nın babası emekli albay Ömer Aytunca, oğlunun feci ölümüne polisten önce tanık oldu: Tarlabaşı'nda bir garsoniyerde, gazetelerin yazdığına göre, çırılçıplak bir ceset olarak karşılaşmış oğluyla. Polise haber vermeden önce giydirmiş, yatağa yatırmış oğlunu.

→57

TEŞEKKÜR

28 Mayıs 1976 günü elim bir cinayete kurban giden İSTANBUL YÜKSEK GAZETECİLİK OKULU mezunu, ÇAPA TIP FAKÜLTESİ 5. sınıf öğrencisi ve HÜRRİYET GAZETESİ'nin tertiplediği ALTIN MİKROFON YARIŞMASI 1966 Yılı BİRİNCİSİ, SİLUETLER ORKESTRASI ŞEFİ altın kalpli sevgili oğlumuz,

MESUT AYTUNCA'nın

genç yaşında aramızdan ayrılması ile duçar olduğumuz sonsuz acılarımızı, gerek cenaze törenine katılarak, gerek telefonla, telgrafla taziyette bulunarak veya bizzat gelerek veya çelenk göndererek paylaşan, akraba, dost ve arkadaşlara teşekkürü bir borç biliriz.

AYTUNCA AİLESİ

Silûetler: Birol Soyurgan (Saksofon), Metin Alatlı (Org), Teoman Erzurumlu (Bas), Mesut Aytunca (Gitar), Can Tekin (Solist), Seren Dosdoğru (Bateri)

le halk şarkıları söylüyordu.
Bu canlı, hareketli, yaratıcı sosyal atmosfer içinde bütün gruplar çok sık eleman değiştiriyordu. Biraz "pişen", özgüven kazanan kendi grubunu kurmak istiyordu. Bu hızlı eleman trafiği bazen olumsuzluklara da neden oluyordu.[3] Mesut Aytunca '65, '66, '67 yıllarında resmen ilan edilmese de "star gitarist"ti. Onunla çalışanlar ister istemez gölgesinde kalıyordu. Bir süre Silûetler'de çalıştıktan sonra ayrılanların kurduğu gruplar da bir anda şöhreti yakalayabiliyordu. Ancak Mesut Aytunca ikide bir grup kurmaktan yorgun düşmüştü. Aradığı istikrarı bir türlü bulamıyordu. Bu yüzden 67'den itibaren daha az konser, daha az plak yapabildi. Bazen ortalıktan kaybolduğu bile oluyordu. Nitekim öldürüldüğü tarihten iki yıl öncesinde grubu bile yoktu.
Mesut Aytunca müzik çalışmalarının yanısıra başarılı bir öğrenciydi de. Çapa Tıp Fakültesi'nin 5. sınıfına kadar gelmişti. Ancak bu ağır mesai isteyen okuldan ayrıldı. İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu'na girdi, mezun da oldu.
Bu sıra memlekette 27 Mayıs ihtilâlini tersine işleten 12 Mart darbesi gerçekleştirilmiş, "zıvanadan çıkan" gençlik eşek traşına tabi tutularak çökertilmişti. Rock da bu darbeden nasibini almış, artık dinlenmez olmuştu. Onbinleri meydanlara çeken Moğollar, Mavi Işıklar, Haramiler, Apaşlar vs. gibi, Silûetler de dağılmıştı. Çoğu işsiz kalmış veya pavyonlarda yevmiyeli müzisyen olmuştu. Devir "synthesizer" devriydi. Bu kıraç ortamdan bunalan bazıları da kapağı yurtdışına atmış, Mesut Aytunca ise sudan çıkmış balık gibi ortada kalakalmıştı. Yalnızdı ve yenik düşmüştü. Vaktiyle "sürmanşet" olan adı anılmıyordu. Ta ki 28 Mayıs 1976 gü-

nüne kadar. O gün gazetelerin iç sayfalarında küçücük bir haber çıktı: "Mesut Aytunca hunharca öldürüldü." Tarlabaşı Yağhane sokağındaki 16 numaralı evin tuvaletinde, boğazı kadın çorabıyla sıkılarak öldürülmüştü. Müzik dergisi Hey, bu cinayete sadece bir sayfa ayırmış, takip eden gün ve aylarda olayın gelişimi hakkında tek satır yazmamıştı. Ses dergisi ise, "Bir müzisyene yakışmayacak bir şekilde öldü" diye duyurmuştu haberi. Hürriyet gazetesinde konuyla ilgili iki haber çıktı. Cinayeti duyuran ilk haber eksik, maddi hatalarla doluydu. Hürriyet'in haberine göre Mesut Aytunca arkadaşı Doğan Kınaytürk'ün garsoniyerine saat 21'de yanında biriyle gitmişti. 01 sularında eve gelen Kınaytürk, Mesut Aytunca'yı banyoda çıplak bir vaziyette, boğazında bir kadın çorabıyla ölü bulmuştu. Paniğe kapılmış, polise gideceği yerde, Mesut'un babasına haber vermişti. Mesut'un emekli albay olan babası oğlunun cesedini giydirmiş ve yatağa uzattıktan sonra polise haber vermişti.
İki hafta sonra katilin yakalandığı haberi yer aldı basında. Bir kahvede otururken yakalanan zanlı Ali İhsan Özbey, Van'dan yeni gelmiş bir işsizdi. Polise verdiği ifadede, "Mesut bana iş bulacaktı. Ama bir türlü sözünü tutmadı. Hatırlattığım zaman da bana küfür etti. Kendimi kaybettim, ele geçirdiğim bir çorapla boğazını sıktım" diyordu.
Mesut Aytunca 32 yaşında ölmüştü. Onunla birlikte Silûetler de. Müzik alemini şöyle bir ürperten bu kara haber kısa zamanda unutuldu. Zaten yaptıkları müzik de çoktan unutulmuştu. Kimse de davanın izini sürmedi. Eğer yaşasaydı, Gökçen Kaynatan'ın da dediği gibi "bugüne kadar gelmiş olsaydı çok şey başka olurdu..."

Ümit Bayazoğlu

Mesut Aytunca pembe takım elbisesiyle ve Murat Ses (soldan birinci), Aziz Azmet (soldan ikinci) ile "Dede Efendi '67" albüm kapağında.

1. Altın Mikrofon yarışması Batı müziğinin zengin teknik ve şekillerinden yararlanılarak yine Batı müziği aletleriyle çalınmak suretiyle yerli müziğe yeni bir yön vermek amacıyla Hürriyet gazetesi tarafından düzenlenirdi. 1967 yılındaki yarışmaya 100 grup katılmıştı. Altın Mikrofon'da finale kalanların şarkıları, kazancı tamamen gruba ait olmak üzere plak haline getirilip satışa sunulurdu.

2. Müzük dergisinde yayımlanan Murat Meriç'in kaleme aldığı "Türkiye'de Pop Müziğin Öyküsü" adlı araştırmaya göre, Silûetler'in 1966'da Altın Mikrofon kazanan kadrosunda Aziz Azmet ve Murat Ses de var.

3. 12 Nisan 1972 tarihli Hey dergisinde Mesut Aytunca grubun isim değişikliğini şöyle açıklıyor: "Eskiden müzik yapmak, konserlere çıkmak büyük bir zevkti. Şimdiki müzisyenler ise hemen 'ne kadar para kazanacağız, iş var mı' diye soruyorlar. Bu yüzden hem yeterince kaliteli müzik yapılamıyor, hem de gruplar sık sık eleman değiştirmek zorunda kalıyor. Her eleman değişmesi ise grubun adını etkiliyor, ticari sahasını sarsıyor. Bu nedenle Silûetler adını yavaş yavaş unutturmaya, konser ve plaklarımda adımı ön plana çıkarmaya çalışacağım. Zaten Silûetler adı yabancı olduğundan halk yadırgıyor. Çoğu yanlış telaffuz ediyor."

DOĞAN ŞENER:
"Efsanevi yolculuğun sonu..."

Tıp Fakültesi 3. sınıfında okuyan genç, şöyle bomba gibi müzik yapan bir topluluk kurmayı daha çocukluğunda kafasına koymuştu. Müzik hayatına 1958 yılında, 16 yaşındayken Gökçen Kaynatan Orkestrası'nda gitar çalarak başlamıştı. 1965 yılına girerken, aklına koyduğu şeyi yaptı ve yepyeni bir grup kurdu. Delikanlının adı Mesut Aytunca, kurduğu grubun adı ise Silûetler'di. Bir süre radyo ve şov programlarında adlarından söz ettirdikten sonra, Silûetler, 1965 1. Altın Mikrofon Yarışması'nda üçüncü oldu. O zamanlar "müsabaka parçası" diye anılan yarışma parçalarının adı "Kaşık Havası" idi. İngiliz şarkıcı Cliff Richard'a eşlik eden Shadows grubu gibi, gitarlarını konuşturarak enstrümantal müzik yapan topluluk şu elemanlardan kuruluydu: Gitarda Mesut Aytunca, ritm gitarda Erol Bilem, bateride Koray Yılmaz, bas gitarda Berç Kürkçü... Orkestranın solisti Muzaffer Gür'dü. 23 yaşındaki Mesut Aytunca Tıp öğrencisiydi. Akranı Erol Bilem Tatbiki Güzel Sanatlar'ın üçüncü sınıfındaydı. 21 yaşındaki Koray Yılmaz, St. Benoit Lisesi'ne devam ediyordu. 21 yaşındaki Berç Kürkçü ile 22 yaşındaki Muzaffer Gür lise mezunuydu.

Mesut Aytunca'nın öncülüğünde Silûetler, Altın Mikrofon'a 1966 yılında bir kere daha katıldı. Bir önceki yılın üçüncüsü Silûetler, "Lorke Lorke" ile yaklaşık 50 grubu geride bırakarak birinci olmuştu. Altın Mikrofon'u kazanan kadro şöyleydi: Erol Bilem: Bas gitarist, orkestranın tek evli elemanı. 7 yıldır müzikle uğraşıyor. Rasim Ulus: Orkestranın en genç elemanı, 18 yaşında. Ritm gitarist, aynı zamanda şantör. Vefa Lisesi öğrencisi, 4 yıllık müzisyen. Metin Alatlı: Elektro orgçu. Diş Hekimliği Fakültesi öğrencisi. 28 yaşında. 15 yıldır müzikle ilgili. Aydın Daruga: Orkestranın bateristi. 19 yaşında. Suadiye Özel Ticaret Kolejinde okuyor. Ve Mesut Aytunca: Orkestranın şefi, solo gitarist ve aranjörü. 24 yaşında. Sekiz senedir gitar çalıyor.

Kendine örnek olarak Shadows'u alan Mesut Aytunca ve Silûetler'in ideali, Türkiye'de folklor aranjmanlarıyla zirveye çıkmaktı. Bu anlayışla seçtikleri parça da "Ali Baba"ydı.

Plakta enstrümantal müziği tercih ediyorlar ama sahnede günün modasına uygun yabancı sözlü parçaları söylemekten geri kalmıyorlardı. Monkees'in meşhur şarkısı "I'm A Believer", Artwoods'tan "I'm Looking For A Saxophonist", "You Really Got Me", "Game of Love", "Dont Walk Away", "We Say Yeah" gibi. Özellikle Los Bravos'tan "Black is black" ile büyük sükse yaptılar. Silûetler'in solistleri 1965'te Sadık Bütünley, Sabi ve Muzaffer Gür; 1966'da Jale Alpay, Rasim Ulusman ve yine Sadık Bütünley'di... Topluluğun şefi Mesut Aytunca, daha sonra solistlik görevini de üstlenecekti... Şöhretin basamaklarının yabancı şarkılarla değil, bizden ezgilerle çıkılacağını anlayan topluluk, 1966'da "Sirto" ile patlamasını sürdü. Düzenleme yine Mesut Aytunca'nındı.

1967 yılına "Dede Efendi" ile girdiler. "Yine Bir Gülnihal" adlı parçanın da içinde yer aldığı "Dede Efendi 67" ile Mesut Aytunca büyük bir ilerleme gösterdiğini kanıtlıyordu.

"Dede Efendi 67", Silûetler'in en parlak yapıtı fakat aynı zamanda sonu oldu. Büyük otellerin gece kulüplerinde iş bulan topluluk, bu arada yeni eserler vermeyi ihmal etti. Bazı elemanlar yüksek öğrenimlerine devam ettiler ve kendilerine yeni bir yol çizdiler. Tıp Fakültesi'nin beşinci sınıfından ayrılan Mesut Aytunca, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'na girdi ve oradan mezun oldu. 1970'e gelindiğinde ortada eser yoktu.

1972'de kolları yeniden sıvayan Mesut Aytunca yanına Mahmut Aydın, Nihat Ororel ve Mustafa Sarışın'ı alarak kurduğu yeni gruba "Mesut Aytunca ve Silûetleri" adını verdi. Tiyatro oyuncusu arkadaşı Kerim Akorak'ın Demirci köyündeki çiftliğine yerleşip çalışmalar yapan Mesut Aytunca ve Silûetleri, 1972 yılında Aytunca'nın derlediği ve söylediği "Ley Ley Leylo" ile müzikseverlerin karşısına çıktı.

1974'te Silûetler son plağını yaptı: "Eziliş". Bestesini ve sözlerini yazdığı bu parça Mesut Aytunca'nın son yapıtı oldu. 28 Mayıs 1976 tarihinde esrarengiz bir cinayete kurban gitti. Evinde çorapla boğularak öldürülen talihsiz müzisyenle birlikte Siluetler'in de efsanevi yolculuğu sona eriyor ve 1965, 1966, 1967'nin fırtına grubu tarihe karışıyordu...

Çok erken bir resim... Mesut Aytunca henüz Gökçen Kaynatan orkestrasında çalışırken... Soldan birinci halen Sabah çalışanı Erol Bilem. Mesut'un omuzuna el attığı Gökçen Kaynatan ve bir hayran...

GOKÇEN KAYNATAN:
"Anadolu motifli müziği ilk o yaptı..."

Mesut Aytunca ile Haydarpaşa Lisesi'nde tanıştık. İlk gitar derslerini benden aldı. Baktım ki yetenekli, 'yahu' dedim, 'gel seni orkestraya alalım'. Mesut, 'tamam' dedi. Erol Bilem, Mesut Aytunca, bateride Ateş, biz grubu kurduk, başladık provalara, çalışmalara ve aşağı yukarı üç-dört sene beraber müzik yaptık.

Sonra Altın Mikrofon'dan beş-altı ay evvel grupta bir kopma oldu. Erol Bilem ile Mesut Aytunca ayrıldılar. Biz yeni elemanlarla devam ettik. Onlar da Silûetler grubunu kurdular. Altın Mikrofon'da galiba "Kaşık Havası"yla ödül aldılar. Böylece yolları açıldı. Biz lise yıllarında grup sahibiydik. Erol Bilem Vefa Lisesi'ndendir. O zaman müzik kavramı çok farklıydı. Amatörlük vardı. Enstrüman yoktu. Kompakt bir amplifikatör yapmıştık. Bütün gitarların sesi aynı yerden çıkıyordu. Bugünkü teknolojiyi 20-30 sene evvel yapmıştık. Daha basitti, daha primitifti ama olsun. Ses düzenimizi Necdet Altınçizme yapardı. Hatta bugün bile devam ediyor. Ona yaptırmıştık. Amplinin içinde teybi var, pikabı var, altı tane kanalı var. Altı enstrüman birden giriyor.

Mesut çok efendi bir çocuktu, aklı başında biriydi. 1956-57'de başladı arkadaşlığımız. Altın Mikrofon ne zamansa, Silûetler'in kurulduğu tarih odur. Atılgan, çalışkan, müteşebbis, bir şeyler yapmak için durmadan çabalayan biriydi. Şova, şöhrete yatkın bir insandı. O zamanlar herkesin en büyük ideali kendi orkestrasını kurmaktı. Ben de insanları daima özgür bırakmayı tercih eden biriyim, bana gelsin, benim olsun diye diretmem. Mesut'la hiç dargın olmadık. Hatta Fitaş'taki konserimize gelmişti, eflatun bir elbise giymişti, şaşırmıştım ama çok havalıydı.

Bir de Bilgesu Duru'muz (Erenus) vardı, o da onlarla gitmişti. Ama sonra birlikte niye çalışmadılar, onu bilemiyorum. Benim orkestramda üç Bilge vardı, Bilgesu, Bilge Şan, bir Bilge daha vardı, şimdi soyadını hatırlamıyorum, sekiz kişiydik. Bilgesu o zamanlar Amerikan şarkıları söylerdi, Joan Baez tarzında.

Atilla Toprak, Gökçen Kaynatan, Ertuğrul Özkan (Antalya İnter Continantal kumarhaneler müdürü), Emin Tarha, Mehmet Çavlı, Ruhi Uslanmaz, Türker Özdoğan, (şu an Amerika'da Washington'da seramik bölümü profesörü), Ondan sonra Muzaffer Gür, Sadık Bütünley... 15 kişiye kadar büyüdü orkestra. Mesut'un yerine Mehmet Şahin gelmişti. Mesut bende bas gitar çalardı ama bütün ideali solo gitar çalmaktı. Başlangıçta benim etkim altında müzik yaptı ama ayrılınca kendi tarzını buldu. Folklorik esintiler geldi müziğine. Mesela "Kaşık Havası" o zaman için çok büyük bir yenilikti. Anadolu motifli müzik Moğollar ile başlamadı. Anadolu motifli müziği ilk kez Mesut Aytunca yaptı. Şov müziğini de biz yaptık, sonra Somer Soyata ve arkadaşları! Bugün kim bilir? Şov müziğini en iyi yapanlardan biriydi. Sonra Deniz Harp Okulu Orkestrası çok meşhur bir gruptu. Bunların gerçeğini kimse söylemez, kimse konuşmaz. Mesela bir Erol Büyükburç dediğimiz zaman bir simgedir. Bugün kimse onu takmaz görünüyor. Türkçe sözlü müziği başlatanların en başında gelir. Metin Bulut vardı mesela, bugün adı geçmiyor. Çok güzel gitar çalardı, benim de özendiğim, imrendiğim bir müzisyendi. Gerçek anlamda caz gitarı vardı, onu görünce bayılacak gibi olurdum. Mesut Aytunca dediğimiz zaman kendine özgü bir tarzı vardı çocuğun. Kendine özgü bir müzik tarzı yarattı. Ama ömrü vefa etmedi. Bugüne kadar gelmiş olsaydı, çok şey bambaşka olurdu.

MURAT SES:

"Evrensel biçimi aldı, içeriği yerelleştirdi"

Mesut Aytunca bence müzik tarihimizin en renkli, en çarpıcı kişiliklerinden biridir. Grup anlayışını gerçek anlamda ve yaygın bir biçimde yerleştirmiş bir müzik adamıdır. Shadows topluluğundan yoğun bir biçimde etkilenmiştir. Örneğin Silüetler adında bile belirli bir benzeşmeyi yakalamak olasıdır. O dönemde Shadows'un solo gitaristi Hank Mervin'in tekniklerini en ince ayrıntılarına değin özümsemiş, içeriğini yerelleştirmiş bir sanatçıdır. Döneminin ulusal ve evrensel oluşumlarını izlemiştir. İlk kez belirli bir konsept çerçevesinde sanatsal yaklaşımını yaşama geçirebilmiş bir müzisyendir. Konserlerinde Shadows cover'larının yanısıra 'Lorke' ya da 'Kaşık Havası' gibi düzenlemelere yer vermiş, böylece 60'lı yılların dinleyicisinin olayı kavramasına yardımcı olmuştur.

Bana Silüetler'de fırsat vermesinin sanatsal oluşumuma, profesyonel grup anlayışımın oturmasına katkıları çok önemlidir. Birlikte ürettiğimiz uzunçalarda orga ve armonikaya belirgin bir ağırlığın verilmesi, star solo gitarist Aytunca'nın yer yer kendini geriye çekebilmesi, yeniliğe olan açıklığının ve kendinden gençlere verdiği fırsatın göstergesidir. Onu saygıyla anıyorum.

Celal Uygun, Mavi Işıklar'da, Yurdaer Doğulu'da, Los Abidugus'ta, Silüetler'de uzun yıllar bateristlik yaptı. **Doğan Şener**, 1970'lerde Hey dergisinin genel yayın yönetmeniydi. Halen Show Radyo'da program yapımcısı. **Murat Ses**, Moğollar'ın kurucusu. Halen Viyana'da yaşıyor; new age çalışmaları var. **Taner Öngür**, Moğollar'ın bas gitaristi. **Gökçen Kaynatan**, 60'ların ünlü gitaristi ve "orkestra şefi".

CELAL UYGUN:

"Mesut, bu işin babalarındandır..."

Mesut Aytunca ile Altın Mikrofon ve birçok Anadolu turnesinde beraber olduk. Mesut çok takdir ettiğim bir gitarist, müzisyen, kültürlü bir arkadaşımızdı. Konserleri çok ciddiye alırdı. Hatta bu tip konserlerde sis, ışık, renk gibi şu andaki efektleri yıllar evvel ilk o kullandı. Brezilya ritmiyle yapılan parçalarda düdükler kullanarak ve seyircilere düdükler dağıtarak, elinde de okul teneffüslerinde çalınan zille korkunç bir atmosfer oluşturuyordu. Sadece konser ve turnelerle yetiniyorduk. Şimdiki gibi barlar yoktu o zaman. Yemekli gazinolarda bizim yaptığımız türden müzik rağbet görmüyordu. Gece kulüpleri vardı ama onlar da gruplara değil, İlham Gencer, Çetin İnantepe gibi orkestralara iş veriyordu.

Mesut'un çok iyi okuduğu bir parça vardı, "Ham Meyvayı Kopardılar Dalından". Bunu çok duygulu okuduğu için seyircinin ağladığını görmüşümdür. Anadolu Pop tarzını bana göre ilk Mesut yapmıştır. Mesut bu işin Erkin'le birlikte babalarındandır. Dört dörtlük bir arkadaştı. Tahsilliydi, aileden gelme bir görgüsü vardı. Bütün olayı müzikti. Müzik yaparken bir aksama oldu mu sinirli olurdu. Bunun dışında dostluğu, arkadaşlığı mükemmeldi. Hatta turnelerde benden başka kimseyle odasını paylaşmazdı. Ki, arkadaşlar bunu espri konusu yaparlardı. Çok üşürdü, karnında hep sıcak su torbasıyla dolaşırdı. O zamanki oteller bugünkü gibi olmadığı için, elektrikli ısıtıcısını beraber taşırdı. Özellikle yemeğine çok özen gösterirdi. Konserlerden bir saat önce mutlaka sahneyi kontrol ederdi. Ailesiyle beraber yaşıyordu ama ben ailesini hiç görmedim. Çok rahat bir insandı, bir arabası vardı Opel, hatırlıyorum, bakımsız, sileceği çalışmaz, pencerelerinden dışarısı görülmez, böyle bir araba kullanırdı. Paltosunu omuzlarına alır, boğazlı kazakla dolaşırdı. Güleçti, devamlı gülerdi. Gittiğimiz yerlerde hep fotoğraf çekerdi.

TANER ÖNGÜR:

"Bir sihir, bir cazibeydi..."

Türkiye'de 1952'den 1964'e kadar süren rock'n'roll döneminde Gökçen Kaynatan bir efsaneydi. Güzel Sanatlar Akademisi'nİ mekan tutan bir entelektüel kömünden geliyorlardı. Yazları Suadiye, Yeşilköy, Adalar'da, kışları kapalı salonlarda konserler verirlerdi. İnsanlar onları görebilmek için ağaçlara tırmanırdı. Mesut Aytunca da Gökçen Kaynatan'ın grubunda gitaristti. Gökçen Kaynatan sadece İstanbul'da etkiliydi. Mesut Aytunca kendi grubunu kurup da bağımsızlaşınca olaya bambaşka bir boyut getirdi. O sıralar Türkiye'de Beat dönemi başlamıştı. Mesut Aytunca Beat'ti, uzun saçları, simli pembe, eflatun peleriniyle bir gitar kahramanıydı. Ve bu imajı samimiyetle yaşıyordu. O bu haliyle Anadolu'ya çıktı. İstanbul dışında hit oldu. Birçok halk türküsünü, sirto, longa tarzlarını gitarla çaldı. Türkiye'de belki de ilk kez bir enstrümantal parça, "Kaşık Havası", Mesut Aytunca yorumuyla hit olmuştu. Karşılığını da Altın Mikrofon yarışmasında aldı. Bu yarışmanın en önemli özelliği ödülün halk jürisiyle verilmesiydi. Yarışmacılar Anadolu turnesine çıkar, her kentte konserden sonra izleyici oy kullanırdı. Bu bakımdan Altın Mikrofon ödülü çok önemliydi. Mesut Aytunca frapan kostümlerine, uzun saçlarına rağmen halkla bütünleşmişti. Mesut Aytunca benim için Erkin gibi, Gökçen Kaynatan gibi idollerden biriydi. O bir "glamour"du: Bir sihir, bir cazibe... Erken bir Elton John, bir David Bowie...

Siluetler orkestrasının ilk kadrosu Bilgesu Duru'nun (Erenus) evinde provada. Mesut Aytunca solo gitarına nihayet kavuştuğu için mutlu ve gelecekten yana çok iyimser. Sonradan yolları ayrılacak arkadaşları Ali Erdoğan, Fahir Oltulu, Erol Bilem, Tanju Çakır, Bilge Şan, Bilgesu ve soyadı hatırlanamayan bir Bilge daha. 16 Temmuz 1964

Ham meyvayı kopardılar dalından

Çamlığın başında tüter bir tütün
Acı çekmeyenin yüreği bütün
Ziyamın atını pazara tutun
Gelen geçen Ziyam ölmüş desinler

At üstünde kuşlar gibi dönen yar
Kendi gidip ahbapları kalan yar

Ham meyvayı kopardılar dalından
Beni ayırdılar nazlı yarimden
Eğer yarim tutmazsa salımdan
Onun için açık gider gözlerim

At üstünde kuşlar gibi dönen yar
Kendi gidip ahbapları kalan yar

Anonim türkü / Yozgat
Derleyen: Nida Tüfekçi

Akideyle ilgili bir sorunum vardı...

Kadıköy'de "barlar sokağı" diye nam salan Kadife Sokak'ı (Reks sineması sokağı) ne zamandır merak ediyorduk. Geçenlerde yolumuz o taraflara düştü, "hadi gidip bir görelim" dedik. "Barlar sokağı"nda sağa sola bakınırken, minik bir karga ilişti gözümüze. İsim-misim yok, yalnızca bir karga resmi. Birden "aydık": Geçenlerde bir vakit, bahsi geçmişti, "Karga diye bir yer var, kapısında isim yazmıyor, sadece bir karga resmi var, iyi müzik çalıyorlar, David Bowie, Nick Cave filan; DJ'i de eski İmam Hatip'liymiş..." diye anlatmıştı birisi.

"O Karga, demek bu Karga" diyerek - kısa bir tereddüt anından sonra - adımlarımızı o tarafa çevirdik. Niyetimiz mekanı görmek, biraz müzik dinlemek, belki bir şeyler içmek ve... Ve, ne yalan söyleyelim, şartlar müsait olursa "acar" gazetecilik yapmak. Öyle ya, DJ eski İmam Hatip'liymiş, şimdi ise güzel güzel rock çalıyormuş.

İçeri girdik, boş bir masaya çöktük, David Bowie'nin sesini duyunca keyiflendik, bir bira söyledik, müziğe kulak kesildik. Bowie bitti, Nick Cave başladı. Herşey daha önce anlatıldığı gibi... Oldu olacak -hazır teybimizde yanımızdayken- DJ'le bir röportaj yapsak diyoruz. Bara yanaşıyoruz; Roll, moll derken DJ'le tanışıyoruz. Adı Bahadır, 22 yaşında, İstanbul'da doğmuş, büyümüş. Üç beş cümlede kurulan yakınlıktan cesaret alıp doğrudan konuya giriyoruz, İmam Hatip meselesini deşiyoruz. Bahadır tane tane, güzel güzel anlatıyor, biz de kaydediyoruz.

Ailemin özel bir çabası olmadı. Tabii istiyorlardı, ama ben de istiyordum. O çevreden birkaç insanla tanışıyordum. Kur'an kursları falan... Öyle başladım. Acıbadem İmam Hatip Lisesi'ne girdim, oradan mezun oldum. Ailem pek baskıcı değil aslında. Beni rahat bıraktılar. Babam namaz kılmadığım için beni dövmez, oturur ağlar. Bazı aileler çok serttir. Arkadaşlarımdan bazıları sabah namazına kalkmadığı için dayak yiyebilir. Ben öyle bir hayat yaşamadım. Ailem genelde muhafazakardır. Aslında pek bir şeyin farkında değiller...

"Talking Heads dinliyordum, 12-13 yaşlarında Pink Floyd hayranıydım. Sözlerinden bir şey anlamıyordum ama bir duygu besliyordum. İç dünyayla ilgili bir şeyler. Coşkulu bir yumuşaklık. Biraz da isyankar bir ruh vardı bende.

İmam Hatip'teyken de böyleydi. Hiçbir zaman Nurcular gibi düşünemiyordum. Her zaman aykırı oluyordum, mesela cuma namazlarını kılmazdım.

Ama, İslami faaliyetler içindeydim. Toplantılar yapıyorduk, evlerde buluşuyorduk. Komün hayatı gibi bir şey. Hayatla ilgili, İslamla ilgili şeyler konuşurduk.

Tarikatlara sıcak bakmıyordum. Said-i Nursi'nin fikirleri hoşuma giderdi. Tarikatı, siyaseti reddeder Said-i Nursi.

1988-89 yıllarında Zaman Yayıncılık diye bir firma vardı. Hicret, Muti Destanı gibi kasetler çıkardılar. Hepsi marştı, ilahi filan değildi. Arkada vurmalı bir çalgı vardı, onun üzerine marş okunuyordu. Sözleri Necip Fazıl'dan filan alıyorlardı. O zamanlar, ben "müzik haram değildir" diyordum, bu düşüncemden ötürü bana kızarlardı.

Bu, zamanla değişti. Şimdi "müzik haramdır" demiyorlar. Son zamanlarda ülkücülerin yaygınlaşmasıyla birlikte arabesk müzikler dinlenmeye başladı. Orhan, Müslüm gibi. Ama onlar da bana hitap etmiyordu.

Roll'da Nick Cave söyleşisinde çok güzel bir laf vardı: 'Ağlak olmadan'... İşte Erkin Koray'la Müslüm Gürses arasındaki fark burada. Erkin Koray ağlamaz. Müslüm Gürses hem ağlar, hem ağlatır. Hem acır, hem acındırır. Evrensel düşünemez, çünkü sanatı yoktur. Türkiye'de müzik ağlar durur.

Benim akideyle, yani dürüstlükle ilgili bir sorunum vardı. Mesela Aziz Nesin beni ilgilendirdi, ona saygı duyuyordum.

İki ayrı dünyam vardı. Ama sonra değişti. Nasıl değiştiğini tam olarak bilemiyorum. Bu bir savaş. Kendimle olan bir savaş. Bu savaş yüzünden çok şeyler yaşadım. Bir kere hastalandım bu yüzden. Üç yıl sürdü. On günlük bir komaya giriyordum. Çok sert bir karın ağrısı oluyordu. Ağrı geldiği zaman beş-on kilo zayıflıyordum. Çeşitli psikolojik sorunlar başladı.

Felsefeyle ilgilendim. Ali Şeriati diye bir adam vardı. İranlı bir yazar, onun kitaplarını okudum. Şiirle çok ilgilendim. Fars şiirii severim, Hafız'ı mesela. Sezai Karakoç'u, İsmet Özel'i severek okurum. Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil... Ve tabii ki Nazım Hikmet. Felsefe, şiir... Bunların bir bütün oluşturması, müziğin etkisi ve kişilik yapım, beni İslami çevreden uzaklaştırdı. Müziğin gerçekten çok büyük etkisi var insan hayatında. Nick Cave beni çok etkiliyor son zamanlarda. Ama asıl etkilendiğim King Crimson. Bana gerçekten bir şeyler verdiklerini hissediyorum.

Faşizmin düşüncenin en alt basamağı olduğunu düşündüğüm gibi, müziğin de insanın gelişmesinde bir pozisyon olduğunu düşünüyorum. Sen zevkini geliştirmemişindir, pop dinliyorsundur, ben zevkimi geliştirmişimdir rock dinliyorumdur.

Eski arkadaşlarımla hala görüşüyorum. Hiçbir zaman insanlarla ilişkilerimi bozmadım. Fikri bir ilişki değil tabii bu. Ne düşündüğümü, ne olduğumu bilirler. Bazen davet ederler beni evlerine, sohbet etmeye.

İslamda akide anlayışı vardır. Benim akideyle, yani dürüstlükle ilgili bir sorunum vardı. Mesela Aziz Nesin beni ilgilendirdi, ona saygı duyuyordum. İşini dürüst yapan insanları severim. Aziz Nesin dürüsttü. Bu benim için çok önemli. namaz kılmak, hacca gitmek, oruç tutmak gibi bir kafa yapım yoktu. İslamdaki akide anlayışına hâlâ bağlıyım. Mesela ihaneti hiçbir zaman kabullenemem. Hâlâ yolda yürürken kızlara bakamam, bakmam. Başımı eğer, öyle yürürüm...

İnsanların istediklerini çalıyorum ama kendi seçtiklerimi... Garbage da çalıyorum mesela, Lou Reed de... Bon Jovi çalmıyorum ama... MTV'de ne çalıyorsa hemen gelip onu çalmıyorum. Mesela New Age programı yapmışsam, oradaki rock dinleyicileri rahatsız oluyorlar. Ama bir gün önce de rock programı yapmışımdır. Devamlı müşteri olanlar bunun farkına varıyorlar. Zaten tek tip müşteri yok, birisi eğlenmeye geliyor, birisi müzik dinlemeye, birisi de hiçbir şey için...

Artık klasik müzik de dinliyorum. Rock'u seviyorum, ama her gün barda bu müziği çaldığım için, evde yalnızken klasik müziğe sarılıyorum.

Söyleşi: ***Ensar Altun***

a→

ALBATROS

Çok zaman, gemi tayfaları, eğlenmek için
Tutar albatrosları, deniz kuşlarını,
O tuzlu girdaplardan kayan gemilerin
Ardındaki yorgun yol arkadaşlarını.

Bir döşemelere bırakılmayagörsün,
Mavilikler kralı utangaç, acemi,
Açarlar bembeyaz kanatlarını üzgün
Yanlarından sürüklenen kürekler gibi

Ne kadar mahcup, tembel bu kanatlı yolcu!
O şahane güzel, şimdi ne kadar çirkin!
Rahat vermez durmadan birinin piposu,
Biri taklidini çıkarır biçarenin!

İşte o baht yoksulu Şair'in bahtı da
Oklar, fırtınalarla sarmaş dolaş olan;
Düşmüş yeryüzüne yuhalar ortasında,
Çekeceği var onun dev kanatlarından.

Charles Baudelaire
Çev: A. Rıza Ergüven

b→

BURİ, ERDEM

21 Şubat 1925'de İstanbul'da doğdu. 40'larda caza merak saldı, Türkiye'nin ilk caz davulcularından biri oldu. 50'lerde yaptığı caz programlarında cazı tanıttı. Bu programlara Dizzy Gillespie, Sarah Vaughan, Dave Brubeck, Paul Desmond gibi isimler de katıldı. Çeşitli film senaryoları yazdı, Sait Faik'in "Hancının Karısı" hikayesini "Yolcu" adıyla filme çekti. 1962'de Tülay German'la tanıştı. German, Buri'nin önerisiyle Türkçe sözlü şarkılar ve türkü düzenlemeleri okumaya başladı, Türk hafif müziğinin ilk örneklerini verdi. Buri, German plaklarında düzenleme ve şarkı sözü katkılarında bulundu, birçok şarkısını yazdı. Şişli'de, 1960'ların en ünlü gece kulüplerinden olan As Kulüp'ü açtı. Selahattin Hilav ile çevirdikleri bir Plekhanov kitabı için on yıl hapsi istendi. 1966'da Tülay German'la beraber Paris'e yerleşti. Frida Boccara ve Zülfü Livaneli ("Günlerimiz") plaklarının yapımlarını gerçekleştirdi. İlhan Mimaroğlu'nun bazı plaklarında çaldı. Nâzım Hikmet'in ve Yunus Emre'nin pek çok şiirini besteledi. Evi, hem Moda'da, hem Paris'te, dönemin çeşitli entellektüellerinin uğrak yeri oldu, bir nevi "muhabbetli akademi" işlevi gördü. 2 Ocak 1993'te, Paris'te öldü.

c→

CABO VERDE

Atlas Okyanusu'nda adalarda kurulmuş devlet. Senegal kıyılarının 500 km. kadar batısında, yüzölçümü 4000 km²... Başkenti Praia, resmi dili Portekizce. Ülke, yerleşilmiş on ada ve birçok adacıktan oluşur. Yanardağ kökenli bu adalar, kurak, verimsiz ve halkın uzun süredir yoğun biçimde göçmesine karşın, aşırı kalabalıktır. Praia'ya yılda ortalama ancak 270 mm. yağış düşer. Rüzgarlı kıyılar aşağı yukarı çoraktır. Başlıca tarım etkinliği olan besin maddeleri ekimi (mısır, fasulye, manyok, tatlı patates) gereksinimi karşılamaktan uzaktır. Su sıkıntısı, sulanan alanların (muz, şeker kamışı) genişletilmesine olanak vermez. İlkel yöntemlerle yapılan balıkçılık son derece sınırlıdır. El sanatları ve sanayide etkin nüfusun ancak %2'si çalışır; turizm de henüz gelişmemiştir.

Eski bir Portekiz sömürgesi olan takımada, 1460'da Antonio de Noli ve Diogo Gomez tarafından bulundu. 18. yy'da hayvancılık, özellikle de köle ticareti sömürgenin oldukça zenginleşmesini sağladı. Ama o dönemden sonra adalar sürekli geriledi. Gine ve Cabo Verde'nin Bağımsızlığı İçin Afrika Partisi'nin (PAIGC) kurucusu Amilcar Cabral'ın desteğiyle gelişen ayrılıkçı bir akım, 5 Temmuz 1975'de bağımsızlığa kavuşulmasını sağladı.

CASTENADA, CARLOS

Don Juan'ın Öğretilerini yazan antropolog Carlos Castenada'nın kitapları bir zamanlar (belki de hâlâ) hippi, post-hippi kültürleri ve meditatörler arasında oldukça popülerdi. Kızılderili büyücüler, halusinojen bitkiler; kaktüsler, mantarlar (peyotle, meskalin, datura) gibi insanın algılama gücünü yükselten uyarıcılarla kavranan bir yaşam öğretisi ve bilgeliğe varmada yerli kültürün değerlerine başvuran bir antropoloğun mistik deneyimleriyle, Batı'nın materyalist değerleri karşısında bir başka tür hayat felsefesi geliştirilmişti. Ancak mistik yanı bir çizgi roman gibi popülerleşen Don Juan'ın Öğretileri, ancak tatillerin ve havuzların başucu kitabı olmaktan öteye gidemedi, hatta şeytan otu yutup bir takım bilimsel deneyimlere giren Amerikalı antropologların çıldırmalarını konu alan birkaç Amerikan filmi dahi yapıldı. Ancak Castenada'nın kitapları, bugün bile tehlikeli ve sığ bir popülizme mahkum bir biçimde okunmaktadır. Bağlamı kaymış bu öğretilerden ne anlaşılır bilinmez.

d→

DUBLIN

Magazine Hill'in tepesine geldiği zaman, durdu, ırmak boyunda Dublin'e doğru baktı, soğuk gecede Dublin'in ışıkları kırmızı, konukseverlikle parlıyordu. Gözleri yokuştan aşağıya doğru indi, ta aşağıda, parkın duvarının gölgesinde, uzanmış insan gölgeleri gördü. Kaçak ve satılık aşkları umutsuzlukla doldurdu içini. Yaşayışındaki dürüstlüğün ta kendisiydi kızdığı. Bir yaratık kendisini sever gibi olmuştu, kendisi ise bu yaratığa hayat ve mutluluk vermeye yanaşmamıştı: Kepazeliğe, yüzler kızartıcı bir ölüme mahkum etmişti onu. Hiç kimse kendisini istemiyordu; hayat şöleninden kovulmuştu. Dublin'e doğru kıvrıla kıvrıla giden kül rengi ve ışıltılı ırmağa çevirdi gözlerini. Irmağın ötesinde bir yük treninin Kingsbridge istasyonundan kıvrıla kıvrıla çıktığını gördü, karanlıklar arasından çalışkanca, ısrarla ilerleyen ateş bağlı bir sürüngen gibiydi.

James Joyce, *Kardeşler*

e→

ENGİN, ESİN

Bu ayın ilk günlerinde kan kanserine yenik düşen Esin Engin'in doğum günü 17 Mayıs. 27. yaşına bastığı gün, 17 Mayıs 1972'de yayınlanan Hey dergisinde eşi Ferhan hanım, Esin Engin için şunları söylüyor: "Organizatör ve gazino patronlarıyla arası hiç iyi değildir. Bu yüzden sadece özel konser ve televizyon programlarına çıkar. İyi müzik yapmak için, kendisini tam anlamı ile feda eder. Her gün altı saat uyur, 1,5 saatini yemeğe ayırır, geri kalan saatlerini müzik çalışmaları ile geçirir..." Bu sözlerin ardından "27 yaşına basan Esin Engin ve Değişik Yönleri" başlıklı yazıda Engin'in görüşleri de yer alıyor; hengame içindeki alaturka dünyasından bahsediyor Engin: "Alaturka dalım dışında kalır ama, radyodan gelen alaturka sanatçıların ötesinde, diğer alaturkacıların söyledikleri kadar annem de söyler, hatta annem daha iyisini söyler..."

f→

FADO

19. yüzyılda ortaya çıkan bir Portekiz halk şarkısı türü. Kaynağı kesin olarak belirlene-

memiştir. Genellikle olduğu gibi yoksul halkın malı olan fado, 1822'de Kral Joao VI'nın tahta geri dönüşünden sonra Lizbon salonlarında da sükse yapmıştı. Kara derili Brezilyalıların "Lundum"undan geldiği yolunda ciddi iddialar var. İçli bir sızlanmayı andıran "fado" sözcüğünün kökü bilinmiyor. "Alın yazısı", "yazgı" anlamlarına gelen "fatum"dan geldiği ileri sürülmekte. Yazgısallığa karşı melankolik bir protesto niteliği taşıyan içli fado'lar, kapkara bir aşkın şarkısını dillendirir çoğunlukla. Bir nevi Portekiz arabeskidir. Artık fado'yla özdeşleşmiş olan efsanevi Amalia Rodriguez'in aşk yangını sesi hâlâ Portekiz gecelerini gözyaşlarıyla koyultmaya devam eder.

h→

HACI BEKTAŞ-I VELİ

Bektaşilik tarikatının piri (Nişabur, 1210-Hacıbektaş, Nevşehir, 1271)... Mevlana ile çağdaş... Horasan'dan Sivas'a gelen Hacı Bektaş-ı Veli, buradan Amasya'ya geçer. Yerleştiği Sulucakarahöyük köyünde ölür. Hacı Bektaş'a göre tarikatın temeli dört kapı inancına dayanır. Bunlar şeriat, tarikat, hakikat ve marifet kapılardır. Şeriat kapısı, peygamberin ve ehli beytin yolundan gitmektir. Tarikat kapısı bir şeyhe bağlanmaktır. Bu kapıdan girenler "eline, beline ve diline" sahip olmak zorundadır. Hakikat kapısından giren olgunlaşma yolundaki Bektaşi, evrenin sırrına erer, mutlak güzelliği görür, Allah'ı tanır ve kendini aşıp tüm insanları sevmeyi öğrenir. Marifet kapısını geçen derviş "alem-i ilm"e girer ve en son aşamada nefsini tamamen arındırarak Allah'a ulaşır. Tarikat zamanla Anadolu'da yayılır. Yeniçerilik, var olduğu sürece bu tarikatın simgesi olmuştur, hatta "Hacı Bektaş Ocağı" olarak anılır. Günümüzde Bektaşilik, Alevilik'le karışmış olarak varlığını sürdüren bir inançtır. Her yıl ağustos ayında Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinde Hacı Bektaş-ı Veli'yi anma toplantıları ve müzik dinletileri düzenlenir.

HALEY, ALEX

Tek kanallı televizyon döneminin unutulmaz dizilerinden biriydi "Kökler". Kunta Kinte'nin maceralarına esas teşkil eden romanın yazarı Alex Haley'di. Zenci yazar, uzun süren araştırmaların, Afrika'ya, köklerine doğru yaptığı yolculuğun sonrasında oluşturmuştu romanı... Haley'in ününün başlangıcı aslında Playboy dergisine dayanıyor. Kendisi namlı bir Playboy röportajcısı. Röportaj yaptığı ünlüler arasında Malcolm X (sonradan otobiyografisini de yazdı), Martin Luther King ve nazi lideri George Lincoln Rockwell de vardı. 92 şubatında ölen Haley, 1962'de ilk önemli röportajını hiçbir gazeteciyle konuşmayan Miles Davis'le yapmıştı. Hikaye ilginç. Haley'in ağzından naklen:
"Playboy'a girmeye hevesli, mücadeleci bir yazar olarak bir sonuç alamadan kendisiyle randevu almak için epey uğraştım. 'Caz trompetçilerinin prensi' yazarlara hiç güvenmiyordu ve benimle görüşmeyi kesinlikle reddetti. Daha sonra Harlem'de bir spor salonunda düzenli olarak antrenman yaptığını keşfettim ve kendime hemen bir spor kıyafeti alarak oraya üye oldum. Bir akşamüstü ringden bana işaret ederek kendisine antrenman vermemi istedi. Daha sonra soyunma odasının samimiyeti içinde konuşmaya başladık ve röportaj gerçekleşmiş oldu..."
Miles Davis ise aynı hikayeyi "biraz" farklı anlatıyor, Haley'i ufaktan yalanlıyor. "Otobiyografi"sinden aktarıyoruz:
"Yapmak istememiştim söyleşiyi önce. 'Neden?' diye sormuştu Alex. 'Beyazların dergisi Playboy' demiştim. 'Beyazlar genellikle beyninin içine girebilmek için soru sorarlar, ne düşündüğünü öğrenmek için. Ne düşündüğünü söylediğinde de değer vermezler düşüncelerine'... İstememe nedenlerimden birinin, Playboy'un siyah, kahverengi ve Asyalı kadınlara yer vermemesi olduğunu söylemiştim bir de. 'Tek görebileceğim dümdüz kıçlı veya kıçsız, iri memeli sarışınlar,' demiştim, 'sıkıyor insanı. Siyahlar iri kıçlardan hoşlanır, ağızdan öpüşmeyi severler ve beyazların öpülecekleri ağızları yoktur...' Alex benimle konuşup jimnastik salonuna gelmişti. Birkaç yumruğumu da yemişti. Etkilenmiştim bundan. 'Bak' dedim ona. 'Sana anlatmamı istedikleri şeyleri anlatırsam beni şirkete hissedar yaparlar mı?' Böyle bir şeyin mümkün olmadığını söyledi. O zaman 2500 dolara yapacağımı söyledim. Kabul ettiler, söyleşiyi de aldılar... Alex'in hazırladığı bu söyleşiden memnun kalmadım ama. İyi okunuyordu gerçi ama Alex bir sürü şey uydurmuştu. Yazıda, Illinois'de en iyi trompetçi seçimlerinde küçük siyah trompetçinin –ben– nasıl her seferinde beyaz trompetçiye yenildiğinden söz etmişti, örneğin. Lisedeyken olmuştu bu. Alex bu yüzden kendimi hep kötü hissettiğimi yazmıştı. Bok yesin! Doğru değildi. Kaybettiğim doğruydu ama kendimi kötü hissetmemiştim, o beyaz çocuk kazanacaktı elbette. Peki ama hani nerde o şimdi? Alex'in her şeyi allayıp pullamasından da hoşlanmamıştım. İyi yazardır Alex ama dramatiktir çok..."

HETEROTOPYA

Tabiatları gereği yan yana gelemeyecek farklı kültürlerin, farklı varlık alanlarının bir arada durması, birlikte yan yana durabilmeleri. Farklı zonların yan yana birbirlerini yadsımadan, birbirlerine karışmadan bir arada durup yaşayabildikleri ortam.

t→

TOKER, ARİF SAMİ

Türk sanat müziğinin ünlü bestecisi ve ses sanatçısı. 1994 yılında geçirdiği kısmi felç nedeniyle İstanbul Balıklı Rum Hastanesi'nin huzurevinde kalan Toker, 27 Nisan 1997 günü aynı hastanede öldü. İşte Arif Sami Toker'in kendi ağzından hayat hikayesinden bazı kesitler:
"1926 yılının nisan ayının 14. günü Ramazan Bayramı arifesi Gelibolu'da dünyaya gelmişim.
Dedem, Hafız Sami'nin hayranı olduğundan ve sesimin ona benzemesini arzuladığından adımı Sami koymuş. Ben üç aylık iken İstanbul'a gelmişiz. Okul çağım geldiğinde, beni ilkokula evsahibemiz ve sonradan okulda musiki öğretmenim olan bir hanım yazdırmıştı... Böylece, ilkokul tahsilimi Mahmutpaşa Birinci İlkokulu'nda tamamladım. Daha bu sıralarda sesimin güzelliği, öğretmen ve okul arkadaşlarımın dikkatini çekmeye başlamıştı. Nitekim, okul müsamerelerinde daima beni okuturlardı. (...)
Daha sonra altı ay Merkez Bankası'nda çalıştım. Bu sıralarda ise, büyük bestekar merhum Sadettin Kaynak'ı, bilahare Hafız Kemal Batanay'ı tanıdım ve talebesi oldum. Kısa bir müddet sonra da, Üsküdar Musiki Cemiyeti'ne giderek Emin Ongan beyin derslerinden istifadeye başladım. Bir gün, Emin Ongan bey Merkez Bankası'na gelerek beni, musiki bilgimi arttırmak için konservatuvara götüreceğini ve beğenilirsem oraya girebileceğimi söyledi. Birlikte konservatuvara gittik. İlk defa Dr. Suphi Ezgi hoca ile orada tanıştım. Beni müdürlük odasına aldılar, orada yine ilk olarak müstakbel hocam Hüseyin Sadettin Arel'i tanımak fırsatını elde ettim. Sesimi dinlediler ve çok beğendiler. Daha sonra, Dr. Suphi Ezgi beyin Beykoz'daki evine giderek, birçok eser meşkettim. İmtihandan sonra Konservatuvar Türk Musikisi İcra Hey'eti'ne alındım. (Yıl: 1942-43) (...)
İlk bestemi, ilk ders almaya başladığımın ertesi günü yaptım. "Aşk yolunda avareyken, harab oldum yar elinden" güfteli bu şarkımdan sonra, bugüne kadar pek çok eser yaptım. (...) Bugüne kadar çalıştırdığım talebe sayısı binleri geçmiştir. Halen, 1300 küsur bestelediğim eserim mevcuttur. Türkiye'de en çok turne yapan san'atçı sıfatı benimdir. Türkiye radyolarının üçünde de, zaman zaman gerek idari ve gerek san'at kolunda vazife alarak takdirname kazanan san'atçılardanım." *7 Şubat 1969*

Ömrümüzden bir gün daha geldi geçti;
Derede akan su, ovada esen yel gibi.
İki gün var ki dünyada, bence ha var ha yok:
Daha gelmemiş gün bir, geçmiş gün iki.

Ben hangi şarapla sarhoş olursam olurum,
Ateşe, puta, neye taparsam taparım;
Herkes bir türlü görmek istiyor beni
Ben kendimi ne türlü yaparsam yaparım.

Biz aşka tapanlarız, müslüman değil;
Cılız karıncalarız, Süleyman değil;
Biz eskiler giyen benzi soluklarız:
Pazarda sırma satan bezirgan değil.

Bir damla şarap Tus saraylarına bedel,
Keykubad'ın, Keykavus'un tahtından güzel
Sabaha karşı aşıkların iniltisi
İki yüzlü softanın ezanından güzel.

Bir rint gördüm, binmiş dünya denen kır ata;
Aldırmıyor dine, İslâm'a, şeriata;
Ne hak dinliyor, ne hakikat, ne marifet:
Gelmiş mi böylesi kahraman kâinata?

Putların, Kabe'nin istediği: Kölelik;
Çanların, ezanların dilediği: Kölelik;
Mihraptı, kiliseydi, tespihti, salipti:
Nedir hepsinin özlediği? Kölelik.

Rintlerin yolunda kendini unut;
Namazın, orucun kökünü kurut;
Öğütlerin iyisini Hayyam'dan işit:
Şarap iç, yol kesme, yoksulları tut.

Can yoldaşı dostlar çekildi gittiler
Ecel çiğnedi hepsini birer birer
Yan yana oturmuştuk hayat sofrasına
Bizden birkaç kadeh önce sızdı gittiler.

Dostlar, bir gün, sözleşip bir yerde birleşin;
Oturun sofrasına dünya cennetinin;
Saki doldururken kadehleri cömertçe,
İçin bir kadeh de Mesut Aytunca için!

Dünya dediğin bir bakışımızdır bizim;
Ceyhun nehri kanlı gözyaşımızdır bizim;
Cehennem, boşuna dert çektiğimiz günler,
Cennetse gün ettiğimiz günlerdir bizim.

Şarap güllere çevirsin sabahımızı;
Çalalım yere şan şeref külahımızı;
Nemize gerek bizim uzun dilekler,
Uzun saçlar, çalgılar sarsın havamızı.

Sarhoş oldum mu aklım azalır;
Ayıldım mı sevincim dağılır.
Ne sarhoş, ne ayık bir hal var ya?
En güzeli öyle yaşamaktır.

Haksızlık etmekten sakın, hak yoluna gir;
Yediğin ekmeği başkasına da yedir;
Cana kıyma, kimsenin sırtından geçinme,
Seni cennete sokmak benden: Şarap getir!